

MANET POST
FUNERA VIRTUS
HENRICUS A DEVENTER, MED: DOC
J: v. d. Wilt Pinx:

HENRICI à DEVENTER,

Medicinæ Doctoris,

OPERATIONUM CHIRURGICARUM *NOVUM LUMEN* EXHIBENTIUM OBSTETRICANTIBUS,

PARS PRIMA:

Qua fideliter manifeſtatur

ARS OBSTETRICANDI

ET

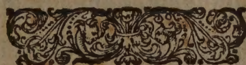
QUIDQUID AD EAM REQUIRITUR.

Inſtructa pluribus Figuris æri inciſis, repræſentantibus multiplices Uteri poſituras, pravoſque Infantum ſitus;

Qua etiam oſtenditur, qua ratione, urgente neceſſitate, ſinguli prave ſiti Infantes, ſive vivi adhuc, ſive jam mortui, in Utero tam obliquo quàm recto, ſine inſtrumentis, ſolis manibus, aut in rectum ſitum vertantur, aut pedibus extrahantur, ſalvâ Matris & Infantis vitâ.

Multorum annorum exercitio propriiſque obſervationibus inventa, dilucidata, aſſerta, & denique Reipublicæ emolumento literis mandata.

Editio Secunda, Cui Novæ Obſervationes acceſſerunt.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud JOAN & HERM. VERBEEK, Bibliop.

M DCC XXXIII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ILLUSTRI FACULTATI MEDICÆ
FLORENTISSIMÆ ACADEMIÆ
LUGD. BATAV.

UT POTE

GRAVISSIMIS, DOCTISSIMIS EXPERTISSIMIS CELEBERRIMISQUE VIRIS

D. HERMANNO BOERHAAVE,
A. L. M. Phil. & Med. Doctori, in Alma Academia Lugd. Bat. quondam Botanices & Chemiæ Professori Ordinario, ibidem nunc Medicinæ & Collegii Practici Professori, Collegii Chirurgici Præsidi, Academiæ Regiæ Scientiarum Paris. Socio.

D. HERMANNO OOSTERDYK SCHACHT,
A. L. M. Phil. & Med. Doctori, Medicinæ Theoreticæ & Practicæ, nec non Collegii Practici Professori, Collegii Theol. Illustr. & Præpot. D. D. Ordinum Hollandiæ & Westfrisiæ quod Leidæ est, Medico Ordinario, Collegii Pharmaceutici Præsidi.

D. BERNARDO SIEGFRIED ALBINO,
Med. Doctori, Anatomes & Chirurgiæ Professori.

D. ADRIANO VAN ROYEN,
Med. Doctori, Medicinæ & Botanices Professori.

UT ET

DOCTISSIMO VIRO

D. HIERONYMO DAVIDI GAUBIO,

Med. Doctori & Prælectori Chemiæ.

NOVAM HANC

HENRICI à DEVENTER,

DE ARTE OBSTETRICANDI,

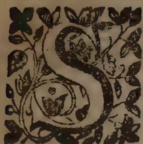
EDITIONEM.

Quæ complectitur omnia quæ ad hanc Artem pertinent, ſimulque novas quaſdam Obſervationes hactenus non editas, ut animum gratum debitamque ſuam Vobis Obſervantiam teſtaretur, eà, quâ decet, animi reverentia dedicat atque inſcribit

JOAN. & HERM. VERBEEK.

LECTORI.

S.

Sistimus hic Tibi recusum eximium Henr. a Deventer Tractatum de Arte obstetricandi, Opus ab omnibus in Medicina sapientibus viris jam satis cognitum atque laudatum; ita ut qui hoc ulterius commendare vellet, idem faceret, quod hederam qui suspendit vino bono & veteri; sufficit ut breviter dicamus, quid in hac nova Editione præstitum sit; Errores plurimi, qui in priore Editione irrepserant, in hac posteriore emendati habentur; observationes quædam novæ, hactenus ineditæ, & ab Heredibus Authoris post ipsius mortem communicatæ hic ad finem separatim additæ sunt, quarum licet una jam partim impressa haberetur in priore editione, illa sc. quæ exstat P. 20. Partis 2ᵃ. ad Cl. Virum Vink conscripta, hic tamen tota quanta ab ipso Authore conscripta reperta fuit, translata addita fuit; quoad reliqua nihil additum neque mutatum, itaque ut nihil restet nisi ut hosce nostros conatus æqui bonique consulas atque valeas.

IN

HENRICI DAVENTRII, M. D.

DE VENTRE APERIENDO, SERVANDOQUE PARTU

demonſtrationes, atque obſervationes.

VItalis antri, carceris primi ſpecus,
Neceſſe clauſtrum, quod genus mortalium,
Dii priuſquam luminis videt jubar,
Decuſque fulgens, intrat expectans diem,
Quàm ſemper anxiis patet conatibus!
Cum pollicetur ætheris ſidus novi
Recluſa tandem naſcituris ſemita,
Ah, quàm ſimul rapiuntur in diſcrimina!
Moritur, priuſquam vagiit ſinu puer
A matre anhela vix rubens, atque interit.
Vitamque linquit, ante qui nec vixerat.
Vivo juventæ flori quàm non obſtetrix
Moleſta prima eſt, longus aut hæret dolor,
Repaguli laxantibus ſe vinculis.
Ætas labores auget, & artuum ſitus
Fœtus tenelli, & exeundi limitis.
Periere multæ partu, & indies necem
Nimium imperita arceſſit haud paucis manus,
Lucina queis non favit auxilî ſciens.
Jam non tenaces amplius vel forcipes,
Vel creditum juvare ferrum proferas,
Daventrio pandente iter tutiſſimum,
Cujus vigebit inclitum nomen viri,
Noti dolores dum ſedebunt matribus.
Illo ferente certam opem trementibus.
Non plus timete, flebiles puerperæ,
Si partus arctus brachium, aut tendat pedem,

Quàm

Quàm si volutus in caput sese offerat.
Est dirus hydrops, est & ossium tumor,
Uterusve flexus, qui situ malo necat.
Hinc mortis instrumenta procul facessite,
Cum dextra vitam sola servet gnaviter,
Cujus levatur viribus genitrix gemens,
Fœtusque nullo fœdus exit vulnere.
Quid secla quondam lumine hoc felicius,
Tulere, postera aut ferant beatius?
Cumque una spes ægris manet mortalibus
Cœlum tueri, dicite, infirmum genus,
Quid majus, aut quid sit putandum lætius,
Fugare mortis imminentis spicula,
An cognitæ hauddum ducere in vitæ orbitam?

J. Flud à Gilde J. C. Hagiensis.

PRÆFATIO.

Cordate Lector,

Ultis jam abhinc annis ad aures meas pervenerunt quærelæ, quibus *Artis Studiosi* minus sibi satisfieri contendebant ab iis, qui de *Arte obstetricandi* scripserunt; & egomet ipse fateor, quæ de Arte illa legeram, animo meo nunquam satisfecisse: jam de me ipso & capacitate mea diu ambigebam, cogitans, me illorum sensa non satis comprehendere; jam mihi persuadebam, culpam in me solo non hærere, quòd tantam in illis utriusque sexûs Scriptis obscuritatem inveniam, sed potius illis aliquid inesse veritati incongruum, unde unà cum aliis desiderabam, ut vel tandem aliquis exoriretur, qui rem omnem dilucide expediret, ac *partûs difficilis causas* insolubilibus argumentis demonstraret, & consequenter præsens aliquod remedium suppeditaret, quo partum illum difficilem aut præcavere, aut Arte expedire liceret; sed me spes huc usque fefellit: interea omnem meam curam atque operam ad accuratam tam viventium quàm defunctorum observationem contuli, unde vel tandem exploratum habere cœperam, qua de causa omnia de hac re Auctorum antecedentium Scripta tot obscuritatum & contradictionum nebulis involuta sint: cœperat perspectum mihi esse, omnes, quasi cæcos, digitis parietem prætentare, in incertum porrectis manibus rem audere, aliud pro alio accipere, denique quascunque illorum partûs difficilis descriptiones non nisi conjecturas atque divinationes esse: propterea, scriptis illorum remotis, mediante defunctorum anatomia & curiosa sensûs observatione data quavis occasione singulis rebus dignoscendis omne studium ponebam, quo facto, Deo adjuvante, in eodem semper dubio non hæsitavi, quin potius mihi ipsi satisfacere, ac rationibus expertis acquiescere prorsus potui.

Meo ipsius desiderio jam expleto & proximo meo adjumento esse, ac quibuscunque hujus Artis Studiosis dextram porrigere studui, ut & illi, si quidem fieri potest, illuminentur, atque per Veritatem in libertatem vindicentur ab erroribus liberati, quò methodo monstrata *Artem obstetricandi* tutò prorsus exercere illis liceat: an verò hoc meo Scripto scopum illum

istum attigerim, penes Lectorem judicium esto; id sane satis cognitum habeo; non defuisse mihi voluntatem, omnia pro facultate plenissime explicandi.

Multis acutis contemplationibus, aut remotis partûs difficilis caussis fingendis perscrutandisque, aut infinitis medicamentorum formulis aut præceptis Librum meum non opplevi, siquidem animum induxi de *sola opera manuaria* scribere: ridiculum sane est, si *Chirurgi obstetricantes* aut *obstetrices* tradituri *Artem obstetricandi* maximam Librorum partem ad nauseam usque implent sexcentis morborum & accidentium generibus, quibus prægnantes ante, sub & post partum corripi possunt; ubi verò *de ipsa opera manuaria* agendum est, ægre sciunt, unde aliquot Capitula suppleant, quæ veritatis speciem præ se ferant, tum quàm brevissime se expediunt, Lectoris animum minime explentes, ipsi *Medicos* agunt, dum *Obstetricantium* munus obeundum esset, hoc pacto à scopo aberrantes, ad quem istiusmodi librorum editio dirigenda esset.

Quòd sicui mirum videatur, *Chirurgos* adeo exorbitasse, ut *obstetricibus Medicorum* partes tribuere voluerint, ipsis non impertientes solidam cognitionem ad *obstetricandum* necessariam, majorem quidem admirationem movebit, quòd & ipsæ *obstetrices* pari modo exorbitaverint, dum pollicitantes *Scientiam obstetricandi* in libris suis tradunt modum morbos mulierum varios curandi: ita vendunt apium pro opio: atque si tandem ingentes istos libros perlegeris, omnia inveneris, præter illud, quod unice desiderans quæsivisti: verùm in optimam partem hoc accipiendum est, quippe aliâs non esset, unde libri sui paginas supplerent, aut à rudioribus eruditionis gloriam impetrarent. Quò igitur istos errores devitem, nihil tractare studui, præter quam quod *ad partûs facilis & difficilis cognitionem* necessarium erat, tu mediante ea cognitione ex solidis rationibus periculum declinare, aut in discrimen jam deducti eo nos expedire valeamus: idque tam firmis seu *mathematicis* argumentis demonstrare sategi, ut persuasum habeam, nullam Scientiam tam firmo Veritatis fundamento gaudere quàm hanc Artem; unde non solùm *Medici* & *Chirurgi obstetricantes* cum *obstetricibus*, sed & *quilibet utriusque sexûs homines* claram ac perspicuam hujus Artis cognitionem posthac haurire possunt; quippe nihil inest, quod captum fœminarum superet, unde & eæ ipsæ cum majore animi tranquillitate se submittere possunt quibuscunque operationibus, quas ipsæ judicare possunt summe necessarias ad conservandam propriam ac infantum salutem.

Quotquot ante me scripserunt, tradiderunt: *partum difficillimum existere*

ſtere ex prava infantum verſione in utero, qua de cauſa nunquam non ſtatuerunt: *infantem bene verſum eſſe, ſi caput prævium ori uteri objaceat*, unde illorum ſententiâ facilis partus neceſſariò ſequitur: *ego è diametro contrarium ſtatuo* in diverſis caſibus, invictis argumentis demonſtrans: *etiamſi infans in utero communi ſententia bene*, id eſt, *capite prævio ori uteri imminente prodeat, nihilominus exinde propter obliquam uteri poſituram partum difficillimum neceſſariò ſequi*, atque *utero oblique poſito, ſitum infantis magis inconvenientem obſtetricanti non obvenire poſſe, quàm ſi caput prævium ad os uteri converſum fuerit*: Judicium jam eſto penes Cordatum Lectorem, an inter lucem & tenebras major differentia ſit, an inter duas has theſes? quòd ſi omnes adhuc Scriptores in principali quæſtione tanto errore ducti fuerint, quî aliter in quæſtionibus minoris momenti quàm ubique errare potuerunt, prout nimirum factum eſt: quiſquis igitur cupit addiſcere & cognoſcere *Artem obſtetricandi*, is mecum à capite debet ordiri, & deſtructo omni priore ædificio nova fundamenta jacere, ſuper quibus immobilis ſtructura exædificari poteſt.

Jam dudum *hoc Novum Lumen* promiſeram in *Aurora mea*, in qua ſpecimen quoddam & epitomen hujus Libri edidi, quem præpropere quidem emittere nolui, monitus à nonnullis, quoſdam *Auroram meam* refutaturos, quibus eum in finem tempus & ſpatium dare quidem volui, quamvis ægre mihi perſuadere potuerim, fore quemquam adeo præcipitem ad refutationem rerum, antequam earum rationes atque demonſtrationes cognoverit.

Non amo rixas, neque in controverſiarum arenam deſcendere geſtio, potius viva voce coram argumemta amice ſolvere cupio, ſiquis forte inveniat in Scriptis meis, quod opponat ulterioris illuſtrationis cupidus; aut ſiquis erga me benevolentiâ ductus Veritatis vindicandæ ergo aliquid proponere aut monere velit, amiciſſimè id quidem & grato animo acciperem, deprehenſum errorem lubens agnoſcerem: interea etiam de Veritate adeo certum me eſſe arbitror, ut, quam propoſui, eandem & nunquam non defendere non dubitem, ſi res exigat: ſiquis verò malignus jurgiis & convitiis agere geſtiat, ut virus acerbitatis ſuæ evomat, eum reſponſione non dignabor.

Novum hoc Lumen tanto Veritatis nitore jubareque effulſurum ſpero, ut etiam, qui mihi minus favent, aut quàm maxime adverſantur, rationibus convicti operam meam æqui bonique habituri ſint: Amicos verò meos ſpem nequaquam fruſtraturam eſſe confido, quos rogo,

go; velint veniam dare, quòd animum ipsis non promptius explevērim: homo proponit, Deus disponit; desiderium Libri hujus imprimendi dudum quidem me tenuerat, at tempus à Deo præfinitum prius compleri necesse erat; & sicuti res diu expectata quàm maxime juvat; ita operam meam ab Amicis majori jucunditate acceptum iri iisque usui fore confido: idem & adversariis apprecor, siqui ex ignorantia averso à me animo sunt; quod ad me attinet, neminem odi, nulli invideo, quin imò quibuscunque hominibus optima quæque precor, DEUM T.O.M. implorans, ut & illis & mihi concedat, quicquid Divina Ejus Misericordia ad temporalem ac æternam nostram salutem necessarium esse novit.

Ordinem, quem in *Aurora* constitueram, non servavi, quia hunc præstare, majoremque utilitatem allaturum esse judicavi: sed quærenti: cur inter *Chirurgicas meas Operationes* primum *Arti obstetricandi* locum dederim? respondeo: hanc partem mihi visam esse maximi momenti, utpote quæ maximo Reipublicæ usui est; quippe persuasum habui, hanc quam ego trado, *Artis obstetricandi cognitionem* non sine vitæ dispendio multarum fœminarum & infantum occultari potuisse, & proinde primò omnium in lucem edendam fuisse, quum nesciam, an Deus lucis usuram tam diuturnam mihi daturus sit, ut posthac *reliquas Operationum mearum Chirurgicarum partes* in lucem edere queam.

Mihi non propositum fuit certum servare ordinem in edendis *meis Operationibus*, sed eas deligere placuit, quæ ut plurimum Mundo incognitæ, maxime tamen utiles ac necessariæ videbantur, indeque primò publicari merebantur: Verùm priusquam progrediar, experiendum, qua mente hæc pars accepta fuerit, quam aliis quoque linguis divulgare statui: quumque per varia negotia tempus percarum & præfinitum mihi sit, prætermissis non necessariis, iis solùm rebus insistam, quæ absolute necessariæ sunt Chirurgo, Operationes Chirurgicas caute peracturo.

Antequam *primam hanc Operationum mearum Chirurgicarum partem* publicavi, placuit eam subjicere examini & judicio quorundam Medicorum insigni Eruditione & exercitatione præditorum, quem in finem eam cum quibusdam Professoribus publicis communicavi, ut post peractum examen approbatam cum majore mei ipsius placiditate, & majore aliorum applausu in lucem ederem: & cognito, quàm Ipsis inter legendum arriserit, (uti ex sequenti Approbatione liquet)

 Reipu-

Reipublicæ commodum, quo ex lectione Novi hujus Luminis fruetur, diutius abscondere non potui.

Lector benevolè veniam dabit stylo rudiori, magis enim in animo habui clare & perspicue, quàm ornate scribere, magisque studui captui cupidorum discendi, quàm oculis auribusve Eruditorum satisfacere: assentari mihi in animo non erat, ut plausum hominum captarem, (siquidem ad id per Dei gratiam non proclivis sum) sed animo humano Veritatem patefacere constitueram; quapropter Lectorem amice rogatum volo, ut condonet & corrigat, quicquid in stylo, typographiæ correctione, eloquentia, ordine ac orthographia desiderari potest, quod ab Ipsius æquitate mihi promittens Illi omnimodam salutem precor, paratus, dono divinitus mihi concesso porro inservire tanquam

Cordati Lectoris

Humillimus Servus

Henricus à Deventer.

APPROBATIO.

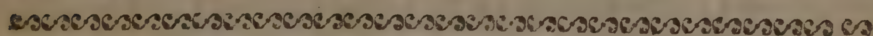
FAcultas Medica Academiæ Provincialis Groningæ & Omlandiæ, cognito & perlecto Celeberrimi & Doctissimi Domini *Henrici à Deventer*, *Medicinæ Doctoris*, Tractatu, cui titulus: *Chirurgicæ Operationes seu Novum Lumen*, *Obstetricantibus &c.* admiratur insignem cognitionem & Scientiam, quam Auctor ille multiplici exercitio ac indefessa Praxi sibi acquisivit, sciens: nullum Scriptorem, qui hanc materiam tractavit, præter hunc, partûs difficilis causas tam clare manifestasse, & modum partûs incommoda arte removendi tam significanter indicasse: ideoque quibuscunque discendi cupidis Chirurgis Obstetricantibus ac Obstetricibus seriò commendat, ut hunc Librum diligenter legant, quælibet præcepta singularia, ac ingeniosas observationes in illo notatas sedulò perpendant, suasque Operationes Chirurgicas ad regulam in illo propositam peragant, ut multæ parturientes miseræ atque infantes à mortis periculo liberentur. Datum Groningæ die 3. Augusti, Anno 1700.

G. LAMMERS. M. D. & Prof. Fac. Med. Dec.

INDEX CAPITUM.

NOVUM LUMEN OBSTETRICANTIUM.

CAPUT I.

De Qualitatibus Fœminarum, quibus eæ ad Obstetricandum *habiles censeri possunt.*

Et æquum sane & necessarium Magistro est vel artifici cuidam, informaturo discipulum quendam vel tyronem artem, opificium vel scientiam aliquam, ut ponderet & perquirat qualitates, quæ ad exercitium istiusmodi artis, opificii vel scientiæ addiscendæ exiguntur, nisi velit magno cum damno & dedecore vel tandem queri, se oleum & operam perdidisse. Idcirco priusquam nos accingamus *ad informationem Fœminarum, quæ ad obeundum Obstetricum munus inclinant*, non abs re erit, considerare, *quales* illæ, quaque habitudine sive naturali, sive acquisita, instructæ debeant esse, ut successu temporis *Obstetrices* possint evadere *habiles*.

Successu temporis, inquam, etenim nemo putet, opus hoc fe-

festinanter & quasi uno ictu absolvi posse; impendio temporis opus est ad acquirendam primùm cognitionem rerum generalem, nec dum mox apti sumus omnibus rebus juxta acquisitam cognitionem rite efficiendis vel exequendis: longo intervallo a se invicem distant *Theoria & Praxis*, maximum illarum est discrimen, & quidem hac in re majus, quàm ut credere possint, qui nunquam rei manus admoverunt, id quod agnoscet & fatebitur, quisquis ad ipsam se applicaverit praxin.

Requiritur igitur in ejusmodi Fœminis *Corpus ad hanc rem idoneum*, quoad totum, & quoad singulas partes *integrum, absque vitiis, quæ Obstetricando obesse possent*: ideoque ad hoc opus inhabiles judicamus.

I.

Primò: Omnes *provectioris ætatis Fœminas:* Non verò dicam, quod aliqua grandior natu neutiquam possit esse *Obstetrix* bonæ frugis, absit; veteres enim usu & exercitatione pollentes plerumque sunt optimæ, nisi inconsiderate auspicatæ, inconsiderate quoque perrexerint, quales vetulas desipientes nonnunquam invenire licet: At quum nobis sermo sit de Fœminis, *sese obstetricum muneri addiscendo dicantibus*, illique rei, antequam rite fiat, multum temporis cum diutina exercitatione sit tribuendum, nos dicimus, *annosis* Fœminis opportunum tempus effluxisse; præterquam enim, quod deficiant intellectu, memoria, judicio, deficiunt & *Viribus* & *Sensu*, quæ quidem ad hanc operam summe necessaria sunt.

II.

Secundò: Excludimus etiam, tanquam huic rei inhabiles *Juniores natu*, utpote *Virgines* & *Novas nûptas*; nisi ipsas consideremus ut novella germina, sensim primis cognitionis hujus principiis imbuenda, ut successu temporis secundùm conditionem, ætatem & habitum, auctiores cognitione & judicio, ad praxin porro progredi queant. Atque utinam multæ, jactis firmis

mis cognitionis fundamentis ſenſim præpararentur! præprimis autem *Obſtetricum* & *Chirurgorum Obſtetricantium* filiæ huic ſuo commodo inſervire poſſent, eoque modo per longam annorum ſeriem Generi Humano operam & ſtudia ſua navare: quoniam autem ut plurimùm urgente neceſſitatis telo imprudentes quædam & pauperculæ mulieres vel viduæ, *miſerrima mercede* conductæ, iſthoc munus ſuſcipiunt, non ſine diſpendio vitæ multarum gravidarum & fætuum, adeò vileſcit illud, ut paucis allubeſcat maritis, conjuges ſuas filiasve in eodem informari.

Mihi verò perſuaſiſſimum eſt animo, utut operam hanc homines minimi precii deputent, utilius quid Generi Humano, vel magis neceſſarium non dari, ad quod Fœmina perita animum poſſet applicare; & nullus dubito, ſi gravidæ cum maritis ſuis cognoſcerent, quantum à ſe invicem differant *obſtetrix prudens* & *imprudens*, *perita* & *imperita* (& quàm altera ope ſua poſſit prodeſſe valetudini & vitæ conſervandæ matris pariter ac infantis, quàmque altera nocere poſſit negligendo, imò & ipſi utriuſque morti anſam præbendo) quin majorem adhibituræ ſint cautionem, neque tam facilè huic vel iſti acquieſcerent. Sed male res agitur, & magis illæ juvant, quæ minoris emuntur, interea vivitur ſpe, dum ſe exponunt periculo perdendi quod carius eſt omnibus mundi theſauris.

Obſtetrici prudenti, rerumque ſuarum callidæ, quæ in primordio ſtatim partui difficili novit mederi, idque fideliter præſtat, uti officium exigit, & amor proximi urget, debita pro merito gratia nulla redire poteſt, ejuſque operam nullus exæquabit precio, quamvis aliter ſentiant imprudentes.

In tranſcurſu dicam, mirum eſſe, quòd *Magiſtratus* majore ſtudio non incumbant ad conſtituendas in ſingulis Civitatibus *ſcholas* idoneas *obſtetricibus* rite *inſtituendis*, per Viros aptos non ſolùm ad imprimendas ipſis ex Anatomia ideas veras, earum, quas plurimùm tractant, partium & membrorum, ſed etiam ad impertiendas ſingularum (quas tanquam periti & exercitati Chirurgi callent) artium perſpicuam & fundamentalem cogni-

tionem; siquidem hoc modo in frequentibus regionibus & Civitatibus *numerus* fœminarum infantumque *incredibilis* posset salvari, quæ ope opportuna destitutæ animam relinquunt. Prætendunt quidem causam *obstetrices* delicto, *se omnem operam collocasse, ac omnia, quæ potuerint, fecisse*, sed perperam; quum id fecisse non sufficiat, quumque non potuerint, quod debuissent, aut quod necesse fuisset.

Nonne hæc quemlibet cordatum, præprimis *obstetrices* convincant oportet, se res suas non percallere? luctantes quandoque totius diei, bidui, tridui, quin & quatridui spatium cum parturiente, cujus perverse ad exclusionem situs est fœtus, ultima quæque, irrito licet conatu, expertas; quum contrà sæpius intra horulæ spatium cordata *obstetrix* vel arcessitus *Chirurgus Obstetricans* sciat excludere fœtum & secundinas, & quod plus est, nonnunquam citra ullum parturientis dolorem: Nonne hæc oculos aperirent & *obstetricibus*, & *quibus salus reipublicæ cordi est*? quò adhiberent medelam his malis, provenientibus tantummodo ad *obstetricum* inscitia, quod quidem cum mœrore in multis Civitatibus, præsertim verò ruri, videre est.

Multoties miseras parturientes, aliquot dierum laboribus ex negligentia *obstetricum* jam defatigatas, infantibus jam exanimatis, matribus item animam agentibus, servandis tantummodo promota citius exclusione fœtus & secundinarum, ego accersitus, adjuvante Deo, à fœtu liberavi. Vere enim contestari possum, me (quod tamen inglorius dixerim) nunquam ulli parturienti obstetricantes manus adhibuisse, quin ipsam semper, adsistente Deo, liberaverim, exceptâ unicâ, quam, ipsius linguæ ignarus, quòd prorsus mihi laboribus suis obniteretur, &, non audiens dictis meis, secundùm proprium perversum judicium ageret, (*ipsamet autem fuerat obstetrix*) liberare à fœtu non potui. Licet verò haud omnes manserint superstites, quum quædam jam semianimes essent, attamen multæ, imò plurimæ adminiculo meo (cui Deus benedixit) sunt servatæ, aliter certò interituræ, nisi hoc modo liberatæ fuissent.

Haud

Haud censendum est, quòd prudens *Chirurgus obstetricans* vel *obstetrix* infantem aliquem excludat casu tantùm & fortunâ, vel audacter periclitando, ut ignaræ forsan opinantur: minime; hoc opificium æque firmo nititur fundamento, ac multa alia, quæ tamen accidentibus sunt obnoxia: idque patebit ex hoc Libro, quum partus difficilis demonstraverimus causas, & quomodo prudens *obstetrix* vel *Chirurgus obstetricans* istos præoccupare, corrigere vel expedire possit.

Lubens quidem hîc loci à via quasi discessi, jam inde ab initio *fœminis obstetricaturis* ante oculos positurus, quanti momenti atque molis ea res sit, non ut absterrere velim, sed potius monere, rem certe arduam esse, quam audent: Agitur de vita Matris pariter ac infantis, quæ *prudentis obstetricis* servari adminiculo, vel imprudentis negligentiâ potest amitti, non enim lignum tractant, aut lapidem sive limum, sed homines ad imaginem Dei formatos, quorum vita pretiosior est omnibus mundi thesauris.

III.

Deinde tanquam ad hoc opus inhabiles excludimus *debiles omnino, morbidas & tabescentes personas*, quæ licet sanæ sint judicio, cæterisque instructæ qualitatibus necessariis, per infirmitatem tamen huic operi sunt impares. Præterquam enim quòd *obstetrices* sæpius vigilare, ac dies noctesque assidere parturientibus debeant, (quod ejusmodi debilibus per infirmitatem non licet) tantis nonnunquam viribus opus est ad prave sitos infantes vertendos ac extrahendos, ut valida non sufficiat, & robustum quidem virum omnes oporteat intendere nervos, quò scopum attingat, uti plerique mecum testantur *Chirurgi obstetricantes*: Ego quidem asserere possum; intensissimæ hyemis tempore leviter mihi vestito, igne remoto, præ ingenti labore permaduisse capillos totumque corpus sudore, & aliquot post diebus lacertos adhuc doluisse, siquidem urgente tanto vitæ discrimine ultima experienda sunt: Sed hæc intelligenda sunt de talibus fœminis,

quæ aliquot jam dies incaſſum laborarunt, quibuſque aquæ dudum defluxerunt: imò nonnunquam adeò angebar, & tam arcte comprimebar, ut manum brachiumque ſenſu viribuſque deſtituta putarem: Ecquid tandem tam tenera atque debilia corpuſcula efficerent? At verò non ſemper hoc accidit, alioquin opus hoc Viris omnino committere præſtaret: rariſſime ita ſudandum eſt; interim tamen præter hæc extrema pluribus adhuc viribus opus eſt, quàm plerumque putatur.

I V.

Quartò: Huic rei non admodum inſerviunt *nimis denſæ & corpulentæ fœminæ*: Præterquam enim quod non valeant tam diu incommode aſſidere, ac ſæpius opus eſt ad levandas & liberandas parturientes, manus cum brachiis ipſis ſunt prorſus inhabiles, *denſæ* nimis & *calloſæ*, quàm ut in tenera & anguſta corpora intromitti queant, quin fœminis ingentem afferant dolorem, quem intenſum ſatis percipiunt ex minoribus quidem manibus: nihilominus manus robuſtiores nonnunquam accommodæ ſunt, nec eædem maxime obſunt, ſed potius *denſa brachia*, quæ ægre in corpus intromitti poſſunt.

V.

Quintò: Excludimus eas, quæ tanquam *mutilæ*, operi huic ſunt impares, quibus *curvi ſunt digiti*, *manus* item *cubitique curvi vel rigidi*, vel contrà, quibus eadem membra *flaccida* ſunt parumper, vel *laxa*: Ejuſmodi ab hoc officio rejiciendæ ſunt: Egregiæ enim *obſtetrices promtæ ſint* oportet & *expeditæ manibus*, *brachiis*, *digitis*, iis enim membris diverſe uti opus eſt, jam rectis, jam complicatis, jam hoc, jam iſto modo flexis, prout neceſſitas & poſitura tam uteri, quàm infantis poſtulat: Quibus verò brachia manuſve ſtupent aut flaccent, iis ſenſus atque vires deficiunt, ideoque huic operi inhabiles ſunt.

V I.

Sextò: Huic operi non idonea sunt *ſtupida & obtuſa ingenia* rebus diſtincte percipiendis incapacia: Haud ignoro, diſcipulos carere intellectu exercitato, & rudes eſſe rerum, quas non didicerunt: ſed differunt inter ſe *inſcitia* & *ſtupiditas ingenii*, inhabiles reddens homines ad intelligendum, qui ſi neſciant legere & ſcribere, omnia conando nil niſi jacturam temporis facies. Fœminæ *obſtetricaturæ* calleant literas legendas & ſcribendas oportet, bonos aliquot ad manus habeant libros, ſedulò legendos, relegendoſque, ut quotidie juxta Praxin in Theoria & habilitate proficiant, accurate attendentes omnibus, quæ audiunt, legunt & experiuntur de rebus hiſce.

V I I.

Nec ſint quaſi *manus non habentes*; *nec inertes*, *quæ neque volunt neque ſciunt quicquam tractare manibus*, propterea munus obſtetricum ambientes, ut inde ſine moleſtia victum ſibi parent: fœminas, appetentes habilitatem obſtetricandi, *vigilantes decet eſſe*, *ſolertes*, *ſedulas & promtas manu*, ad omnia quæ obveniunt: non ſint tardæ vel titubantes ſpiritu; nam in principio laboris tempus opportunum & occaſio vel in quadrante horæ negligi poteſt, quæ multorum deinde matris dolorum, obitusque infantis cauſa eſſe poterit: Quæ ſe ſat citò venire putant, plerumque poſt feſtum veniunt, & magni momenti eſt, opportunum temporis momentum neglexiſſe.

V I I I.

Fœminas *obſtetricaturas* decet ſummopere *gravitas* & *exercitata agilitas ſenſuum & membrorum*: homines enim leves, diſſoluti & audaculi in rebus tam arduis nil niſi damnum afferre poſſunt: hoc jam negligunt, jam iſtud obliviſcuntur, & per levitatem non ſatis ponderant gravitatem & neceſſitatem rei curandæ; & quod peſſimum eſt, errores commiſſos leviter prætereunt, ſal-

falsò sibi promittentes, se illos resarcituros, negligunt in tempore auxilium petere, sicque incuriâ suâ parturientem cum fœtu extremo vitæ periculo exponunt, non providentes, quæ morti cavendæ inservire potuissent; E contra fœmina *gravis*, *considerata*, *præsentis animi*, casibus inopinatis *haud facilè turbata*, *nec* tamen *ea parvi æstimans*, omnia *accidentia* probe *examinans*, *facilis* alios *consulendo*, sibique *suaderi patiens*, est aptissima ad obstetricandum: Tales enim in partu obvenire solent casus, quibus conjunctis omnium sensuum viribus oportet attendere, atque examinare, quid agendum sit. Et sæpe consilio *prudentis Medici* vel *Chirurgi obstetricantis* summopere opus est, inque tali casu *cauta* esse debet, prompte consilium exposcendo, eique aures præbendo, nî velit errores committere incorrigibiles.

I X.

Fœminas, ad isthoc munus habiles futuras, *beneficas* esse decet, *sospitales* & *misericordes*, æqua promptitudine egenis pariter ac divitibus opem ferant, nec unquam ulli desint in angustiis parturienti, turpis solummodo lucri gratia: Pauperem æque ac divitem Deus formavit ad imaginem suam, utriusque ergo vita æque cara sit ipsis oportet, pro benefica sua charitate retributionem Dei majores divitias ducentibus, quàm exiguam hujus vel istius divitis compensationem, oblatam pro dispendio vitæ, quod patitur hæc vel ista paupercula, vel infans ipsius, qui interire nonnunquam poterit, hoc modo relictus.

Non tamen dicam, *Obstetrici* vel *Chirurgo obstetricanti* omnino non licitum esse ab ulla parturientium discedere, quum alii succurrendum foret, priore alterius curæ traditâ, charitas enim & justitia id postulare poterit, *exempli gratia:* A parturiente quadam accersita *obstetrix* eâdem tactâ sentit, rem bene se habere, & non nisi dolores exigi propellentes, quos dum opperitur, ad aliam vocatur parturientem, cujus prave situs est fœtus, partûsque difficilis imminet periculum: Illa se habiliorem aliis præsentibus sciens, & certa, aliquam non æque peritam apud prio-

rem

rem parturientem vices ſuas agere poſſe, tenetur eandem ipſi tradere, poſterioremque ſublevare, nec id omittere licet, ſi *chriſtianè* velit agere, quanquam prior opulenta, poſterior verò paupercula ſit; neque enim Deus reſpicit perſonas, & qui ſcit bene facere, peccat, ſi omittit.

Aſt ſi fortè opulenta & paupercula pari periculo preſſæ, ejus egeant auxilio, citra opulentiæ vel paupertatis reſpectum illi primùm ſuccurere decet, cui ipſam primùm adjunxit divina providentia; aut ſi contrarium poſtulet ratio, (prout quandoque prægnantes cauſas urgere poſſe opinor) aliûs certe rei quàm lucri rationem habendam eſſe puto, vita enim humana omni prævalet lucro.

X.

Atque iſthoc mihi præbet occaſionem aſſerendi, quòd *obſtetricem* oporteat *ſtudere conſcientiæ*, atque *Deum vereri*: Res arduæ enim ipſi concreduntur, & ſi bona eſſe nolit, plurimum nocere poteſt clanculum matribus æque ac infantibus, ecquis contra ipſam cauſam dicet, cujus opera in obſcuro peracta oculos fugiunt hominum? *Temerarium* illius *auſum*, & *ignavia*, & *mollities*, & *incuria* in multos eam errores inducet parturienti fœtuique noxios, ſi conſcientiæ non attenta ſe ipſam timore Dei vincere neſcit, oblita officio fideliter fungi: At *timore Domini præmunita*, *ſibi ipſi diffidens*, ſeque *divinæ opis indigam gnara*, in ſpiritu precum circumſpecte aget, confugiens ſemper ad Deum, qui ſeriò imploratus benigne dat ſapientiam, ſi cui deeſt.

XI.

Nec minus *Obſtetrix* ſit *benigna, comis atque mitis:* vaſa enim infirmiora ſunt fœminæ, parturientes ſunt dolentes & moroſæ, ut & ſæpius puſillanimes, quibus *obſtetrix animum addat* oportet, atque ſpe fulciat, quantum ſtatus parturientis & infantis

permittit; non opus est ipsi quævis incommoda aperire, dummodo spes sit eadem averruncandi & corrigendi.

Obstetrix sit *patiens* oportet, parturientes, sive dicto sive facto erraverint, benigne instruat, præsertim in primo puerperio, quo novitiæ sunt & nondum exercitæ.

Hoc verò non obstante in rebus magni momenti, ubi necessitas urget, nec consilio attendit parturiens, *severe monenda* officii est ab *Obstetrice*, quæ sagacitate opus habet, ad dignoscendam indolem fœminarum: multæ enim instar puerorum jam lenitate, humanitate, bonitate, jam severitate & increpatione ad officium adigendæ sunt: dantur miserè molles, sibique adeò parcentes, ut malint fœtum in medio partu perire, quàm omnibus, ut ajunt, unguiculis allaborando ad eum promovendum aliquatenus defatigari, imò si quibusdam liceret mollitiei suæ indulgere, non solùm fœtum, sed & seipsas perderent potius quàm ferrent dolores necessarios ad fœtum, prave ostio inclinantem, vertendum & extrahendum. In hoc statu *obstetrix* vel *Chirurgus obstetricans* severe moneat parturientem officii oportet, eandemque simul spe felicis & celerrimi puerperii fulciat.

XII.

Minime etiam convenit, *obstetricem* esse *ingenii obstinati & pervicacis*, potius sensa sua *prudentis Medici* vel *Chirurgi obstetricantis* consilio subjicere decet, qui eruditione & peritiâ prævalere poterit: Quæ verò præ arrogantia rem ad arbitrium referre prudentiorum, vel suam provinciam alii tradere recusant, solent audere omnia, vitamque matris & infantis superbiæ suæ tanquam victimam mactare, eandem extremo exponentes periculo.

XIII.

Neque convenit, *Gravidas hoc munus obire*: periculo sane non caret, quòd plurima evenire possunt, quæ terrorem incutiunt & consternant; alienæ verò impressiones vel tactu vel visu perceptæ embryoni fortè nocebunt: præterea certum est, gra-

vi-

vidis in magnis laboribus facilè vires deficere, quare, ambitionis vel lucri stimulis incitatæ, opus alii committere recusantes, officio debito facilè deesse possunt.

Fœminas obstetricaturas *temperantes* ac *sobrias* esse oportet: lauto enim victu, occasione invitatæ, obesitatem & ineptiam contrahunt, præprimis ad cibum largiter usæ vino & cerevisia: Maximopere *potus inebriantis* nimium devitent usum, ne seipsas reddant inutiles. Decet quoque *Fides* & *Silentium*, quò sciant celare, quæ tacita relinquenda sunt: neque sint *vagabundæ* vel *loquaces*, ut præstò possint esse vocantibus.

Variæ adhuc dantur virtutes & qualitates corporis æque ac animi, *obstetricaturis* accommodæ & convenientes, quibus verò, quum non sint de essentia rei, supersedere lubet.

Priusquam autem finiamus hoc caput, non abs re videtur, aliquid addere de *Obstetricantibus Chirurgis*, qui dictis procul dubio qualitatibus carere neutiquam debent, quin potius & sequentibus maxime virtutibus sint ornati, *Castitate* nempe, *verecundiâ* & *modestia*, nec sint temerarii juratores, nec potatores, nec cavillatores: Christiana pariter & naturalis honestas sexui muliebri tegere naturalia suadet etiam coram se invicem, multo magis ergo coram Viris.

Si igitur parturiens laborans virum quendam in auxilium vocare cogitur, *ratio*, *Christiana verecundia* & *modestia* postulant, ut *Chirurgus* dictis ac factis ita se gerat, *ne parturienti vel circumstantibus* ansam pudoris præbeat vel tristitiæ: Pudor incutitur parturienti, si plus eam denudaverit, quam honestas & necessitas exigunt, si præterea aspere & crudeliter tractet patientem, si fœtum discerpat, si matrem sauciet, denique si miseram parturientem, dum corpus vel caput infantis in ostio detinet, heu scelus nefandum! improbæ oblectationis gratia rogare audeat: num felix Mater audire velit, nec ne? Quî aliter quàm affligere potest parturientem cum adstantibus, quum vident virum vinolentum, impotem fere mentis, omnem misericordiam & commiserationem exutum, *cultro*, *uncis*, *cochleis ferreis*, aliisque instrumen-

tis horribilibus instructum, venire auxilio agonizanti, qui plerumque hoc primum habet, inter temerarias pejerationes matrem lædere, tum vivum infantem occidere, pòst illum multis tormentis frustulatim extrahere, denique pro egregia hac opera nullo præmio satis expleri.

Utinam isti *Chirurgi* operam suam commutarent cum carnifice aut lanione, satius id esset, quàm hominem ad imaginem Dei formatum male adeò tractare, eoque *Obstetricatoriam artem* omnium odio exponere: Nullus enim dubito, quin *Chirurgorum obstetricantium* opera vulgo grata foret, si, uti decet, leniter, verecunde & modeste parturientibus subvenirent.

Non possum non hîc loci notare maximum istud vitium, quo laborare *Chirurgus* poterit, *avaritiâ* nempe inexplebili, qua sitienter appetit lucrum præ salute proximi: Atque hoc vitio teneri deprehenditur *Chirurgus*, si accersitus rus vel in urbem aliquam parturienti manus admovere recusat, nisi prius certa pecuniæ summa numerata fuerit, etiamsi mutuari, vel à vicinis propter Deum colligere sit necesse. Facilè quidem divinare possum, istos facto excusationem prætensuros esse: nisi urgente necessitate nummos prius accipiant, plerosque homines, pauperes imprimis ingratè sibi neque pro merito præmium persoluturos, quin alios omnino nihil retributuros fore.

Equidem non diffiteor, multos cæcos homines beneficium *obstetricantium* haud digne satis æstimare, nescientes, sicut operarius ipse dignus mercede est; ita quamlibet operam *pro merito* solvendam esse, *pro merito*, inquam, *pro dignitate* nimirum *operæ*, non pro longitudine temporis collocati: quis enim cogitare ausit, operam *Chirurgi*, qui calculo feliciter exsecando horulam vel semihorulam impendit, pro ratione temporis impensi compensari, perinde ac si operario mercedem solveres conducto? nullus, opinor, isti operi incumberet: num oculario Medico, qui suffusionem oculi tollendo, hocque modo cæco visum reddendo semihorulam impendit, merces solveretur, uti conducto operario? neminem invenires tibi operam locaturum:

pa-

pari ratione *Chirurgus* obstetricando, quantum in ipso est, vel prægnanti, vel fœtui, vel utrique vitam servans, extraordinarium sane meretur præmium, tanto beneficio aliquatenus condignum.

Sub hoc titulo non sit extortum oportet pretium, neque superet facultatem earum, quibus subventum est, neque propterea, quibus nummi non suppetunt, relinquendæ, certove mortis periculo exponendæ sunt: ubinam aliâs *charitas*, *misericordia*, & *Christianum adjutorium?* quæ si hîc non, certe nusquam gentium locum habebunt. Igitur ejusmodi operam quilibet pro facultate compenset, *obstetricantes* verò nulli desint, etiam, quibus non est, unde restim emant, æque benevole succurrentes, ac qui divitiis abundant: Benevolus iste animus benedictionis divinæ ad omnes conatus certissimum erit invitamentum.

CAPUT II.

De Theoria Obstetricibus necessaria.

Theoria praxin, ut corpus umbram præcedit, qui nescit, quid agendum sit, nescit effectum dare, multo minus modum bene agendi sciet, qui ex praxi tantum sapere satagunt sine prævia rerum cognitione, sæpissime falluntur, & omnium experientiâ certum est, quòd scientes, quid agendum sit, necesse tamen habeant, agendo exerceri, priusquam scite agere possint, quod probe cognovisse opinabantur, imò quod revera probe cognoverant: membra enim non tam expedita sunt agendo, ac intellectus percipiendo, hocque in causa est, quòd effectus parum sæpe respondeat ingeniis maxime solertibus.

Quum igitur *Obstetricantium opus* ut plurimum *intellectu* & *sensu* perficiatur, omnino necessarium est, Obstetricaturas probe informari res eum in finem cognoscendas, quas ordinis servandi gratia his thesibus proponemus.

1. Requiritur *generalis* aliqua *cognitio muliebrium*, quæ generationi inserviunt, *partium*, quales eæ, ubi vel quo loco sitæ

 sint

ſint: *generalis*, inquam, *cognitio*; etenim haud neceſſe habent omni illa ſubtili contemplatione & exacta obſervatione, quam de iſta re *curioſi* protulerunt *Anatomici*; ſatis eſt exempli gratia, ſi habeant ſuperficiariam, diſtinctam tamen, cognitionem *Uteri*, ejusdem *Vaginæ*, *Pudendi muliebris*, *Veſicæ*, & *Inteſtini recti*, *Pelvis*, cum *Oſſibus* in ea, ejusdemque *formâ* vel *figurâ*, in qua (Pelvi) Veſica, Uterus cum Inteſtino recto ſita ſunt, *Secundinæ* porro, & *Humorum*, quibus fœtus innatat & incluſus eſt.

2. Generalis, imo *ſpecialis cognitio*, quomodo prægnans debeat *tangi*, quid ſit iſte *Tactus*, cur neceſſarius, & cuinam rei inſerviat.
3. Quomodo *ſecundina excludenda* ſit.
4. Quomodo omnes prave ſiti fœtus *verti*, aut *pedibus extrahi* queant.
5. Quænam res ad manum ſint oportet, ut probe fungatur Obſtetrix officio.
6. Quomodo *ſe gerere* debeat *poſt partum* erga Matrem & Infantem.

CAPUT III.

De Pelvi ejuſque Oſſibus, in qua ſitus eſt Uterus & per quam Infantes in partu tranſeunt.

PLeriſque forſan alienum videbitur, *Obſtetrices inſtruere cognitione Pelvis ejuſque Oſſium*, variæ item ejuſdem Formæ & Figuræ; ſed falli iſtos arbitror, qui cognitionem Pelvis inutilem cenſent, vel non neceſſariam; tantum abeſt, me idem ſentire, ut contrà aſſeram, eandem Obſtetricibus non modò utilem, ſed & ſumme neceſſariam eſſe, ita ut ſine clara iſtius rei idea in incertum porrectâ manu, & quaſi cæcutientes agant, ſi parturientibus in pravo vel non naturali partu adſunt auxiliatrices, unde non niſi multos errores committere poſſunt.

Ne-

Necessariam horum ossium cognitionem cum eorum forma vel figura silentio præterirem, si quidem priores sequi luberet Scriptores, vel uno saltem digito attingerem, ut parum vel nihil commodi Obstetricibus inde proveniret; sed rato, horum *Ossium cognitionem summe necessariam* esse *obstetricibus*, necessarium etiam visum est, istorum *Figuras* ipsis impertire, quanta quidem fieri potuit perspicuitate à solerti Pictore accuratissime ad vivum depictas.

Sed monitum hic Lectorem velim, ossa Pelvim constituentia in vera sua constitutione vel naturali flexura omnia simul difficulter repræsentari posse, quòd unius aspectus alterius aspectui facilè obstet, quare necesse fuit, integram Pelvim *duabus* sequentibus *Figuris* bifariam proponi, quarum prior præsentat *Pelvim integram rectà ab anteriore parte* inspiciendam, ubi singula ejus Ossa clare & distincte videri possunt, ut & superior ora concavæ Pelvis, cum ipsius forma & capacitate secundùm Ossium proportionem.

Quia verò in hac *Figura* in cavitatem Pelvis introspiciens *Os sacrum* ex adverso adspicit, hocque modo ejusdem flexura & incurvatio non potuit delineari, majoris evidentiæ ergo sequenti *Figura* Pelvim pingi *à latere* curavi.

Utque eò melius clariusque inspici possit *flexura Ossis sacri*; eum in finem sinistri lateris Ossa omissa sunt, sicut in sequenti Figurarum explicatione videbimus.

Qui verò ex hac delineatione distinctam nondum concipere possunt ideam Pelvis, ad has Figuras inspiciant unum vel alterum *Sceleton*, imprimis *muliebre*, & omnia ipsis perspicua fore confido, simul etiam videbunt, hæc Ossa clarius delineari non potuisse. Ad discernenda verò *mascula* & *muliebria sceleta* hoc addere lubet, quum & scopo nostro inserviat, scilicet, partes infimas Ossium sedentariorum in *sceleto muliebri* magis plerumque distare, neque adeò deorsum, versus Ossis coccygis acumen inflecti, ut in masculo Sceleto; id quod sapientissimus atque benignissimus *Cretator* ita constituit ratumque habuit ad evitatio

tionem plurium adhuc partuum difficilium, qui tamen ſatis frequentes ſunt.

Explicatio 1. Figuræ.

a a Oſſis ſacri ſuperior pars, demptis lumborum vertebris.

b b b b Alæ pelvis, quæ quibusdam dicuntur *Oſſa ilium*, quòd *ilia* illis incumbant: hæc proprie non conſtituunt cavitatem ſive profunditatem pelvis, ſed ſunt quaſi margo pelvis alicujus tonſoriæ, neque tamen Pelvim undique ambiunt ſua latitudine nec à parte anteriore, nec poſteriore, ſed ſaltem ab utroque latere ſunt annexa, magis tamen vergunt verſus poſteriorem partem, quàm anteriorem, ſed prope literas *c c c c* margini Pelvis cavæ conſtituendæ ſimul inſerviunt, & prope literam *f* (ubi alterum internorum Oſſium lateralium oſtenditur, quod nil aliud eſt, quam mucro lateralis deſcendens ab Oſſe ilium) conſtituunt partem Pelvis interiorem.

c c c c Poſtica pars ſupremi marginis Pelvis, proxime Os ſacrum.

d d d d Oſſa pubis, quorum ſuprema pars marginem cavitatis Pelvis ab antica conſtituit.

e e e Prominens curvamen Oſſis ſacri, conſtituens poſticam partem marginis cavitatis Pelvis.

f Deſcendens mucro vel internum latus deſcendentis particulæ ſiniſtri Oſſis ilium, uti ſupra dictum.

g g Pyxides vel acetabula Oſſium coxendicis, in quibus capita femoris moventur.

a a e e e h h h h Vertebræ Oſſis ſacri apparenter tales, plerumque unum os conſtituentes, cum foraminibus ſuis & connexionibus.

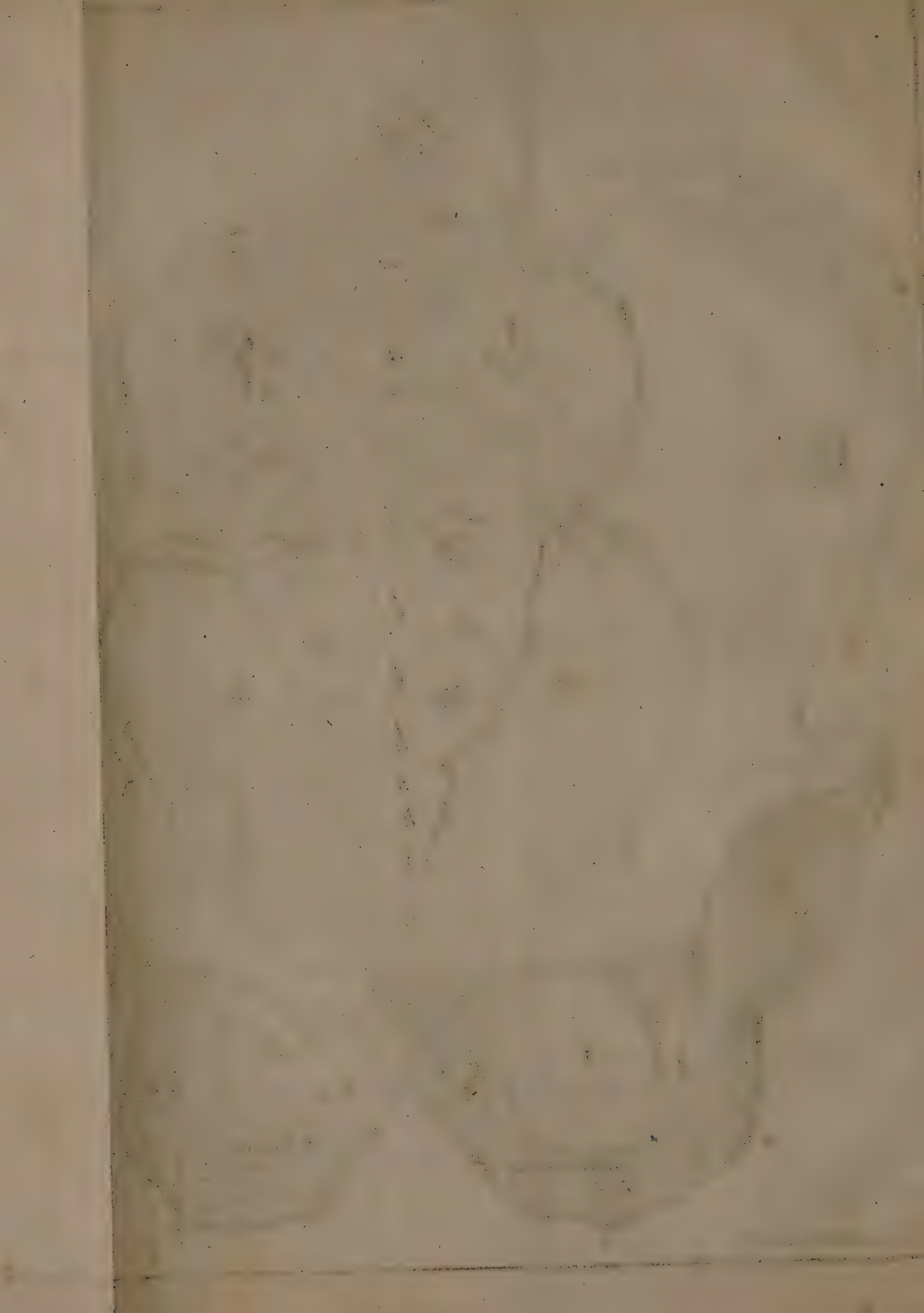
h h h Acumen oſſis ſacri, dictum os coccygis, conſtans tribus minoribus vertebris, ligamentis cohærentibus, ſicut vertebræ lumborum.

j j Duæ deſcendentes particulæ Oſſium ilium.

Fig: 1

a
a
os Ilion
b
b
e
e
e
h
h
h
h
h
h
h
c
c
b
b
m
m
D
c
c
f
os Coxendicis
os Coccygis
g
g
E
os Pubis
os Coxendicis
os Coxendicis
L
L
k.1
k.1
k.2
k.2
Sit beentie
Sit beentie
k3
k3

Dhi: Boultats fecit.

k 1. Descendens pars ossis pubis.
k 2. Descendens pars ossis sedentarii sive coxendicis.
k 3. Locus, ubi os pubis, & os sedentarium sive coxendicis cohærent. *NB. Acumina ossis pubis ego nomino ossa sedentaria, quia illis insidemus.*
ll Foramina ossium pubis vel sedentariorum. Utraque enim, os sedentarium sive coxendicis, & os pubis conjunctim componunt hæc foramina.
mm Cavitas pelvis.

Ulterior horum Ossium explicatio.

Singulis ossibus pelvis nominatis & delineatis porro observandum est:

1. Ista ossa non in singulis hominibus, neque in singulis mulieribus unius ejusdemque formæ esse, sed *differre* & *formâ* & *quantitate*, pro habitu corporum vario.

Nec semper in maximi corporis mulieribus amplissimam pelvim, at contrarium quidem nonnunquam invenire licet; quibusdam pelvis est profundior, quibusdam latior, nonnullis amplior, planior nonnullis, rotundior aliis, aliis magis ovata data est, cujus rei ratio reddi non poterit; exinde tamen nobis occasio suppetet proponendi in sequentibus varias observationes necessarias plane, & utiles ad informationem *Obstetricantium.*

2. Isthæc ossa non in singulis hominibus ejusdem sunt substantiæ: In nonnullis enim multa nervosa vel cartilaginea invenies ligamenta, quæ in solidam ossis substantiam abierunt; in quibusdam adeò conglutinata sunt ligamenta, ut ægre dignosci possint, semperne unum vel plura ossa fuerint; unde sequentibus patebit, hanc ob causam aliam fœminam facilius parere aliâ, ossa enim in alia firma & immobilia omni obsistunt laxitati, in alia verò cedunt & flectuntur ad impetum infantis progredientis.

3. Isthæc ossa ligamentis sibi invicem aptantur & coalescunt, itaque dum nondum induruerunt vel in os abierunt, extendi &

laxari impetu, atque sejungi à se invicem possunt: quare non rejicienda illorum sententia, qui ossa pubis multo parturientis labore longe divulsa se sensisse testantur, licet id rarissime fieri censeam, neque opus sit ista disjunctione, quum parum levaminis afferat, nec inde petendum sit auxilium.

Maxima apertio & amplificatio pelvis, quà pateat fœtui via, non à separatione ossium pubis, sed à retrocessu ossis sacri, vel totali, vel quoad acumen ejus sive os coccygis, exspectanda est. Difficillimum reddit partum non tam angustia superioris oræ pelvis, quàm exiguum spatium inter ossa sedentaria & os coccygis, imò neutrum horum progredienti fœtui maximo impedimento est, sed plerumque situs infantis perversus vel potius uteri, quin & utriusque simul, exitum intercludit, ut proinde parùm intersit, ossa pubis divellantur, necne.

Omnia ossa, ligamentis connexa, dearticulari possunt, locoque naturali moveri, & certis casibus quàm maxime dissolvi: Vidi ego pueros, quorum ossa femoris inserta quidem erant ossibus coxendicis, attamen ambulando alterum os duorum digitorum latitudine sursum protrudebatur, ut æque claudicarent altero latere, ac si femur luxatum fuisset; interim non nisi ligamenta ossis coxendicis, vulgo ossis ilium, dissoluta erant, quo singulis gradibus totus pes sursum trudebatur & deorsum, imò nullo negotio unâ saltem manu sursum & deorsum moveri poterat sine ullo corporis motu.

Expertus etiam sum in puero quodam, os femoris callo cum osse coxendicis coaluisse, ita ut firmum & immobile acetabulo inhæreret; at multa agitatione ossis coxendicis ligamenta, quibus ossi sacro & ossi pubis cohærebat, soluta sunt, quo se eousque incurvabat, ut sellæ insidere, manibusque pedes contingere potuerit: os enim coxendicis movebatur eo fere modo, quo os scapulæ, quod cum osse humeri callo quodam coaluit, quo pacto istiusmodi brachia multifario motu gaudent, quia scilicet scapula unà cum brachio singulis movetur vicibus, id quod sæpius accurata attentione ipsemet observavi; at verò motus isti non adeò promte commodeque (ut aliâs solet) succedunt. Qui-

Quibusdam operam dedi male habentibus, quorum vertebræ spinales sibi invicem super impositæ erant, adeò ut omnibus inferioribus membris capti fuerint, pedibus motu voluntario penitus destitutis, quibus tamen motus gradatim restitutus est, quoad ego vertebras in suam quamlibet sedem redegi, unde stare rursus & ambulare illis datum est, licet nunquam eodem, quo antea, robore, quia vertebrarum dearticulatio nunquam plane adeo correcta est, quin semper remanserit articulatio quodammodo inepta.

Multi quoque altero, vel utroque latere claudicantes incedunt, lumbis incurvatis, genibus introrsum obtortis, pedibus divaricatis, eorumque digitis introrsum versis: pravæ hujus constitutionis causa est contractio nervorum, superiorem ossis coxendicis partem anticam versus protrahentium; unde os coxendicis & os femoris se invicem non recte, sed oblique excipiunt: Istos homines vulgo, sed perperam, dicunt (*geswikt*) subito & violento quasi corporis retrorsum inflexu læsos esse; alii opinantur, coxendice istos luxatos esse, intelligentes dearticulationem ossis femoris & ossis coxendicis; sed error est, ex neglecta observatione accurata proveniens, nec alia ejus rei, quàm suprà dixi, causa est.

Quibus exemplis planissime patet, ligamenta extendi, & consequenter ossa plus minus sejungi posse, quoad scilicet ligamenta mollia sunt, magnusque in illa fit impetus: An verò in partu plerumque id eveniat, hic loci non inquiremus, quia commodius dici potest, ubi de partuum difficilium causis.

Explicatio 2. Figuræ.

a a a a a Sunt quinque lumborum vertebræ, componentes spinæ dorsi partem.

b b b b b b Vertebræ apparenter tales, constituentes Os sacrum.

c c c Os coccygis, constans tribus verticillis, qui ligamentis cohærent, quare flexile Os isthoc est.

d Os ilium dextrum.

e Os pubis dextrum.

f Ejusdem Ossis pubis dextri latus absciſſum, quo mediante ligamento cum ſiniſtro conjunctum fuit, in quo loco absciſſo ſcrobiculi & foramina conſpiciuntur, quibus Oſſis ligamentum innexum fuerat.

g Os ſedentarium.

h Os coxendicis, ſive deſcendens acumen oſſis coxendicis, quod infrà *lit. g* confert ad conſtituendum os ſedentarium, ita ut *f g h* conjunctim componant os ſedentarium, id quod ſuprà *lit. f* deſcendens pars oſſis pubis, & *lit. h* os coxendicis dictum eſt, quæ in infantibus tria diſtincta oſſa ſunt: os pubis enim à *lit. f e* uſque *n* extenditur, ubi in infantibus ſeparatur ab oſſe ilium & ab oſſe coxendicis, & à *lit. f* tendit deorſum verſus *lit. g*, ubi ligamento cartilagineo oſſi coxendicis cohæret, quod ligamentum cartilagineum demum in os abit & indureſcit; itidem ligamentum cartilagineum oſſi coxendicis adhærens *lit. n* ſucceſſu temporis indureſcit, & in unum cum oſſe coxendicis os abit: atque hæc tria oſſa, ſcilicet os pubis, os coxendicis & os ilium (*lit. n* in infantibus ſigillatim diverſa, ligamentiſque ſibi invicem cohærentia) conjunctim pyxidem illam vel acetabulum conſtituunt, in quo caput femoris vertitur, quod *primâ Figurâ lit. g* notatur.

jjjj Linea deſignans ventrem.

k Locus umbilicum ventris repræſentans.

l Prominens curvamen oſſis ſacri.

m Spatium inter os pubis & acumen oſſis ſacri, dictum os coccygis.

n Locus, quo in infantibus tria illa oſſa, ſcilicet ilium, pubis & coxendicis diſcernuntur, & ligamentis ſibi invicem cohærent.

Ulterior horum Oſſium Explicatio.

Duplici potiſſimùm ratione ductus, iſthæc oſſa *obſtetricantibus*

Fig: 2
A
B
C
k
os Illion
d
os Pubis
c
n
os Coxendicis
h
f
g
p
o
L
os Coccygis
m
a
b

bus à latere conſpicienda propoſui: *primò*: ut hoc pacto *incurvatio oſſis ſacri* exactiſſime repræſentetur; impoſſibile enim erat iſtam incurvationem oſtendere in *prima Figura*, in qua ſicuti cavitas pelvis ejuſque partes exteriores plene conſpiciuntur; ita in hâc partes interiores, imprimis autem *incurvatio oſſis ſacri*, commodius præſentantur: Os Sacrum enim & ſpina dorſi non rectâ lineâ deorſum ducuntur, ſed ſpina dorſi primò aliquantulum anticam verſus inferioribus ſuis primiſque Oſſis ſacri vertebris curvatur, tumque ſubitò retrorſum flectitur, ita ut in quorundam corporibus in triangulum fere declinetut: Et hoc quidem plurimum fit, ſi quando duæ vel tres ſuperiores vertebræ brevi & curvâ pariter gaudent inflexione, quod ſæpe contingit. Verùm quemadmodum os ſacrum ſuperiore parte poſticam verſus vel extrorſum flectitur; ita è contra inferiore parte à *lit. l* uſque *m* anticam verſus vel introrſum curvatur, acumine verſus imam oſſis pubis partem porrecto, ubi cum oſſibus ſedentariis & coxendicis anguſtum meatum conſtituit, in cujus intervallo *uterus, vagina, inteſtinum rectum* & *cervix veſicæ* ſita ſunt.

Altera ratio proponendæ *hujus Figuræ* fuit, ut inde ab initio *obſtetricantes* liberem ab opinione erronea quâ plerumque ducuntur, quia accurate non noverunt horum oſſium ſitum: plerumque enim ſibi perſuadent, uterum cum Vagina ſecundùm longitudinem corporis ſitum eſſe; ideoque tangentes fœminam digitos in vaginam rectà protendunt ſecundùm longitudinem fœminæ, & hoc pacto offendunt oſſis ſacri curvamen, ſcilicet ejus partem retrorſum flexam cum inteſtino recto, unde digitis reſilientibus ore uteri non invento confunduntur: At verò iſta erronea evaneſcet opinio, quàm primùm in ejus locum ſucceſſerit clara cavitatis Pelvis idea, uterique in ea poſituræ imago.

Cavitas Pelvis longitudine ſuâ non ſecundum longitudinem ſpinæ dorſi tendit, ſed *ab imo oblique anticam verſus aſcendendo* progreditur, quaſi per eam umbilicum ventris attingere velis; quare quærentes os uteri non rectà verſus curvatum Os ſacrum

digitos intrudere debent; sed ab imo sursum tendere, quasi per muliebria umbilicum ventris manu attingere vellent: Et ut clarius hoc pateat, hanc tibi *secundam Figuram* ob oculos ponito à latere conspiciendam, & aspicies ab antica os pubis, simulque ex adverso cavitatem ossis sacri intueberis; tenta jam digitos per ossa pubis (muliebrium scilicet locum) secundum longitudinem corporis protendere, & videbis, te digitis adversum Ossis sacri curvamen tangere: at verò manu inflexa digitis ab imo ossium pubis versus umbilicum tendenti mox occurret os uteri, tanquam primum, quod obvium se tibi dabit.

Hanc quidem observationem fortassis nonnulli vilipendent *Practici*, putantes parvi istam referre *Obstetricantium*, sed ego, non ignorans, quantâ inde confusione ab initio Praxis meæ laboraverim tam necessariæ observationi non attentus, tale offendiculum removere quidem volui, vel saltem indigitare, quò alii id sciant evitare; ex sequentibus enim hujus Libri patebit, si de Parturientibus sermo erit, quantum utilitatis inde resultet.

Quærentibus autem: *quantæ* sint *Pelves* mulierum? respondemus: variare istas, prout quantitate variant fœtus easdem transeuntes, & optime congruere cum capitibus Infantum, quæ quidem quandoque non nisi cum violentia penetrare possunt.

CAPUT IV.

De Utero.

TRaditâ jam Obstetricantibus necessariâ *Pelvis* ejusque ossium *theoriâ*, porro dicendum erit de *Utero*, utpote *Genitali, Mulieribus proprio*, quo semen virile concipitur & asservatur, usque dum Embryo perficiatur & maturescat. Mulier expers uteri liberos procreare non potest, licet nonnulli, sed perperam, id opinati sint, rati, post exsectum vel abscissum uterum quasdam adhuc genuisse prolem; sed accipientes *Vaginam* uteri pro ipso *Utero*, erraverunt: ex diversis enim exemplis

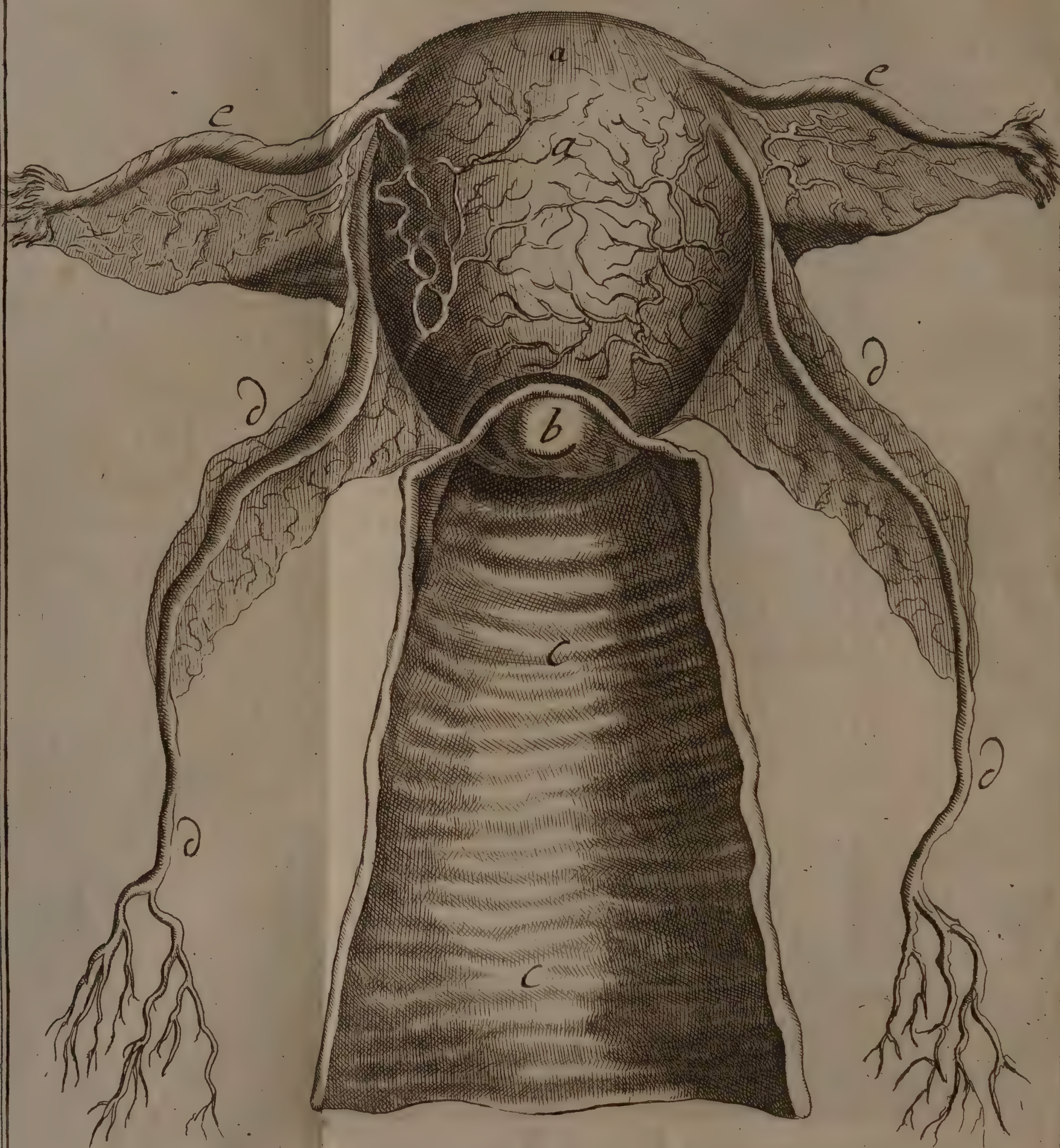

Fig: 3.

plis patet, uteri vaginam longe prolabentem contractâ corruptione abscindi debuisse, quo tamen non obstante istæ Fœminæ, curatione peractà, liberos adhuc procrearunt: At nulla unquam fœmina uteri expers partum edidit.

Ut verò clarius & distinctius rem proponamus, uterum consideremus vel *per se*, vel *conjunctim cum vagina*, *ante* vel *post imprægnationem*. *Ante imprægnationem* fœminis non gravidis & Virginibus uterus est crassæ admodum & solidissimæ substantiæ, compositus ex innumerabili multitudine fibratorum vasculorum, *venis* scilicet, *arteriis*, *nervulis*, *vasculisque lymphaticis*, interpositis particulis *musculosis*, quæ omnia scite admodum contexta, commixta & coadunata *isthoc mirabile Corpus* constituunt: Meritò quidem corpus hoc dico *mirabile*; quippe nullo non tempore Sapientes & Eruditi, Miracula Naturæ contemplantes, *eximium hoc Miraculum* suspexerunt.

Uterus per se consideratus Figurâ externâ cuidam pyrorum generi haud absimilis est, infrà tamen & suprà vesicæ & Intestino recto adjacens, magis complanatus, ibique lævis & æqualis est, sed ab utroque latere minus æqualis, uti *sequens Figura* monstrat.

Explicatio 3. Figuræ.

a Uteri fundus.
b Os uteri.
c c Uteri Vagina dissecta, ut os uteri cum rugis appareat.
d d d d Ligamenta uteri, cum membranarum aliquà parte.
e e Tubæ uteri, sive cornua cum membranis, post quas testiculi latent.

Hanc ego *Figuram* naturali circiter magnitudine ad vivum delineari curavi, quò *Obstetricantibus* hujus rei vivam quasi imaginem suppeditarem, ut facilius caperent, quæ sequentibus de ista dicentur; ut & differentia pateat uteri *imprægnati* & *non imprægnati*: Sequenti enim *quartâ Figurâ* uterum proponemus imprægnatum. Id verò hic loci addendum puto, uteri cavita-

tem

tem internam minimam esse, imò tam exiguam, ut, si uterum nullâ prius extensione factâ disseces, cavitas instar rimæ saltem appareat, superiore parte inferiori impositâ sine intervallo, ut vix comprehendi possit, quî semen virile eò penetret, nisi tempore concubitûs dilatetur sensu & delectatione, quâ Fœminæ tum præcipue gaudent, quæ forsan inservit *conceptioni*, sicuti postea *partui* dolores inserviunt.

Instituti mei non est, hîc loci dicere de *conceptione*, ejusque modo, unde & quomodo sit fœtûs principium & incrementum; quomodo nutriatur iste, & de aliis quâm plurimis rebus, quæ *obstetricantibus* scitu non sunt necessariæ.

Quapropter hic loci non disseram *de Tubis* uteri, neque de *testiculis Mulierum* &c. sed verbo saltem de *Ligamentis* mentionem faciam, quorum præcipuus *usus* est: 1. uterum non impræ-gnatum rectum tenere, idque aliquandiu quoque tempore imprægnationis. 2. post partum eundem mediante contractione in pristinum locum & genuinam restituere posituram: Extensio enim & laxitas Ligamentorum & Membranarum, quibus uterus alligatur, ansam præbent *procidentiæ*, & *obliquæ* uteri *positura*, de quibus fusius sequentibus.

Uteri corpus non itá solutum & liberum in corpore situm est, uti hîc ostenditur: sed superiore sui parte *vesicæ*, inferiore *Intestino recto* connexum est, utroque latere *Membranis* & *Ligamentis*, non quidem prope fundum, sed prope orificium adhæret, quod orificium uteri undique annexum est *Vaginæ*, sicut ex hâc *tertiâ Figurâ* patet.

CAPUT V.

De Vagina Uteri.

UTero eo modo & loco, quo Sapientissimo Conditori placuit, constituto, necessum etiam erat, ad eundem Membro virili patere aditum: Itidem utero imprægnato, fœtuque jam perfecto, opus erat transitu, per quem in lucem pro-

prodire queat. Transitus iste à Pudendo muliebri ad uterum, & vicissim, plerumque *Vagina* uteri appellatur; aliis *Collum* dicitur: Quamvis verò perinde sit, quænam rebus imponantur nomina, modò intelligas, quid denotent; ea tamen deligenda sunt, quæ rei maxime conveniunt minusque confundunt conceptus & sensa sua iisdem exprimentes: Et licet nomen istud *Vaginæ* mihi non satis clarum videatur ad denotandum transitum istum sive viam uteri ad pudendum, & vicissim, solùmque evitandæ novitatis ergo alio uti nolim, nomen tamen *Vaginæ* præfero nomini *Colli*, quia sæpius Auctores, eodem utentes, *Vaginam* ab ipso *Utero* ægre distinguere possunt, ideoque opus habent ostium utriusque discernere nomine *oris interioris* & *exterioris*, intelligentes *interiore* Uteri *ore* Os vel ostium uteri ipsius, *exteriore* verò Muliebria, sive ostium Vaginæ uteri, quod sæpius Lectorem confundit, quam confusionem ut evitemus, eundem hîc loci monitum volumus: quemadmodum ipse uterus unico saltem ore, ostio vel apertura gaudet; ita nos nullum unquam aliud orificium intelligere, quoties nobis de Ore uteri sermo est, nec unquam nos considerare uterum aliter, nisi (uti revera est) tanquam *Corpus per se*, licet aliis partibus annexum sit; At si nobis sermo fuerit de Uteri *Vagina*, nunquam cum ea simul nos comprehendere ipsum uterum; & hoc pacto, opinor, nulli nos confusioni obnoxios fore.

Isthæc uteri *Vagina rugosa* est, plurimisque consita plicis, ut ex *tertia* patet *Figura*: facillime in latitudinem & longitudinem extenditur, idque necessarium erat, ut tempore partus transitum fœtui concedat, deinde verò rursus contrahi queat: in longitudinem etiam extensiva sit oportet, ut tempore graviditatis possit prolongari; Utero enim tum temporis sæpe longius in ventrem ascendente necessariò *Vagina* in longitudinem debet extendi.

Itidem *Lævis* est *Vagina* uteri & *lubrica*, plerumque viscosa quâdam & glutinosâ materiâ quasi inuncta, quò facilius, uti dictum, fœtui transitum concedat. Quemadmodum autem molli-

lities Vaginæ & vis extensiva Gravidis conducit; ita etiam è contra januam aperit malis quibusdam, quibus parturientes corripiuntur, utpote *procidentiæ* vel *Vaginæ* tantùm, vel ipsius etiam *uteri*, quæ plurimùm accidit fœminis amplam pelvim habentibus, quarum Os uteri callosum est, & quæ utuntur operâ *oscitantis* & *inexercitatæ Obstetricis*, cujus rei rationem clarius explicabimus suo loco.

Uterus & Vagina sibi invicem *coadunata* sunt, ut patet ex *tertia Figura*, uterusque, quâ in acutum terminatur parte, prope ipsius Os, in Vaginam intrusus est, vel acuminatus prominet, ita ut in Fœminis non imprægnatis, imò & prioribus graviditatis mensibus tactu percipiatur *acuminatus*: At in partu Os pariter cum Utero laxatum adeò & extensum est, ut Vagina cum utero videatur unicum quasi utrem constituere, Orisque uteri & Vaginæ differentia sentiatur nulla, nisi quòd Vagina tenuior molliorque, Os verò uteri callosius sit, nec tum acuminatum quid tactu percipiatur. Ex hac rerum mutatione, si opus fuerit, optime conjecturare licet propinquitatem & longinquitatem temporis pariendi: *conjecturare*, inquam, licet, certum enim tempus inde infallibiliter præfiniri non potest.

CAPUT VI.

Ubi & quomodo uterus in Corpore fœmineo positus sit.

NOn sufficit, *Obstetricantes Formam Uteri* & *Vaginæ* nosse, sed etiam opus est, ut intelligant, quo *modo* & quo *loco* situs sit Uterus cum Vagina, ut & *quibus partibus* & *quomodo* alligetur, quò parturientibus impavidè & tutò opem ferant sine læsionis vel noxæ periculo.

Uterus cum Vagina *infrà* cohæret *Intestino recto*, *suprà Vesicæ* vel ejus *cervici*: uteri *Vagina* ab ostio (Pudendo nimirum) ad ipsum usque Uterum tota sua longitudine & rotunditate *infrà*

co-

cohæret *Inteſtino recto*, *ſupra* autem *Cervici veſicæ*: Ipſe verò Uterus non niſi *inferiore parte*, prope oſtium ſcilicet vel Os, & paulo ſuperius, alligatur tam Inteſtino recto, quàm Veſicæ, nec niſi vi poteſt avelli.

Quoniam igitur Uterus inferiore ſaltem parte Veſicæ & Inteſtino recto alligatur, ejus non impeditur extenſio & dilatatio, ſed libere ampliari pro neceſſitate poteſt: Quumque & Veſica & Inteſtinum rectum ſint partes laxæ & molles, Utero liberrimum eſt, deſcendere pro neceſſitate, & elevari.

Uterus in ſuperiore parte cavitatis Pelvis ſitus eſt, haud ſine ordine *omnipotentis Dei* ſapientiſſimo, qui certâ dimenſione omnia ſua opera *condidit ſapienter*; locus iſte Viri Membro occaſionem præbet (vi prius ejaculatoria in muliebri Vagina motu excitata) ejaculandi ſemen in ipſum uſque fundum Uteri; id quod ægre fieri poſſet, ſi uterus in antica propatulus fuiſſet poſitus, aut certe aliter formari neceſſe fuiſſet.

Iſte locus etiam ipſi utero præbet occaſionem extenſionis, ut, ſubinde accreſcente fœtu, in dies pro neceſſitate dilatari queat, quod tam commode non poſſet fieri, ſi uterus in infimo pelvis loco ſitus eſſet; pleræque enim pelvium cavitates minores ſunt, quàm ut fœtum ad ſummum uſque incrementum capere poſſint.

Si verò uterus in ſuperiore corporis loco poſitus eſſet, ſterilitas inde oriretur, quòd ſemen virile per diſtantiam in fundum uſque injici non poſſet: etſi verò conciperent fœminæ, ex iſto tamen loco diſſito plures provenirent partus difficiles, quàm modo jam conſueto: imò multis fœminis impoſſibile foret partum in lucem edere, nec auxilium adhiberi poſſet: huic verò malo remedium invenit *adoranda Dei ſapientia*, ponendo uterum loco maxime accommodato.

CAPUT VII.

De Utero Prægnantium.

UTerus *prægnantium* maximè differt ab utero *non prægnantium*; quantum enim fœtus cum secundina & humoribus, quibus innatat, accrescit & augetur, tantum & uterus necessariò subinde extenditur; & quoniam uterus plurimùm partibus inferioribus alligatur, ibi minus potest extendi & dilatari; isthæc ergo dilatatio & extensio fit *in suprema plurimùm parte*, quæ crassissima, liberrima & quàm maxime apta est ad extensionem necessariam.

Uterus plurimùm *parte sui superiore* extenditur, *Fundo* scilicet, uti plerumque vocatur, unde necessariò sequitur, eundem altius subinde ascendere, & in cavitate ventris locari: id verò non semper, nec in singulis fœminis uno eodemque modo fit.

Antequam verò uteri in prægnantibus locum monstremus, difficultas quædam oborta removenda erit, diversam quorundam Auctorum sententiam de *crassitudine uteri imprægnati* concernens; quidam enim putant: uti ampliorem, sic & *crassiorem fieri* uterum; alii contrà, quò magis extendatur, eò magis *extenuari* uterum, censent: Quum igitur magna hujus rei sit differentia, de ista inquirere opus erit, veritatemque in lucem proferre, quò *obstetricantes* erroris moneantur. Et hæc res meo judicio peculiare caput absolvet: Prius verò inspiciamus *formam uteri imprægnati* & *extensi*, licet non ad integram usque magnitudinem.

Explicatio 4. Figuræ.

a a Corpus uteri.
b Os sive ostium uteri.
c c Tubæ uteri.
d d Ligamenta uteri.
e e Vagina uteri decurtata.

CAP.

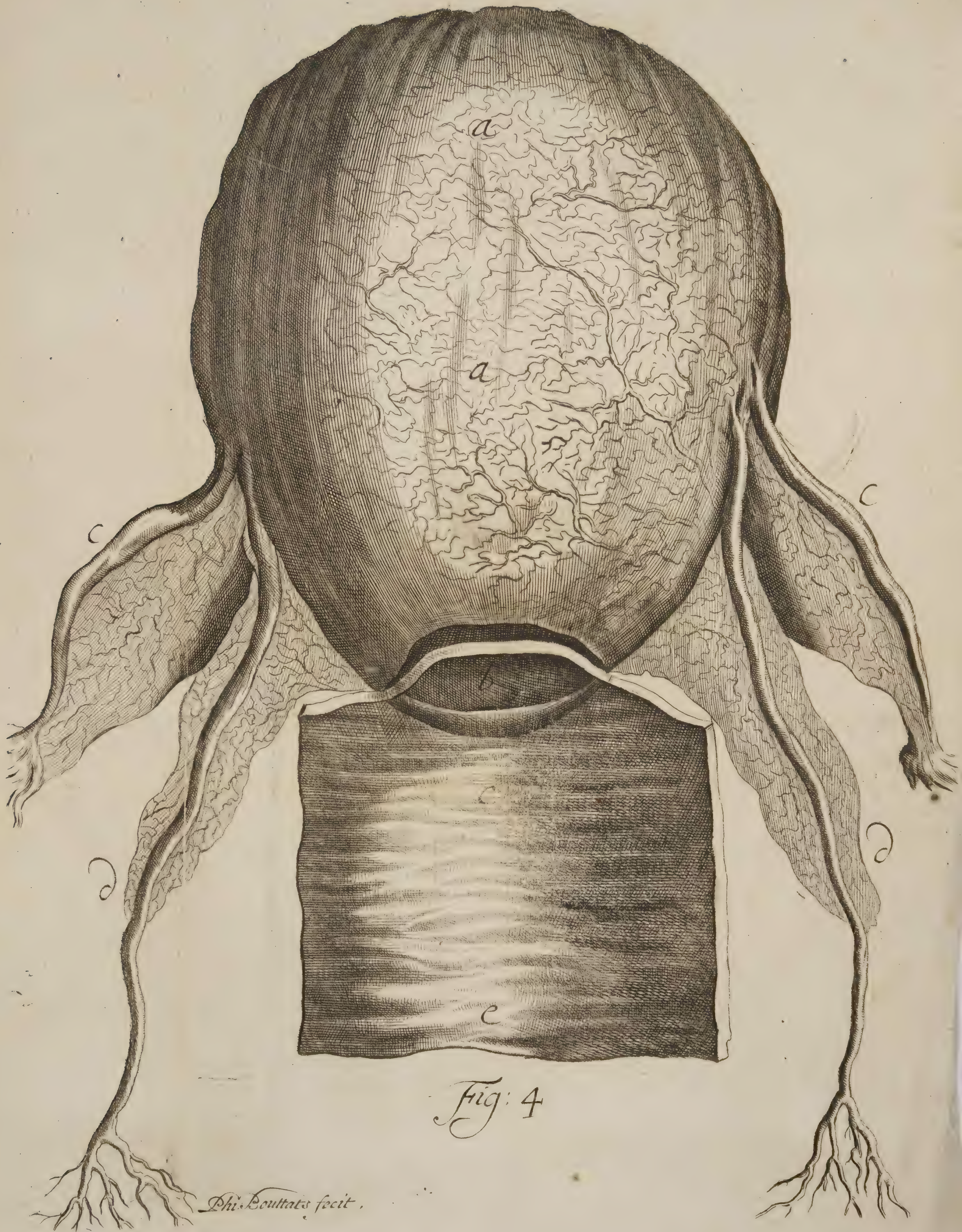

Fig: 4

CAPUT VIII.

De crassitudine uteri in prægnantibus.

QUemadmodum in formando homine *divina* maxime effulsit *Sapientia*, ita Ipsi etiam placuit, mulierem præ aliis pluribus animalibus instruere tali utero, qui pro necessitate posset *extendi* & *dilatari*, manente tamen eadem *crassitie*, qua gaudet, dum adhuc parvus, fœtusque expers est, & qui non obstante magnitudine sua & crassitie, quam habet tempore partus, intra paucos dies horasve ad pristinam parvitatem ac firmitatem contrahi posset.

De hac re Dominus *Mauriceau* libro de morbis prægnantium inquit pag. 13. *Omnes ferè Anatomicos celebres, & innumeros alios Auctores nos certiores facere, uterum (miraculo Naturæ præ aliis admirando) crassescere tantum, quantum dilatetur à primo inde conceptu usque ad partum:* Ipse contrarium sentiens, ulterius addit: *se mirari, Dulaureum, Riolanum, & Bartholinum, præclaras Anatomiæ faces, tam exiguo lumine præditos fuisse, ut tantum errorem non agnoverint.*

Ipse, hac veterum sententia prorsus rejecta, contrariam asserere satagens, adeò in alterum extremum rapitur, ut putet, *uterum à conceptione, quo magis extendatur, eò magis extenuari, instar vesicæ,* quæ, si vacua, satis crassa quidem est, sed quo magis urinâ extenditur, eo magis quoque extenuatur; pari modo uterum ultimo graviditatis tempore ante partum tam tenuem esse, quàm vesicam plenam vel extensam, solùmque in fundo paulo crassiorem esse, ubi secundina cohæreat.

Huic opinioni, auctoritate quorundam Doctorum fulciendæ, substruit *Galeni aliorumque* sententiam, quæ si fortè non sufficeret adversus tot testes, contrarium sentientes, ad *demonstrationem* confugit *rationalem*, petens, ut *globus cereus* instar uteri, fœtu vacui, extendatur ad magnitudinem uteri parturien-

tis, unde *ſecundum ejus conjecturam* perſpicue pateret, quantæ tenuitatis ſit uterus parturientium.

Porro ſententiam ſuam confirmare ſatagit *ſenſu prægnantium diſtincto*, quem percipiunt à fœtu, ita ut fere dignoſcere poſſint, quænam membra moveantur vel eleventur.

Denique deſtitutus certâ experientiâ, inſpectione uteri prægnantium acquiſitâ, ad *vulvas* confugit *animalium*, exempli gratia, *ovium*, dicens: *earum vulvam tenuiſſimam eſſe, quum edant partum:* ſicque ſe perſpicue demonſtraſſe putat, conjecturam ſuam fundatam eſſe.

Quamvis controverſiis non delecter, brevibus tamen hujus Auctoris rationes percurrens, ſenſa mea de iſtis explicabo, quantum neceſſe videtur ad eruendam conteſtandamque veritatem, eoque magis obſtrictus ſum id facere, quôd contemplatio hujus rei non ſit merè ſpeculativa & inutilis, ſed potius cognitio neceſſaria, *Obſtetricum muneri* arcte connexa, ſi quando male progrediens infans artificioſa manu in utero vertendus & extrahendus, vel ſecundina utero adhærens evellenda fuerit, vel ſi quis alius caſus difficilis acciderit.

Primò quidem, ut prorſus inconvenientem, rejicimus *comparationem vulvæ animalium cum utero mulierum*, quæ certâ quâdam prærogativa præ omnibus animalibus ad imaginem Dei formatæ ſunt, longeque diverſo utero inſtructæ: Igitur ſi veritas ſit eruenda, *ex inſpectione uteri fœminei*, modò ante, vel mox poſt partum viſitati, id fieri debet; quum verò iſto ſubjecto *Auctor* deſtituatur, ipſius argumentum non ſtringit.

Neque auctoritas *Galeni*, vel quorundam ejus aſſeclarum (meo judicio) ſufficit, ſententiæ tot egregiorum *Anatomicorum* aliorumque Auctorum ſubvertendæ, vel falſitatis arguendæ, quod ſatis leviter tentat hic *Auctor:* Etenim ubi provocamus ad *auctoritatem*, *majora vota* contra nos *concludent*, quo conceſſo, Dominus *Mauriceau* contra ſeipſum ſententiam tulit, confeſſus, numerum uteri craſſitiem ſtatuentium *innumerabilem* eſſe, quum è contra pauci ſaltem cum ipſo pro contraria

ria ſtent ſententia: Cui ergo non liquet, majoribus votis adhærendum eſſe, uſque dum *ratio* & *experientia* demonſtrent, minora veritati conſentanea eſſe? Sententiis è diametro ſibi invicem oppoſitis *ratio* & *experientia* conſulendæ ſunt; at vix credibile eſt, Dominum *Mauriceau* hac in re experientiâ edoctum fuiſſe, exempla enim protuliſſet, vel ſe tales ſæpius oculis ſuis vidiſſe teſtatus fuiſſet, quales mente ſibi concipit: ſed hoc omiſſo confugit ad vulvas *ovium*, ab iis concludens ad *uteros fœmineos*, contra omnem rationem, quam hic loci explicare non eſt neceſſe: At ſi *vulvam vaccinam* inſpexiſſet, ovinâ longe diſſimilem inveniſſet, ſi quidem verum eſt, quod nuper ex aliquo audivi, qui ſe obſervatione accurata certum eſſe dicebat, craſſitiem iſtarum vulvarum à magnitudine vel parvitate parum differre: Imprimis autem *uterum fœmineum* tam accurate inſpiciendo quàm vulvulam ovillam, Auctor ſe ipſum errore liberare potuiſſet, nec *infinitum* numerum egregiorum *Anatomicorum* falſæ ſententiæ perverſe adeò accuſaſſet, nullo alio fundamento, quàm (ut ipſe fatetur) *ſuâ* nixus *conjecturâ*.

Dominus *Mauriceau* convictus eſt, multitudinem Auctorum verum dixiſſe, quum teſtantur, ſe in gravidis modò ante vel mox poſt partum uterum eâ, quam perhibent, craſſitie inveniſſe, hoc concedit in quibuſdam accidere quidem potuiſſe, ſed inde, tanquam à particulari ad univerſale argumentari non vult concedere, quoniam, inquit verbis *Ariſtotelis*, *id quod naturale eſt, plurimum contingit*. Hic ergo ſenſus ipſius eſt: *certis quidem caſibus contingere poſſe, uteros puerperarum invenire craſſitie integra, ſed iſtud haud naturale neque commune eſſe:* Cui verò fundamento hanc ſententiam ſuperſtruat, neſcio, experientiæ utique ſuæ non innititur, etenim hanc, ſi habuiſſet, in lucem edidiſſet, neque ad vulvas ovium confugiſſet; & quod obſervatione dignum eſt, Auctor iſte diu in ea fuit ſententia, utut evidenti demonſtratione, ſimul & occaſione deſtitutus, uterum talem inveniendi, qualem ipſemet mente ſibi concepit. Cui ergo fides adhibenda? *infinitone* numero egregiorum *Anatomi-*

corum, aliorumque Auctorum contestantium, quæ oculis viderant, manibusque palpaverant? aut conjecturæ Domini *Mauriceau*? videtur mihi res ipsa loqui, quòd multitudini assentiamus, quum ab ipsorum partibus stet experientia, & naturâ uterus ita sit constitutus, qualem ii omnes invenere; idque eò magis, quòd Dominus *Mauriceau* contrariâ experientiâ non gaudeat.

Confirmare *porro* sententiam suam satagit Dominus *Mauriceau sensu prægnantium distincto*, quo ex motu fœtuum percipiant fere, quænam speciatim membra moveantur vel extendantur, id quod putat impossibile esse, si uterus tam crassus sit, ut communis fert sententia. Ego verò hunc prægnantium sensum absque fundamento esse puto, licet ab Auctore *distinctus* vocetur: satis enim notum est, revera confusum saltem esse, quum nec prægnantes ipsæ, nec aliæ dicere distincte possint, hanc vel istam corporis partem ab infante elevari: quòd *fere* sciant, concedo, sed hoc non contrariatur crassitiei uteri integræ, imprimis si uterus immediate ad ventrem situs sit, non intervenientibus intestinis: quamvis enim uterus omnimode crassus sit, non tamen eâ soliditate, gaudet qua parvus, propterea spongiosa ejus crassities & mollities lenis talem confusum quidem & conjecturalem sensum admittit, ast inde argumentnm deduci meritò non potest pro tenuitate uteri, qualem hic Auctor mente sibi concipit.

Denique Auctor noster, evidentibus & sensibilibus argumentis destitutus, hanc rem *rationibus* demonstrandam esse censet, massam nempe ceream magnitudine uteri non imprægnati ad magnitudinem uteri prægnantis extendendo, *unde facile conjecturare possis*, quam crassitiem iste tunc habeat: Cui respondeo: concedendo, uterum tenuissimum fore, & tenuiorem quidem vesicâ urinâ dilatatâ, si non aliter ac massa cerea extenuetur: sed videndum prius, an ratio & experientia evincant, extensionem uteri (sensim & naturaliter factam) & massæ cereæ uno eodemque modo fieri.

Ra-

Ratio nos docet, magnam esse differentiam rerum animatarum & inanimatarum: istæ copiâ vel inopiâ nutrimenti vivifici vel extraordinariâ humorum affluentiâ accrescere vel decrescere possunt; hæ verò eædem semper manent, ergò similis earum ratio non est.

Quum igitur ratio & experientia nos doceant, vivida membra sensim & naturaliter, non verò vi, extendi, ampliari, & repetito subinde nutrimento, vel adaucto humorum affluxu absque diminutione crassitudinis crescere & ingravescere, (quod in rebus mortuis & inanimatis reperire non licet) ideo dictarum rerum similitudo nulla, & Auctoris argumentum enervatum est.

Etenim videmus, omnes carnosas & membranosas corporis partes, obstructionibus, vel cessatione motûs humorum, quàm maxime posse extendi & amplificari, si nempe quoad totum partes istas consideremus, quin potius, quum antea tenuiores & solidiores fuerint, ejusmodi accidentibus spongiosiores & molliores fiunt, nisi nimia fiat obstructio, quam facilè putrefactio sequitur. Id ipsum igitur in omnibus corporis partibus mollioribus percipientes, cur idem utero accidere dubitemus? cui membro proprium & naturale est, sensim & accremento extendi & ampliari.

Diversas ego prægrandes exscidi *sarcocelas*, quarum quædam caput infantis superabant magnitudine, & ambiens scrotum ad instar viri bene valentis inveni crassitie, quod vel decuplo minus est: post sectionem indies minuebatur; primis diebus crassities augebatur, postea rursus extenuabatur, at verò quatuor vel quinque hebdomadum spatio patiente reconvalescente ad naturalem magnitudinem crassitiemque redibat. Hujus rei periculum faciat Dominus *Mauriceau* vel asseclæ ejus, sumptâ massâ cereâ, & patebit differentia maxima inter extensionem vel diminutionem rei istius animatæ, & hujus inanimatæ.

Enterocelen aliquando incredibilis magnitudinis vidi Viri cu-

jusdam omnia intestina in scroto extra ventrem gestantis, cujus scroti altera pars ventrem fere magnitudine æquabat: iste vir intestina è ventre emittere & rursus immittere poterat supinus, sed erecto & ambulanti inter pedes propendebant, & quod scopo nostro inservit, scrotum istud, non obstante tam prægrandi magnitudine, naturalem circiter crassitiem servabat, visu tactuque quasi integrum & illæsum: Quod si in hoc casu ita reperire licet, nonne par ratio poterit esse uteri? Tales observationes, si opus esset, possem proferre plurimas.

Sed quid immoror in probanda possibilitate ejusmodi extensionis, quam in aliis membris expertus sum integris pariter & ægris, quum non desint evidentes & palpabiles de *ipso utero* probationes? En igitur *propriam meam experientiam*, quæ multitudini consentanea, conjecturæ verò Domini *Mauriceau* contratria est. Sæpius, quando defunctæ parturientis Anatomæ interesse dabatur, vidi, uterum, non obstante quantacunque magnitudine, integre crassum fuisse, & id semper vidi, & nunquam contrarium vidi, ita ut, quantacunque magnitudine vel parvitate gaudeat uterus, eadem semper reperiatur crassities modò major, modò minor, prout variant accidentia. Quid igitur dicam hac experientia instructus? num oculos manusve fefellisse me putem? nonne meis sensibus magis, quàm conjecturæ istius Auctoris confidere fas est?

At dicent forsan cum isto: non negari, id possibile esse, sed *extraordinarium* fuisse & *non naturale*, *quod* enim *plurimùm fit, id naturale est, teste Aristotele*: Si igitur regulâ *Aristotelis* veritatem metiri licet, hoc modo mihi argumentandum erit: *quicquid communiter vel plurimùm fit, id naturale est*; atqui ego nunquam uterum reperi tam tenuem, qualem Dominus *Mauriceau* concipit, contrà crassum eundem semper, quin & crassissimum oculis manibusque sensi; Ergo quod plurimûm & semper ita reperi, naturale esse concludo, & necessariò pro naturali habendum censeo, usque dum experientiâ contrarii convincar.

Hæc

Hæc quum verè ita ſint, uti ſequenti capite adhuc clarius patebit, & ego, ſi opus eſſet, pluribus probare poſſem, nos certe Benignitati divinæ maximas debemus gratias, quòd huic membro tam bene proſpexerit, ut inde duplex in nos commodum redundet: *primò*, quòd uterus per hanc craſſitiem tempore graviditatis longe *firmior* maneat, quàm ſi tantum extenuetur, quantum extenditur: fœtus enim facillime hunc ſuum carcerem præmature rumperet, manu vel pede uterum perforando, quod Matri ſimul & Fœtui mortiferum foret, cujus generis exempla nonnunquam obtigerunt.

Secundò, ſi uterus revera ea eſſet tenuitate, ut Auctor iſte concipit, *Obſtetricantium munus* majoribus difficultatibus & periculis obnoxium eſſet: quis enim tam libere, uti ſolet, vertere auſit fœtum in utero compactum, & poſt effluvium aquarum tridui vel quatridui doloribus arctiſſime compreſſum in membrana tenuiſſima, qualem Dominus *Mauriceau* ſibi concipit? Ecquis ſine ſtupore & horrore ſecundinam ab utero ſegregare vel avellere auſit? aut quænam parturiens ſine ultimo periculo id pateretur? magni ergo intereſt *parturientium* pariter & *obſtetricantium*, noſſe craſſitiem & firmitatem uteri, ne animum facile abjiciant.

Antequam ab hac materia digrediar, ut omnis dubitatio tollatur, adhuc addendum erit, quòd non contentus fuerim, veritatem hujus rei in *defunctis* inveſtigare parturientibus, ſed & accurata attentione de iſta in *viventibus* inquiſiverim, tam altera manu in uterum intromiſſa ad ſecundinam extrahendam, quàm altera ventri impoſita, ut eò diſtinctius nudam veritatem ipſo ſenſu detegerem; & vere dicere poſſum, me ſemper fere uteri integram craſſitiem ſenſiſſe, imò tantam nonnunquam craſſitiem & rigorem percepiſſe, ut ægre perſuaſus ſim, quin mali quid acciderit parturientibus, quum tamen in iſto puerperio eâ quâ in aliis uſæ eſſent valetudine; & unicæ ſaltem memini me ſenſiſſe uterum tenuem.

Ex quibus omnibus firmiter concludo, uterum varia quidem

magnitudine ab imprægnationis initio ad partum uſque una eademque ſemper gaudere craſſitie, idque naturale eſſe cenſeo, uſque dum major experientia, contrariam ut amplecter ſententiam, me invitaverit.

CAPUT IX.

De Utero imprægnato *modò ante & mox poſt partum, & de modo tam extenſionis quàm contractionis, ubi hæ duæ Theſes fundamentales probantur, ſcilicet:*
1. *Facultas extenſionis ſine extenuatione.*
2. *Facultas variæ mutationis localis uteri.*

QUoniam in *Aurora Obſtetricum* Lectorem ad hoc Caput remiſi, quo luce meridiana clarius demonſtro varias uteri imprægnati *mutationes locales*, pro virili ſtabo promiſſis, hic loci differens *de Utero Gravidarum ante & poſt partum*, ut & *de modo tam extenſionis quàm ſubſequentis contractionis.*

Quum verò nemo neget facultatem extenſionis Uteri ad integram uſque magnitudinem, neque contractionem in priſtinam parvitatem, non opus erit iſtas probare; potius è re noſtra erit, *modum extenſionis & contractionis iſtius* contemplari.

Quamvis præcedenti Capite egerim contra ſententiam Domini *Mauriceau* de *Craſſitie* uteri, ſcilicet: quòd plerumque eadem fere maneat in quantacunque Uteri magnitudine; hoc tamen loco non videtur incommodum, argumentum quoddam addere, ſolum ſufficiens omni dubio removendo, quod patebit, ſi accurate inſpexerimus *modum extenſionis* vel dilatationis uteri, ejuſdemque *contractionis* vel imminutionis: Quem in finem non opus eſt ſcrupuloſe ſcrutari: quo modo & loco conceptum Semen virile cum muliebri conjungatur, quomodo fœtus exin-

exinde formetur, aut mediante Secundina nutriatur ac indies accrescat, an id fiat hoc vel illo humore, per hæc vel illa vasa, quænam sint de his rebus variæ Variorum sententiæ, ea omnia non sunt nostri instituti, quòd confundant potius quàm illustrent: Nos, quoad possumus, sepositis omnibus controversiis, planis inhærentes Veritatibus, inde deducamus necessariam harum thesium consequentiam, scilicet, *quòd uterus possit extendi, ita ut non extenuetur*, deinde *quod uterus multifariàm possit loco moveri.*

Supponimus igitur, utpote notorium: *fœtum* utero conceptum, & per Secundinam cum fundo conjunctum, *nutrimento indies accrescere*; juxta cum fœtu indies etiam in Secundina *segregari humores* vel *aquas*, *simulque* cum accrescente fœtu *augeri*; unde necessariò tanquam res confessa sequitur: *Primò*: *Uterum* Secundinæ, Humorum Fœtusque augmento & incremento *necessariò extendi*, *ampliari* & *dilatari*: Et quia augmentum humorum in Secundina omne vacuum complet, quod Embryonis corpus, utpote non omnino rotundum vel ovatum, complere non potest, exinde *secundò* sequitur: *Uterum sese extendere in formam rotundam* vel *ovatam*, nisi aliæ partes circumstantes id impediant, sicut etiam plerumque illum *ovatum* videmus vel *pyriformem*, utroqne extremo paulo planiorem: porro, quia Secundina parte sui crassiore vel placentâ fundo tantùm Uteri adhæret & connectitur, ibique magis quàm alibi augetur, exinde *tertiò* sequitur: *Uterum fundo suo multo magis ampliari*, *quàm ullâ aliâ parte inferiore.*

Quòd Secundina cum Placenta Uteri fundo adhæreat, neminem puto negare; at fortè quæret quispiam: quî refutem quorundam *Obstetricantium* experientiam, qui, se *Secundinam* nonnunquam *ad latus uteri* haud procul ab orificio *reperisse*, indeque extraxisse, testantur? Cui respondeo: Istorum *Obstetricantium* testimonium mihi non probare, quòd isti homines, non observato, uterum interdum posse *obliquari*, etiam non observaverint, utrum fundus Uteri anticam versus vergat vel posticam

ſticam corporis partem, ideoque nec probe dignoſcere potuerint, quo loco vel modo Secundina cohæreat.

Nec mihi rarum eſt invenire Secundinam jam in poſtica ad lumbos, jam proxime diaphragma, jam in antica ventris propendentis, jam à dextro, jam à ſiniſtro latere: neutiquam verò exinde concludere velim, Secundinam utero cohærere à latere, vel prope orificium; hoc pertinet ad iſtud hominum genus, quod inſtar jumentorum piſtrinenſium cœcutiens in eadem ſemper recurrit veſtigia, neſcium, quo loco verſetur. Memini, me aliquod abhinc annis, quum degerem *Wieuwerti* in *Friſia*, adfuiſſe Parturienti primiparæ, quæ quatriduum, & quod excurrerat, jam laboraverat, cujus fœtus brachium ad humerum uſque exerebat, poſtquam verſum infantem extraxeram, mox, more mihi conſueto, manu denuo intromiſſa, Secundinam quæſivi, quam procul in latere dextro inveni parumper ſurſum vergentem, ut non niſi multo labore deglubere potuerim, non quòd arcte adeò cohærebat, ſed quòd brachio eouſque inflexo tam procul in latere rem agere difficile erat; Secundinæ enim manum ſubdere tentanti brachium tam arcte ad interiorem oram dextri Oſſis ilium apprimendum erat, ut præ dolore ægre operari potuerim, aſt vel tandem opus perfeci, Secundinâ integrâ & illæſâ extractâ: jam verò in lenimentum doloris & laboris tantæ difficultatis cauſam inveſtigando mihi ipſi ſatisfacere par erat, quo certus fierem, an ſecundina *lateri* uteri adhæſerit, necne? quumque tum temporis de vario motu locali uteri nondum omnino certus eſſem, hac data occaſione penitus rem explorare percommodum videbatur.

Quare poſt extractam Secundinam manu in uterum denuo intromiſſa ſenſu accuratius ſitum iſtius uteri percontatus percepi, manum modo intromiſſam mox verſus dextrum puerperæ latus declinari, quòd à ſiniſtra aut ſurſum nullus mihi locus daretur, quà via data erat pergens, eò quò antea perveni, in *fundum* ſcilicet Uteri, eodem, quo antea Secundinam deglubi, loco, manu undique verſa ſenſu diſtincto dignovi; uteri

ri *fundum* longius ad dextrum latus vergere, os verò ad interiorem ſiniſtram partem cavitatis Pelvis converſum erat, quo obliquus Uteri ſitus ita mihi confirmatus eſt, ut de iſto dubitare porro non liceat, imprimis quum hactenus qualibet data occaſione ſenſu eundem mecum conſtabilire non neglexerim.

Ex hac ergo experientia aliiſque plurimis concludo: *Obſtetricantes* ratos, ſe Secundinam jam huic jam illi loco Uteri annexam reperiſſe, neglecta obſervatione accurata ſe juxta cum aliis fefelliſſe: Sed longiore mora rupta videbimus, an experientia reſpondeat noſtræ hypotheſi, aut illi roborandæ quicquam inveniatur idoneum in *Utero extenſo*, quem in finem accuratius inſpiciamus *Figuram quartam*.

Fuit namque primum noſtrum aſſertum: *Uterum augeri & extendi citra* notabilem *extenuationem*, aut, craſſitiem ejus nonnunquam augeri, nonnunquam manere eandem, id quod ex hac *quarta Figura*, cum *tertia* collata (utrâque ad vivum delineatâ) probatur; Ex *tertia* patet, ligamenta utero imprægnato ſub Tubis proxime fundum annexa eſſe, quibus Uterus (quia unumquodque latus ſigillatim ſuo gaudet ligamento) in æquilibrio poſitus, in neutrum latus delabi poteſt: Si igitur Uterus ex omni parte æqualiter extenderetur, tunc ſequeretur, ipſius ligamenta in *quarta Figura* habita proportione fundo æque propinqua eſſe ac in *tertia*; è contra patet ligamenta in iſto extenſo utero multo inferiora eſſe, unde concludimus, uterum in *fundo* multo *magis extendi* quàm in aliis partibus ſuis. Ego, nî fallor calculo, aſſerere auſim, communis magnitudinis uterum modò ante partum in fundo ſexta vel octava (ne dicam dicima ſexta vel viceſima) parte extenſionem reliqui corporis ſuperare.

Hîc loci notandum eſt: *quartam* hanc *Figuram* ea qua conſpicitur extenſionis quantitate exprimere tertiam circiter magnitudinis partem Uteri ordinarii modò ante partum: præterea notandum: quò magis uterus extenditur, eò magis differre longitudinem & magnitudinem fundi ſupra ligamenta.

Si

Si, ergo uteri fundus ſupra ligamenta (uti *hæc Figura* exprimit) duplo plus longior eſt quàm infra ligamenta ad Vaginam uſque; & contrà, ſi uterus non imprægnatus infra ligamenta duplo plus major eſt quàm ſupra, tum ſequitur, hunc uterum in fundo quadruplo plus extenſum eſſe quàm infra ligamenta: Si ergo totus uterus habita proportione amplificando duplo vel triplo major evadit, ſequitur fundum congruenter amplificatum octuplo vel duodecuplo plus ſupra ligamenta extendi, quàm infra.

Poſito jam, uterum non imprægnatum in fundo parum ſaltem craſſiorem eſſe, quàm reliqua ſui parte, uti ſemper ita reperitur: poſito etiam, fundum uteri duodecuplo plus extendi & amplificari quàm reliquam ipſius partem, ſequeretur rato *Domini Mauriceau* calculo, fundum duodecuplo plus tenuiorem fore parte inferiore; ipſe enim ſentit, parem rationem eſſe uteri & maſſæ cereæ, quæ, quo magis extenditur, eo magis extenuatur.

Conſule jam omnes *expertos Anatomicos*, quin ex ipſo quære Domino *Mauriceau*, quo loco Uterus craſſior reperiatur, fundone, vel alia ſui parte? uno omnium ore affirmabunt, in *fundo* uterum nunquam non craſſiorem reperiri, quod & res ipſa teſtatur in quolibet utero bene conſtituto modò ante & mox poſt partum.

Quum igitur verum ſit & indubitatum, fundum uteri ad minimum duodecuplo plus quàm partem inferiorem extendi, hoc tamen non obſtante nunquam non craſſiorem manere, nonne ſine controverſia ſtatuendum eſt, fundum Uteri, dum extenditur, parum vel omnino *non extenuari*, nec tantam eſſe uteri extenuationem, quantam extenſionem, ac proinde conjecturam Domini *Mauriceau* de tenuitate uteri abſque fundamento, probatæque experientiæ contrariam eſſe?

Ratio, cur uterus in fundo tanto magis quàm parte inferiore extenditur, (uti prius dixi) eſt cohærentia Placentæ, ut & ipſa fundi conſtitutio ita comparata, ut commode Placenta cum fun-

fundo uniri, & conjunctim cum illo extendi & ampliari poſſit.

Ut verò Lectori omnem dubitationem tollam, ſcrupulumque ſuborientem eximam, obiter adhuc dicam: licet uterus extenſus eandem retineat craſſitiem, eum tamen non retinere priſtinam ſoliditatem: organa enim, ex quibus uterus componitur, ſubtiliſſima & arcte adeò contexta ſunt, ut fere incomprehenſibile ſit, quî tam exiguum & ſolidum corpus ad tantam magnitudinem extendatur, quantam in parturientibus videmus.

Subtilia iſta organa, (quæ minutæ tantùm fibræ videntur) quorum cavitas & humor oculos fugit, tempore graviditatis ſenſim amplificata extenduntur pariter & nutriuntur, ac humore, quem continent, adeò dilatantur & explentur, ut inde craſſities uteri parum vel omnino non minuatur; quia verò humor iſte neque caro eſt neque membrana, propterea uterus ita extenſus tanta ſoliditate & duritie non gaudet, quantâ uterus non impraegnatus; atque in hoc omnis differentia conſiſtit, quam in hac re obſervare licuit.

Sed videntur plerique ſecum cogitare: *num verum eſt, uterum tali modo extendi, uti Figurâ quartâ exhibetur? forſan exemplum multorum Auctorum imitatus cerebri tui figmenta pro veritate obtrudis? unde cognoſci poterit, uterum ita conſtitutum eſſe?* Ad hæc Cordato Lectori reſpondeo: me deteſtari plura ſcribere, quàm cognitum habeam & demonſtrare poſſim, proinde *quartam* hanc *Figuram* non eſſe cerebelli mei inventum, nec ab aliis receptam, ſed meo juſſu ad vivum delineatam, neque addendo quicquam, neque detrahendo, ſed Pictorem libere imitatum eſſe naturalem uteri proportionem, *Figurâ quartâ* expreſſam: *Tertiam* verò quod attinet *Figuram*, ſi illa comparetur cum aliorum *Anatomicorum* effigie uteri exactiſſimâ, patebit, hancce meam ab illa quoad ſubſtantiam minime eſſe diverſam.

Hoc modo jam ſatis, opinor, demonſtratum eſt, uterum

extendi posse, ut non extenuetur, istamque vim extensivam potissimùm in illius residere fundo: Igitur jam transeo ad *secundam* nostram *Thesin*, scilicet: *uterum diversimode posse loco moveri*, quod assertum æque firmis argumentis ex proposita *quarta Figura* probare non dubito.

Ex *tertia Figura* patet, ligamenta utero non imprægnato suprà prope fundum annexa esse, unde facilè quis concluderet, istiusmodi corpus, infrà prope orificium vesicæ & intestino recto cohærens, & suprà prope fundum ligamentis annexum & retentum, fundo huc vel illuc nequaquam inclinari vel delabi posse: Sed hoc non obstante notandum est: etiamsi res ita comparata videatur, uterum imprægnatum tamen in *quarta Figura* diversissimâ à *tertiâ* effigie proponi, ubi patet, *utraque ligamenta*, (quæ in *tertia Figura* proxime fundum annexa uterum rectum in æquilibrio tenere poterant) tempore graviditatis ad tertiam partem emenso, *longe jam inferius, nec ad fundum annexa esse*, imò, uterum ea, quâ ligamenta transcendit, parte duplo triplove grandiorem & graviorem evasisse. Ad hæc statuendum est: *uterum* integrum duplo triplove magis extensum & dilatatum *octuplo vel duodecuplo grandiorem gravioremque evadere supra ligamenta quàm infrà*, sicut prius ostensum est; extensio enim & dilatatio uteri infinite magis in fundo quàm alia parte succedit.

Porro notandum: *uterum* subinde accrescentem plerumque *altius elevari*, & præ magnitudine corporis undique dilatati non amplius in pelvis angustia posse contineri.

Deinde notandum: *uterum* plerumque pyriformem vel ovatum *supra ligamenta ampliorem, latiorem* multoque *graviorem esse quàm infra.*

Insuper notandum: *molem istam*, inferiore solùm parte cohærentem, & ab utroque latere duobus tantummodo ligamentis subtilibus & admodum extensivis alligatam *proprio suo pondere facillime huc vel illuc ferri & inclinari.*

Adde: *quod vesica & intestinum rectum*, (quibus uterus infe-

feriore parte prope orificium cohæret) utpote partes laxæ, molles & extensivæ, *non valeant impedire inclinationem vel nutationem uteri* prægrandis, fœtumque continentis jam maturissimum.

Denique notandum: *varie gravidas moveri*, & omnifàriàm flectere corpus suum, assuetas vel dolore coactas tenere jam has jam illas corporis posituras, jam hoc jam illo modo cubare & incurvari, unde uterus imprægnatus facilè huc vel illuc tendit, prorsum labitur vel retrorsum, dextrorsum inclinatur vel sinistrorsum.

Positis jam his omnibus videamus, an difficile adhuc foret intellectu, *uterum* gravidarum *omnimode loco moveri*? mihi quidem videtur, hisce rationibus probe consideratis, tantum abesse, me de hac re dubitare, ut potius statuendum censeam, quòd datâ unâ gravidarum uterum super pelvim rectum gestante, *decem vicissim* inveniantur, quibus uterus hoc vel illo modo *plus minus* sit obliquatus; ad hunc calculum rem revocantes minime certe errabunt, id quod *Obstetricantes* data occasione experientia docebit.

Antequam verò discendamus ab hac materia, monendum erit: quòd si quis (dubius adhuc, uterusne imprægnatus multifariàm loco moveri possit) putet, uterum rectum teneri duplici illo ligamento, quod censet non posse laxari, is cogitet: utero in pelvim altius assurgente *ligamenta ista non posse non laxari*, quin etiam *eousque extendi, ut uterus è corpore procidat*, uti nonnunquam contingit: Sed posito, ligamenta ista omnino non, sive parum saltem, laxari, quis comprehendere posset, eadem, solummodo ab utroque latere annexa, efficere posse, ne uterus prorsum labatur vel retrorsum? nemo certe, opinor, id sibi vel alii persuadebit: hac verò veritate asserta, (quæ singulis utîque clarè patet genuinâ uteri imprægnati imagine gaudentibus) etiam assertum nostrum quoad hoc probatum est.

Jam probato, uterum prolabi posse, aut resupinari, quis ibit inficias, alterum ligamentorum, aliquatenus adhuc laxan-

dum, eousque extendi posse, ut *uterus* jamjam prolapsus vel resupinatus, *aliquantillum declinet dextorsum vel sinistrorsum?* qui verò id posse fieri dextrorsum concedit, & sinistrorsum fieri posse non negabit, & hoc pacto facilè inter nos conveniet: licet enim meo judicio ligamenta non obstent prolapsui uteri rectà in alterutrum latus, aliis tamen rationibus ductus ægre persuadeor, uterum omnino & rectà in sinistrum dextrumve latus delabi; mihi certe nunquam eo modo, sed semper aliquantulum sursum vel deorsum vergentem reperire contigit.

Hoc pacto *facultatem uteri, qua multifariàm loco movetur, Cordato Lectori* dilucide & perspicue adeò explanasse puto, ut hæc veritas ipsi arridere possit; jam paucis de *contractione uteri* post partum.

Facilis admodum ad *contractionem* est uterus, quamprimum enim pauxillum evacuatur, statim contrahitur & imminuitur, utpote, si aquæ defluxerunt, ilicò uterus decrescit, & stricte adeò coangustatur, ut infantem compresse concludat; quare mox post defluvium aquarum infantem excludi necessum est, nisi partum expectare velis difficilem.

Si fœtum exclusum non statim Secundina sequitur, fundo adhuc adhærens, uterus mox *contrahitur*, Secundinam in se concludens, & nisi quid sanguinis concreti remanserit, post aliquot horulas non nisi multo labore potest recludi ad Secundinam extrahendam.

Partu jam edito, & Secundinâ exclusâ, si manum aliquandiu in utero retinueris, (quod post partum *Obstetricantium* officii esse, sequentibus probabo) senties illum *circa manum contrahi* & occludi; unde patet, uterum propensum esse ad constrictionem sui atque imminutionem, nec unquam extensum manere, nisi corpus quoddam heterogeneum contractioni obstet.

Modus hujus contractionis idem est ac extensionis, præterquam quòd *hæc lento gradu* procedat, *illa* verò *citius* absolvatur. Puerperam aliquando defunctam octavo, nî fallor, vel nono post partum die cultro aperui, uterumque tam exiguum & natura-

raliter adeò conſtitūtum mirabundus inveni, quaſi puerperæ non fuiſſet. Sed progredientes videamus *uterum* in parturientibus *bene vel prave locatum.*

CAPUT X.

De Utero Gravidarum vel Parturientium bene locato.

ANtequam dicamus de obliquo ſive prave ſito utero, æquum erit, ut monſtremus *poſituram uteri in gravida* ſeu Parturiente *recte locati*, cujus quidem jam mentio facta eſt in *tertio Capite* poſt *ſecundam Figuram*, ubi *genuinam imaginem oſſium pelvim conſtituentium* tradidimus, quò etiam Lectorem remittimus, hîc loci ulterioris explicationis ergo adjungentes: *quòd, quò majorem gravidæ fœtum geſtent, eò altius uterus in ventrem aſſurgat*; quum enim cavitas pelvis non ſufficiat capiendo prægrandem uterum, uno vel pluribus infantibus ex omni parte abſolutis unà cum Secundinis & humoribus repletum, exinde neceſſariò ſequitur: ultra oram pelvis in cavitatem ventris uterum aſcendere; atque tum eandem (quam modò ante vel mox poſt imprægnationem habuit) poſituram aut retinet, aut non; ſi priorem poſituram retinet, illum voco *rectum* & *bene ſitum* uterum, atque tunc acuminata ejus pars rectà tendit in cavitatem pelvis, fundus verò circa umbilicum verſatur: poſiturâ autem mutatâ, huc vel illuc aliquantulum inclinatum uterum *obliquum* dico vel *prave ſitum*, de quo ſequentibus.

CAPUT XI.

De Utero Prægnantium & Parturientium oblique & prave ſito.

QUum uterus imprægnatus, uti *quartâ Figurâ* monſtravimus, majore & graviore ſui parte liber & ſolutus ſit, *facile huc vel illuc delabi poteſt* in fœminis maxime, quibus pelvis eſt exigua; quippe uterus parti acuminatæ non diu poteſt inniti, quin huc vel illuc inclinet, quoniam ligamenta propter facultatem extenſivam facilè laxantur, unde *obliquus uteri ſitus.*

Exulceratio etiam, aut cicatrix, aut glandula obdurata, aut obſtructio vaſculorum in alterutro ligamentorum vel partibus vicinis anſam utero præbere poterit, ut jam inde ab initio extenſionis obliquetur, magiſque in alterutrum latus inclinet, quin & plures aliæ hujus rei poſſunt eſſe cauſæ.

Ne verò immoremur cauſis pravæ illius poſituræ perveſtigandis, ſufficiat hîc dixiſſe: *multiplices eſſe pravas uteri poſituras*, quas ſingulas exacte perſcrutari pigeret: veruntamen ut ſufficientem tradamus inſtructionem, *quadruplicem* modum pravorum uteri ſituum annotabimus, ſub quibus cæteri facilè poſſunt comprehendi.

Primus pravus uteri ſitus eſt: ſi *fundus diaphragmati, uteri autem corpus ſpinæ dorſi nimis apprimitur:* inde enim os uteri nimis ſuſpenſum ab antica parte ad oſſa pubis adigitur, & infantes capite in oſſa pubis facilè impingentes hærent immobiles; aut quod deterius eſt, capite ſuper iſta oſſa translabuntur, & in alterutrum latus aut retrorſum vertuntur, ut brachio vel manu excluſa corpore tranſverſim oſtio objaceant, ſine manu adjutrice nequaquam excludendi, unde Matris vel infantis, quin & utriuſque ſequitur interitus, niſi ſolerti *Obſtetricantis* opera ſerventur.

Secundus pravus uteri ſitus eſt: *ſi uterus in ventroſis mulieribus*

bus pronus propendet, ore ad os ſacrum converſo, unde prodiens ad excluſionem infans capite in cavitatem ſive curvamen oſſis coccygis defertur, ubi ſæpe immobilis quaſi clavo affixus hæret, nec niſi ſolerti *Obſtetricantis* manu ſervatur.

Tertius pravus uteri ſitus eſt: *ſi fundus uteri in latere ſiniſtro paulo altius vel demiſſius ponitur*, ore ad ſpinam dextri oſſis ilium vel pubis converſo, ad quam infantes capite ſolent impingere, & diutius ſæpe hærere, infracto cerebro; vel eandem ſpinam dextrorſum tranſiliendo tranſverſim pelvi ſuperimponuntur, unde non niſi ſolerti *Obſtetricantis* cujuſdam viri vel fœminæ manu produci poſſunt.

Quartus pravus uteri ſitus eſt: *quo fundus in dextro latere ponitur*, converſo ore ad ſiniſtram pelvis partem, poſiturâ præcedenti omnino contrariâ, unde eadem ac ex præcedente proveniunt incommoda.

Ex hoc *quadruplici* pravo uteri ſitu & reliqui facilè poſſunt colligi, ſi ſcilicet fundus uteri plus minus *prorſum* vel *retrorſum*, *dextrorſum* vel *ſiniſtrorſum* deflectit, partum inde plus minus difficilem reddens, quo magis ſcilicet vel minus pravus iſte à naturali ſitu differt.

Satis quidem animo præſentio: pleroſque hanc ſententiam *non admodum fide dignam* habituros eſſe, alios item naſutos eandem ridentes tanquam *falſam* & *novam* rejecturos; me verò iſta non terrent, quo minus, quam certò cognovi, veritatem palàm etiam profitear, pro mea enim parte æque certus ſum de *obliquo* uteri ſitu, ac certus ſum, duas unitates duabus additis quatuor, vel tres tribus additas ſex conſtituere, omnem mihi ſcrupulum varia exemit experientia, nec ceſſabo ex hoc fundamento progredi *Obſtetricantium* inſtitutione, ingenue confeſſus: *quòd, quicunque obliqui ſitus uteri ſunt ignari, in artibus Obſtetricantium æque cæcutiant, ac ille, qui homines inſtar arborum videbat ambulantes:* Atque id quidem patebit ex ſequentibus, ubi hanc veritatem influere vibebimus in omnia, quæ ad *artem Obſtetricantium* & ſcienda & facienda ſunt.

C A P.

CAPUT XII.

De Secundina.

POstquam de *pelvi* & *utero* ejùsque vario *motu locali* dictum est, jam etiam de *Secundina* dicere convenit, cujus cognitione necessaria *Obstetricantes* instruendi sunt: Non inhærebo diversis ejus nominibus describendis acceptis à diverso usu, quo inde gaudet & prægnans & fœtus; secundùm accuratiorem Anatomicorum opinionem: uni tantùm *Secundinæ* nomini insistere lubet, cujus partus vel exclusio *plerumque* sequitur partum infantis, *plerumque* inquam: non enim semper id fit; casu quodam adverso *Secundina* ab utero divelli, ejusdemque *placenta prior* in partu prodire vel excludi poterit; at raró id fit, idque tum plerumque causa est obitûs infantis, præsertim si parienti *Obstetricantium* aliquis peritus vel perita mature opem non tulerit.

Si delectarer magnitudine Libri, affatim materiæ hîc loci suppeteret variis illum amplificandi Observationibus de *Secundina* ejusdemque usu, curiosæ magis contemplationi quàm genuinæ *Obstetricantium* instructioni inservientibus: semper ego alienus fui à *plagio literario*, quod (proh dolor!) adeò invaluit, ut *apographa* tantùm sint plurimorum libri, absque rubore profitentium, *ex verborum immutatione fieri librum*, quo volunt significare, quòd nil exigatur, nisi sola aliorum verba immutata pro suis venditare, si quis cupiat audire Auctor alicujus libri: quapropter tantummodo proponens simpliciter necessaria *duplicem* maxime *usum* ostendam, quo *Secundina* & Matri pariter & infanti inservit, qui *usus* etiam revera adeò proprius est *Secundinæ*, ut vel ex ipsa ejusdem compositione percipi possit.

Secundina igitur constat ex crassa quadam carnosa massa sive placenta uterina, cum annexa tenui quadam membrana, atque hæc *Secundina* cum carnosa sua placenta conglutinata & connexa, fundo uteri adhæret.

Quam-

Quamvis autem crassiorem Secundinæ partem placentam nominem *carnosam*, carnem tamen non intelligo proprie talem, qualis est caro musculorum, utut & hi ipsi nil aliud sint quàm contextus vasorum & humorum: sed per carnosam illam placentam indigitatum volo aliquid carni simillimum, utut admodum lene ac molle, cujus vasa maxime fragilia sunt procliviaque ad effusionem, quos continent, humorum.

Placenta hæc uterina (non male cum placenta comparata, quòd non absimilis sit crassæ rotundæque nec tamen permagnæ placentæ, in sartagine frixæ) plerumque crassa digitum, medio tamen quàm extremo crassior, vasis suis uteri *fundo* adeò *conglutinata* est, ut non nisi ruptis istis vasis & effusione humorum avelli queat, unde semper hanc Secundinæ avulsionem consequitur *sanguinis fluor* ex ipsa partim Secundina, at maxima parte ex acetabulis uteri oriundus.

Isthæc placenta eâ, quâ utero cohæsit, parte *aspera* admodum & *inæqualis* est, infinitis obsita vasculis diruptis, quam apertam si inspicias, è fragmentis videtur composita & particulis, quæ plurimis sibi invicem vasculis connectuntur.

Quemadmodum hæc placenta *externe aspera* est & *inæqualis*; ita è contra *interne lævis* est atque *mollis*, præterquam quòd plurima vasa extuberent, omnia in funiculum umbilicalem desinentia, qui altero sui extremo mediæ fere placentæ insitus est, altero verò extremo infantis umbilico cohæret: Funiculus iste umbilicalis imprægnationis tempore sanguini & nutritiis humoribus in fœtum deferendis, atque superfluis inde per Secundinam in uterum reducendis, & proinde nutrimento & vitæ infantis conservandæ inservit: Humores, quibus fœtus innatat, simul cum illo augentur, & hoc pacto nunquam non Secundina extenditur unà cum utero.

Interior illa Secundinæ lævitas oritur à membranis, quibus intrinsecus placenta vestita est, quæ præterea in orbem etiam extenduntur, componentes folliculum instar alterius cujusdam uteri, quo fœtus pariter & humores continentur.

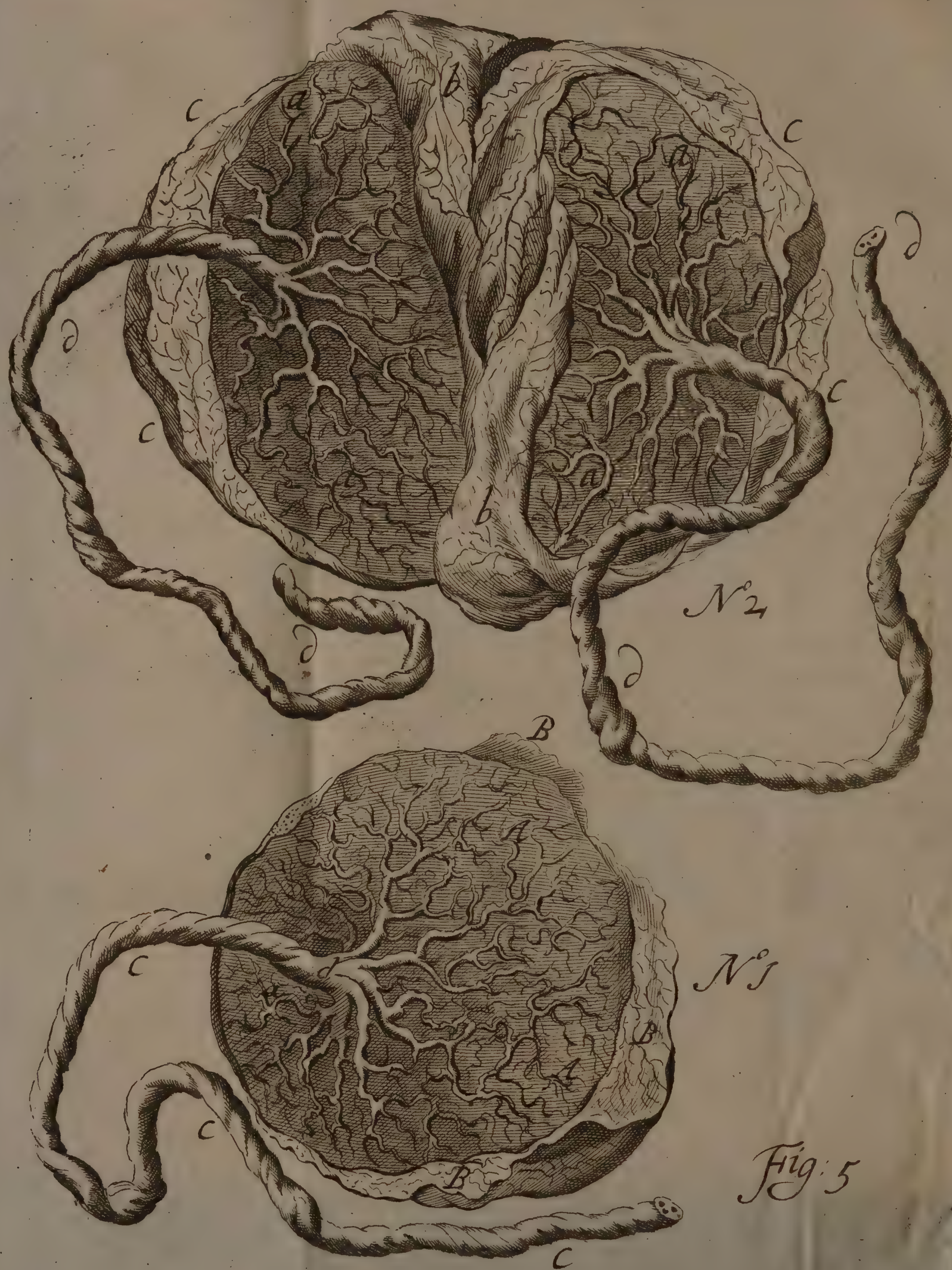
Hæc membrana, licet tenuiſſima, ſecundùm communem opinionem duplex eſt, & in duas, vel (ut quidam volunt) tres membranas ſeparari poteſt, ſi accurate tentetur ſeparatio: Quoniam verò Obſtetricantium parum refert, an hæc membrana in duas vel tres dividi poſſit, nos illam miſſam faciamus, ſolummodo obſervantes, *primò*: Membranam hanc ſatis *firmam* eſſe ad continendos tempore imprægnationis infantem & humores, quamvis in utero nullibi præterquam placentæ annexa, ſed undique libera ſit & ſoluta.

Hoc autem aſſerto nequaquam intelligo, membranam illam per ſe, utpote veſicâ tenuiorem, ſatis firmam eſſe ad continendos infantem & humores, niſi craſſo utero circundata corroboretur; quamvis enim undique libera ſit, nec ullibi niſi mediante ſecundinâ utero connexa, undique tamen utero intus adeò adjuncta eſt, ut firmitate uteri æque ac ſuâ propriâ valeat: Quemadmodum enim ſericum panniculo pretioſo ſubditum firmitate panniculi præmunitur, ut non facilè ſcindatur; ita tenuis illa membrana utero circumveſtita non facilè rumpitur.

Secundò: Quemadmodum autem hæc membrana neceſſariò ea ſit firmitate oportet, quâ tempore graviditatis infantem cum humoribus continere valeat; ita etiam opus eſt, ut *tenuis* ſatis & *fragilis* ſit, quò tempore pariendi dolorum impulſu diſrumpi, & fœtui pariter cum humoribus liberum exitum præbere queat, quare non eſt, quòd miremur hujus membranæ tenuitatem.

Unica plerumque, nonnunquam *duæ*, quin & *tres* dantur *Secundinæ*, nimirum ſi tres ſimul infantes in uno geſtantur utero; contrà nonnunquam duo vel tres infantes unâ videntur contineri Secundinâ, at accuratius viſitanti patebit, eam, quæ una videtur, placentam è duabus tribuſve compoſitam eſſe atque concretam: ut enim ſinguli infantes ſingulis gaudent membranis & funiculis umbilicalibus; ita & ſinguli ſingulis gaudent placentis, diſtinctis nonnunquam, ita ut ſigillatim extrahi queant, ac cuique proprii plerumque inſunt humores.

Jam quidem dicendum eſſet de *pudendo muliebri*, utpote quo pa-

c
a
b
c
a
d
d
c
c
a
b
d
N° 2
d
B
A
N° 1
c
B
A
c
B
Fig: 5
c
Phi: Boultats fecit.

patet aditus ad vaginam uteri; id verò nulli non fœminæ ſatis cognitum, ac a *Viris Obſtetricantibus* ejuſdem cognitio ſufficiens aliunde facilè peti poteſt, quapropter non opus eſt iſtas partes proſtituere, quarum Figuræ motibus impuris excitandis & obſcuris colloquiis inſerviunt magis quàm neceſſariæ inſtitutioni, quare honeſtatis ergo intactas iſtas relinquamus.

Explicatio 5. Figuræ.

Figura N. 1. exhibet ſimplicem Secundinam, quæ unicum infantem continuit.

A A a Placenta, ſive craſſa & carnoſa pars, quæ utero adhæſerat, tecta membranis ſuis.

B B B Membranæ tenues contractæ & duplicatæ, quæ verſus os uteri ſitæ fuerant.

c c c Funiculus umbilicalis, à fœtu abſciſſus, altero extremo multos venarum & arteriarum ramos per placentam ſpargens literâ *d*.

N. 2. Exhibet duplicem Secundinam, quæ gemellos continuerat.

a a a a Placenta ſive craſſa & carnoſa Secundinæ pars, quæ fundo uteri adhæſerat, parte ſcilicet inferiore, quæ non conſpicitur.

b Membranæ tenuis pars aliquantulum contracta cum membrana intermedia, quâ Secundina diviſa erat, & infantes ſegregati, ut uterque propriis innataverit humoribus.

c c c c Eadem membrana, ab ora ſeu extrema parte contracta.

d d d d Funiculi umbilicales abſciſſi, quorum radices placentæ inſitæ erant.

CAPUT XIII.

Tactus prægnantium quid ſit, & quomodo fiat.

Fœmina *Obſtetricatura* probe inſtructa ſit oportet *cognitione Tactus Prægnantium*: Quum verò *Tangere* ſit vox impropria, nec dilucide explanet, quid iſtâ velint *Obſtetricantes*, explicandum erit, quid per eam intelligatur.

Tangere gravidam, vel quæ ſe putat gravidam, nil aliud eſt, quàm *duos priores digitos alterutrius manûs pinguedine, butyro, vel oleo inunctos per muliebria in vaginam uteri intromittere, iiſque attingere amphidæum aut os ſive oſtium uteri, ad explorandam ipſius formam, undique idem contrectando, ut hoc modo innoteſcat, quod non niſi hac ratione certò ſciri poteſt.*

Iterata vice monitum hîc volo Lectorem, me (quod tamen plerique Auctores ſolent) nunquam uti voce *oris exterioris & interioris*, quòd ſtatuam, *unicum utero* ſaltem *os*, *oſtium vel introitum eſſe*, id quod ad evitandam confuſionem ſemel atque iterum dictum volo, ubicunque mihi ſermo fuerit de utero, eodem me intelligere *pyriforme corpus illud*, quo ſemen concipitur, fœtuſque ad partum uſque conſervatur, delineatum *tertiâ Figurâ*, in qua os uteri ſive oſtium inſignitur literâ *b*: & quod alii Auctores vocant exterius orificium uteri, intelligentes eo oſtium vaginæ uteri, id ego vocabo *os* vel *oſtium vaginæ* aut *pudendi*: hoc pacto duplici iſto ore nemo falli poterit.

CAPUT XIV.

Quidnam ex Tactu ſcire liceat.

TAngendæ ſunt mulieres, ut ſequentia maxime exinde nobis certò innoteſcant, ſcilicet ut cognoſcatur:

1. An verè gravida ſit mulier aliqua necne?
2. An tempus pariendi inſtet, aut longa adhuc mora intercedat?

3. An

3. An gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur necne?
4. An gravidæ doloribus jam correptæ futurus sit partus facilis vel difficilis?
5. An infantes bene vel prave siti sint?
6. Quomodo laboranti parturienti & infanti succurrendum, & quid eum in finem faciendum sit?
7. An extraordinario tempore partus gravidæ sit promovendus.

Hæc omnia non nisi *tactu* certò & probe cognosci possunt, idcirco ut *Obstetrices novitiæ* eò melius hisce instruantur, ista septem capita sigillatim repetentes ostendemus: *quibus rationibus ista ex tactu certò innotescere possint*: Simul hîc loci *Obstetrices* monitas volo, ipsis *fundamentalem tactûs cognitionem summe necessariam, maximique momenti esse*: ego quidem certus sum, paucas eâ cognitione gaudere, & verum usum nosse in prægnantium fœtuumque emolumentum, quarum non paucas exinde censeo perire: Obstetrices enim ignorantes gravidas probe tactu explorare mala non prævident, ac in Syrtes incidunt, quum putant omnem rem jam esse in vado, & sicut imprudentes pericula nec prævidere nec præoccupare sciunt; ita jam ad incitas redactæ è præsentibus se non possunt extricare, unde, nisi alios mature sumant in auxilium, de vita infantis, nonnunquam & matris, actum est: Summe igitur *necessaria* est *Obstetrici novitiæ instructio tangendi*, & verus ejusdem usus, quapropter singula capita rite examinabimus.

C A P. X V.

Quomodo Tactu cognoscatur, an fœmina prægnans sit, necne.

Certissimum sane est, ipsa etiam suffragante experientia, *signa impregnationis* prioribus mensibus *incerta* esse & *fal-*

fallibilia, quare Librum nostrum istis non referciemus: *Cessationem* enim *mensium*, *vomitum*, *appetitum prostratum*, *malaciam*, *turgescentes mammas*, *papillarum dolorem*, ipsum tandem *ventrem intumescentem*, utpote tritissima & notissima signa nonnunquam & non prægnantibus virginibusque cum gravidis communia esse videmus: diversarum etiam fœminarum in his rebus diversa est ratio: Mihi quædam innotuit, quæ fluxum mensium ante primam imprægnationem se nunquam expertam esse affirmabat, postea verò ad partum usque statis semper & ordinatis temporibus illos fluxisse, post puerperium denuo cessasse ad secundam usque imprægnationem, eo, quo antea, modo fluentes cessantesque, quoad omnium liberorum parituram absolverat, unde certius illi signum conceptionis non erat, quàm reditus menstruorum, & nihilominus integra utebatur valetudine: Quàm incertum igitur imprægnationis signum est cessatio menstruorùm, tam incerta erunt & cætera.

Certissima imprægnationis signa, ultimis præcipue mensibus, *è Tactu suppetunt*: Fœmina ergo conceptionis incerta, illiusque sciendi cupida, sive dictorum signorum aliqua appareant, sive non, (semper tamen aliqua imprægnationem subsequuntur, quæ observationibus aliis conjuncta certiori judicio ferendo inservire possunt) *tactu exploranda erit*, ut, quod res est, vere sciatur: Volunt quidam, primo post conceptum bimestri imprægnatum uterum arctissime claudi, unde magis *acuminatus*, *durior* & *solidior* evadit; neque tamen scirrosa durities illa est, quæ facilè à naturali duritie vel solida substantia potest discerni: Formâ *simillimum* senties tum *os uteri rostro catuli recens nati*, quocum scite admodum istud Dominus *Mauriceau* comparavit: Ad hanc mutationem probe discernendam *exercitatissima* (fateor) *manus* requiritur, quam tamen nonnunquam adhuc falli posse opinor.

Interjecto autem tempore quo magis infans accrescit, partusque appropinquat, eo *brevius*, *planius* atque *tenuius fit uteri* jam intumescentis *orificium*: hoc autem facilè dignosci potest

in

in fœminis maxime, quibus frequens eſt facilis partus; his enim os uteri eouſque complanatur, molleſcit & attenuatur, ut plerumque ſexto vel ſeptimo poſt imprægnationem menſe dehiſcere incipiat, ex quo *fœtum moventem licet perſentire*, id quod certiſſimum & infallibile imprægnationis argumentum eſt.

CAPUT XVI.

Quomodo tactu explorandum ſit, an puerperium inſtet, necne.

Nobis hîc ſermo eſt de *partu naturali*, non autem de *abortu*, qui nullo non tempore hoc vel illo caſu gravidis obvenire poteſt; ſi verò omnia ſuccedant ordine naturali, prius opportunum pariendi tempus non imminet, quàm fœtus integra gaudeat magnitudine & viribus, quod plerumque fit *nono* nonnunquam & *ſeptimo menſe*, vel, quod ſeptimo nonoque menſi intercedit, tempore, pro roboris viriumque ratione, licet plerumque optime valeant infantes nono menſe editi.

Jam dictum eſt, fœtu indies accreſcente, *os uteri*, quod acuminatum prius, craſſum & ſolidum fuerat, poſt bimeſtre vel trimeſtre ſenſim *complanari*, *attenuari* & *molleſcere*, unde neceſſariò ſequitur, quo tenuius, mollius & planius iſtud deprehenditur tactu, eo propius adeſſe tempus enitendi; id quod in quibuſdam uſque adeo notorium eſt, ut duobus tribuſve ante partum menſibus os uteri jam dehiſcat, & apertura ſenſim amplificata cum *ſolido* vel *aureo* ambitu ſuo adæquetur, aut eundem etiam amplitudine ſuperet, unde diſtincte motus infantis tactu percipitur, quin quibuſdam fœminis eouſque tandem os uteri amplificatur, ut ad partum excludendum vix opus ſit doloribus ſecunda vel tertia vice iteratis; & hoc pacto obſtetrix probe exercitata in explorandis tactu fœminis facilè conjicere po-

poterit, an instet tempus pariendi, quin & præcise divinare licebit, quantum temporis adhuc supersit, isthæc tamen accurata cognitio non nisi jugi exercitatione acquiritur.

Verùm enim verò veluti omnium fœminarum partus non est æque facilis, ita nec omnes ea gaudent conditione, de qua nobis hîc sermo est, quare quæ diximus, sensu moderato intelligenda putamus, utpote exceptionem facilè admittentia, nec ista in singulis reperiuntur gravidis; contrarium enim ut plurimùm obtinet in iis, quarum fœtus prave locatur ad ultimum usque partûs momentum, aut certe paulo antea in meliorem situm vertitur; imprimis autem robustis & provectis ætate primiparis id contingit, quibus os uteri ad extremum usque occlusum non nisi propellentibus aperitur doloribus, quas multis cum laboribus doloribusque parere sciendum est.

Certum tamen est, *& difficulter parientium os uteri*, quod tam diu occlusum manserat, postremò non adeo acuminatum aut crassum, sed *planius ac tenuius esse*: quarundam etiam facilè parientium os uteri postremò tactu percipitur crassum, sed casu id evenit, penetrantibus scilicet humoribus, qui idem mollius reddunt & spongiosius, quæ Obstetrici probe observanda, manuique exercitatæ distinctu facilia sunt.

Hæc omnia quidem certa sunt, sed non infallibilia, & maxime variant, prout *Tangentes* experientia valent & judicio, ita ut hæc facilè dignoscat, quod illa ne conjecturare quidem potuerit; quapropter dicta nostra cum grano salis accipienda sunt.

Quemadmodum os uteri aliter se habet in fœmina *provectæ ætatis*, *nunquam impraegnata*, *robusta & assiduo labori assueta*, quàm in *tenera & juvencula muliere*, *nullius unquam laboris patiente*, *& genialiter educata*: ita & os *uteri obliquati* multum differt ab ore uteri *recte siti*, quòd *Obstetrici* bene observandum est: os uteri *recte siti* profundius in pelvim protenditur, & facilè digitis circumcirca tangi potest: os contrà uteri *prave siti* altius suspenditur, ita ut nonnunquam præ altitudine & obliqui-

tate

tate ægre aut omnino non poſſit attingi, quippe propter ſitum uteri obliquum ejus os, margini pelvis applicitum, non admittit tactum, niſi quoad inferiorem ſui ſemicirculum, nequaquam autem quoad integram rotunditatem, unde neque aperturæ circumferentiam accurate perſentire, neque ex ejus qualitate certum quid præſagire licet; & ſane rebus ſic ſtantibus manus requiritur exercitatiſſima ad veram qualitatem oris uteri detegendam: unde ſatis liquet, *nullam regulam ſine exceptione*, & de certiſſimis quidem rebus circumſpecte judicandum eſſe.

CAPUT XVII.

Quomodo tactu explorari poſſit, an gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur, necne.

Quàm neceſſarii *genuini* ſunt *dolores* parturienti ad fœtum excludendum, tam neceſſarius quoque ab initio ſtatim *Tactus* eſt Obſtetrici ad explorandum, *genuine dolores parturientem urgeant*, *necne*, ut vere ſciat, an tempus pariendi opportunum immineat; & ſicut imprudentis eſt, parturientem, veris doloribus laborantem velle retardare, ne ſimul cum doloribus allaboret ad partum enitendum, ſi ſcilicet uterus atque fœtus commode ſiti ſint; ita & parturientem genuinis laboribus deſtitutam ad laborem præmature impellere nocet: Utrumque tamen evenire ſolet, & poſterius quidem nimium contingit, quum ſcilicet obſtetrix *colicam* aliave *ventris tormina*, vel *ſpurios pariendi dolores à genuinis & veris* tactu dignoſcere neſcia, fœminam præmature ad partum impellit excludendum, adhibitis mediis propellentibus, & ad ambulandum alioſque motus hortatur parturientem, cujus angores inde ingraveſcunt, dumque ſubinde magis deprimere conatur, *præmature* labores concitantur, cum matris vel infantis vel utriuſque vitæ periculo: Quapropter plurimum intereſt, probe dignoſcere poſſe *genuinos* ad partum *dolores*, eoſque à *ſpuriis* & ventris torminibus di-

ſtinguere: imprimis haud facilè putandum, quòd laboribus ante ſeptimum prægnationis menſem gravida corripiatur, neque iidem ante nonum excitandi remediis, ne quid mali inde matri vel fœtui accidat: Verùm enim verò ſi vel ſeptimo menſe vel citius opportunum pariendi tempus advenerit, & obſtetrix ex tactu oris uteri cognoverit, fœminam veris ad partum doloribus correptam eſſe, tum Natura non inhibenda erit, nec curſus ejus retardandus, ſed manus adjutrices adhibendæ, ubi res poſtulat.

Fœminæ juvenes, prima vice prægnantes quamprimum aliquales ventris lumborumve dolores perſentiſcunt intenſos & torminales, ad partum ſe laborare putantes, obſtetricum arceſſunt adjutricem, *an veri ad partum labores urgeant*? rogantes: quæ, rerum ſuarum non probe gnara, percipiens, tormina iſta genuinis ad partum doloribus non eſſe abſimilia, fœminæ item tactu exploratæ os uteri patens aliquantulum & laxum inveniens, iſti perſuadet, ad partum ipſam laborare; at verò os non magis amplificari, nec dolores prorſus penetrare videns, quantum quidem poteſt, ſatagit, quò ii ingraveſcant vel remediis propellentibus vel hoc aut illud agendo, corpuſque jam hoc jam alio modo diſponendo, quo gravida miſere diſcruciata debilitatur & langueſcit, unde ſæpe (nî Deus averruncet) abortus ſequitur, quod non eveniret, *ſi Obſtetrix ipſa tormina vel ſpurios dolores à genuinis dignoſcere ſciviſſet.*

Nonnunquam *colica flatulenta* in ventre tam imo quàm ſupremo dolores prægnanti excitare torminales, aut *acrimonia humorum* inteſtina rodere poteſt, ut ſequatur *diarrhœa* cum ingenti dolore, unde ad partum laborare ſe putat; at hi dolores *pauxillo lactis cum lavendula & roremarino*, ſeu *emolliente* & *carminativo Clyſtere*, conſilio prudentis Medici adhibito, vel *calefacto Ophite*, vel *excavatâ aſſulâ*, aut *pannis calefactis* profligantur aut leniuntur: E contra ſi *veri* ad partum *labores* urgeant, iſtis non minuentur remediis, ſed potius ſenſim ingraveſcent, dolores verò ex humoribus catarcticis oriundi ex ſubſe-

ſequente diarrhœa cognoſcuntur, & quandoque eadem etiam tolluntur, niſi fuerint acerbiores: Neque tamen iſta dolorum vehementia vim habet ſatis deprimentem ad inſtar eorum, qui partum promovere ſolent, licet deorſum tendentes in uterum & pudenda ingruere ibique operari videantur ipſimet prægnanti, ideoque pro genuinis habeantur partûs doloribus, *callida* tamen *Obſtetrix* non aſſentiatur oportet, ſed potius accurata tactûs exploratione in rei veritatem ipſamet inquirat, omnibus probe attenta.

Aliquot plerumque diebus, antequam labores ingruunt, prægnantis *venter* aliquantulum *extenuatur*, quòd bene ſiti infantes in recte ſito utero infima ejus parte in cavitatem pelvis tum delabantur, unde amplius in ſuperiori ventre ſpatium datur & extenuatio, indicium non ſolùm imminentium laborum, ſed & felicis partus præſagium, quem quidem inde ſperare licet, nec de deteriore timere; infans enim prave ſitus vel uterus obliquatus tam facilè in cavitatem pelvis haud illabetur, tanto in ventre ſpatio relicto: Sed iſthæc deſcenſio plerumque gravidis aliquid incommodi affert ſive eundo, ſive mingendo, ſive dejiciendo: infans enim capite in cavitatem pelvis illapſus, veſicam, vel inteſtinum rectum, vel utrumque premendo excrementis & urinæ exitum quodammodo præcludit, imò ſi prægrande fuerit caput infantis, proximæ partes, imprimis muliebria, intumeſcunt, quod incommodum non facilè niſi poſt partum evaneſcit.

Itidem prægnans patitur *lumborum dolores*, antè non conſuetos, indies ingraveſcentes ac deprimentes, donec vel tandem *humor* ſenſim profluat *glutinoſus* & *viſcidus*.

Tandem tempore partûs jamjam imminente prægnans plerumque *magnis lumborum*, *inguinumque circa umbilicum* affligitur *doloribus*, cum vi deprimente in uterum & muliebria tendentibus: ſed non ſunt continui iſti dolores, per vices ſaltem ingruentes; callida Odſtetrix à ſpuriis eos tactu facilè dignoſet, quia iiſdem ingruentibus os uteri patere ſentiet, aut certe ſenſim

recludi, quare dolorum impetum morata, quamprimum eos animadvertit ingruere, tangendo accurate sentiat, *quid efficiant*: quòd si *spurii* fuerint, ad eorum impetum *os uteri arctius constrictum*, postquam præteriere, *recludetur*: at si *genuini* fuerint, *os uteri dilatabitur* & magis relaxabitur vehementi dolorum depressione, quâ fœtûs exclusionem urgent: è contra *spurii* huc illuc *dissipantur*, uterusque sibi ipsi quasi prospiciens arctius contrahitur.

Verorum dolorum vehementi pressura & acerbitate parturientis *commovetur sanguis* & *effervescit*, unde *pulsus frequentior* & *rubor faciei*, quem plerumque excipit *concussio* & *tremor totius corporis artuumque imprimis inferiorum*, quasi corriperetur febri, *absque frigore tamen:* aliis & concitatur *vomitus*, aliis autem non, sed plerumque *humorem* excludunt *viscidum* & *glutinosum*, qui si incipiat *rubescere*, aut *cruentus sit*, certissimum instantis partus indicium est.

Sicuti *callida Obstetrix* non facilè inducitur, ut prægnantem credat genuinis premi laboribus; ita etiam *non tarda* est *ad explorandam tactu gravidam*, quæ pariendi dolores sentire opinatur, quippe præoccupari facilè potest; infante enim (ut in quibusdam gravidis solet) & utero bene sito atque in cavitatem pelvis immisso, ore etiam uteri ample satis aperto, tenui, mollique, exclusio partus tam subitò succedit, ut tempus non suppetat necessaria comparandi, quare nonnunquam infantes in terram præcipites feruntur, aut aliud malum patiuntur, nec rarò parturientes alvi exonerandæ causa petunt latrinam, id quod istiusmodi fœminis non nisi summo cum periculo conceditur, siquidem infantem simul cum excrementis dejici contingit, uti multa comprobant exempla, quorum recensioni brevitatis causa supersedemus.

Obstetricem autem tangendo non expectare debere acerbos & vehementer deprimentes dolores supperaddita hac ratione probabo: quòd *quædam fœminæ sine ulla fere difficultate pariant:* Ego quidem ipsemet duas novi, quarum altera ostensura,

puer-

puerperium ſibi tam in proclivi eſſe, quàm imber, quum cadit, licet nullius rei indiga, dicebat: ſe vel pro juſculo cereviſiæ pariendi laborem velle ſufferre: alteram verò cum proba artopta ego comparare ſolebam, è qua, ſi apertam ſaltem vertas, cruſtula ſponte excidunt; eadem fere facilitate & illæ partum excludebant. Quin & ipſa *Conjux mea*, (aliquot jam liberos enixa; diverſiſque tum parturientibus, & hactenus plurimis aliis periclitantibus non ſine proſpero ſucceſſu ex charitate opitulata, ideoque hujus operis ſatis gnara) quòd de nocte ventris torminibus vexata aliquantulum fuerat, quæ genuinos partûs dolores eſſe dubitaverat, ſub auroram à me petiit, tactu ipſam explorarem, quo facto maturato opus eſſe dixi, nî vellet lectum collinere; itaque amiculis injectis, vix extra cubiculum pulſantem me ſubitò revocavit in auxilium parturiens, & in proximo, quod præſto erat, qualicunque reclinata ſedili, effuſâ quaſi in ſinum meum filiâ me fecit parentem, antequam ulla mulierum opem ferre poterat: ego verò hoc parvulo fœtu excluſo tumorem matris nondum ſatis ſubſediſſe ratus, manu in uterum intromiſſa & alterum ſenſi jam in proclivi eſſe, ut prodeat, quod nobis parentibus ſuavem commovit riſum; quumque jam præſto erat *Obſtetrix*, uxore curæ illius commiſſa ad focum cum pupa me contuli, ubi alia advolans fœmina ignem ſuſcitavit, moxque & alterâ filiâ macti fuimus. Ex his patet, & *nimis feſtinanter*, & *tarde nimis* rem poſſe agi, id quod *Obſtetricibus novitiis* probe obſervandum: & ſane nunquam non ſatius eſt, *mature tactu gravidam explorare*, indeque dignoſcere, an genuinis prematur doloribus, an verò ſpuriis, quò certius de ſtatu illius judicare liceat.

Priuſquam autem hæc miſſa faciamus, non incommode addemus: *fœminas quaſdam laborare mixtim tam ſpuriis quàm genuinis doloribus*, quorum illi haud abs re nonnullis dicuntur *tergiverſantes*, nam quando dolores videntur partum deprimere, & parturientes omnibus viribus connituntur, ſubitò iſti mutantur in contrahentes dolores, perſimiles *ſpaſmo*, ut partum

excludere ſit impoſſibile: rebus ſic ſtantibus tactu Obſtetrici facilè innoteſcet, *ſpurios cum genuinis doloribus miſceri*; ſentiet enim dolores uterum primò amplificare quidem, at ſi parturienti tandem omnibus viribus connitendum eſſet, omnes ſimul ex improviſo *retrahuntur*, nec partus proſpere ſuccedet, niſi prius *vagi* iſti conſopiantur dolores aut auferantur, quod egregie fiet, ſi detur parturienti *pilula anodyna* bene præparata, quòd ſi *poſt horam* dolor non ſatis minuatur, ſecure eadem quantitate repeti poteſt exhibitio, & evaneſcent vagi iſti dolores, parturienſque ſimul cum genuinis conniti poterit ad excluſionem fœtûs: *Dolores hi tergiverſantes* adeò *noxii ſunt* parturientibus *ac intolerabiles*, ut *genuini*, licet *acerbiſſimi* non tantopere divexent, ac iſtorum minimus.

Quamvis ab inſtituto meo prorſus alienum ſit, *tradere Obſtetricibus medicamenta*, quin potius iſta *Medicis* vel *Chirurgis Obſtetricantibus* committenda cenſeam, mihi tamen non potui temperare, quin iſtis aperiam *præſtantiſſimum hoc medicamentum*, quia eodem Obſtetrices (imprimis *quæ ruri munere ſuo funguntur*, ubi Medicus non præſto eſt) multas parturientes poſſunt ſublevare: quare rus petentibus hæ pilulæ ſemper in promptu habendæ ſunt, ubi neceſſitas poſtulat, iiſdem uſuris, *ubi neceſſitas poſtulat*, inquam, nequaquam enim iis verorum dolorum cruciatum tollendum puto, quod deſipientis eſſet, ſed ſolummodo pravis iſtis tergiverſantium dolorum cruciatibus auferendis inſerviunt. Vide *de his pilulis* Cap. XXVI.

CAP. XVIII.

Qua ratione ex tactu innoteſcat, an parturienti futurus ſit labor facilis vel difficilis.

OBſtetrix prægnantem, quamprimum laboribus corripitur, tactu explorans, quum ſentit: *uteri infimam partem cum capite infantis in pelvim illapſam eſſe*, ita ut illam in limine vagi-

ginæ facilè attingere valeat, neque opus habeat digitos longius in corpus immittere, tum facilis partûs magna ſpes oſtenditur.

Præterea ſentiens: *os uteri tenue, molle lateque patulum eſſe*, & per aperturam oris uteri deprehendens: *infantem capite ad excluſionem prævio ſive prono ferri, neque brachio neque vena umbilicali intercedente*, facilem & ſibi & parturienti partum certò promittere poteſt.

Porro (quod ex iſtiuſmodi infantis uterique poſitura ſequitur) quum ſentit: *humores in latitudinem ſeſe complanare*, non niſi proſper celeriſque partus expectandus eſt; ob rationes ſequentes: Si enim infans cum utero non probe ſitus fuiſſet lineâ rectâ ſecundùm oblique aſcendentem ductum cavitatis pelvis, uterus & infans capite ſuo eouſque non potuiſſet delabi: caput jam eouſque progreſſum inſtar navis eſt, quæ pilas prætervecta prorâ in portum jam penetravit, & quòd in cornua non impegerit, omni periculo defuncta in portu navigat: præterea quum uterus jam ſit apertus, item os tenue, molle & facilè extenſivum, quid quæſo partui obeſſe poterit? ſi modò cum vigore aliquot dolores irruant.

Contrâ Obſtetrix tactu parturientem explorans quum invenerit *os uteri altius, parum aut omnino non apertum, præacutum, craſſum*, atque *durum*, aut *humores in longitudinem coarctatos*, tunc cautione maxime opus eſt, quia res ægre ex ſententia ſuccedet: parturientem acerbi dolores, obſtetricantem verò (ſi calleat artem) manent ſudores, nec à parturiente licet tum diſcedere: quin potius eam ſumma attentione obſervet oportet, uti ſequenti capite videbimus, quo porro patebit, quid partus difficiles inducant, & quid de iis cognoſci poſſit per tactum.

CAP.

CAPUT XIX.

Qua ratione ex tactu cognosci possit, an infans ad exclusionem bene vel prave situs sit.

DUplicem Obstetricantes partum recensent, quorum alter ipsis dicitur *Naturalis*, alter verò *Non-naturalis*: per *partum naturalem* intelligunt eum, qui sine arte vel ope aliena solius Naturæ efficaciâ perficitur, sive, ut verbo dicam, *facillimum* & *commodissimum*: per *Non-naturalem* autem sive pravum intelligitur quodcunque partûs genus cum difficultate conjunctum, cui *adjutorio aliquo Obstetricantium* opus est, quo removentur vel corriguntur, quæ remoram faciunt: imprimis autem *recta uteri atque infantis positura ad partûs facilitatem facit*, rectâ lineâ secundum longitudinem cavitatis pelvis in vaginam uteri muliebria versus tendens: Sin aliter se res habeat, tum *partus pravus* est, & manus artificiosa requiritur ad fœtum excludendum, uti postea videbimus, quum de partu naturali & non naturali agendum erit.

In hoc rerum statu *prudentis providæque Obstetricis* est, parturientem accuratius tactu explorare, ad dignoscendum: *an uterus & infans recte aut prave ad exclusionem dirigantur:* ista *exploratio fit duobus prioribus digitis butyro vel oleo probe delinitis*: pleræque opulentiores oleo utuntur liliorum alborum, aut alio leniente, aliæ oleo olivarum; apud rusticas verò vix quicquam præter oleum raparum aut butyrum liquefactum invenire licet: omnia tamen bona, & pretiosissima optima sunt, si suppetant, ac homines solvendo sint, sed nullis inhæreſcamus, verùm necessitate exigente adhibeamus, quæ providentia divina suppeditat.

Tactus fit duobus prioribus digitis sive dextræ sive sinistræ, prout positura parturientis, vel etiam uteri admittit, aut Obstetrici accommodum est, quòd si dextra non conveniat, sini-

stra

ſtra adhibenda erit; talis enim nonnunquam uteri ſitus eſt, ut jam dextra potius, jam ſiniſtrâ attingi queat, cui rei Obſtetrix ſeſe accommodet oportet.

Duo ad tactum adhibentur digiti, ut eo melius ſingula ſenſu diſtinguantur: duobus enim digitis & amplecti quid & metiri poſſumus, quod unico ægre vel omnino non licet, exempli gratia: ſi os uteri clauſum inveniatur, duobus digitis optime explorari poteſt, an *præacutum* & *craſſum*, an verò *planum* ſit & *tenue*: diſtentis digitis ſi comprehendi poteſt, magis acuminatum erit, & conſequenter craſſius, quàm ſi comprehendi non poſſet, perinde ac ſi planum aliquod & latum corpus, aliquatenus ſaltem rotundum, attigiſſes: Sin apertum ſit os uteri, ambobus digitis diſtentis amplitudinem aperturæ ſenſu citius explorabis, quàm unico ſaltem digito: duobus item digitis rotunditatem capitis ad oſtium inclinati aut formam ejus dimetieris melius, quàm unico; & ſic de omnibus, quæ in oſtio ſeſe præbent obvia.

Ut verò *novitiis Obſtetricibus* pateat, *quomodo prudentiâ jam pollentes Obſtetricantes ſeſe gerant in tangendis parturientibus*, paucis hiſce eas monitas & informatas volumus.

Primò: Summopere cavendum, *ne digitorum ungues ſint prælongi*, *anguloſi*, *acuti* vel *inæquales*, ſed *læves* potius & *breviores*, ne ullas, quas permeant aut attingunt, partes lædant, quod factu facillimum eſt iis maxime, quæ meatum non ſatis cognitum, nec manus habent exercitatas.

Secundò: Digitos largiter planeque illitos per labra muliebrium leniter ſeparata *ingerunt in vaginam*, caventes, ne digitis vel unguibus ad latera aliaſve partes impingant, rugis aliiſve quibuſvis rebus obviis cedunt, quantum poſſunt, rectum meatum tenentes, potius deorſum quàm ſurſum ad veſicæ cervicem tendunt, uſque dum digiti, ſenſim & leniſſime inter cervicem veſicæ & inteſtinum rectum illapſi, reſultantes os vel infimam partem uteri offendant, cujus formam digitorum apicibus accurate contrectant & dimetiuntur.

Tertiò: Partium istarum notitia ipsas informat, manum vel digitos immissos *non secundùm longitudinem fœminæ*, sed *sursum obliquatos* pertendendos esse, quasi à pudendis umbilicum attingere vellent, is enim circiter locus est uteri; si verò digitos rectà protenderes, unguibus intestinum rectum in curvamine ossis sacri offendens vaginam facilè læderes.

Ut igitur certior fiat Obstetrix, an infans in recte sito utero bene vel prave situs sit, sequentia sunt observanda: *mentum infantis recte siti pronum ad pectus inclinatur*, *vertex autem in medio orificii uteri aut ante illud versatur*; quod ut illa distincte sentiat, opus id jam esse hiulcum, ita ut ad minimum unum aut duos digitos immittere possit, aliàs membri exhibiti certior esse non poterit, cognito jam rerum statu etiam adhibeat cautionem, ut ne alias ejus certiores reddat, uti pleræque imprudentes solent se ipsas prostituere.

Nec, quod dixi de digitis in uterum immittendis, penitius faciendum puto: si enim caput prævium & os uteri apertum fuerit, digiti ulterius immitti non possunt, quàm ut intra oram oris uteri caput infantis attingat, quod sæpius, si apertura ampla satis fuerit, magis prominet, quàm ipsa orificii ora; quum enim globosum sit caput, extrema rotunditas prostat instar pilæ, inditæ in vesicam bubulam recentem cervice præscissa, per quod foramen angustius si pilam vi trajicere tentes, dum foramen ampliatur, rotundum pilæ extremum prominens primò omnium tactui est obvium: quoniam autem os uteri multo crassius est vesicâ, cui cervix præsecta est, circa rotundum & prædurum caput infantis crassior ora percipitur, quæ quo magis dilatatur, eo magis extenuatur & complanatur, quia repentina est & violenta isthæc dilatatio.

Et nates quidem, vel altera earum in ostio sese exhibens suam habet rotunditatem, uti & genu vel cubitum, at isthæc membra à capite facilè distingui possunt: capitis enim globositas non solùm latior & planior est, quàm genu sive cubiti, sed & duritie superat nates, quippe os & caro à se invicem nullo negotio dis-

cer-

cernuntur, insuper caput ossium hiatu sive molli inter ossa membrana facilè dignoscitur, atque inde distincte percipi potest, an caput infantis prævium circa ostium versetur necne.

Quemadmodum *Obstetrix callida* in pluribus quidem fœminis tactu probe distinguere novit caput à natibus, genu vel cubito ante profluvium humorum, imò antequam illi certam adhuc formam composuerint: ita etiam caput facilè distinguere poterit à *manibus*, *pedibus*, *funiculo umbilicali*, vel *placenta uteri*, quarum partium quælibet ad exclusionem prævia prodire poterit, quare summa in eas attentione opus est: manus digitis, pes digitis itidem vel calce, funiculus umbilicalis terete tenuitate & mollitie dignoscitur: Hæc omnia facilius cognoscuntur, si ruptâ membranâ humores defluxerunt, tum enim denudatæ partes ostio imminent, distinctu faciliores, quàm si contrectentur intermedia humores continente membrana: quamobrem pleræque *Obstetrices* parum student accurate percontari, qualis infantis situs sit, aut quænam membra ostio immineant, cunctantes plerumque usque dum humores effluxerunt, tum satis se putantes tempore adfuturas, errati inde maximi & negligentiæ incusandæ, uti fusius sequentibus dicetur.

Aliæ fœminæ *facillimè* tactu explorantur, aliæ verò perquam *difficulter*: priores plerumque & facili gaudent partu, quòd fœtus earum inferius in cavitate pelvis positus capite recta fere versus muliebria nutet; & quamvis forte juxta cum capite funiculus umbilicalis manusve prodeat, facilè tamen id corrigi potest, uti sequentibus patebit: Quæ verò non nisi difficulter tactu explorantur, iis plerumque & partus est difficilis, cujus variæ rationes è pravo situ sive uteri sive infantis proveniunt, quod summa attentione observandum est: licet enim uteri positura sit percommoda, si fœtus in illo prave sese vertat, difficilem partum sequi necesse est: & vice versa utut infans recte ad exclusionem situs sit, uteri tamen perversa positura partum dabit difficilem, imo maxima difficultas pariendi è prava hac uteri positura resultat, imprimis si simul conjuncta fuerit cum pravo infantis situ:

qua de re vide Cap. XI. in quo ostendimus, uterum prave situm necessariò consequi partum difficilem, quod, ne actum agere videamur, hîc loci non repetemus, eò Lectorem remittentes.

Ut verò è tactu cognoscatur, qualis positura uteri sit, sequentia probe notanda erunt: *infans* scilicet (ut sæpe fit) *sua sponte* sine adjumento & labore *vertice in cavitatem pelvis illapsus* uteri recte siti argumentum est, tumque os uteri in limine vaginæ facilè contrectari potest: contrà verò *si infante bene posito os uteri cum capite retrorsum ossi sacro vel vertebris obnixe apprimatur*, tunc uterus longitudine sua prorsum situs est, id quod frequens est fœminis ventrem propendentem gestantibus, & hoc modo os uteri difficulter potest tangi, utpote obversum intestino recto & ossi coccygis, ubi ipsum tentabit attingere obstetrix.

Quòd si contrarium contingat, ut scilicet *os uteri ossibus pubis & vesicæ firmiter obnitatur*, in cavitatem pelvis non valens illabi, id argumento est, uterum longitudine sua proxime vertebris lumborum situm esse; tum Obstetrix contrectatura caput infantis, digitos juxta ossa pubis & vesicæ cervisem sursum protendere debet, hac ratione os uteri & caput infantis tactu exploratura: Vel *si fortè infans recte ad exclusionem positus capite sinistræ oræ pelvis*, sinistro scilicet ossi ilium vel pubis *obnitatur*, inde concludendem: uteri fundum dextrorsum versum esse: contrà verò *capite infantis dextro pubis vel coxendicis ossi obverso* colligere licet, uteri fundum in dextro parturientis latere positum esse: *hac ratione os uteri ægre attingitur*, utpote intra corpus nimis suspensum; possibile tamen est & summe necessarium ad auxilium parturientis, siquidem in hisce quatuor extremis matri pariter & infanti sine auxilio humano vel Numinis divini extraordinario adjutorio pereundum sane esset.

Ex his *Obstetrici novitiæ* satis superque liquet, *Tactionem prægnautium majoris momenti esse quàm pleræque cogitant*, & nullus dubito, multas *obstetrices* secum convictas fore hoc lecto, se hactenus nunqam satis apprehendisse, quòd tactus iste

tan-

tanti momenti ſit: neque tamen in his quæ dicta ſunt, omnis difficultas abſolvitur; in qualicunque enim uteri poſitura ſive recta ſive obliqua multifarii præterera dantur *pravi fœtuum ſitus*, quos ſingulos tactu poſſe dignoſcere *obſtetricis* eſt *egregiæ*, & quidem ante defluvium humorum, niſi defluxerint ante ipſam arceſſitam; alioqui tanto quanto poteſt labore contendat, ut omnes illos fœtuum ſitus tactu probe queat dignoſcere: & ſi quis quærat: *cui bono*? aut quid commodi inde *Obſtetrici*, *matri* vel *infanti* proveniat? reſpondeo: utique maximum inde in omnes redundare commodum: *Obſtetrix* enim hac cognitione deſtituta officio, uti decet, non poteſt fungi, nec omnibus, quibus opus eſt, modis operam navare, tam matrem quàm infantem rite adjuvando: hoc clarius patebit capitibus ſequentibus, in quibus dicemus de auxilio, quod obſtetrices parturientibus ferre poſſunt & debent, ubi ad ſingulos caſus monebimus ſigillatim, quid data occaſione in tangendis parturientibus obſervandum ſit.

CAPUT XX.

Quo tempore parturiens commodiſſime tangatur: num ante, inter vel poſt dolores.

JAm quidem tranſeundum eſſet ad partum naturalem; at verò non incommodum erit, vel verbo ſaltem inſtruere prius *Obſtetrices novitias*, ignorantes, *num parturientem tangere maxime conveniat ante ingruentes dolores, vel ſub ipſo eorum impetu, vel iis jam præterlapſis*: Ejuſmodi obſtetricibus reſpondemus: neceſſarium eſſe tangere parturientem *ante ingruentes dolores*; tum enim membrana, quâ humores continentur, laxa eſt, ut percommode infantis poſitura obſervetur: at verò *manus non ſtatim retrahenda*, ſed doloris impetus expectandus eſt, quo diſtincte ſentias, an infans conſtanter oſtio immineat necne, quâ formâ humores diſponantur, an *in longitudinem* coarcten-

tur, an verò *in latitudinem* complanentur: an dolores ſint vehementiores vel leniores, & quicquid *Obſtetricis* intereſt ſcire, vel tactu explorari poteſt: porro *doloribus prœterlapſis* ſenſu percipi poteſt; an partum promoverint necne; unde concludimus: *tactum ante, inter & poſt dolores convenire:* At verò cavendum eſt, ne membranæ, quibus humores continentur, nimis duriter contrectando, rumpantur, imprimis ſi per humores doloribus depreſſos vehementer diſtentæ fuerint.

CAPUT XXI.

Qua ratione è tactu cognoſcatur: quid agendum ſit ad juvandam parturientem & infantem.

Qualiſcunque ſitus ſive rectus ſive pravus, ſive uteri ſive infantis nullo alio modo verius dignoſcitur quàm *tactu:* quòd ſi obſtetrix parturienti ſit auxilio in quocunque caſu adverſo partum difficilem comitante, ſumme neceſſarium eſt, eam prius tactu dignoſcere & ſagaciter dijudicare, *qua in re ſive matri ſive infanti auxilio opus ſit, quâve viâ illud ſit afferendum:* deinde manus operi admovenda vel alterius vel utriuſque emolumento: Inſipidæ verò obſtetrices tactûs cognitione deſtitutæ, non niſi à Natura omne ſubſidium expectant, ſummo ſane cum periculo, & caſu fit, quicquid vel matri vel infanti commodi vel incommodi afferunt, id quod ſequentibus patebit, quum dicturi ſumus de partu non naturali, & de modo infantes vertendi, ubi data occaſione è tactu innoteſcet: quid faciendum ſit ad ſublevationem & enixum ſive matris ſive infantis, quod ne crebrò repetamus, Obſtetrices eò remiſſas volumus.

CAP.

CAPUT XXII.

Qua ratione per tactum sciri possit: an prægnanti ante tempus consuetum partus sit promovendus necne.

COnsuetum pariendi tempus plerumque incidit, si fœminæ ad *septimum*, vel ultra ad *nonum* usque *mensem* utero gestantes genuinis ad partum urgentur laboribus, quibus eundem enituntur, sive manu obstetricante adjutæ sive non: At verò accidit nonnunquam, ut gravidæ *præmature* enitantur, vel ad vitam earum conservandam fœtus præmature extrahendus sit, sive id proveniat ex insigni aliquo infortunio præcedente, *casu* scilicet, *ictu*, *concussione* seu *læsione*, sive ex *affectu animi vehemente*, *terrore*, *metu* vel ingenti *mœrore*; sive id *sponte* fiat sine præcedente casu notabili: Hunc abortum plerumque præcedunt copiosa sanguinis profluvia, quia secundina vel omnino vel ex parte ab utero divulsa est; quo facto acetabula hiant, nec occludi possunt, quamdiu uterus magnitudine pristina plane manet distentus: in hoc rerum statu nulla medicamentorum est efficacia, & *nisi partus excludatur*, prægnanti unà cum fœtu pereundum est, nam copiosi sunt isti fluores, nec cessant, quamdiu sanguis valde commovetur, unde defectiones animi & convulsiones sive spasmi sequuntur, denique mors matris pariter & infantis.

Equidem non idem periculum vel consequens omnium in prægnantibus fluorum: quibusdam enim prioribus quatuor, quinque vel sex prægnationis mensibus menstruæ adhuc contingunt purgationes, quæ, nisi nimiæ, nec ipsis nec fœtui nocent: Et mihi quidem (uti supra memoravi) innotuit aliqua, cui nunquam ante prægnationem menstrua fluebant; at gravida statis semper vicibus fluxum patiebatur menstruum, usquedum partum eniteretur; post puerperium autem cessabat fluxus usque ad iteratam prægnationem, à qua more solito durabat, & sic

porro

porro, usque dum omnem liberorum parituram absolvisset: quibusdam item gravidis contingit, ut excernant sanguinem, quo uterus ab ejusdem congerie quadam purgatur, quod licet nonnunquam derepente & copiose satis fiat, nullum tamen gravius malum sequitur.

Differentia, quæ intercedit inter fluxus ordinarios, exclusionem fœtus haud exigentes, & illos, quos aut exclusio fœtûs aut mors necessariò sequitur, in eo sita est, quòd prius fluxuum genus tanquam ordinaria evacuatio *leniter* succedat, non nisi consuetis mensium doloribus conjunctum, per vices quoque nec continue fluens tandem ultro sistitur: par ratio est fluxuum extraordinariorum, quæ subitæ quidem & abundantiores ac diuturnæ, post horas tamen nonnullas diesve adhibitis probis medicamentis cessant: qui verò vel enixum exigunt fluores, vel mortem inferunt, *subitò* prorumpentes *abundanter* & *sine ulla intermissione* fluunt, præterquam quòd facta è grumis sanguinis obstructione minui quodammodo videantur: hac occasione tactu os uteri reperies aliquatenus apertum; quòd si secundina omnino ab utero revulsa fuerit, tactu nonnunquam ori uteri objacentem senties, id quod evidenter arguit, nullam moram interponendam, sed ocyus exclusionem fœtûs accelerandam esse, si quidem matri vel fœtui, vel utrique vitam servare velis: Et quanquam secundinam tactu non senseris, tamen divulsa esse poterit, licet nondum cum placenta delapsa sit: quapropter *si irrita fuerint medicamenta*, & *fluores continui deliquia animi adauxerint*, *comitantibus convulsionibus* & *spasmis*, *summe necessaria est partûs exclusio*, nisi prægnantem velis negligere, neque tum ratio ætatis in embryone habenda est, neque prægnationis mensium in gravida, nec dolores expectandi, nec labores, quos ejusmodi fœminæ plerumque nullos patiuntur, quippe quæ fœtum non valent eniti, nisi *obstetricantium* operâ, qui eum extracturi unum primò, deinde duos, & porro quinque pariter digitos utero intrudentes manu (cujus digiti modò in longitudinem exporrecti & coadunati, jam attrahendi quodammodo sunt & expan-

pandendi (orificium uteri dilatare, tum ſi membrana primò fuerit obvia, eandem digitis perforare debent aut unguibus, qui licet decurtati, huic tamen rei, quum opus eſt, inſervire poſſunt, tunc miſſis omnibus aliis membris ſine mora pedes primò quærentes, eos extrahant, & hoc pacto infantem in lucem proferant oportet: quo facto promptiſſime & ſecundina excludenda eſt: Quod ſi uterum aperienti non membrana, ſed placenta primò fuerit obvia, eandem quoque perforet vel rumpat, porro pergens modo jam dicto, extrahendo fœtum pariter & ſecundinam, cujus rei tractandæ modum ſequentibus fuſius monſtrabimus, dicturi de modo auxilii parturientibus in omnigeno difficili labore ferendi.

CAP. XXIII.

De partu naturali, vel potius facillimo.

PEr *partum naturalem* intelligimus eum, qui ſine arte & auxilio alieno fit, nec iſto opus habet, taliſque eſt, *facillimus*, cujus hæc ſunt requiſita.

1. Parturiens neque generalibus neque ſpecialibus infirmitatibus ſit obnoxia, quæ partui obeſſe poſſent.
2. Uterus ſit bene locatus.
3. Uterus ſit integre ſanus, & ad partum excludendum bene diſpoſitus.
4. Infans in meatu ſive tranſitu non retardetur prava aliqua diſpoſitione ſive pelvis, ſive vaginæ, ſive veſicæ, ſive inteſtini recti, ſive pudendi.
5. Infantes, ſive unicus, ſive plures, ſint vivi.
6. Infans non præmature naſcatur.
7. Nec ſit monſtroſus, nec ulli accidenti obnoxius, quod partum morari poſſit.
8. Integra infantum proportio ne ſit nimia reſpectu canalis ſive tranſitûs.

9. Recte & bene siti prodeant infantes.
10. Exclusio procedat à doloribus ultroneis, non verò aliis adminiculis.
11. Eadem proveniat à genuinis doloribus, non verò tergiversantibus.
12. Partus sit maturatus citra notabilia symptomata.
13. Si plures sibi infantes succedant, singuli supra dicto modo excludantur; aliâs alius naturaliter, alius verò præternaturaliter nasceretur.
14. Secundina infantem mox sequatur sine notabili quodam obstaculo.

Isthæc partûs naturalis requisita fusius hîc loci non explicabimus, infrà monstraturi peculiaribus capitibus: *Si unum vel plura illorum desint, partum dari difficilem:* ibidem igitur ulteriorem explicationem inveniet Lector.

Partum *naturalem* ego *arctioribus* hîc *circumscribo limitibus*, *quàm alii Auctores solent*, quia inde tanto facilius mihi est, *præternaturalem* sive *difficilem* partum describere: Equidem aliis liberum fuit sensa mentis suâ cuique methodo explicare; ergò & mihi liberum erit, ex voluntate mea hac uti methodo: utra sit optima, penes modestum & prudentem Lectorem esto judicium: mihi quidem persuasum habeo, limites istos perutiles esse ad impertiendam *novitiis obstetricantibus* distinctam cognitionem *partûs naturalis* pariter & *præternaturalis*, quam ex aliis Auctoribus ægre licet haurire.

Per *naturalem* igitur (uti jam dictum est) talem partum intelligimus, qui sola Naturæ vi sine arte vel alieno auxilio perficitur, neque ulla *Obstetricantium* opera opus habet ad exclusionem foetus: contrà omnes foetuum exclusiones, qualemcunque *obstetricantium* operam exigentes, *præternaturales dicimus & artificiales* vel *difficiles*; ideoque non opus est novitias obstetrices informare, quid in ejusmodi naturali partu faciendum sit, utpote quod status rerum contrarius solummodo postulat: omne officium Obstetricis in partu naturali absolvitur, *si infantulum*

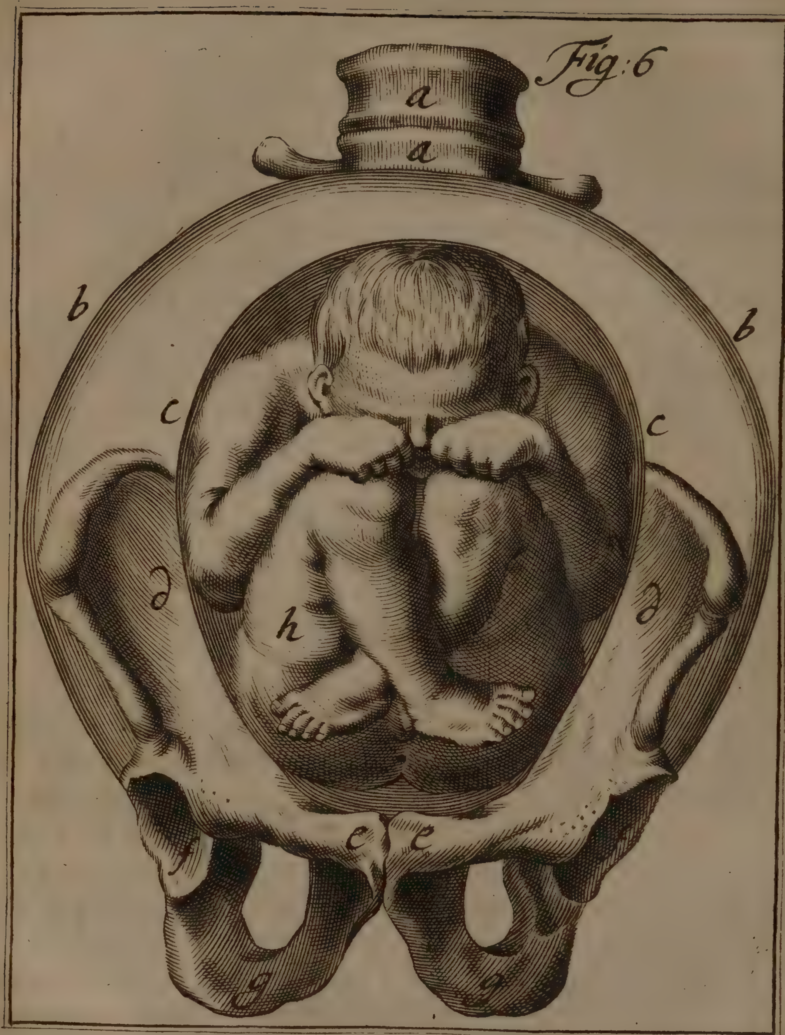

Fig:6
a
a
b
b
c
c
∂
∂
h
e
e
f
g
g

lum excipiat, funem umbilicalem abscindat: lavando & fovendo curet corpusculum, vel Assæ cuidam id faciendum committat.

Antequam verò hoc Caput absolvamus ad partus *præternaturales* vel potius *difficiles* transituri, haud abs re erit monstrare *novitiis obstetricibus:* quali positura gaudeant infantes bene versi in utero convenienter locato ante & in ipso partu naturali, ut inde eo melius pravas uteri & infantum posituras distinguere discant: quem in finem inspiciamus *sextam, septimam, octavam & nonam Figuram*, quas, ut penitus à novitiis obstetricibus intelligantur, hoc modo explicabimus.

Sexta Figura exhibet *uterum bene situm*, & fœtum in eo eâ, quâ plerumque gaudet, positurâ, antequam vertatur, *dorso* scilicet *lumborum vertebris opposito, cruribus decussatis, manibus impositis genibus, naso ambobus pugnis interjuncto:* hac positura infantes plerumque sedent, usque dum verti cœperint, & tum nutantes communiter *capite prono præcipites delabuntur* versus ostium sive os uteri: contrà quidam infantes faciem cum ventre obvertunt spinæ matris, qualis positura in *septima* exhibetur *Figura*: Sed hîc notandum est: quòd præposteram hanc posituram præpostera etiam ad exclusionem versura sequatur, nisi infantis facies delabendo invertatur; si enim faciem infans non vertit, dum pronus vel supinus delabitur, caput quidem deorsum ad os uteri deferetur, facies autem, aliâs prona, jam erit supina, id quod partum sæpius difficiliorem reddit, quàm si situs omnimode bonus fuerit: Nonnunquam etiam infantes omnino non invertuntur, sed dicto modo sedentes pedes deorsum protendunt, iisque prævijs in ostium feruntur, de quibus suo loco.

Explicatio 6. Figuræ.

a a Duæ vertebræ.

b b Circulus repræsentans locum ventris.

c c Uterus bene situs, in quo infans bene situs sedet, antequam prono capite delapsus est.

d d Ossa coxendicis sive ilium.
e e Ossa pubis.
f f Acetabula sive pyxides, in quibus capita ossium coxendicis vertuntur.
g g Ossa sedentaria.
h Infans in utero sedens, antequam prono capite delapsus est.

Explicatio 7. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Circulus repræsentans locum ventris.
c c Uterus, in quo infans præpostere sedet.
d d Ossa coxendicis sive ossa ilium.
e e Ossa pubis.
f f Pyxides ossium coxendicis.
g g Ossa sedentaria.
h Infans in utero.
i Vena umbilicalis.
k Secundina sive placenta uteri.

Explicatio 8. Figuræ.

a a Duæ vertebræ lumborum sive dorsi.
b b Circulus repræsentans ventrem.
c c Ambitus uteri, in quo infans potest videri.
d d Ossa ilium vel coxendicis.
e e Ossa pubis.
f f Pyxides seu acetabula, in quibus capita ossium coxendicis vertuntur.
g g Ossa sedentaria.
h Infans bene versus in utero, dorso prorsum, capite deorsum in pelvim, clunibus sursum tendens.
i Caput infantis in ostio.
k Funiculus umbilicalis.
l Placenta in fundo uteri.

Ex-

Fig 7
a
a
b
b
c
c
d
d
h
e
e
f
f
g
g
Phi: Boultats fecit

Fig: 8
a
a
b
b
c
c
k
h
d
d
e
e
f
g
g

Fig: 9
c
b
b
d
d
n
k
m
l
a
a
a
a
a
a
e
g
m
f
h
h
i

Explicatio 9. Figuræ.

aaaaaa Sex vertebræ dorſi vel lumborum.
bb Circulus repræſentans ventrem.
c Locus umbilici.
dd Uterus bene ſitus, in quo infans à latere conſpicitur.
e Alterum os ilium ſeu coxendicis.
f Pyxis vel acetabulum, in quo vertitur os coxendicis.
g Alterum os pubis.
hh Oſſa ſedentaria.
i Poſterius oſſis ſacri curvamen eminulum.
k Infans bene verſus in utero.
l Funiculus umbilicalis.
m Caput infantis in oſtio clarius repræſentatum, quàm ſtructura oſſium admittit, ut melius conſpici queat, aliâs capite oſſis coxendicis caput infantis potiſſimum obtegeretur.
n Placenta ſive Secundina.

Ulterior octavæ & nonæ Figuræ explicatio.

Octava & *nona Figura* exhibent duos infantes bene verſos in uteris bene locatis, hoc ſolùm diſcrimine, quòd *Figura octava* ex adverſo exhibeat uterum cum infante dorſum nobis obvertente: *eademque Figura* apprime oſtendit infantem capite ſuo in pelvim illabentem; ſed ex ea non poteſt perſpici, quantum à vertebris lumborum diſtet fundus uteri, nam ex hac ſola Figura judicans facilè putabit, fundum uteri quàm proxime lumbis ſive dorſo fœminæ applicari, quum tamen res non ita ſe habeat, ſed contrà fundus ſuperiore parte à vertebris lumborum longius diſſidet, & circa umbilicum potius ſitus eſt, quod ut Lectori clarius pateat, eandem Figuram à latere delineandam curavi, uti in *nona Figura* videre eſt, in qua fundus uteri circa umbilicum conſpicitur.

Hîc notandum: quòd utraque hæc Figura repræſentet *maxime convenientem uteri & infantum poſituram, eorumque verſionem*

nem optimam, ita ut excludi possint partu pure naturali: rebus enim, ut hæ Figuræ præ se ferunt, constitutis infantes proprio suo pondere in pelvis cavitatem feruntur, & gravitate sua os uteri premunt, transitum urgentes, ut irruente vel minimo dolore porro detrudi & omnino excludi possint, quia isti uteri & infantis posituræ nullus ossium officit obex, quibus infans obnixus retardari posset: quid igitur mirum, è convenienti hac uteri & infantum positura resultare facilem partum? neque hîc opus est enitenti *infanti* aut occultæ cuidam *Naturæ* tribuere sapientiam, qua alter exitum quærat, altera verò eundem secundet, uti olim dicebant: necessitate materiæ hæc consequuntur, æque ac duæ unitates duabus adhuc additis quatuor constituunt, vel sicut corpus rectum recto tubo secundùm longitudinem immissum propria mole deorsum fertur, ac vel minima depressione adactum facile penetrat; ita hujusmodi infantes proprio gravitatis pondere inter ossa penetrant in vaginam uteri, quæ dolorum deprimentium vi facile dilatatur: & licet interdum os coccygis quodammodo resistat, capite tamen infantis plerumque removetur, ut illud hoc modo facillime excludatur.

Quæret fortasse quispiam: an utero & infante bene locato versoque nunquam non partus facilis succedat? vel an quidem aliis de causis partus reddi possit difficilis? cui respondemus: solam convenientem & uteri & infantum posituram non absolvere partum naturalem, sed omnia pariter, quæ hoc Capite XXIII. proposuimus, requisita exigi: attamen certa res est, quòd data hac uteri & infantis conveniente positura plerumque & partus detur facilis.

Porro hîc notandum: quòd, data isthac uteri & infantis conveniente positura, qualem *Figura octava & nona* exhibent, si dolores musculis thoracis & abdominis undique contractis uterum coangustant & comprimunt, tum necessariò humores, quibus foetus innatat, ingentem in os uteri impressionem faciant, per idem effluxuri: Notandum insuper: Si tenue fuerit os uteri & molle, oraque pelvis arctior, tum humoribus os uteri amplifica-

ficari, ita ut caput infantis magna ex parte denudetur, antequam ad ostium omnino delapsum sit: Sin verò superior pelvis ora amplior fuerit, rigidiusque os uteri aut durius, in pelvim quidem capite delabetur infans, ore tamen uteri parum aperto: dolores enim thorace & abdomine contracto non nisi generali depressione uterum undiquaque coarctant, excepta solùm ejus parte acuminata, quæ jam ex parte in pelvim penetrare cœpit, & propterea extrinsecus non reprimitur; sed humores utero vel potius membranis secundinæ inclusi intrinsecus impressionem in aperturam oris uteri faciunt, quod, quum infra nil obversum renitatur, ista impressione necessario aperitur, dum interim collum uteri pelvis angustiâ retinetur: uterus verò ab angustiore pelvis ora non retardatus & retentus à coarctantibus doloribus mox deprimitur, usque dum ab acumine ossis sacri pudendique angustiâ retardatur, quo demum loco humores os uteri omni impetu urgent, ut aperiatur, magisque subinde dilatetur, donec vel tandem ruptâ membrana humores effluant, fœtusque brevi postea sine multo labore excludatur: Notandum præterea obiter, quod alibi pluribus explicabimus: quòd data hac recta uteri & infantis positura inter labores parturienti sine magno conatu contingere possit *uteri ejusve vaginæ procidentia*, si scilicet pelvis nimis ampla fuerit ad proportionem uteri, & quod in illo continetur, si insuper os uteri crassum sit & durum, ipsaque muliebria laxa facilè dilatentur: Dolores omnia promiscue deprimunt, pelvis ob amplitudinem uterum suprâ non retinet, nil illum remoratur, nisi infrà os coccygis & angustia muliebrium, quæ nisi retardarent illum, repentino impetu extra corpus prorumperet: Quum igitur os coccygis facilè cedat, & pudenda dilatentur, cum capite infantis simul uterus partim extra corpus procidit eousque quidem, ut ligamenta & vagina uteri quàm maxime extendantur & relaxentur, atque ægre post partum loco nativo restituantur vel remaneant, pondere suo semper ad prolapsum proclivia: Quid verò Obstetrici faciendum sit, ut hoc malum præcaveat vel redintegret, suo loco videbimus, sufficit hîc loci breviter id annotasse.

Eos

Eos verò, qui uterum in partu tam tenuem esse opinantur, quàm vesicam distentam, hîc loci interrogatos velim: Si fœminæ repente ac sine violenti tractu fœtum & secundinam excludunt, *cur uteri fundus tum non concidat, invertatur aut simul cum fœtu prolabatur?* tum temporis enim sat spatii datur, & certissime id fieret, nisi crassior esset vesicâ distentâ: fortasse respondebunt: quòd præ subita contractione ille non possit concidere aut inverti, & quòd à latere secundùm longitudinem iterum comprimatur; Sed respondeo: quòd repentinus partus utero non admittat subita sui contractione resistere comprimentibus intestinis, concidere & delabi cogentibus; & quòd impressio non tam à latere quàm superne in fundum uteri irruat, unde, nisi crassities obstaret, repente concideret & inverteretur, quòd quidem fit, si infrà inepte trahendo funiculum umbilicalem, & suprà pariter intestinis deprimentibus is cogitur concidere, ut in ostio instar capitis percipiatur, quia tum intestina in uterum delabuntur, eundem replentia, unde dolores intolerabiles & repentina mors sequuntur, nisi manu solerti suo mox loco nativo restituantur: *Obstetrices* igitur *novitiæ* & ex hoc casu observare poterunt: quantæ utilitatis sit crassities uteri, præsertim in illius fundo: Quamvis autem *fundus* ad instar vesicæ distentæ tenuis non concideret vel inverteretur, necessariò tamen post ejusmodi partum subitaneum concideret *uterus*, & ita complicatus prorsus delaberetur in cavitatem pelvis, quod nonnunquam, licet rarissime, contingit, si scilicet insigniter fuerit tenuis, tunc quidem circa manum complicatur instar lintei madidi, neque tam cita tum facilisque ejus contractio est, quod mihi non arridet, quin potius mallem, eum consuetam servare formam, & statim à parturite contrahi, & circa manum nondum retractam claudi, quòd multo pauciora tunc symptomata extimescenda sint.

CAPUT XXIV.

De partu præternaturali ſeu difficili in genere.

PRæcedenti Capite dictum eſt de *partu naturali* ſive *faciliſſimo*: ubi *Obſtetricibus* non eſt, quod agant, Natura enim ipſa opus ſuum perfecte abſolvente arte non opus eſt nec ope externa: Jam igitur ſermo erit de partu illo, in quo *ars* requiritur & *auxilium*, ubi *Obſtetrices novitiæ* informandæ ſunt qua ratione ars ſuccurrat Naturæ, imò ſola efficiat, quod Natura non valet, variis impedita obſtaculis: Quum autem iſthæc obſtacula diverſimode ſeſe offerant, & *Obſtetricibus novitiis* neceſſarium ſit ſcire, qua ratione ſe in quavis rerum occaſione gerant, ut parturienti & fœtui ſint auxilio; nos, quantum quidem poſſumus, ordine concinno omnes caſus proponemus, ubivis ſigillatim oſtendentes: qua ratione Obſtetrix tactu de ſtatu de rerum certior fieri & omnia expedire queat.

Prius autem ipſas *Obſtetrices novitias* ſemel atque iterum monitas velim: quòd ſupponam, illas ſat ſcire, quicquid agendum ſit ſive tactu, ſive quocunque alio modo, quo fœtum excludere ſtudent, quòd ante omnia digitorum *ungues ſint decurtati, plani læveſque*, *manuum* item *digiti*, quoties iis utuntur, *nunquam non illitæ oleo*, *adipe vel butyro*, ut commodius & cum minore periculo fiant, quæ agenda ſunt, id quod ſingulis ſemper vicibus denuo inculcare non lubet: Ipſas inſuper monitas velim: quòd omnino ſtatuam, quibuſcunque unquam partûs difficultatibus adſint *Obſtetrices*, *illis non licere ſine vel cum inſtrumentis infanti demere membrum, nec uncinulis aliiſve inſtrumentis iſtum extrahere*: varius enim ſitus obliquus ſive uteri ſive fœtûs illud ne unquam quidem exigit, quamobrem iſtiuſmodi actiones non ſolùm ab *Obſtetricibus*, ſed & à *Chirurgis Obſtetricantibus rejiciendæ*, quorum quidem id eſſet, non verò *Obſtetricum* ſi neceſſitas id poſtularet: Sub finem hujus Libri memorabo *uſum inſtrumentorum*, qui non niſi rariſſime obtinet.

CAPUT XXV.

De partu difficili, ex morbis generalibus aut specialibus proveniente.

PArtus *difficilis* vel à *Matre*, vel *Fœtu*, vel *Obstetrice* originem sumit: à *Matre* inducitur: si *generalibus* vel *specialibus* morbis laboret, vel *mala corporis conformatione*, vel singulari quodam *partium genitalium vitio*: Fœminæ diuturna *febri*, *epilepsia*, *hydrope*, *stomachi intemperie* aut alio morbo tantam omnium virium jacturam facere possunt, ut jam parturientibus nihil earum supersit, quibus connitantur cum doloribus ad partum excludendum, unde is retardatur & differtur, ac *Obstetricibus* incumbit hisce majori opera adjumento esse, quàm aliis, quæ vigore Naturæ valent conniti cum doloribus ad levandum & maturandum partum: Nonnullis etiam fœminis partum præpediunt *morbi subiti speciales*, utpote *Colica*, *lumbago*, *dolor nephriticus*, *vomitiones*, *convulsiones*, *immodici fluores*, *diarrhœa*, aut alia particularia accidentia, quæ singula plus minus laborem retardant pro morbi vigore vel declinatione.

Quò igitur *generales* istæ *infirmitates* aut *morbi* eorumque semina tollantur, prægnantium erit, quantam quidem possunt, curam gerere, ut in tempore adhibitis medicamentis revalescant: isthoc verò *prudentis Medici*, non verò *Obstetricum* munus est, quas istud suscipere minime decet: Idem dictum volumus de *morbis*, quibus parturientes ante vel sub partum corripiuntur, *specialibus*, ubi *Obstetrici* ad *prudentem Medicum* confugiendum, ad cujus consilium parturiens tractanda est, ita ut hîc loci rebus sic constitutis informatione nostra non opus sit; id saltem volo, ut *Obstetrix* ejusmodi parturientem leniter & fideliter adjuvet, benigne cauteque tractet, omnemque diligentiam adhibeat, quò laxum & lubricum infanti præbeat iter, os uteri, si necesse sit, retineat cohibeatque, blandis alloquiis mulierculam consoletur animumque addat: Adstantes fœminæ summopere caveant,

ne-

nequid frigus offendat, cibisque corroborantibus & medicamentis à *Medico* præscriptis vires ejus reficiant.

Quòd si auxilio adsint *Obstetrices* parturientibus *spasmo*, *convulsionibus*, *epilepsiæ*, *immodicis fluxibus* vel *deliquiis animi* obnoxiis, *quarum infantes prave versi prodeunt*, tum tempus non terant caput in ostium dirigendo, sed contrà ore uteri quodammodo jam aperto, si labor diuturnus & difficilis expectandus sit, quocunque modo membranas rumpere, (si ruptæ nondum fuerint) fœtumque pedibus extrahere tentent, cujus rei modum sequentibus trademus.

Consultum etiam haberem, ubi *Medici* ad manus sunt, *Obstetrices ne unquam quidem parturientibus medicinam exhibere nisi consciis & approbantibus Medicis*, nec unquam aliter agere decet studentes conscientiæ: ruri verò, ubi aliter fieri sæpius non potest, *Obstetrix* tenetur, quibuscunque potest, mediis modisque opitulari: opera tamen manuaria plurimùm sublevabit.

Male conformatæ, utpote *gibbosæ*, *incurvatæ*, indeque vel aliis de causis *asthmaticæ* non citò sellæ insideant, sed dum quodammodo valent, ambulent vel stent, ab aliis sustentæ, usque dum infans ulterius ad partum promotus mox excludendus sit, sed cavendum, ne in terram decidat: Sellæ jam imponendæ superiore parte corporis sublimius reclinentur, ut sedeant magis quàm cubent, quò facilior sit respiratio, nisi aliud postulet situs uteri vel infantis.

CAPUT XXVI.

De Utensilibus, quæ secum portet Obstetrix, sive ruri sive in urbe.

OBstetrix *oppidana* in usum parturientium instructa sit accommoda & accurate constructa sella, in qua, ut res postulat, quocunque modo sedere vel decumbere possint fœminæ, sive sit

partus facilis ſive difficilis: Ejuſmodi *ſellam* exſculptam videre licet ſequenti *Figurâ* 13. In tali enim *ſella perforata* parturientes multo commodius enituntur, quàm in *ſella vulgari, lecto* vel *ſtrato abbreviato*: & *Obſtetrices* in ea convenientius operam navare poſſunt.

Obſtetrix *ruſticana* nunquam non ſecum habeat *veſicam cum alligata buxea vel eburnea fiſtula*, qua utatur loco ſtannei ſiphonis ad injiciendum fœminis, ſi opus ſit, *clyſterem*: tales enim *veſicæ* facilius ſecum portantur, & commodiores clyſteri injiciendo ſunt, quàm ſtannei ſiphones: Illa etiam nunquam non ſecum habeat *herbas* quaſdam *arefactas*, ad coquendum, ſi opus fuerit, clyſterem, quamvis non ſemper opus ſit ex herbis præparari, quum & alio clyſteris genere uti poſſit, cujus compoſitionem monſtrabimus.

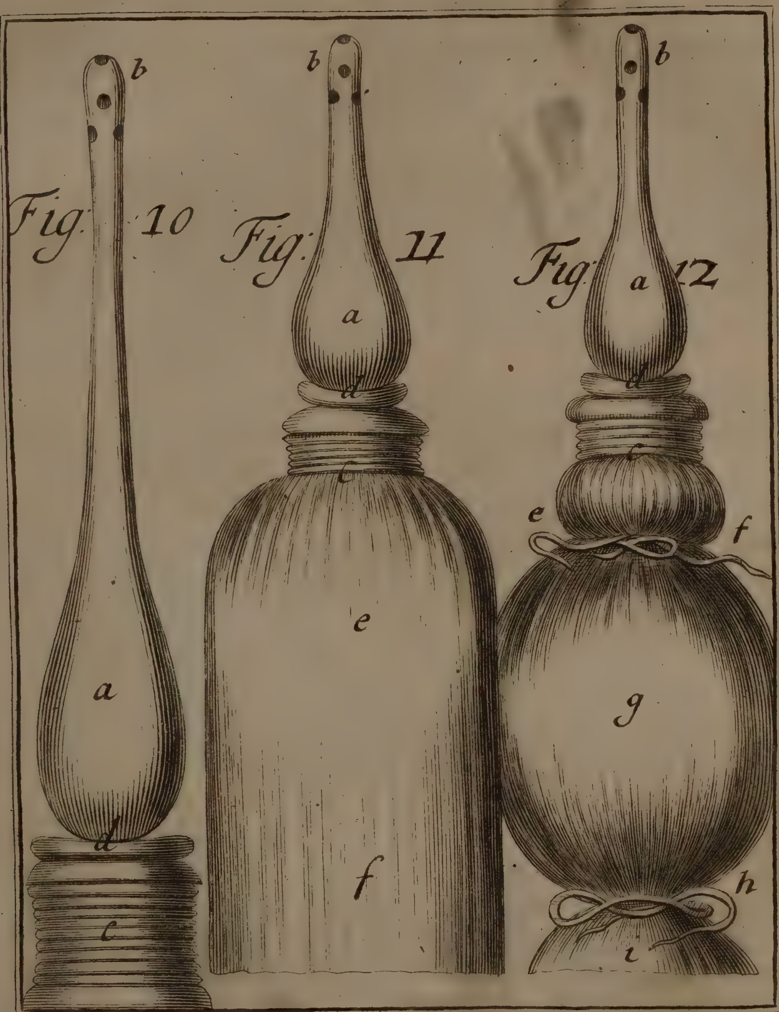
Injectio Clyſteris quid ſit, & quomodo fiat.

QUoniam pleræque *Obſtetrices ruſticanæ* neſciunt, quid clyſter ſeu ejus injectio ſit, aut quomodo fiat, atque ego *miſerrimum ruſticarum ſtatum* ſatis cognitum habeo, utpote quas olim per longam annorum ſeriem extremis ſæpe periculis exemi, Deo adjuvante vitam (quum de ea jam actum videretur) ipſis vel ipſarum infantibus, quin & utriſque nonnunquam, ſervando, commiſerationis & amoris affectu adactus, *inſcias Obſtetrices ruſticanas* aliaſque *novitias*, quàm potero, accuratiſſime informabo: *quomodo clyſter præparandus, coquendus, & quomodo male habentibus injiciendus ſit.*

Quid ſit Clyſter.

C*Lyſter eſt decoctum, ſive liquor compoſitus, aptus ad injiciendum inteſtino recto hominis ſive alvo*, ſive veſicâ id fiat, cui fiſtula eſt alligata, ſive ſiphone, compoſito è quacunque convenienre materia: in urbibus quidem ut plurimùm *ſtannei* adhibentur; ego verò commodiores judico *veſicas*, ob varias rationes, ſed ſuo quiſque abundet ingenio.

Ex-

Fig. 10
b
a
d
c
Fig. 11
b
a
d
c
e
f
Fig. 12
b
a
d
c
e
f
g
h
i

Explicatio 10. *Figuræ.*

Fig. 10. exhibet effigiem fiſtulæ buxeæ clyſteris perfecta ſua magnitudine, craſſitie & longitudine, qualis homini adulto abhibetur: iſthæc fiſtula ab uno extremo ad alterum perforata eſt.

a Proprie eſt fiſtula teres ſuprà *lit. b* à latere pluribus foraminibus perforata, ut anteriore foramine ab excrementis oppoſitis obſtructo liquor per alia foramina effluere poſſit: hæc fiſtula plerumque corpori intruditur à ſummo *b* uſque ad *lit. a*, aut altius quidem, ſi admittant excrementa.

b Acumen fiſtulæ perforatum.

c Pars poſterior, cui veſica alligatur, utque firmius veſica maneat connexa, minuſculis inciſuris tornata eſt, ut filum, quo veſica alligatur, firmius inhærendi anſam habeat.

d Locus, quo pleræque fiſtulæ diviſæ duabus conſtant partibus, tunc inferiore parte *c* minor adhuc fiſtula eſt quæ fiſtulæ *a* infigitur: hujus uſus eſt, ſi fiſtula *a* parte anteriore *lit. b.* obſtructa eſt, tunc fiſtula *a* poteſt extrahi & purgari, ut non opus ſit ſolvere veſiam: hoc verò commodum incommodo conjunctum eſt, ſcilicet hæ fiſtulæ ſibi invicem infixæ facilè moventur aut hiant: utroque genere ego uſus ſum, ſed ſolidas aliis præfero; at hic etiam cuilibet liberum eſt, quod libet.

Fig. 11.

a b c d Eadem quæ antea fiſtula eſt buxea, minore tantùm forma ſpatii ergo excuſa: huic fiſtulæ alligata eſt veſica: minores veſicæ *bubulæ* commodiores ſunt & ſolidiores.

e Veſica *lit c* fiſtulæ tenui funiculo alligata, quod ita fit: Veſicæ parum humectatæ, collum præcidito eouſque ut manum libere immittere poſſis, tum imo fiſtulæ fundo veſicæ extrinſecus applicito, eam invertito, interiorem ſcilicet partem extrorſum, interea fiſtulam dicto loco firmiter impreſſam tenens, veſicam probe annectito, & funiculum quinquies vel ſexies circumvolutum iteratis

nodis connodato: aliâs facilè ſolveretur: veſicæ jam arcte connexæ fundum ſuper fiſtula extentum ter quaterve ſubulâ perfodito, ut liquor per iſta foramina in fiſtulam queat influere, quo facto veſicam iterum invertito, quæ tunc fiſtulæ annexa dependet, uti *hac Figura* 11. exhibetur.

f Eſt ima pars veſicæ præfecta, quâ patet, ubi Clyſteris liquor infunditur.

Fig. 12.

a b c d Eadem eſt fiſtula minore forma expreſſa.

e f Sunt duo capita ligulæ adſtrictoriæ, quâ veſica colligata eſt, ne inditus liquor effluat.

g Corpus veſicæ, liquore repletum, & infrà ligulâ *h* colligatum.

i Infima pars veſicæ ſubter ligulam dependens.

Parturienti autem clyſter adhibetur vel eum tantùm in finem *ut dejiciat*, & inteſtina exoneret craſſioribus excrementis, ut meatus laxior reddatur, & mala avertantur ex obſtructione alvi provenientia: vel etiam eum in finem, *ut pigri dolores excitentur*: Parturiens ſi unum, duos aut plures dies non dejecerit, & è tactu deprehendatur, nil eſſe quod obſtet, è re erit, quamprimum ipſi adhibere clyſterem, quo dejiciat; idque ſine magno ſumptu & opera fiet hoc modo:

Recipe *furfurum triticeorum* manipulum unum: coque ſolos, vel cum *florum Chamæmeli* manipulo uno in ſeſquilibra aquæ *pluviæ*, uſque ad libram aquæ: cola per linteum vel cilicium: adde duo cochlearia *ſacchari*, *mellis* vel *ſyrupi nigricantis*, quod ſcilicet maxime in promptu eſt, & digitabulum *ſalis culinaris*: ſi non ſàtis purgatum fuerit, adhuc ſemel cola, & ſic præparatum eſt ad injectionem enema.

Vel: Recipe mediam heminam *lactis dulcis* (Friſiis *een half mengele* dicitur) noſtro pondere circiter libram unam, fac ſemel ebulliat, ab igne remoto inde duo cochlearia *ſacchari ſubni-*

nigri, *syrupi* vel *mellis* & digitabulum *salis vulgaris*, misce probe & cola, & erit paratum ad injectionem: adde, si lubet, aliquot cochlearia *olei raparum* vel *olivarum.*

Quòd si fœmina flatibus vexetur, tuque clysterem simul reddere velis *carminativum*, cum *lacte* coquendum erit *semen anisi*, *fœniculi* vel *levistici*, quæ *obstetrix* ubivis secum portet, & porro clyster præparandus, uti jam dictum, cum *saccharo* & *sale.*

At si opus sit clystere non solùm purgandæ alvo, sed & *excitandis doloribus*, hoc modo præparandus erit: Recipe *summitatum absynthii*, *minimarum frondium Sabinæ*, minutim scissarum, *florum Matricariæ* & *Chamæmeli* ana manipulum unum: *Semen Levistici*, *Fœniculi* & *Anisii* ana dimidium cochleare: coque omnia in sesquilibra aquæ *pluviæ* ponderis vulgaris, usque tertia pars decocta sit: cola: adde unum vel duo cochlearia *sacchari* vel *mellis* cum digitabulo *salis:* hæc simul colliquefacta, si saccharum nondum satis purgatum fuerit, adhuc semel cola, & paratus erit clyster.

Quò verò scias, quomodo res porro tractanda sit, accipe vesicam fistulæ accommodatam, eandem proxime fistulam altero funiculorum sive ligularum arcte constringe, (sicut videre est *Fig.* 12. *lit e f*) ea tamen cautione, ne funiculum vel ligulam bis, sed *semel tantùm* vesicæ circumvolvas, neque nectas nodo adstricto, sed saltem laxo, ita ut tracto altero capite ligula omnino solvatur, liquorque possit effluere vel exprimi; iste enim nodus solummodo obstet oportet, ne liquor perfluat, quando vesicæ infunditur, vel fistula intestino recto intruditur: Clystere infuso vesica & infrà colligatur altero funiculo vel ligulâ bis vel ter circumvolutâ, addito singulis vicibus nodo probe adstricto, eodemque demùm duplicato, ut firmitatis certus esse possis. Vesica hoc modo clystere repleta atque suprà & infrà colligata fistula butyro illinatur vel oleo, & *caute* intestino recto intrudatur; *caute* inquam, scilicet non tactum tantùm sed visum adhibendo, ita ut sejunctis natibus alterius manûs digitis anum distendens alte-

alterâ fiſtulam leniter infigas digiti circiter longitudine, ſi quidem retenta id excrementa vel alia obſtacula admittant.

Novitias verò *Obſtetrices* monitas velim, ut prius accurate caveant, quàm clyſterem adhibent, *ne calore excedat vel frigore:* calor enim nimius ſi ureret, mortem parturienti inferret, uti exempla teſtantur, vel nimium frigus effectum non modò fruſtraret optatum, ſed & variorum malorum cauſa foret: at minus ſemper periculi erit, ſi peccetur defectu caloris quàm exceſſu: Veſicam igitur volâ utriuſque manûs amplectere, eamque plenam ambabus comprime leniter manibus, ac tam diu tene, dum quinquaginta circiter numeraveris; quod ſi non grave ſit eam hoc modo medias inter manus tenere, nec calor eaſdem nimium penetret vel incommodet, uſtionis non erit periculum: vel, Veſica clyſtere repleta genæ & clauſo oculo aliquandiu apprimatur, quòd ſi calor ſuavis potius ſit quàm gravis, iſti acquieſcere licebit & enema infundere alvo non nociturum: conveniens calor erit, ſi plus quàm tepidum ſit & penitus calidum: inſtar lactis vel juris calidi quod commode & ſine flatu vel uſtione ſorbere licet.

Obſtetrix fiſtulâ in anum vel inteſtinum rectum intruſâ laxum illud prope fiſtulam nexum tracto ejus capite ſolvat, ſed ſolerter ſine quaſſu & commotione, dolorem enim excitaret: nexu ſoluto veſicam ambabus manibus amplexa *ſenſim* comprimendo evacuet, *ſenſim* inquam, nec ſubito nimis, ut per corpus poſſit diffundi liquor, neque parturiens affligatur ſubito calore, de quo, ſi nimius foret, quereretur: Et *Obſtetricem* quidem non debet latere, *unum hominem caloris magis patientem eſſe, quàm alterum*, quare ſenſui male habentis inſerviendum: At verò veſicam exprimendo non prorſus evacuet, ne aër collectus ſimul corpori immittatur; nec putet, ſe obligari omnem ſemper liquorem immittere: nonnulli enim hominum tenerrimo afficiuntur ſenſu, ut non poſſint omnem capere liquorem, quin rurſus emitterent; ideoque cùm judicio & diſcretione facienda ſunt omnia: Liquore jam expreſſo fiſtulam leniter extrahit adhibito calefacto linteo,

per

per quod correptam altera manu fistulam traducit abstergitque, linteo simul podici prospiciens quod satis magnum quidem corpori applicat, & decumbentis corpori quadruplum vel octuplum supponit, donec cogatur dejicere, ne forte casu adverso lectus inquinetur: at unum lintei extremum è lecto promineat, ut post injectum enema fistula dicto modo possit abstergi: huic rei lodix inservire poterit illota aut aliud quid, quod in promptu est, si linteorum sit curta suppellex.

Si Clyster adhibendus est, fœmina, prout rei maxime accommodum erit, in alterutrum latus se componat corpore aliquatenus elevato, nec profundius in lectum desidente, ut commodius fistula ano intrudi possit: Nonnulli hominum ipsimet sua manu eam intrudunt, excitante eadem minores dolores, quàm aliena, talibus & liberum est id facere; aliis verò rerum ignaris *Obstetrix* infigat oportet

His peractis *testa* vel *pelvis in promptu sit*, vel *sella familiaris*, in quam dejiciat fœmina, nec procul absit *Obstetrix*, quò adjuvare & inquirere possit: num simul cum excrementis & infans delapsus sit: atque ob hanc rationem, ne scilicet isthoc mali eveniat, *parturienti nunquam concedendum, ut per latrinam dejiciat.*

Vesica confestim soluta probeque purgata distendatur, & à ligulis fistulæ alligatis suspendatur siccanda, quæ postea, si uti velis, parum humectetur, ut lenis fiat & tractabilis. *Minores* vesicæ *bubulæ*, aut si non dentur, *suillæ*, non admodum flatu distentæ, huic usui quàm maxime conveniunt.

Porro *sit instructa Obstetrix acuta forfice*, qua, si parturiens fœtum excluserit, funem umbilicalem abscindat: Item *quadruplici filo leniore*, quo venam umbilicalem constringat: ut & aliquot *cepis*, si forsan infans exclusus deliquium animi patiatur, quas contusas naribus adhibeat, vel parum vini, si quidem in promptu est, in nares, oculos & aures inspuendo tentet provocare vitam intus forsan adhuc latitantem: usui etiam erit secum habere *scopulas setaceas*, quibus infantis deliquium patientis

M plan-

plantas pedum fricet, ut experiatur, vivus ne sit an mortuus: Etiam nunquam non secum habeat *fascias albas firmiores* vel *lintea* lata duos tresve digitos, unumque vel duos cubitos longa, quibus, si res postulet, uti queat in extrahendis infantibus: Nonnulli *Chirurgorum obstetricantium* maxime commendant *siphonem*, quo inter labores oleum in internos corporis meatus quaquaversum injiciatur, quo si cui arrideat, liberum est uti; ego verò non adeò necessarios illos judico, neque unquam usus sum, & nihilominus institutum opus in partu etiam difficillimo perfeci: manus largiter inunctæ meatus satis superque ubivis inungunt, quos attingunt: ex abundanti *Obstetrix linteolo* uti poterit vel *spongia*, qua, quoad assequi poterit, omnia inungat: quibus autem siphon arridet, haud contradicimus.

Explicatio Sellæ parturientium perforatæ.

Fig. 13.

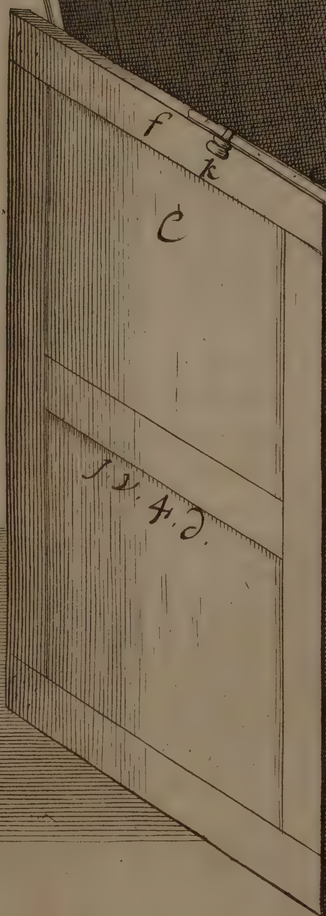
a Asseris posterioris superior pars in sella, cui parturiens dorso lumbisque incumbit vel acclinata quiescit, quæ inde meritò *fulcimentum* dicitur: hoc *fulcimentum* duobus cardinibus à tergo firmiter annexum est, altero scilicet cardine prope culcitram *lit. b*: alter verò latet post januam dextram: mediantibus hisce cardinibus istud *fulcimentum* ad imum usque resupinari potest, ad quod sustinendum hanc meam sellam instruxi duabus posticis perforatis, quibus foraminibus transmitto virgam ferream per utramque posticam tendentem, cui *fulcimentum* innititur vel altius vel demissius, prout sessio aut cubitus parturientis exigit.

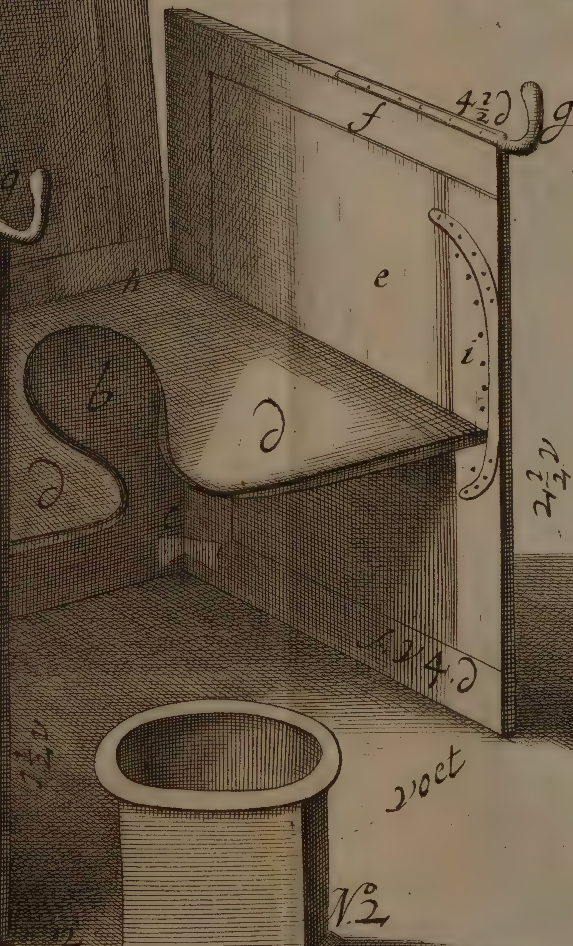
b Asseris posterioris inferior pars, quæ semper manet immobilis, & cui superior pars *a* ac fores laterales *e e* cardinibus connectuntur, ita ut fores possint claudi & sibi invicem superimponi, ad quam rem cardines studiose debent concinnari. *N.B.* Eidem asseri adhærent & *duæ posticæ*, quæ hîc non conspiciuntur, atque à tergo sibi invicem possunt superimponi eodem modo quo anticæ: duas has posticas in hac sella non designavi, ad evitandam confusionem: anticis sunt omnino æquales, parum saltem leviores; & non solùm mediantibus foraminibus trajectaque

vir-

Fig: 13

Fig: 14
N.1

a
f
k
C

f
g
e
i
b
d
voet
N°.2

virga ferrea fulcimento sustinendo inserviunt, sed etiam sellæ firmum præbent fundamentum, ut prorsus non possit vacillare aut retrorsum cadere: præterea percommode loco spondarum inserviunt, si fulcimentum resupinatur, & parturiens superiore corporis parte demissius inclinatur quàm inferiore, tum confulciunt pulvinos, ut fœmina inter illas inclusa decumbat æque ac in præsepio aut clauso anaclinterio.

c Alter *cardo*, *inferior* scilicet, prope humum, *alter* verò hujus januæ (quælibet enim binos habet) sub culcitra latet.

Fulcimentum latum est sesquipedem *longumque* duos pedes: inferior asseris posterioris pars ejusdem est latitudinis & altitudinis, quadra scilicet undique sesquipedalis.

dd Culcitra perforata, cui fœmina insidet, antè ab uno latiore extremo ad alterum duos pedes lata: à tergo autem prope fulcimentum, ubi arctior, lata est sesquipedem: hæc culcitra perforata, è robusto assere querno confecta, suprà obducta est panno setis equinis effarto, ut turgidum sit & molle: infrà ferro rubustiore firmatur duos digitos lato, ad formam ligni excuso, clavis oppilatis rite affixo: huic ferro duo robusti cardines affixi sunt, ut moveri possit, & anteriore parte elevari ac demitti prope *literas dd*, sicque fulcimento resupinato culcitra perforata elevatur, ut parturiens æquali corpore incumbat. Anteriore parte cuilibet extremo affixum est ferrum recurvo obtusoque cuspide instar uncinuli, qui præterlabitur ferrum *i*, januæ laterali *e* probe affixum, quo pacto culcitra januæ, & vicissim janua culcitræ adhæret: eodem modo & alterum culcitræ extremum alteri januæ laterali annectitur, ut ambæ mediante hac culcitra firmo stent talo. Isthæc culcitra, instar perspicilli formata, rarius à me adhibetur, quòd istam anteriore parte nimis angustam reprehenderim, neque aditum, eo, quo opus est, modo admittat ad parturientem difficili labore correptam, quare potissimùm alteram culcitram *Fig.* 14. adhibere soleo, quæ anteriore parte latior, ponè vero angustior est.

ee Binæ anticæ collaterales, sesquipedem altæ, latæ pedem

& quatuor pollices: Hisce anticis collateralibus suprà *lit. f. f.* injunctus est *tubulus ferreus*, in quo planum & quadratum ferri frustulum dimovetur, infrà diversis perforatum foraminibus, clavulum capientibus mediante ferro resultante, clavulum cuidam foraminum intrudente: ex hoc ferro resultante prominet *ferreus nodulus* notatus *lit. k*, quo depresso etiam ferrum resultans cum clavulo deprimitur, tunc ferrum perforatum prorsum vel retrorsum movetur, prout res postulat: finis hujus motionis est, ut hoc modo *ansæ gg* isti ferro perforato annexæ aut ulterius removeri aut propius apponi possint, prout nempe parturienti brachia sunt vel longiora vel breviora, quamprimum missum feceris *nodulum k*, clavulus in aliquo foraminum capitur, ferrumque cum ansa firmatur, ne hinc inde possit moveri.

gg Binæ ansæ, quas parturiens manibus tenet, iisque summis viribus potest obniti.

h Locus, ubi culcitra cum fulcimento connectitur per cardinem: cardines culcitram annectentes *antè* versus culcitram, sed culcitram connectentes *à tergo* siti sunt: Anteriores culcitræ cardines duobus longioribus clavulis ferreis connectuntur, qui duabus catenulis posticis sunt affixi, ne perdantur; at fulcimenti clavuli cardinibus manent infixi, quum rarò usu veniat illos extrahere.

i Ferrum alteri januæ affixum, post quod extremum culcitræ vel uncinulus ejusdem sursum vel deorsum movetur: hoc ferrum affigitur clavis per foramina in ipso ferro forata: foraminibus autem, quæ ante ferrum extant, clavulus ferreus infigitur ad fulciendam culcitram ea, qua opus est, altitudine vel demissione.

k Nodulus ferro resultanti annexus, quo istud cum clavulo suo deprimitur, si ansæ promovendæ sint vel removendæ.

Fig. 14. *N* 1.

Altera culcitra, similiter sellæ adaptata, ejusdem omnino magni-

gnitudinis ac altera, quæ in ſella videtur, exſcindendo ſolùm aliter formata· iſthæc commodiſſima eſt ad partum difficilem, ubi *obſtetricantium* maxime requiritur opera, quibus hoc pacto latior patet ad fœminam aditus, manuumque motio minus impeditur.

N. 2. *Hypocauſtum vulgari altius*, (hujus generis bina in promptu ſint) ſupra excavatum, abſque foraminibus, longitudine ovata, ut ſacci arenâ calefactâ completi imponi posſint, pedeſque foveri, ad evitandum in camera fœtorem prunarum & hypocauſtorum· aut ſiquis ignem mavult, teſta imponi poteſt: intrà enim aliis ſimile eſt, ſed altero tanto fere altius debet eſſe vulgari, quia parturientibus ſellæ inſidentibus maxime convenit genua altius elevare.

Ulterior explicatio ſellæ parturientium perforatæ.

Singulis ſellæ hujus perluſtratis partibus haud abs re erit obſervare, quodnam diſcrimen intercedat inter hanc & alias parturientium ſellas, quæ primo intuitu parum inter ſe differre videntur: illarum igitur differentia diligentius explananda erit, ut eo melius internoſcantur: Notandum ergo à *novitiis obſtetricibus Chirurgiſque obſtetricantibus*, à parte parturientis omnem *pariendi virtutem*, qua fœtus excluditur, potiſſimùm *in eo ſitam eſſe*, ut mediantibus doloribus impreſſionem in uterum faciat ingentem, omnia inteſtina violenter quaſi deprimendo atque urgendo: quod ut rite fiat, (*hoc quælibet mulierum ſibi ipſi dictum putet*) ipſa, ſentiens dolores ingruere, *halitum prius retrahere, ac pectore jam ſpiritu repleto eundem continens muſculos abdominis omnibus viribus contrahere debet*, quò undiquaque impreſſio in uterum fiat: quem impetum omni niſu tentans parturiens ſentiet: quòd *cogatur corpus paululum inclinare, deorſumque cum lumbis* eum in finem *incurvare*, unde ingens *lumborum dolor*, quo parturientis facultas laborandi plurimùm intercipitur, niſi à tergo *præfulciantur lumbi*, firmiſſimis retinaculis obnixi: quòd ſi parturiens ejuſmodi firmo retinaculo lumbis obniti, eoſque,

tali fulcimento opponere valeat, quod cessim ire non potest, etiamsi omnibus viribus ventrem contrahat urgeatque, tunc unico dolore plus efficiet, quàm aliter sæpius iteratis, id quod magno commodo est, ubi infans non nisi intensis doloribus excludi potest: Dum *desuper* in uterum fit impetus, summe necessarium est, parturientem perversa sessione *infrà* exitum non præcludere, nisi incassum velit laborare: præcluditur autem exitus, si sedentis os coccygis culcitræ innitatur; Desuper enim propellens, & infrà remoram faciens incassum fusos patietur labores.

Duplex hocce commodum, *partui levando essentialiter necessarium*, mediante *Sella ad pariendum concinne adornata* consequendum & comparandum foret: sed, ut verum fatear, præter hanc ipsam ne ullam unquam vidi sellam, isti parturientium commodo inservientem, quòd nulla illarum debita gaudeat proportione, quæ proportio si parturienti dicto modo sit accommoda, in eo sita est, *primò:* ut sellæ insidens, culcitrâ ab osse coccygis amotâ, tali fulcimento adversus lumbos gaudeat, quod non possit removeri, quantiscunque illa obnitatur viribus. *Secundò:* ut mediante sella lumbos fulcimento obnixe possit opponere, ut ita validius retracto ventre & visceribus & intestinis impressionem in uterum facere queat.

Isthæc proportio non datur, si sellæ fulcimentum à tergo immobile stet, ut nec promoveri propius, nec ulterius removeri possit; unius enim fœminæ lumbi magis incurvantur, quàm alterius, quod igitur uni convenit, alteri incommodum erit: Si verò fulcimentum elevari potest & demitti, tunc ad conformationem lumborum accommodabitur: *Secundò:* Parturiens lumbos fulcimento firmiter opponere vel oppositos tenere non poterit, nisi sella duas habeat ansas, quas validè à se protrudendo nec frangere potest nec removere; neque solummodo opus est ansis istiusmodi, sed etiam, ne nimis à corpore distent, neque prope nimis adsint: parturiens enim ansas firmiter tenens, ac à se quasi protrudens lumbos sellæ fulcimento obnixe debet apprimere, quod non potest, si ansæ nimis distent, tum enim assequi

non

non poteſt: ſin autem propius ſitæ ſint, tunc cubiti nimis fle-ctendi ſunt, ut brachia breviora fiant, & tum maximum robur frangitur: quum igitur uni fœminæ brachia breviora ſint quàm alteri, neceſſariò ſequitur, anſas exigi mobiles, quas promovere poteris vel removere, aliâs uſui non ſufficient: Ut igitur parturiens tergo fulcimento obnixe aſſideat, ita tamen, ut ſimul os coccygis à culcitra liberum ſit, neceſſariò res poſtulat, ut culcitra ſignata *dd*, à tergo fulcimento contigua, ultra duos pollices lata non ſit, quo innuitur: in medio, ubi oſſis coccygis locus eſt, nullum omnino requiri ſpatium, cui inſidere fœmina poſſet: At ſiquis dicat: latitudinem duorum pollicum hîc dari, ei reſpondemus: nullam unquam parturientem fulcimento nudis opponi lumbis, ſed culcitram interjici tomentitiam, imò duplicem ſæpe, iſti rei accommodatam, qua ſpatium iſtud duorum pollicum facilè repletur, ſicque nil remanet, cui os coccygis innitatur vel obſtet: & vix credibile eſt, quantum commodi ſella ejuſmodi probe concinnata adferat parturienti, quæ ipſamet dolorum vehementiâ fœtum excludere tenetur.

Obſtetricantes jam, & quibuſcunque ſellarum ad enitendum ſuppetit uſus, ſuas cum hac ſecum conferant ſellas, & inquirant, an iiſdem dicta ſibi liceat aſſequi commoda: inſpiciant fulcimenta ſua *immobilia*, & culcitras pone nonnunquam *ſpithamam latas*, & perpendant, qua ratione os coccygis cedere poſſit, dum culcitræ inſidet parturiens; ſi verò à culcitra abſcedit, videant, quibus mediis ſinum lumborum expleant & obfirment: pulvinis, dicent, ſicut plerumque moliuntur; ſed parum admodum fulcimenti multumque doloris afferre iſtam expletionem parturientes plus ſatis ſentiunt tali ſellæ inſidentes, licet ut plurimùm cruciatus cauſa ipſas lateat.

Nec his ſolùm requiſitis omnis ſellæ accommodatæ abſolvitur perfectio: non ſemper parturientis labores enitendo ſufficiunt: nonnunquam ipſi *pati* potius quàm *agere* convenit, imprimis ſi prava ſit uteri poſitura, aut infantes prave verſi prodeant, tum *Obſtetricantium* potius vices ſunt laborare, quàm parturientis:

pen-

penitissime igitur per tactum cognito pravo uteri vel infantis situ, ponderandum est, quodnam sessionis vel cubitûs genus maxime conveniat, quo *Obstetrix* necessariam operam conferre possit: nonnunquam res postulat cubitum parturientis plane supinum; nonnunquam opus est caput humerosque attolli magis quàm corpus inferius: quid tum facto opus est, si vel culcitra, vel fulcimentum, vel utrumque sit immobile? ad quid tunc valet sella perforata? maximus jam labor est, & usus sellæ jam requiritur maxime accommodus: Porro si fulcimentum solum resupinari potest culcitra manente immobili, & parturientis tum cubitus & labor *Obstetricantis* cum maximo conjuncti erunt incommodo, præstaretque lecto uti vel grabato potius, quàm ejusmodi sella: ideoque nos & fulcimenti pariter & culcitræ motionem excogitavimus, qua mediante sella ad cubatum talem vel sessionem parturientis accommodari posset, qualem vel uterus obliquus vel pravus infantis situs maxime requirit.

Sellæ huic nostræ bipedale spatium antè, à tergo verò sesquipedale saltem tribuimus, *primò*: quia spatium bipedale *Obstetricanti* satis est ad præstanda ea, quæ ipsius muneris sunt. *Secundo*: ut parturientibus, tanto solummodo spatio competente, quanto opus habent, non detur facultas corpus (ut quidem solent) ab uno latere in alterum dimovendi, id enim magno *Obstetricanti* impedimento est: Itidem fores collaterales unius saltem pedis & quatuor pollicum latitudine confici curavi, quoniam aliâs, si latiores fuissent, etiam anterior sellæ pars vel majorem latitudinem exegisset, vel parturiens pedes non satis dilatare potuisset, quod itidem magnum impedimentum intulisset.

Ex his omnibus, quæ dicta sunt, facilè licet dijudicare: *quanti usus sit sella ad enitendum apprime concinnata:* contrà verò male concinnata non nisi moles molesta est, vix alio digna pretio, quàm quæ Vulcano dedicetur. Tota hæc sella cum quatuor foribus & altera culcitra sacco indita facilè à viro quodam portari potest; ideoque nequaquam nimii ponderis est in usum

ſum urbium & pagorum: & res certe exoptata foret, ſi tali ſella unaquæque *Obſtetrix* inſtructa eſſet: & quicunque accuratam proportionem è Figura capere non poteſt, eidem meæ fores patent ſpectaturo hanc meam ſellam, ſi forſan ad hunc archetypum aliam ſibi confici velit.

Quum *Medici* ruri non habitent aut *Pharmacopolæ*, neque accerſi confeſtim poſſint, *Obſtetrix ruſticana* nunquam non inſtructa ſit *medicamento aliquo præſentiſſimo anodino*, quo quibuſvis pravis doloribus mederi valeat: Equidem prægnans non facilè ſine dolore pariet, nec quiſpiam dolorum genuinorum ſenſum tollere contendat: at verò parturientes ſæpius multos incaſſum patiuntur dolores, qui *anodino quodam medicamento* vel tolli omnino, vel non parum leniri quidem poſſent: Ad quos dolores ſedandos *magnam illam* & *univerſalem medicinam* (ſi ſolerter fideliterque præparetur) nobis conceſſit Divina Bonitas, *ſuccum* puto *papaveris*, aliâs odioſo iſto nomine *Opii* inſignitum, gladium ſane ancipitem in manu ſtolidi & profani ad interficiendum & vaſtandum; ſalutare autem, imò *maximum* & *univerſaliſſimum medicamentum in manu ſapientis Medici*, qui rite præparare, eoque ſcite uti novit.

Modus hunc ſalutarem ſuccum *præparandi varius* eſt, ſed non æque probatus: *Paracelſus* & *Helmontius* ſuccum hunc ejuſque præparationem maximopere commendarunt, medium verò genuinum nocivam ejus qualitatem ſeparandi abſconderunt: *Georgius Sterkey, Paracelſi & Helmontii interpres* plura de *Correctore* illius aperuit, adeò tamen obſcure, ut ſpiritu fere prophetico opus ſit, ſi æquivoca ipſius verba aſſequi velis, meritòque dubitandum, an priores Auctores explicaverit, vel potius obſcuraverit: quicquid ſit, plurimos ille ſciendi cupidos allexit ad laborandum & *Correctorem iſtum* indefeſſe quærendum: Sed quid *Correctorem* dico *Opii* ſolùm, quum *univerſalem* intelligam *Correctorem*, quo non *Opium* tantùm, ſed & omnia venenata vegetabilia leni & amico modo veneno & nocivis qualitatibus priventur, retentis qualitatibus medicamentoſis, unde *Opium, Helle-*

borus albus & *niger*, omnesque venenatæ herbæ tanquam salutaria medicamenta adhiberi possunt.

Haud inficior, me sedecim circiter annos investigando occupatum fuisse, priusquam *Correctoris* istius compos factus sim, neque ad illum perfectionis apicem perduxi, quo *Sterkey* possedisse persuadet, licet eundem aliquot abhinc annis non parum correxerim: quicquid sit de hac re, ego experientiâ edoctus sum, *Correctorem* meum, mixtum pulvere vel succo plantæ cujusdam venenatæ vel radicis, sine ullo æstu, sola, inquam, mixtione, sine ulla separatione vel imminutione quantitatis ponderisve brevi venena vegetabilium ita coërcuisse vel profligasse, ut succus ille vel herba tanquam præsens medicina sine mora adhiberi potuerit, unde coactus fui accedere sententiæ Sterkeyanæ, quòd scilicet vegetabilium venenum non sit essentia, vel essentialis qualitas plantarum, sed immaturitas quædam aut cruditas, quæ mediante pretioso hoc Correctore corrigitur, planeque maturescit: *pretiosum* dico hunc *Correctorem*, non quòd tantis sumptibus opus sit illi, qui eum novit præparare, licet non pauci ad summam inopiam redacti sint in eundem inquirendo; sed propter universalem ejus usum ad salutares medicinas præparandas: etenim per hunc *Correctorem* non solùm, uti dictum, venena omnium vegetabilium, plantarum scilicet, herbarum, radicum, seminum &c. tolli, ac vegetabilia integrâ suâ substantiâ absque diminutione in salutaria medicamenta verti possunt, sed & gratæ confici *Essentiæ*, subtiles & essentiales particulas à crassioribus separando, easque *incorruptibiles*, quandiu placebit, asservando: Duplici hac methodo universali unicus Medicus hoc gaudens *Correctore* plura medicamenta præparabit, quàm frequentissima Civitas consumpserit: sed *clavis* isthæc abscondita latebit penes eos, quibus Maximus Ille Medicus istud arcanum largiri dignatus est.

Interea, ne salivam tantummodo Lectori movisse videar hac re, quam tamen non nisi verbis involutis fert animus revelare, non gravabor aliam aperire methodum, qua opium non solùm,

sed

ſed & pleraque alia vegetabilia ex nocivis in ſalubria commutantur medicamenta, quam communicationem Chemiæ cultor non niſi grata mente accipiet: iſthæc enim præparatio æque univerſalis ac grata eſt, laborioſior tamen illâ, quæ fit per *univerſalem Correctorem*, licet neutra ſine labore acquiratur: præparationem hanc herbarum verbis involutis hîc loci tradere haud intendo; in Chemia mediocriter ſaltem verſatus eam præſtare poterit, ſed uni melius cadet quàm alteri, ut quiſque rem accurabit ſuam attente ac ſolerter: Ecce igitur ex ſincero integroque animo præparationem omnium herbarum mediante pane.

Præparatio herbarum per panem ſecalitium.

Accipe quaſcunque *herbas*, ſive *virides*, ſive *arefactas*, (ego quidem arefactas maxime approbo, licet ipſemet viridibus uſus ſemper fuerim) *aridas* in *pulverem* ſubtiliſſimum, *virides* autem in *pulmentum* redige, tundendo perquam minutiſſime: & nunquam non herbæ tibi ſint ac radices *oleoſæ*, virtute maxima valentes; frigidis enim & aquoſis occupari operæ pretium non erit: *miſce* his herbis *medullam recentis panis ſecalitii* ex optima farina ſecalina cum fermento cocti, cum *ſimplo herbarum pondere medullæ duplum vel triplum pondus*, prout ſcilicet viribus vel qualitate nociva valent herbæ: Sin *opium* corrigere velis, (quod non herba, ſed ſuccus papaveris arefactus eſt, & conſequenter multo majoribus viribus pollet, quàm planta ipſa) illud utique plus panis exigere memineris.

Opii igitur *uni* libræ adde *quatuor* vel *ſex* libras *panis*; ſed probe obſervandum eſt: ſi *Opium* tam recens & molle ſit, ut tundendo in mortario ferreo ita inter medullam diſtribui poſſit, ne granatim inter medullam paſſim conglomeretur, tum non opus eſſe prævia ejus præparatione, ſed ſolùm inter medullam contundatur & diſtribuatur, uſque dum *opium* penitus fiat inviſibile: Sin autem nimis aridum ſit, prius in tenues ſecandum orbiculos, aut quàm tenuiſſime contundendum, ſimul pluviâ humectando, ut molleſcat aut per calorem, aut tundendo, ut fert

 occaſio:

occaſio: Quando jam ita molleſcit, ut inſtar ſucci condenſati diduci queat, *non amplius conglomeratum*, tum aptum eſt cum pane contundi; non quidem omne ſimul, ſed fruſtulatim per vices, quantum commode in majori mortario tractari poteſt; denique ſi omnia probe ſint diſtributa, ſimul denuo contundantur. *Opium* hoc modo medullæ panis ſecalitii recentis commixtum *ſine ullo humore aut alia re* in *vitream* inde *ampullam*, ſolide compingens, ut *nullum* ullibi *intervacet ſpatium* concavum, maſſæ item *ſuperficies* ſit *plana læviſque*, aliâs areſceret, ſituque contracto corrumperetur: Ampulla ea ſit capacitate ut maſſa compacta *pari* circiter *altitudine*, *craſſitie* & *latitudine* imponi poſſit, quæ proportio erit optima; tum etiam vitrum capax erit humoris circulantis, ut non rumpatur, ſi quidem *galeam cæcam* vel *inverſam ampullam* ſuperimpoſueris probe conglutinatam: *Gluten* poteris componere ex *cera*, *reſina* & *vitro in pulverem contrito* ſubtiliſſimum, quibus ſecundum artem colliquefactis juncturam vitrorum oblinito ſpathâ calidâ, vel alio ferro lævigato; ſed attendendum: ut vitrum ita ponas, ne per digeſtionem quadraginta dierum gluten à calore balnei liqueſcat vel defluat, recenſque aër in vitrum penetret.

Vitrum probe conglutinatum impone *balneo evaporanti*, ut non caleſcat niſi à *ſolo calidæ vapore*; ſuprà parum ſaltem, duorum ſcilicet triumve digitorum latitudine diſtet ab aqua, nec prope nimis parieti vel lateri balnei aut fornacis ſit appoſitum vitrum, ac duorum triumve digitorum latitudine ultra maſſam probe circumcluſum, ut *undiquaque æqualiter* calefiat: Hæc ita *quadraginta dies nocteſque ſine intermiſſione æquali calore* digerantur, adhibitâ curâ: ne aqua nimium minuatur, calorve fiat remiſſior: fornacem ego ita confeceram, ut à latere balnei *lebes* appoſitûs eſſet inſerto ſiphone, is ſimul calefiebat à calore balnei per fumarium aſcendente; quo facto nunquam non abſque omni ſumptu & negotio præſto erat calida, quam *ter quotidie* per fiſtulam immittebam balneo, uſque dum per aliam fiſtulam iterum efflueret, qua ratione certus eram, balneum eſſe

ple-

plenum, neque tamen nimium infundere poteram, superflua per hanc posteriorem fistulam rursum effluente. Aqua balnei *non eousque effervescat, ut coquatur*, sed calor sit aliquantulum minor: si enim nimius fuerit, periculum est, ne vitrea dirumpantur, materiaque nimis arescat vel aduratur; sin verò modicus nimis sit calor, mucorem contrahet massa, irritusque erit labor: idcirco *calor sit moderatus & continuus*, tunc videbis vaporem continuò sensimque gyratum, & elapso tempore labore lætus frueris.

Digestione peracta, massæ, in catinum fictilem inditæ, tantum pluviæ affunde, quantum sufficit eidem manibus rarefaciendæ, ut *opium* solutum à medulla separetur expressione: quòd si prima vice *opium* non satis eliquatum censeas, quoties libet, recenti aqua lavationem iterabis, usque dum omne *opium* probe separatum censeas: Hunc succum sive expressum liquorem, si aliquandiu constitit, leniter effundendo segregare poteris, ne feces fundo insidentes commisceantur; tum in vitreis vel nitidis vasis fictilibus sensim evaporet, usque ad crassiorem massam, catapotiis formandis fere idoneam: *addito* tunc *optimo croco* in pulverem redacto subtilissimum, eodem quo *opium* pondere, contunde duas hasce materias in mortario ferreo, & habebis egregiam massam, omni tempore, si res postulat, pilulis formandis aptissimam; proque certo tibi dicò, massam istam vel decuplo exæquaturam sumptum omnem aut laborem, quem insumpsisti: ejusmodi massa duodecim vel tredecim annos usui mihi fuit, ausimque asseverare, ultimam dosin æque ac primam valuisse.

E plerisque herbis ea, ut dixi, methodo præparatis *Essentias* mediante Spiritu Vini extraxi, quò formâ liquidâ sibi invicem vel aliis rebus miscere, easque pro commoditate & conditione personarum laborantibus exhibere possem: & quamvis pleræque illarum, imprimis *Essentia sabinæ* pane secalitio præparata, plurimùm adjuverint, de *opio* tamen asseverare possum, ejus præparationem optime omnium successisse.

Opii ita præparati adulto exhibetur granum unum ad quatuor usque; ego quidem quibusdam in acutissimis doloribus exhibui duodecim circiter grana; sed nequis hoc abutatur: certus quidem esse poteris, in sedandis perversis doloribus si duo grana non sufficiant, quatuor grana nunquam frustratura fore: at probe observandum, quòd laborantes devoratis hisce pilulis *nunquam ad sudorem* se debeant componere; & notandum: si laborans post duas, vel ad summum tres horas non sentiat dolores sedari, illum non satis devorasse, aut forte (quod tamen vix vel centesimo usu venit) corpus ita constitutum esse poterit, ut *opio* dolores augeantur potius quàm minuantur, cujus generis hominum ego quidem unum vel alterum novi: unde liquet, *omnes Naturæ leges limitari solo liberrimo beneplacito Unius Legislatoris*, Cujus Benignitas nobis salutaria quidem concessit remedia, at verò ista ita ad Voluntatis Suæ adstrinxit Beneplacitum, ut nunquam non in omnibus Illi Soli innitentes in Sanctissimo Ejus Beneplacito acquiescamus tanquam in summa animæ medicina, dicentes cum Filio Ejus dilecto: *Non mea, sed Tua fiat voluntas.*

Hîc quidem pluribus possem disserere de *virtutibus* & *effectu*, ut & *ulteriore præparatione*, qua *opium* hoc modo præparatum *ad Essentiam deducitur incorruptibilem*, sed ea me nimium detinerent: sufficit *Obstetrici*, si sciat, unde petat *opium* hoc modo præparatum: quòd parturienti *pravis* vel *tergiversantibus doloribus* laboranti sine mora intrepide liceat exhibere duo grana; quòd si intra horam non subsequatur levamen, repetat istam dosin, & raró quidem tertia dosi opus erit: interim observet: si laborans sentiat aliquod doloris levamen, ne plus exhibeat, sed moretur aliud duarum horarum intervallum: quod si tum dolores rursus excitentur, dosis iterari poterit.

Qui *vires opii* penitus cognoverunt, iis non opus est exponere, quibus porro rebus ita præparatum sit conducibile: *dictum* (ut ajunt proverbio) Sapienti sat est: quare his acquiesco, contentus, veris quibusdam (ad desidiosos enim hæc non pertinent)

nent) Medicinæ cultoribus dono mihi conceſſo inſerviiſſe.

Quibus *occaſio* non eſt aut *habitus*, hoc *donum divinitus conceſſum* (*opium* puto) dicto modo præparandi, nec ſciunt, unde petant, conſilio *prudentis Medici* utantur vel quibuſcunque aliis, quibus poſſunt, mediis, ut vexatam liberent parturientem à *miſerandis* illis doloribus, *miſerandis* inquam, quippe cum iiſdem collati veri dolores fere nulli ſunt: Neque cuipiam alienum videatur, quòd tanta animi affectione de iſtis doloribus verba faciam, ex nimia id forſan ſympathia oritur: uxor enim, quæ benedicente Deo, decem liberorum me parentem fecit, in ſingulis fere puerperiis iiſdem correpta fuit, & ſemel tantùm abſque hoc medicamento eam peperiſſe memini, cui ſingulis vicibus Deus ita benedixit, ut Ipſi gratias debeamus immortales.

Qui *pilulis meis* utuntur *ſudoriferis*, non ignorant, idem inde auxilium peti poſſe, quod à dicto *opio*, cujus præparationem præmittere quidem volui, ne quis putet, quòd me aliis oſtentare velim, ut ſolent Auctores, qui laudant venales, quas volunt protrudere medicinas: dimovere primùm iſtam ſuſpicionem volui, præcedentem præparationnem publice proponendo; eamque ob cauſam hoc inſuper addo: ſcilicet, *opium ſucco Cydoniorum Helmontii methodo præparatum* eodem malo mederi; ſed non ſit præparatum ab inerte, alias mucorem contrahit, & pravam qualitatem recipit: primas tamen ego defero præparationi cum pane, quæ *Paracelſi* eſt, licet nuſpiam clare ab ipſo deſcripta; neque ab initio in animo mihi fuit, tam perſpicue illam & dilucide explicare; quia verò Deus inclinavit animum meum, ut edendo hoc Libro commodis meis non inſervirem, ſed ſincero animo dilucide patefacerem proximo, quicquid ad puerperium neceſſarium eſſe arbitrarer, ſalutare hoc remedium celare non licuit.

Qui verò *ſumptibus* parcit aut *laboribus*, neque *occaſione* gaudet aut *habitu* hoc remedium præparandi, ſive ſua, ſive aliorum opera, is, ſi libet, uti poterit *pilulis meis ſudoriferis*, quas jam per aliquot annos pleræque Familiæ in diverſis Urbibus

Hol-

Hollandiæ, Zeelandiæ, Frisiæ &c. prospero cum successu in frequenti usu habuere, quæ in hoc casu non tantùm plurimùm valent; sed etiam in omnibus fere morbis instar *universalis remedii domestici* adhibentur. Et quia procul dubio multis non ingratum erit, *vires* & *usum* istarum pilularum *sudoriferarum* scire, hîc loci paucis proponam, cum hac præmonitione: hanc pilulam sudoriferam compositam esse è diversis efficacissimis vegetabilibus, præparatis & correctis per *magnum illum* & *universalem Correctorem* omnis veneni vegetabilis, *oleo* scilicet & *sale*, ita conjunctis vel mistis, ut *unicam* saltem *mixturam* constituant *albam crassamque veluti cremor lactis*, *leni sapore*, quæ mixtura in aqua vel Spiritu Vini potest solvi, ita tamen, ut sal & oleum non dissolvantur: proinde qui noverunt *alcalia fixa* dicto modo conjungere vel miscere cum duplo vel triplo pondere olei eorundem destillati subtilis, seu, ut vulgo vocatur, essentialis, ii solverunt nodum Gordium, & facultate gaudent qua omnia venena vegetabilium eradicare, noxiaque quin & letifera vegetabilia in salutaria atque innoxia medicamenta vertere possunt: medium istud, uti jam dictum, nil aliud est, præter *sal* & *oleum*, intimum scilicet & maxime essentiale plantarum; quid igitur mirum, si valeant penetrare & corrigere immaturas earum & infrenes cruditates, quæ quasi asperi sentes vim vegetabilium medicam obtegunt.

De viribus & usu pilularum sudoriferarum.

PIlulæ hæ *sudoriferæ* inter *universales Medicinas* jure numerantur, quia vires illarum non restringuntur ad unius saltem vel alterius morbi medelam, sed in omnibus fere (tam inveteratis quàm recens accidentibus præcipue) morbis plurimùm valent, ita ut usus earum generalis sit: quumque jam obtinuerit, à multis eas tanquam *pharmacum domesticum* usurpari, & mihi necesse fuerit, plerisque amicis & vires & usum earum pilularum per literas explicare, sequentia ad evitationem multiplicis scriptionis in usum publicum curavi typis exprimi.

Ad-

Adhibentur ergo istæ pilulæ felicissime in sequentibus morbis.

1. In *omnibus febribus* tam intermittentibus quàm continuis, quin & malignis, at non sine discrimine: exempli gratia: in omnibus *febribus intermittentibus*, tertianis scilicet & quartanis, sive secundo, sive tertio, sive quarto die accesserit febris, id non variat usum pilularum; solummodo observandum est, ut unam vel duas horas ante paroxysmum non plus sumatur quàm *unica pilula*, id est, *duodecim grana* pro *adulto*, & tum bibatur haustus vini Gallici vel Hispanici, pro laborantis complexione, & qualitate etiam febris: nam qui naturâ *calidus siccusque* est, laborans febri, aut cum minore aut plane nullo rigore accedente, subsequente æstu intenso & diuturno, cum *cerevisia potius* quàm vino pilulam accipiat, & post unam vel alteram horam bibat aliquot haustus *calidi Coffy*; hoc quidem in febribus ardentibus & continuis potissimùm observandum est: Contrà siquis naturâ fuerit *frigidus humidusque*, ac febris eum corripiat vehementi rigore, quo diu contremiscit, is potius post pilulam hauriat potum *calidi vini Gallici* vel *Hispanici*, & mox in lecto recens strato fotoque ad *sudorem* se componat, eundem elicere tentans, priusquam frigus febrile accesserit, & experietur, id ipsum remissius, & subsequentem calorem breviorem, angustiamque minorem factam esse: Si adsit *obstructio alvi*, corpus prius *purgandum:* si *nausea*, utendum *vomitorio*, quo stomachus ante usum pilularum copiosa illa materia vomitum movente levetur: si verò talia symptomata non sentiat aliquis, sola febri laborans, dicto modo pilulis sine prævia præparatione utatur singulis paroxysmi diebus, & febris sensim diminuta post paucos plerumque dies evanescit.

Febri ardente correptus cum doloribus artuum & capitis, rigore & calore sæpe alternantibus, timens, ne *morbilli* intus aut *variolæ* lateant, si eo ipso vel antecedente die adhuc dejecerit, ocyus pilulâ sumptâ cum haustu vini vel cerevisiæ se componat ad sudorem uberiorem: post duodenas horas iterum sumptâ pilula in

continuo ſudore perſiſtat, ſubinde poſt horas duodenas pilulam accipiens, quandiu dolorem ſentit & angorem, qui plerumque tertia aut ad ſummum quarta die ceſſant, qua morbillis & variolis expullulantibus vigeſcit laborans & quaſi revaleſcit, neque ulterius opus habet iſto continuo ſudore morbillis jam elicitis, ſufficit, ſi ſubinde poſt ſpatium viginti quatuor horarum pilulam accipiat: quòd ſi morbilli aut variolæ non proveniant, è dolore tamen, angore atque morbo revaleſcit, quo tenebatur æger: ſin morbilli pulluleſcant, citius malum tranſit, & morbilli rarò ſuppurant: Siquis autem intra biduum vel triduum non dejecerit, & dicto modo male habeat, illi auctor ſum, ut ante pilulæ uſum alvum purget *cathartico* naturæ ſuæ conveniente ad obtinendam exinanitionem; aut ſi magis arrideat Clyſterium, id adhiberi poterit, neque extimeſcenda purgatio in principio ejuſmodi febrium aut ſignorum, quæ morbillos aut variolas arguunt; ſed quamprimum purgatio ſive clyſterium virtutem exercuit, detur ægro pilula, & (uti ſuprà dictum) ſudor continuus eliciatur.

Siquis forte *plethoricus* ardente febri corripitur cum præcordiorum dolore, deliriis & ſpaſmo, is me auctore hac pilula non utatur, niſi conſulto prius prudente Medico.

NB. Infanti *anniculo* vel *bimulo* ſingulis duodenis horis detur ſaltem *ſexta* pilulæ pars: *quadrimulo* vel *ſexenni quarta: octo* annorum vel *decenni tertia: duodecim* vel *quatuordecim* annorum, *media:* & ſic porro diſtribuatur habita ætatis viriumque ratione: infirmioribus ſingulis ſex horis media, vel ſingulis binis horis quinta aut ſexta pars integra vel ſoluta in cereviſia, vino Gallico vel Hiſpanico, aut alio liquore, qui ſuppetit, ægroque conducit: In *morbillis infantum* ego quidem auſim has pilulas commendare tanquam remedium, cui acquiſcere liceat, & vere dicere poſſum, quòd me nunquam fruſtraverit

2. In *alvi profluvio*, ſive *dyſenteria* ſit ſive *diarrhœa*, ſingulis aut alternis diebus laboranti detur una pilula cum vino atro Hiſpanico vel rubeo alio: quibuſdam qualibet veſpera poſt cœnam

nam integra dari poteſt; aliis verò in quatuor vel ſex portiones diviſa, uti dictum, ſucceſſive ſumpta conducet: Siſtunt hæ pilulæ profluvium, tollunt comitantes dolores, eorumque cauſam, acres ſcilicet humores corrigunt.

3. In *arthritide*, vulgo dicta *podagra*, hæ pilulæ plurimùm valent; egregie enim dolorem, vel ejus cauſam, acrem materiam mitigant, atque leniſſime obſtructiones ſolvunt, unde tumores oriuntur vel tophi: quare quis ab initio hujus mali hac pilula uſus, antequam in tumorem vel tophum concreverit, eâ idem vincere omnino, vel incrementum ejus retardare poterit: qui verò diutius hoc malo laborarunt, & quotannis diu lecto inde affixi hærent, eâdem non parum illud mitigabunt, vel ulteriorem invaſionem evitabunt, ſi ſimul diætâ, quotidiano exercitio & motibus animi attenti non male ſe gerant: Si dolores maxime ingraveſcunt, ſingulis horis duodenis adhibetur pilula, uſque dum ſedentur, quod plerumque primo evenit die vel ſecundo, tunc unicam indies æger pilulam ſumat, ad ſudorem uberiorem ſe componens: *NB.* Vino aſſueti, non opus eſt, ut ab ejuſdem uſu moderato deſiſtant in ipſo etiam podagræ paroxyſmo, ſi hac pilula utantur; ſiquidem iſta nimium vini acidum & acre corrigit.

4. In omnibus *torminibus colicisque* doloribus (ut & in illo, quem *Beljack* vocant, in India occidentali graſſante) ſumitur unica vel media pilula, habita ratione virium ac ætatis: dolore poſt binas non diminuto eadem doſis repetitur; at ſi dolor dicto tempore mitigetur, ceſſandum eſt: dolore autem denuo ingruente, rurſus media vel integra pilula adhiberi poterit.

5. In omni *gravedinis* vel *tuſſis* genere hæ pilulæ plurimùm valent, ſi cœnatus deglutitâ pilulà ad ſomnum & ſudorem te componas, mane diutius decumbens, & invenies, materiam acrem mitigari, pituitam condenſari ac maturari, tuſſim cum dolore ſedari, ut æger citò convaleſcat, ſi ſcilicet abſtineat à cibo potuque acri, acido ac ſalſo, aere item frigido, in ore

ſemper tenens fruſtulum glycyrrhizæ luteæ, hoc modo hæ pilulæ quoque reficiunt & mitigant *tuſſim phthiſicorum*, ut & *materiam exſcreantium purulentam*; ſed his conducit pilulam in quatuor vel ſex partes dividere, ſinguliſque ſex vel duodenis horis particulam haurire cum vino Hiſpanico, Cretico vel Mulſo.

6. In *nephritide* & *calculo* hæc pilula magnum affert levamen: calculo igitur vel nephritico dolore afflicto detur pilula; ſi dolor poſt binas horas non mitigatur, altera detur: acutiſſimis doloribus ſedatis ſingulis vel alternis noctibus pilula ſumatur, quòd ſi aliquot ſeptimanas continuaveris, experieris, hanc pilulam incremento nephritidis vel calculi non parum obeſſe, ægrumque acutiſſimis iſtis doloribus non adeò exponi, arenulas minori dolore excerni, urinam tam acrem non fore aut urentem, hocque malum minori in commodo generaliter ſuſtineri.

7. In *Cephalalgia* & *dolore dentium* graviore veſperi pilulam accipere, quumque dens exeſus ſit fruſtulum pilulæ indere poteris, ut liqueſcat, & bene fotus ad ſomnum & ſudorem te componere: ſin verò dolor ſit acerbior, neque poſt binas horas mitigari cœperit, adhuc unam pilulam accipere poteris, maneque diutius in plumis morari.

8. In *quibuſcunque doloribus*, ubi locorum & quales illi ſint, hæc pilula conducit; ſin enim dolorem non omnino abigat, ſedat tamen & diminuit.

9. In *ſuppreſſione menſium* ſexui fœmineo hæ pilulæ magno erunt adjumento, ſi octo vel decem diebus ſingulis ante menſtruam purgationem unam deglutiant ante cubitum cum hauſtu vini calefacti, indito parum macis & croci, aut, his faſtiditis, hauſtu lactis crocati, aut vini Hiſpanici, aut cereviſiæ veteris non aceſcentis.

10. Magnum etiam hæ pilulæ levamen afferunt *parturientibus*, quos *pravi*, *vagi* ac *tergiverſantes* vexant dolores, retardantes laborum ſucceſſum: pro ratione virium datur media vel integra pilula, qua brevi à pravis doloribus liberatæ corroborantur, ut mediantibus genuinis doloribus eniti valeant: quòd ſi poſt ho-

horulam pravi isti dolores non minuantur, dosis repetatur, & post horam nondum cessantibus, dosis singulis horis subinde iteretur, usque dum dolores isti cœperint mitigari, tunc desistendum; quamprimum enim mitigari cœperint, spes est, eos porro evanidos fore, genuinosque in eorum locum successuros.

11. Hæ pilulæ *dolores* etiam mitigant *partum subsequentes*, si detur quarta vel media pars: *enixas* item in *puerperio* juvant, corroborantes partes & membra debilitata: at quibus frequentius contingit puerperium, ab hujus pilulæ usu abstineant oportet, nisi graviores urgeant dolores, tunc non multum simul accipiant, fugiantque vinum, & quæ virtute depulsiva pollent, requiem habentes ab omni motione & turba.

12. Qui *lumbagine* laborant, ante cubitum pilulam cum haustu cerevisiæ optimæ ac probe excoctæ sumant, & multo melius habebunt, imprimis si sudor eruperit uberior.

13. In *scorbuto*, membris torpentibus, sanguine crasso, ejusque motu tardo, cruribus tumidis, & corpore multis locis dolente, singulis diebus ante cubitum pilula accipiatur cum haustu vini calidi, corpus probe foveatur, sudorque eliciatur, octavo subinde vel decimo die cathartico adhibito, si alvus sua sponte laxa satis non fuerit.

14. *Hydropicis* maxime prosunt hæ pilulæ, quia crassos humores rarefaciunt, eosque sive per sudores sive urinam vacuant, quare hydropem curare possunt exorientem, si laborans nonnunquam hydragogis purgetur, pilulamque accipiat cum vino calido & nuce myristica.

15. Qui ex *gravedine* subitò *obsurdescit*, ante cubitum accipiat pilulam, & caput pulvino plumeo rite obvolvat, ut sudor largiter eliciatur, deinceps porro foveat caput, & brevi melius habebit.

Virtus harum pilularum generalis est *sudorifera* & *diuretica*, *acidos* quoscunque, *acres salsosque* humores temperant, *veneno* resistunt, idque restinguunt, *omnes dolores* sedant, graviores

& vehementiores *animi affectus* temperant, *coagulatos humores* resolvunt, & hoc ipso *obstructiones* aperiunt, *partes duras* emolliunt, & consequenter *sanguinem*, omnesque nostros humores *mitigant*, *rarefaciunt*, fluidosque reddunt, ut hoc modo dicta mala omnia vel leniantur vel curentur: quapropter etiam maxime valent post ingentem *terrorem* sive *horrorem* adhibitæ.

Hæ pilulæ plerumque virtutem suam *prompte* exercent, ideoque ipsarum usus non ultra duas vel tres septimanas continuandus est: nisi quis tum melius habuerit, desistat ab usu; qui verò meliuscule esse cœpit, in usu pilularum poterit perseverare, usque dum penitus revalescat; aut interjectis vicibus expedit purgare, & aliquot post diebus usum pilulæ sudoriferæ repetere. Quicunque cum judicio & discretione hac pilula utuntur, & quum res postulat, nonnunquam aliorum quorundam medicamentorum interjicere sciunt usum, quo salutarem illius efficaciam adjuvent & promoveant, præ aliis fructum exinde capient exoptatum.

Quum de purgatione mihi sermo est, non intelligo res valide purgantes, quibus interjectis vicibus ægro utendum esset: sed si *exempli gratia* pilulam sudoriferam usurpaveris denis, duodenis vel quatuordecim diebus contra mala quædam inveterata, utpote *scorbutum* & inde suborientem *hydropem*, *arthritidem*, graves *lumborum dolores*, *nephritidem* &c. (contra *subitò invadentes* morbos longo pilularum usu opus non est, quia satis citò cessant) tum aliquot diebus, sex scilicet sive octo subsequentibus horulâ semper ante cœnam sumere poteris unam pilularum mearum purgantium, quæ simul confortant, vel si una non sufficiat, adde & alteram, ut quotidie semel aut bis satis dejicias, & solutam acrem materiam è corpore egeras: hæ pilulæ placide adeo operantur, ut soleam istas exhibere puerperis secundo vel tertio à partu die, unam nempe horulâ ante cœnam, imprimis si ante & in puerperio alvus fuerit adstricta, hoc pacto servantur à diutinis post partum doloribus, deliriis, vehemen-

mentibus febribus, aliisque malis, quibus per obstructionem alvi sæpius fiunt obnoxiæ.

Quicunque pilulis meis *sudoriferis* utuntur, plerumque & *purgantes* adhibere solent, *quæ simul confortant:* eæ placide operantur, & virtute pollent *universali*, ubicunque purgatione opus fuerit, sive ante sive post pilulæ sudoriferæ usum adhibere istas licet, imò & sine illa: & infantibus & adultis, sive firmis sive infirmis dari possunt, qualescunque homines sint. Duplici hoc pilularum genere morbos fere omnes medicabiles curare licet: qui verò his non cedunt, aliis vix vincentur medicamentis.

CAPUT XXVII.

Qua ratione per pravam pelvis formam partus impediri possit.

INter obstacula, quibus dolores ingravescunt, partusque retardatur, etiam numerandæ sunt *pravæ pelvis formæ*, sive *nimis magna* sit, sive *parva nimis*, sive tandem *nimis plana*, unde diversa incommoda possunt exoriri *Obstetrici* scitu necessaria, quò data occasione huic se rei accommodare operamque navare rite queat, eum in finem de singulis pravis formis seorsim explicabimus.

Pelvis *nimis angusta* plurimum procul dubio importabit incommodi: eam autem *pelvim angustam* dictam volo, *quæ inita proportione corporis totius parva nimis est*: pusillis quidem fœminis non semper sunt pelves minimæ; accidit nonnunquam, ut mulier pusilla habeat majorem pelvim quàm magna, & vicissim hæc minorem illâ, unde dici potest, uni fœminæ magnam nimis pelvim, alii nimis parvam esse: quamvis enim videamus, pusillas mulieres quandoque magnos infantes eniti, contrà magnas fœminas parvos infantes, plerumque tamen aliter se res habet, & magis receptum est, quamlibet fœminam partum edere

ma-

magnitudini corporis convenientem; unde necessariò sequitur: *si fœmina magna habens parvam pelvim magnum parere infantem debeat, non sine difficili labore id fieri posse*, quia tantum caput corpusque non nisi successu longioris temporis multisque doloribus per arctam adeò pelvim deprimitur; imò fieri poterit, ut ejusmodi fœminæ fœtus, quem utero gestat, præ magnitudine crassitieve omnino non pelvim permeare valeat; & licet rarissime id fiat, ego tamen cognitum habeo, dari fœminas, quæ *ob pelvis angustiam* maxima cum difficultate enituntur, etiamsi & uterus & infans optime versi sitique sint: idque verum esse, inde comprobatur, quòd illæ fœminæ, licet ab initio laboris ad partum optime dispositæ videantur, difficillime tamen fœtum enitantur, & quòd capita infantum editorum *formæ* sint adeò *oblongæ*, ut opus sit, ea quotidie contrectando premendoque (*scite tamen*) in forman redigere concinnam: insuper isti infantes sunt *facie suggillata lividaque*, quia diutius in arcto illo meatu pressi hærebant, unde nonnulli exanimes prodeunt, alii extreme debiles atque semianimes, quibus aliquot dierum nonnunquam spatium decurrit, priusquam livor ille vel suggillatio evanescat: hac in re *callida obstetrix* vel *curatrix* suum infanti officium conferre egregie poterit, caput convenienter fingendo.

Obiter hîc annotabo: infantibus non abs re *capita* esse *aperta*, hoc est, cranium non ex uno continuo osse constare, nec undique tunc temporis æque durum esse, sed circa suturas adhuc membranosum saltem; imprimis autem vertex mollior & membranosus existit, ut scilicet in istiusmodi occasione ossa capitis cranium constituentia arctius coire, quin & super se invicem contrudi queant, caputque oblongum fingi, id quod fieri non posset, si ossa cranii compacta & arctius connexa essent, sicuti postea fit, si adoleverint quodammodo infantes; unde concludimus: parvam seu arctam nimis pelvim non solùm causam partus difficilis sed & obitus præbere posse & matri & infanti, nisi artificiosa manu partus exclusio fiat: quemadmodum au-

tem propter parvitatem pelvis caput infantis non nisi vi in & per eandem deprimitur etiam in utero bene quidem locato; ita præterea propter nimiam parvitatem pelvis uterus facile verti, & quocunque modo obliquari poterit, unde nunquam non labor difficilis exoritur, de qua re alibi fusius.

Sicuti jam pelvis (uti dictum supra) ob parvitatem male convenire poterit, si scilicet quoad rotunditatem nimis arcta fuerit; ita etiam pelvis, per se quidem in cavitate sua satis ampla, difficilem tamen desuper ingressum admittere poterit, si scilicet *nimis plana* sit: licet enim ambo ossa coxendicis *Fig.* 1. signata *b b* longe satis à se invicem distent, distantia tamen inter ossa pubis *d d* & prominens os sacrum *a e in prima Figura* nimis angusta esse poterit: vel siquis melius capiat in 2. *Fig.* ibi distantiam inter *f* os pubis & *a b* prominens os sacrum intelligo, quæ pelvis ita constituta mihi dicitur *pelvis plana*, atque hæc eadem infanti, si capitosus sit, non solùm difficilem admittit ingressum, etiamsi uterus bene locatus sit, sed etiam in causa est, cur uterus se vertat & obliquetur prorsum vel retrorsum, aut facilius sinistrorsum vel dextrorsum, unde & necessariò oritur partus difficilis.

Quòd si *parva nimis* & *plana* pelvis difficilem reddat laborem, haud minore etiam incommodo conjuncta est *magna* sive *ampla nimis pelvis*, magnumque malum affert: per *nimis magnam* pelvim intelligo, quæ cum infante uteroque collata tantæ amplitudinis est, ut caput infantis simul cum utero adhuc præcluso sine laboribus ad ostium usque facilè delabatur: propter ingens istud spatium vel amplitudinem uterus suprâ non satis aut omnino non succingitur aut retinetur, unde neque caput infantis neque humores impressione dolorum os uteri satis urgere possunt, ut aperiatur, adeò ut ostium vel muliebria sola uterum retinere debeant & obstare, ne infans simul cum utero extra corpus procidat: in hoc casu humores plerumque latissime expansi sentiuntur, imò quod plus est, extra corpus procul protuberant, ut infans uno impetu simul cum humoribus proditurus videatur, quod si hoc modo usuveniat, parum periculi affert, facilemque partum red-

dit: nonnunqaum autem os uteri *crassius* est & *prædurum*, muliebria verò *laxiora*, unde illud ægre admodum, hæc verò facile dilatantur, tunc humores, quamvis non tam late expansi, magno tamen impetu è corpore prorumpunt, imò & os uteri valide in ostium pudendi penetrat, & ruptâ membranâ non solùm caput è corpore sed & os uteri prominet, & nisi retineatur, eousque delabitur, ut vaginâ ligamentisque nimium laxatis, *procidentiæ* non modò vaginæ sed & ipsius uteri fenestram aperiant: quapropter *Obstetricis* est, in principio statim diligenter attendere, ut tum os uteri removetur & retineat, antequam eousque prolabatur; *peritæ* enim *Obstetricis* manus hac in re muliebrium vice fungi oportet, peragentes, quod ab his tam commode fieri non potest, quàm *Obstetricis* manibus, utpote aptioribus orificio uteri commodius altiusque sustinendo, quàm muliebria valent.

Hîc loci rursus *Obstetricibus* observandum est, quantis suâ incuriâ incommodis etiam in hoc casu, quo omnia plenissimis quasi velis feruntur, fœmina possit affligi, quippe malum prolapsi uteri sive vaginæ haud levis calamitas est, sed ærumnosa maxime doloreque molesta, quæ fœminæ ambulando vel laborando fortius moventi non parum officit, eamque ad languorem dat: ne dicam de incommodis & difficultatibus maritorum, quas ab ejusmodi conjugibus debent perferre: is namque effectus est pelvis nimis amplæ, cujus è contra angustia inservit *sustinendo utero*, dum. dolores eundem deprimunt, quò humores & caput infantis impressione facta orificium dilatare queant, quòd si præ amplitudine uterum non valeat fulcire, *Obstetricis erit*, *id inferne manibus effectum dare*, quo neglecto dicta consequuntur incommoda.

Ex iis, quæ modò dicta sunt de forma & quantitate pelvis, cuivis facilè liquet: quàm necessarium sit, ut *Obstetrix* animo secum perponderet *formam*, *amplitudinem* & *angustiam pelvis*, earumque habeat rationem jam inde ab initio, quum laborantem convenerit, *ab initio*, inquam, *primum* ipsius officium erit,

par-

parturientem *tactu explorare*, quo mediante accurate ac præsenti animo percontetur de ſitu uteri atque infantis, num ſcilicet hic bene verſus ſit, & ille recte locatus, ſimulque ſenſu inveſtiget: pelviſne *ampla* ſit vel *anguſta*, *rotunda* vel *plana*, & qua ratione ſuper illam vel in illa uterus locatus & infans verſus ſit, quibus rebus omnis opera accommodanda erit, ut ſcilicet ſine mora, ſi res poſtulat, aut fœtum manu artificioſa extrahat, aut expectet, donec ſolis doloribus excludatur, aut Naturæ ſit ſubſidio, arte ſupplendo ubi illa defecerit.

Hoc igitur omnium primum ſibi habeat *obſtetrix* parturientem tactu explorans utero cum infante in pelvim nondum illapſo, ut ſtudioſe inquirat: quomodo ora pelvis formata ſit, *rotundane an plana*, *amplane an anguſta*, ejuſque modulo omnem operam metiatur: ſi enim pelvis *plana* fuerit, oſſiſque ſacri vertebræ & oſſa pubis exiguo intervallo diſtent, ut inde caput infantis retardetur, ſummopere caveat *obſtetrix* oportet, ne parturienti injungat *valde laborare*, aut ad accelerandum partum violenter eniti; nam ſi ſubito & violento impetu caput deprimere tentet, periculum eſt, ne cerebrum infringatur aut lædatur caput firmius oſſibus imprimendo, quo infans vitam amittere poterit, vel arcte adeò compingi, ut in eo traducendo omnis opera perdatur, unde & mater cum infante ſine enixu interire poterit: Parturiente verò ſenſim cum lenioribus doloribus connitente, aut vehementiores dolores patiente & paulatim tantùm cooperante, ubi manu ſimul ſoſpita *obſtetrix* caput ad amplius ſpatium dirigat, tum vel tandem illud vivum adhuc perlabitur per iſtam anguſtiam: trajecto autem capite & reliquo corpori facilè iter patet, niſi fuerit monſtroſum. Totâ viâ errant *Obſtetrices*, quæ depreſſiones ſubinde flagitant vehementes, & parturientem ad immenſum hortantur laborem, quin & dolores excitare ſtudent exhibitis his vel illis medicamentis, utut non diſtincte noverint pelvis formam aut uteri fœtuſve ſitum, aut ſiqua alia ſint obſtacula, nihilominus ad labores ſubinde parturientem inſtigantes: Acriter animum torquet tot egregiarum fœminarum conditio,

quæ misere adeò excruciantur atque atteruntur *obstetricum* imprudentiâ, præpostere agentium & sinistre ordinantium, quæ agenda sunt.

Si *bene formata* pelvis, *angustior* tamen fuerit, quàm ut caput commode possit illabi, *obstetrix* tactu certior facta, quòd ostio recte immineat infans, & vitium hæreat solùm in angusto nimis ostio sive ora pelvis, itidem toleranter id ferat, & parturientem admoneat patientiæ, ut leniter laboret, non verò obnixe, & si pigri sint dolores rarique, nullis mediis accelerandi sunt; imò dandum potius temporis spatium, ne defatigetur parturiens, aut incassum fundat labores, ut hoc pacto caput infantis in formam oblongam redactum penetrare demum possit, quod aliâs violenti laboris depressione planum latumque factum nequaquam pertransiret.

Ossa pelvis quod attinet, ea arte majora aut minora reddere non licet; *Obstetrix* ergo iisdem mutandis frustra occupata foret, excepto solo *osse coccygis* sive acumine ossis sacri, quod quidem, si nimis introrsum vergat, retrudi potest, si scilicet, ut sæpe fit, eo meatus nimis angustus infanti reddatur; & pernecessarium quidem est in tali casu, ut *Obstetrix* retroagat istud ossis sacri acumen, quò via pateat prodeunti infanti, id quod *obstetricis* manu commodius fit quàm capite infantis.

Quando mihi sermo est de *osse sacro retroagendo*, id non tantùm agendum puto indito in intestinum rectum unico digito, qui acumen ossis sacri aliquatenus saltem retrudat, ut quidam Auctores oscitanter satis commendant; sed id dictum volo: si necessitas exigit, *integrum ossis sacri acumen unà cum circumjacente parte carnosa ita retrorsum retrudendum & dilatandum esse, ut via prodeunti infanti satis pateat:* quumque hoc artis opus magni sit momenti, isti diutius immorari non piget, & sensa mea fusius explicare, quò animum *Obstetricum novitiarum* ad seriam excitarem attentionem: hæc enim actio plures majoresque commoditates continet parturientibus ac infantibus præcipue inservientes, quàm multi animo sibi concipiunt, quamobrem res postulat, isti diutius inhærere. Sæ-

Sæpius cum admiratione mecum meditabundus rationem sciscitatus sum: *cur obstetricum nonnullæ tamdiu parturienti assidentes partum non excluderent*, licet assererent: infantem bene versum esse, humores jam effluxisse, caput ostium jam delapsum non parum prominere, neque vigorem deesse dolorum, nihilominus multo jam interjecto tempore infantum exclusio parum admodum succedebat: verùm enim verò omnibus rebus altius ponderatis deprehendi: *istas obstetrices rerum suarum haud satis gnaras esse*, & errore ductas præpostere agere: Equidem nequaquam dictum volo: *obstetricem* omnium mox parturientium partum expedire posse & debere; satis quidem scio, dari casus, quibus illa cum quantacunque sua scientia non par sit; imò contingere potest, ut infantem, licet capite prono prodeuntem, omnino non excludere valeat: Sed hîc loci sermo mihi est de casibus ejusmodi, in quibus *obstetricantium* operâ juvari quidem possunt infantes, at ubi præ inscitia illi officio desunt, quod *obstetricum vulgo* perquam familiare est, imprimis quæ ruri hoc munere funguntur, quarum maxima pars institutione caret: etenim ipsarum operam penitus intuens inveniebam, *eas maxime attentas esse ad orificium uteri & muliebria*, aliàs ostium vaginæ dicta, quorum utrumque tentabant dilatare indito uno utriusque manûs digito labia distrahentes & quasi dirumpentes, ad ossis sacri acumen neutiquam attentæ, quod tamen plerumque prodeunti infanti plurimùm obstat: plerique hominum artes manuarias agunt, veluti jumenta pistrinensia sine attentione, & siquid observent, non tamen ultra id quod legerunt, aut informatione perceperunt, sapiunt, neque plus animo volvunt, quàm oculis vident, aut manibus palpant.

Equidem fateor, siquis orificium saltem vaginæ vel os uteri sensu explorat, & sentit eadem tantis doloribus parum saltem aperiri, finitimis partibus non observatis, facilè in errorem incidere posse, dum sibi persuadet, duritiem aut crassitiem in causa esse, cur orificium uteri vel vaginæ non magis laxetur, aut caput infantis non ulterius promoveatur, quare pari modo ad dis-

trahendum & rumpendum deduci se patitur, ut plerumque *imprudentes illæ obstetrices* solent, unde miserrima ejusmodi consequuntur incommoda, utpote violenta diruptio oris uteri, vel interdum muliebrium usque ad intestinum rectum: at verò minime omnium comprehendi potest, inscitiamque ejusmodi obstetricum maxime arguit, quòd, dum ita lacerant & discerpunt, interim parturientem sedere permittant acumine ossis sacri sella, lecto vel strato abbreviato subnixo, adeò ut illud affixum quasi hærens omnino non loco moveri possit: Aliæ inconsiderantes parturientis corpori linteum substernentes, quo à duabus aut quatuor fœminis sublevetur, illud ultra nates protendunt, ut parturiens, osse coccygis linteo innitente, tanquam in oscillo pendeat; atque hoc modo caput infantis perlapsurum putant: Aliæ parturientem sellæ perforatæ imponentes non observant, vestes, quas acumini ossis sacri obtentas relinquunt, os coccygis retinere: *ignorantia* sane, ob quam miseræ parturientes multum desudant! quædam *Obstetrices* (juxta monita quorundam Auctorum) insuper digito in anum immisso ossis coccygis acumen retrudere tentant, quum tamen totius manus vires vix sufficiant: non possum sane, quin iterum doleam *ignorantiam* tam docentium ejusmodi quàm discentium: ego quidem asserere ausim; adeò non sufficere unum duosve *infirmæ obstetricis* digitos ad necessariam dilatationem ossis coccygis repressione faciendam, ut potius *plerarumque obstetricum* integra manus, imò quorundam *debilium obstetricantium Virorum* non par sit huic operi probe perficiendo; *integra*, inquam, *manus*, scilicet non in intestinum rectum sed vaginæ orificium immittenda: & cui bono quæso digitum in podicem? an forsan: ne intestinum rectum lædatur? quasi verò minus lædatur, si simplex, quàm si duplicatum prematur: eccur extremum unius saltem vel duorum ad summum digitorum adhibent, ubi integræ manus robur exigitur? ego quidem pusillo corpore non sum, & robustis satis manibus, occasionibus tamen interfui, ubi plus virium adhibuissem, si potuissem, ad retrudendum os coccygis, ac isthoc

hoc medio nunquam non & matri & infanti tanto adjumento fui, ut maximas Deo T. O. M. debeam gratias.

Equidem animo jam præſentio: timidos quoſdam & imperitos nimiæ me incuſaturos audaciæ, quòd ſcilicet hæc res periculi plena ſit: at verò certus ſum, ſi ejus rei uſum & periculum ea cautione toties (& quod vere teſtor) proſpero cum ſucceſſu feciſſent, ac ego, non adeò & pertimeſcerent; perſuaſiſſimum mihi eſt, lacerationem illam & diſtractionem oris uteri vel vaginæ majore cum periculo conjunctam eſſe, quàm hanc, qua ego utor, oſſis coccygis repreſſionem, quæ plana & averſa manu æqualiter applicata ſenſim fit & comitantibus doloribus, uti ſequentibus memorabimus.

Infantes capite prævio prodeuntes, eoque in pelvim jam illapſi, ibi retineri poſſunt, ſi ſcilicet humeri margini oſſium, quæ pelvim conſtituunt, adhuc inhæreant, vel (inter delabendum iis per ſe quidem ad tranſeundem liberis) caput per anguſtiam pelvis, & ſpecialiter ab oſſe coccygis retardetur, & de hoc poſteriore obſtaculorum genere nobis hìc ſermo eſt, quo ſimul complectimur infantes *podice prævio prodeuntes*, natibuſque jam in pelvim illapſos: hi infantes in illa adeo detineri poſſunt, ut quidem nunquam excludi contingat, idque ob nimiam pelvis anguſtiam, aut capitis ſeu humerorum magnitudinem; & plurimùm hoc uſu venit in ejuſmodi partu difficili.

Indubitatum eſt, omnibus fere difficulter enitentibus, ſi uterus recte ſitus infanſque bene verſus fuerit, partum tum difficilem reddi *per meatûs anguſtiam*: ideoque neceſſe eſt, præſertim in primiparis, eundem vi quaſi aperiri doloribus caput infantis depellentibus; *aut prudens obſtetrix* meatûs dilatationem promovere debet os coccygis retrudendo: Infantes igitur capite aut natibus in pelvim illapſi deferuntur uſque ad os coccygis, quod non cedit vel ob firmitatem ſuam, vel ob nimiam finitimarum partium ſiccitatem & ſoliditatem, vel ob dolorum languorem, vel denique ob defectum virium, quòd parturiens non ſatis valeat tantum cum doloribus facere impetum, quo loco moveatur

veatur os ſive oſſicula iſta; os coccygis enim è tribus, imò quatuor nonnunquam oſſiculis conſtat, ut in *prima Figura* videre eſt: Si caput infantis magnum, humeri verò parvi fuerint, orificium uteri plerumque ſenties valde intentum, quia caput maximum in illud impetum facit, quod tum & maximum patitur renixum: Sin verò caput parvum, humerique fuerint lati, plerumque os uteri minus intentum ſenties, quòd tum in illud proprie maxima non fiat depreſſio: magnum quidem caput os uteri validius urget quàm parvum, ſed ad rem penitius cognoſcendam ſciendum eſt, neque magnum neque parvum caput os uteri potiſſimùm urgere, quia illud os uteri progreſſum non remoratur, ſed os coccygis obſtat & renititur, & hanc ob cauſam omnis illa *obſtetricum* diſtractio & oris uteri laceratio irrita eſt.

Notandum igitur: quandiu caput magnum non poteſt loco movere os coccygis, etiam non poterit ſufficienter dilatare os uteri; omnis enim deprimentis capitis efficacia impenditur repellendo oſſi coccygis: experientia etiam docebit: puſillum caput cum latis humeris æque non poſſe tranſire, ac magnum caput cum anguſtis humeris. Præterea notandum: in hoc caſu nonnunquam os uteri circa caput infantis minime intentum eſſe, ſed ſolutum adeò laxumque, ut nullo negotio unus vel plures digiti inter os uteri & caput infantis intrudi poſſint, attamen caput non prolabitur, quod non niſi ex eo fit, quòd caput uſpiam impeditum hæreat, omnemque impreſſionem faciat *NB.* non tam in os uteri quàm os coccygis, ad iſtud removendum: quæ ſi obſtetrix neſciat, aut non animadvertat, qua ratione quæſo! parturienti vel infanti auxilio foret, aut præſtaret, quod officio ipſius convenit? ô deplorandam iſtorum hominum ignorantiam!

Idem quod magni capitis, præviarum etiam natium obſtaculum erit, nimirum os coccygis, ita ut optimum in hac re & matri & infanti adjumentum detur *oſſe coccygis retrudendo*, quo meatus quàm mixime dilatatur, partuſque acceleratur, & adeò non damnum affertur ſive dolor intenſus, ut potius affirmare auſim,

par-

parturientem hoc modo adjutam doloribus duplo minoribus partum edere, quàm aliam, cui *obstetrix* vulgari modo os uteri dilatare satagit. Hæc res casus alicujus memoriam mihi revocat: scilicet, Fœmina quædam primaria aliquot dies ad enitendum laboraverat, infans recte quidem prodibat, sed meatus nimis angustus erat; fœmina defatigata jam ad extrema deducta erat: Ego cum Conjuge, quòd ad nos de statu illius fama venisset, petebamus domum ipsius animo adjuvandi, si Deo placuerit, carissima enim erat: quò quum perveneramus, Conjux propter notitiam limen intrabat, & videns eam in magno versari periculo, rogabat veniam ejusdem tactu explorandæ, remque, uti dictum, inveniens, omnes mox nervos intendebat ad retrudendum os coccygis, unde brevi fœtus in lucem edebatur salva parturiente, quæ postea mihi, *quàm discrepant*, inquit, *hujus vel illius hominis actiones! quamprimum Conjunx tua rem tractabat, sublevabar, & recuperatis viribus infantem eniti valebam, quum antea obstetrix me cruciaret saltem, ut nervose haud valuerim laborare.* Sed forsan cogitabit quispiam: dolores prius obtigisse aut nullos aut saltem leniores, qui demum præsente tua uxore ingruebant &c. idque forsan in causa erat, cur opus auxilii sub manus uxoris tuæ felicius successerit: respondeo: nonnunquam rem ita cadere posse, atque tum obtinet proverbium: *felix, qui tempore opportuno vocatur:* Sed hîc loci res non ita comparata erat; artificiosa potius manus deerat, quàm ipsius parturientis labor: &, quod hac occasione adjungere libet, sæpius mirabundus observavi, *parturientes convenienter tractando & juvando dolores concitari & augescere, quum perversis actionibus evanescant cessentque:* Non ignoro, plerisque mirum videri *obstetricibus*, quod dico; attamen verum est, quumque verum sit, ac in his rebus administrandis plurimùm adjuvet, dicendum utique est & inculcandum, ut rerum rudes istud observare queant.

Quæ parturientem prave lacerant distrahuntque, multum operæ ludentes, temere divexant illam atque defatigant sine successu, id quod animum frangit prorsusque languefacit: quæ

verò decentiſſime noverunt adjuvare, Naturam recreant, ac in ſpem maximam & expectationem felicis puerperii adducunt, unde animus redditur vireſque renovantur: hinc eſt, quòd unius operâ dolores concitentur, alterius verò langueſcant. Sæpius parturientibus auxilio fui, quarum dolores, quamprimum rem aggrediebar, augeſcebant; tum *Obſtetrices*, quæ diu fruſtra expectaverant operamque perdiderant, *jam bene res ſuccedit*, ajebant, *ſi iſti dolores noſtram ſecundaſſent operam, partum quidem excluſiſſemus:* ſed ego ſurdum agens mecum cogitabam: *ſi meo more rem tractaſſetis, parturiens efficacius laboraſſet*: & artes meas mihi ſervans iſtas ſibi ſapere ſinebam, uti perditus ille mos inter homines obtinuit, ut in commodum privatum ambitionis ergo abſcondant proximo, quod in maximum aliorum commodum & emolumentum manifeſtare poſſent & patefacere: Et, ut verum fatear, vix quidem quiete diem obiiſſem ſupremum, niſi tempus ſuccidiſſem, quo in publicum emitterem, quicquid in hac arte obſervatum & expertum habeo; & animo calcar addidit, quòd res iſtæ quotidie in quibuſvis regionibus & civitatibus uſu eveniant, faciantque tot hominum vitæ prolongandæ & ſervandæ, totque malis aliorum avertendis, quæ illis per quarundam obſtetricum inertiam inferuntur.

Quòd ſi quiſpiam quærat: *qua ergo ratione os coccygis extrorſum protrudis, & infantem per anguſtam illam viam deducis?* illi reſpondeo, me primo omnium fœminam eo ſitu diſponere, qui parturienti, ad fœtum enitendum cum doloribus cooperanti, maxime convenit, ſcilicet, ut ex parte ſedeat, ex parte decumbat, *non omnino ſupina, neque prorſus erecta, ſed poſiturâ inter ſedendum & cubandum mediâ*, *cruribus* imprimis *late divaricatis, genibus parum ſublevatis, à duabus fœminis ſuſtentata*, ac eouſque *à lecto abbreviato remota*, (ſi ſella perforata non ſuppetat) *ut oſſis ſacri acumen liberum plane ſit*, ac ſine ullo obſtaculo retrocedere queat: tum integram manum oleo intruſam, eodemve probe inunctam, *integram*, inquam, vel *omnes digitos* ingero aut in uteri vaginam ſolùm, aut, ſi nates prodeant, vel caput id ad-

admittat, in ipſum os uteri, ut fert rerum occaſio; immiſſæ manûs volam ſurſum, ejus verò dorſum deorſum verſus inteſtinum rectum & os ſacrum converto, hoc modo digitos, quouſque poſſum, capiti ſuggero, caput parum retrudens potius; quàm ut obſtet, quo minus manum probe ac firme oſſi coccygis opponam; manu ita obfirmata parturientem moneo, ne dolores fruſtra prætermittat, ſed omnibus viribus connitatur: quamprimum tunc ſentio dolorem irruentem, (quem plerumque prius ſentio quàm ipſa parturiens) eam ita compello: *en irruentem jamjam dolorem! utere illo, omnibus viribus deprime, ego te adjuvabo deprimendo:* hoc dicto manum ſenſim firmius ſubinde acumini oſſis ſacri retrorſum apprimo, ſimul eandem deorſum ducens, ut capiti delabenti locum concedam, ac quo dolor eſt vehementior, eo magis deorſum premo, & quò magis cum dolore efficaci premo, eo fortius parturiens valet eniti, hoc pacto & ejuſdem valida preſſione, & meatus ampliatione, & manus reductione ſenſim ſuccedit caput jam delabens: hoc ipſum repeto, quoties res poſtulat, nullo dolore fruſtra prætermiſſo: hac ratione parturienti, cujus natura jam adjumentum ſentit, animus redditur, imprimis, ſi ad ſingulos dolores ipſam compello: *res bene cadit, & recte ſub manus ſuccedit, mox te lætam matrem ſalutabimus:* parturiens ita animata, quæ modò animo fracto ſpem abjecerat, adeò jam corroboratur, ut omnibus viribus collectis ultima experiatur, unde & partus mox excluditur.

Quòd ſi infans *natibus* prodeat, quæ nec rotundæ adeò nec duræ ſunt, tum digiti facilius utero intruduntur, quorum ego nonnullos, aut ſæpius omnes ori uteri immitto ſubter nates, ſicut antea in vaginam; manu ibi poſita doloribus intentus, iiſdemque ingruentibus parturientem ad laborandum invitans omni niſu ſenſim retrorſum premo, manum paulatim deorſum ducens, hocque ad ſingulos dolores repetito ſingulis vicibus infans promovetur: quòd ſi manus deorſum ducendo durante dolore ex ore uteri nimis elabatur, illo finito eam rurſus immitto, ut redeuntibus doloribus parata ſit; ita brevi meatus adeò dilatatur, ut infans excludi poſſit.

Sed fortaſſe quiſpiam cogitabit: quomodo fieri poteſt, ut infanti complicato ſuperaddita in orificio uteri manus dilatare meatum valeat, quum eum potius obſtruere videatur, & hoc pacto infanti obſtare magis quàm adjumento eſſe? ſed ponderanti *triplex commodum*, quod infanti indita manu affero, facilè patebit, eandem infanti prorſus non obſtare: *primò:* doloribus ingruentibus manu premente *os coccygis repellitur*, unde meatus dilatatio: *Secundò:* manu deprimente *os uteri ampliatur*; ac *tertio:* manum retrahens ſimul *infantem attraho*, ſenſimque ex utero & pelvis anguſtia deduco, ſicque brevi parturiens mediante hoc artis opere partus excluſionem experitur: Et vere teſtari poſſum, me ne unquam quidem (quòd ſciam) hoc modo ſive ori, ſive vaginæ uteri, ſive inteſtino recto rupturam, vulnus ullumve notabile damnum intuliſſe, quare *non vereor, hunc modum os coccygis reprimendi, eoque meatum ampliandi commendare, tanquam unam è præcipuis & commodiſſimis partum excludendi artibus*, hac tamen addita admonitione: quòd *omnia cum judicio & prudentia peragenda ſint*; nam optimæ quidem artes à temerariis adhibitæ periculoſæ ſunt, ac ſæpius pernicioſæ.

Pelvis ejuſmodi planæ, quam memoravi, Figuram hîc loci non exhibui: qui enim veram pelvis imaginem, ut ſe communiter habet, ſibi concipit, etiam hanc ipſam, cujus in hoc capite mentionem fecimus, facilè imaginari poteſt.

CAPUT XXVIII.

De conſtrictione venæ umbilicalis, & ſecundinarum excluſione.

ANtequam progrediamur in partûs difficilis contemplatione, non alienum erit hîc loci, tanquam in parentheſi, oſtendere, *quomodo recens nati infantis vena umbilicalis conſtringatur & abſcindatur, ac ſine mora excludatur ſecundina*, ne ſemiperfectus ſaltem partus, ſed omnibus numeris abſolutus ſit. De

con-

constrictione & abscissione venæ umbilicalis non est, quod speciatim observem, quum res nota sit, atque ad omnes *obstetrices* non solùm, sed & vulgares fœminas pervulgata, & licet in ea peragenda quodammodo discrepent, ut plurimùm tamen in uno conveniunt.

Constrictio fieri poterit *quadruplici vel sextuplici filo lineo crassiore*, vel hoc non suppetente, lino aliquantulum contorto; sed cavendum, ne misceantur fibræ lini inæquales, quæ nimis inciderent; neque nexus nimium constringantur, ne vena umbilicalis tenerorum præcipue aut præmature editorum infantum persecetur: probe curandum, ut vena *arcte satis* constricta sit; si enim adhuc aliquid sanguinis exstillet, denuo liganda foret sive eodem loco, sive propius infantis umbilicum, quare præstat filum circumvolvere non proxime corpus infantis, & ad minimum spatium duorum digitorum latitudine intercedere convenit. Quædem sanguinem prius è vena umbilicali in ventrem promovent infantis, quod malum inferre poterit, si forte sanguis concretus fuerit, ideoque tutius omittitur. Quædam haud abs re nolunt venam constringi *ante editum ab infante vagitum, aut redditam urinam*; at verò nimiâ morâ interpositâ non cessandum est, si deliquium patiatur infans, ut se recolligat, omnia adhibenda sunt, utpote *setaceo plantam fricare, cepam contusam naribus admovere, vinum faciei, naribus, oculis auribusque inspergere*, & siqua alia adhiberi solent.

Si *vena umbilicalis* jam constricta flatibus turgeat, relaxanda, flatibusque emissis denuo constringenda est, neque proxime nexum, sed post unius pollicis duorumve digitorum latitudinem vena abscindenda; longiore enim non opus est, quum non nisi perfrigeret infantem: optime omnium agunt, qui venam duobus locis constrictam intermedio dissecant, à frustranea sanguinis effusione tuti: neque vena nudo corpori infantis imponenda, sed duplici vel quadruplici panno involvenda, quo à frigore infans & dolore ventris tueatur.

Funiculo umbilicali jam abscisso sine mora *secundinis extrahen-*

omnis opera impendenda erit: eum in finem altera manu funiculus tenendus est bis vel ter digitis obvolutus, dum altera secundùm funiculi ductum utero immittitur adhuc satis aperto: Siqua alia præsto est fœmina, venæ umbilicali constringendæ & abscindendæ idonea, tum *obstetrix*, quamprimum infantem sinu excepit bene valentem, vena umbilicali nondum constricta vel abscissa ocyus manum utero immittere potest extrahendæ secundinæ gratia: sed si deficiat infans, alia interim venæ constringendæ curam suscipere poterit.

Antequam progrediamur, attendendum erit, quòd mihi persuadeam, plerisque visum fore alienum, & generali praxi, omniumque Auctorum sententiæ contrarium, si *extrahendæ secundinæ causa sine mora utero manus immittatur*, quum sæpius alio quidem modo id effectum detur, quippe secundina nonnunquam funiculum umbilicalem leviter saltem trahendo procedit, quare hunc modum omnes assiduò tradunt Auctores; qui nisi succedat, alia media docent, scilicet *puerperam pugnum inflare*, *ventrem calido vino fovere*, vel ut alii volunt, *candelæ particulam in gulam indere ad ciendum vomitum* &c. quibus quum secundina non propellitur, vel tandem tradunt, manu investigandam esse & adhærentem deglubendam educendamque: Sed quid agam? sententiæ illorum non accedam, neque istum sequar modum agendi; quum tuta mihi pateat via, non opus est ingredi dubiam; per me licet illis pro libitu rem tentare: & meam & illorum rationem expertus sum, optimam jam amplector, cuilibet liberum relinquens agere, quod propriâ experientiâ edoctus consultius judicat: itero igitur quod dixi, nimirum rationem maxime convenientem esse, ut misso omni extrahendi conatu *manus protinus ab exclusione infantis utero immittatur*, ac siquis quærat: quare protinus? & in quem finem? illi respondeo.

Primò: Si protinus ab exclusione infantis manum utero immitto, *ea tum facile; imò & brachium, si opus fuerit, illabitur absque omni negotio*; caput enim infantis illum abunde satis ape-

pe-

peruit: è contra dum variæ illæ artes, ab Auctoribus traditæ, tentantur, os uteri arcte adeò occluditur, ut non nisi multo negotio penetrare liceat.

Secundò: Statim à fœtus exclusione *sine ullo puerperæ dolore aut incommodo manum in uterum immittere licet*, quod interpositâ morâ non fit nisi cum incommodo puerperæ, quæ oris uteri relaxationem non sine dolore ferre potest.

Tertiò: Confestim à partu *non orificium solùm uteri late satis adhuc patet, sed & uterus ipse*; qui aliâs actutum sensim contrahitur & coarctatur, eo ipso secundinam arcte constringens, ut, quæ prius plana atque lata fundo adhæserat instar placentæ, tum fiat oblonga & exilis; veluti si pileum manu comprimeres, vel marsupium adstringeres, unde postea fundum difficilius attingere licet, quod non fit, si manus è vestigio immittitur.

Quartò: Manu statim à partu in uterum immissa *periculum non est, ut funiculum umbilicalem trahendo & fundum detrahas, aut uterum invertas*, quod plus satis quidem usu venit *incautis obstetricibus*, quæ ex ignorantia insuper sibi persuadent, alium adhuc infantem prodire, ratæ, fundum uteri esse caput, qualem ego aliquando spectavi tragœdiam, quum talis *ignara obstetrix* puerperam vitæ periculo exposuerat; incerta tamen, num aliud quid esset quàm caput, me curabat vocari, ego adveniens reperi puerperam intolerabili dolore decumbentem, qua tactu explorata sensi, fundum uteri inversum & in ostium progressum esse; sed eo protinus à me in locum suum restituto dolores minui cœperunt, sensimque evanuerunt: isthæc puerpera brevi certe interiisset, nisi eidem mature subventum fuisset: ab hoc periculo immunes sunt, qui confestim à partu manum utero immittunt.

Quintò: Manus à partu statim in uterum immissa protinus me certiorem facit, *num secundina utero adhæreat necne*, id quod aliâs certò sciri non potest: quòd si solutam reperiam, actutum manu educo tenens illam inter pollicem digitosque dextræ reliquos, dum sinistrâ funiculum umbilicalem sensim attraho, hoc

modo

modo ea ſine ulla puerperæ moleſtia excluditur, quod quidem alia ratione etiam commode ſatis fit, ſi fortuna optatis reſpondeat, ſin verò minus belle cadat, tum non niſi majori cum dolore educitur.

Sextò: Manu ſtatim à partu immiſſa *abſolutum puerperium accelero:* certum enim eſt, me oppidò citius ſecundinam excludere, quàm alios, illud trahendo aliiſve modis tentantes; tempus enim illorum more non tero hoc vel iſtud tentando, ſed breviſſima tutiſſimaque methodo procedo.

Septimò: Hic educendi modus ſtatim me certiorem reddit, *num unus adhuc vel plures infantes excludendi ſint, aut mola reſidua, aut fœtus emortuus*, quæ omnia tum educere poſſum ante vel poſt excluſionem ſecundinæ, ut ſcilicet res exigit.

Octavo: Hac ratione præter ſecundinæ excluſionem protinus ſimul in utero *peragere poſſum, quæ poſt partum in uſu obſervare ſoleo*, quapropter utique manus immittenda foret: Quoniam igitur tutum & utile judico, manum tandem ſive maturius ſive ſerius utero immittere, id ſtatim ab excluſione fœtus conſultius eſſe cenſeo.

Non ſolùm autem (uti jam memoravi) eapropter manum in uterum immitto, ut ſcrutarer, an ſecundina libera ſit vel cohæreat, neque ſolùm, ut ſciam, num unus adhuc vel plures infantes vivi vel mortui reſtent, aut mola lateat, vel quicquid alieni adhuc excludendum ſit: ſed etiam ut certior fiam, *num fruſtula quædam ſecundinæ aut membranarum reſidua ſint in utero, aut ſanguinis grumi:* inſuper exploro, an uterus bene conſtitutus ſit & rite contrahatur; nonnunquam enim fundus parum extuberat ſinu incurvo, (veluti pilei apex impreſſo tubere tumet) quod ex attractione funiculi umbilicalis vel aliunde exiſtit, ac ſine mora in integrum reſtituendum eſt, aliâs totius uteri inverſio ſequitur vel prolapſio, (de qua ſupra facta eſt mentio) fœminam excrucians vitæque exponens periculo: nonnunquam paſſim reliquiæ quædem ſecundinæ utero adhærent, quæ excludendæ quoque ſunt, ne fœminæ aliquid inde calamitatis accipiant: mem-

membranarum etiam reſiduum utero ineſſe poterit; imprimis verò multus adhuc conglobatus ſanguis in utero contineri poteſt, quam auferri & excludi perquam neceſſarium eſt, niſi ſubſequatur *immodicum ſanguinis profluvium*, *deliquia* interdum & *deliria*, imò *mors* ipſa, ut egomet ſemel atque iterum his oculis vidi, ſi ſcilicet grumi iſti ſanguinis corruptionis occaſionem præbeant: ob has aliaſque plurimas rationes uterum expurgare neceſſarium eſt.

Neque acceptâ ſecundinâ protinus inde retraho manum, aut ſi id ſecundinam egerendo factum ſit, eam mox iterum ingero, undiquaque leniter ſcrutans uterum, ſiquid dictarum rerum obvium adhuc eſt, in manum colligo, uterumque primùm ſuprà circa eandem ſenſim contrahi patior, deinde verſus orificium, manu ſubinde retracta omnia deorſum egero aliena, ſimul *uteri obliqui ratione habita*, ſi ſcilicet *ſupinus* lumborum vertebris nimium incumbat, allevatum (dum ſubinde contrahitur) *anticam verſus in ſtatum naturalem ſenſim reduco*, *ad latera vergentem* manu *in medium reduco*, in prominentem ventrem *pronum reflecto*, & hoc pacto omnem *ſitum obliquum pedetentim reſtituo*, non violenter ſed *pedetentim*, inquam, his enim rebus violentia abſit oportet: Natura juvanda, non impedienda, & omnia cum judicio peragenda ſunt: Hoc modo jam certus & ſecurus ſum, uterum probe occluſum & purgatum eſſe, id quod puerperæ maximam affert commoditatem; equidem teſtor, me tot prava ſymptomata in fœminis non animadvertiſſe, ex quo iſtam adhibui curam, quare & eandem *omnibus obſtetricantibus* commendare ſoleo. *Vagina* uteri attente quoque *ſcrutanda* eſt, an *lævis* ſit, aut inſignibus *rugis* ſive *plicis* perarata, quæ ſi dentur, explanandæ & diſponendæ ſunt: *uterus* nimium *delapſus*, quantum poteſt, ſurſum removendus, omniaque in ſtatum naturalem reſtituenda.

Sed porro videamus, *quomodo ſecundina excludenda ſit*: Siniſtra funiculum umbilicalem tenens dextram ſecundùm ejus ductum immittito; quòd ſi ſecundinam jam ſolutam in ore uteri

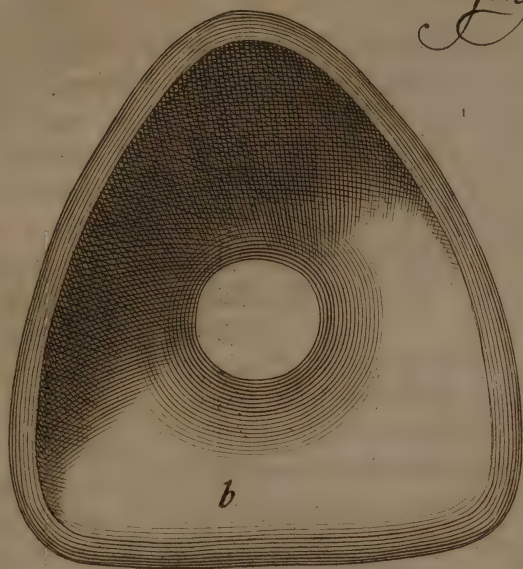
obviam habeas, manu in longum porrecta inter omnes digitos prehensam simul cum manu immissa educito, dum altera funiculum tenens sensim attrahit; sin secundina major sit, quàm ut os uteri permeare queat, puerpera parum deprimat, quasi fœtum exclusura, simulque leniter trahatur funiculus, & protinus subsequetur secundina; Sin verò *secundina* tota vel ex parte utero adhuc cohæreat, sinistra funiculum tenens secundùm illum dextram immittito usque ad secundinam, eamque tactu scrutare, qua parte plurimum soluta sit, vel minimum adhæreat, ibi digitos inter uterum & secundinam injectos huc illuc leviter agitato: nisi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius subinde usque ad apicem circumagendo facilè avelli potest, & undique tandem libera sponte in manum defertur; quum autem secundina leniter agendo non solvitur, tunc ambobus posterioribus digitis externa sui parte utero oppositis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, usque dum penitus soluta sit, tum educenda, uti de secundina soluta jam dictum est, observatis porro omnibus, quæ tradita sunt: hæc omnia summa lenitate curaque peragenda sunt, ne uterus laceretur unguibus seu rumpatur, aut puerperæ dolor inferatur non necessarius: omnibus tandem, quæ tradita sunt, in utero peractis corpus panno calido præstruatur, crura componantur, in lecto collocetur puerpera, cincta prius supra coxam panno, nexu in latere sinistro adstricto, ut placide quiescat, monenda est.

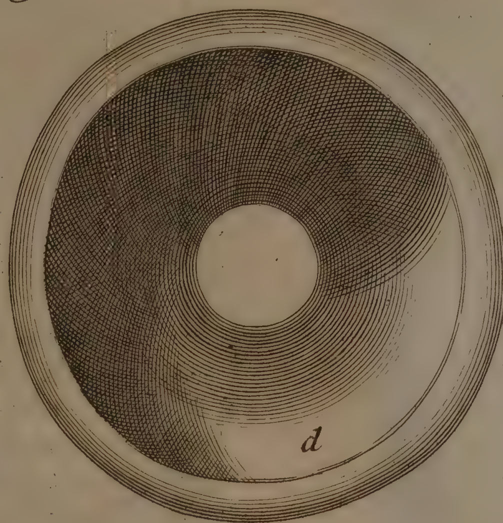
CAPUT XXIX.

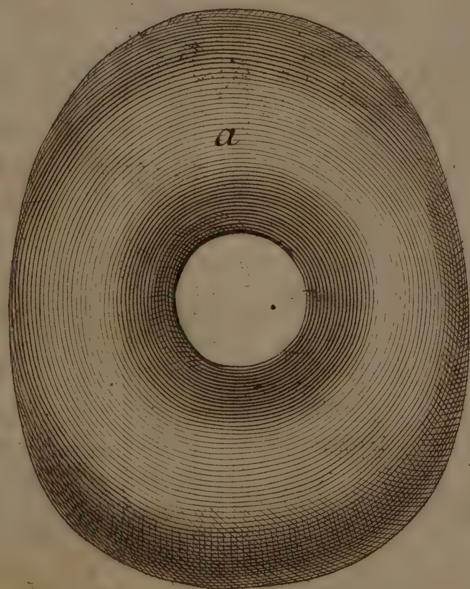
De partu difficili, ex morbo sive vitio quodam uteri oriundo.

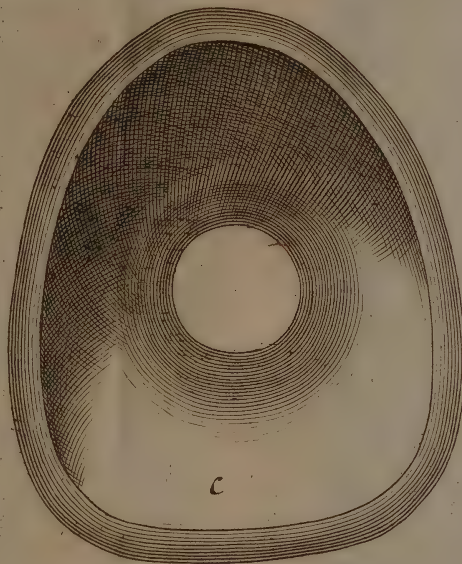
UTerus æque ac reliquæ corporis partes *morbis obnoxius est*, & *casu*, *collisione*, *contusione*, *ictu* &c. læditur, *inflammatur*, *exulceratur*, *obdurescit* & *intermoritur: ex his omnibus*

Fig: 15.

Phi: Bouttats fecit.

omnibus exiſtit partus difficilis: nonnunquam uterus *ſcirrhi duritie* & *carcinomate* infeſtatur, unde rigeſcit & obduratur, ut difficulter comprimatur: Verùm enim verò quia his uteri malis remedia non facilè inveniuntur, atque (præſertim ab obſtetricibus) ægre admittunt correctionem, nos curationi illorum tradendæ ſuperſedebimus, relinquentes Doctoribus Medicis & Chirurgis, ut in ea deſudent: de *ore uteri* ſaltem quædam tradenda, quum opus ſit, ut *obſtetrices* in illud operam ſuam nonnunquam conferant.

Os uteri pleriſque fœminis tam *craſſum* & *prædurum* exiſtit, ut ægre aperiatur, idque plurimùm uſu venit iis, quæ provectioris jam ætatis ſunt, in primo maxime enixu, imprimis *ſi continuo curſu* & *operâ membra exſiccata obriguere*, harum *uterus exſiccatus* & *rigidus partum reddit difficilem*, tum præcipue, ſi pelvis vel meatus amplior, imo magis adhuc, ſi pelvis anguſtior ſit, oſque ſacrum cum acumine nimis introrſum flectatur: in pelvi ampliore *partus oritur difficilis è nimio uteri deſcenſu*, quo ejus ligamenta cum fibris vaginæ nimium laxantur, atque veſica nimis detrahitur, unde, uti ſuprà dictum, *urinæ incontinentia*, *uterique* vel *vaginæ aſſiduus deſcenſus* ac *è corpore prolapſio*, quæ multa importat incommoda: quibuſdam uterus *pugni*, aliis *puſii capitis magnitudine*, imò quidem major nonnunquam foras prominet, qui corrumpi tandem ac intermori poterit, uti varia teſtantur exempla.

Huic quidem malo, niſi nimium fuerit, in tempore remedium invenitur, incurabili autem *peſſarii* accommodantur, prolapſionem præpedientes uterumque ſuſtinentes: eum in finem inſpiciatur *Fig.* 15. exhibens ejuſmodi *peſſos* accommodos, uſui ita inſervientes, ut cum marito coitum non impediant, quibus non minus uti poſſunt virgines, ob alias rationes uteri vel vaginæ prolapſione laborantes.

Explicatio Fig. 15.

a Pessarius ovatus, intus excavatus, foramine in acutum tendente.

b Idem est, magis triangularis.

c Idem ovatus acutior.

d Idem omnino rotundus.

Ex *subere*, *ligno*, *argento* vel *auro* conficiuntur hi *pessi*: ex *subere* vel *ligno molliore* confecti probe incerandi sunt, aliâs brevi corrumpuntur, eoque putredinem & exulcerationem dolorificam inferunt: *argentei* verò vel *aurei* non opus habent incerari, sed *cavi* atque *lævissimi*, ne pondere incommodent, probe item *lævigati* sint, ne attritu lædant doloremque inferant: *suburei* molles nimis sunt, ac facilè franguntur: *lignei* verò durabiliores existunt.

Notandum: quòd hi *pessarii* non tantùm rotunda, ovata, triquetraque differant forma, sed etiam crassitie vel potius profunditate: nam *pessus d* orbis saltem est extremâ orâ haud crassior caule olorino; at in medio prope foramen quadruplo fere tenuior, & undique à circumferentia sive ora in medium foramen cavus & tenuior subinde desinit: *pessos* hosce ea, qua debent esse, magnitudine delineavi: *pessus d* planus saltem orbis est, neque profundus; cæteri verò lati & profundi sunt: foris duorum digitorum latitudine gaudent, magisque in obliquum vel acutum à circumferentia centrum versus desinunt: interna cavitas & profunditas cum externa latitudine convenit: omnes pariter probe politi sint & lævigati, sine ulla acie vel scabritie, ut lædere nequeant: plani & orbiculati commodissime *innuptis*, cavi verò *nuptis* plurimùm accommodantur ob rationes cognitu faciles: *NB.* Singuli *pessi* medio orbiculatim perforati sunt, ut humores perfluere queant: utero prius in locum restituto & probe composito scite & solerter vaginæ immittendi sunt hi *pessi*, parte acuminata præmissa, ita ut medium foraminis respondeat orificio uteri: quicunque igitur formam pelvis probe novit, is facilè

lè comprehendet, ovatos illos & trigonos *pessos* non inversos, sed eodem modo in vagina poni, quo in Figura repræsentantur.

At verò *callidæ* potius *obstetricis* est, parturienti tempestive adesse auxilio, & cavere, ne in mala ejusmodi incidat, quod fit *os uteri suo loco sustinendo*, neque unquam permittendo, ut à doloribus in limen pudendi deprimatur, multo; minus impetu capitis apertionem urgentis extra corpus prodeat, non nisi ligamentis suis laxioribus retento, quem si *Obstetrix* suo loco sustineret, mala ista non solùm præverterentur, sed & os uteri facilius aperiretur, parturiensque citius ac commodius eniteretur, uti Capite præcedente monstravimus.

Si parturienti pelvis sit angustior, *Obstetrix* non tam curam gerat oris uteri sustinendi, quàm ejus aperiendi, vel apertioni locum faciendi, quod præstabit modo præcedenti Capite monstrato, si scilicet manu prius oleo affatim peruncta os coccygis retrudat, quo retrocedente caput infantis validiore impressione os uteri urgere potest, at quoad id obstiterit, in idem impingit caput, eoque invalidum redditur: prius verò certa debet esse *Obstetrix*, os coccygis impedimento esse, quàm illud molitur reprimere, & caput prævium rectà in ostium tendere, dum ipsa os coccygis retrudit, aliâs laboris fructum perderet.

CAPUT XXX.

De partu difficili, ex vaginæ, vesicæ, intestini recti aut pudendi vitiis.

QUicquid meatum jamjam angustum magis coangustat, illud eundem & difficiliorem reddit: jam verò uteri *vagina*, *vesica* ejusque *collum*, aut *intestinum rectum* infestari poterunt tumoribus aut ulceribus sive purulentis, sive aliis malignis, aut glandulis obduratis plus minus duris, magnis aut dolorifi-

cis, quæ omnia has partes maxime coanguſtant & arcte adeò concludunt, ut ne digitus quidem, multo minus manus ſine magno dolore & labore immitti queat: In hanc rem *Paulus Portael* notabilem memorat hiſtoriam de fœmina quadam, cujus *naturalia prætumida* eouſque & *inflammata* erant, ut ægre *catheterem* immittere potuerit, at deinde intruſo digito ea ſenſim magis magiſque dilatabat, donec vel tandem infanti tranſitum ſatis aperiret, unde felix ſequebatur excluſio. In omnibus his ſymptomatibus *obſtetricem* meritò ad conſilia *Medicorum* & *Chirurgorum* dimitto, aut munus *prudenti Chirurgo obſtetricanti* tradendum ſuadeo, quod quidem ſalva ſua exiſtimatione facere illa poteſt; magis enim commendat, ex animi ſubmiſſione & diffidentia ſui abſtinere manum, aliique rem committere, quàm temerarie ſcientiæ ſuæ & habitui confidentem plura conari, quàm præſtare poteſt. Plura hîc dicere poſſem de modo iſta ſymptomata tractandi: quum verò informationem in hoc Libro non ſcribam *Viris obſtetricantibus*, *in quantum Chirurgiæ vacant*, ideoque iſta juxta cum aliis rebus prætermittam, progrediens ad aliud malum, non raro partum impediens, *procidentiam* ſcilicet *vaginæ*, non illam, quæ fit poſt partum, ſed præſentem jam ante fœtus excluſionem in principio laboris, quâ ſæpius *obſtetrices rudiores* cohibentur à penitiore tactus exploratione, vel opera ſua probe navanda: hanc *vaginæ procidentiam obſtetrices ruſticanæ in Friſia* vocant præcinctorium, (*het Vurſchot*) idque dicunt ante oſtium ſitum eſſe, quod ipſis melius *objectus* dicendum eſſet; prius enim vel primò oſtio objicitur: tum, quia aliud remedium neſciunt, illam vaginæ prolapſionem foventes intra corpus vel ad corpus retinere ſatagunt, patienter præſtolantes, dum omnia ſponte ſua ſuccedant; quòd niſi eveniat, conſilii expertes non habent quod agant, indies parturienti ſolùm aſſidentes, uſque dum immediato Dei auxilio infans excludatur, aut mater vitam finiat ſimul cum infante.

Obſtetrix à parturiente vocata, quam novit *vaginæ procidentia* laborare, vel ſi tactu id perceperit, protinus omni ſtudio

pro-

prolapſam vaginam loco ſuo reſtituat, deinde maximopere curam gerat, ne os uteri nimis permittat delabi, ſed illud ſuprà in vagina retineat, & quoad fieri poteſt, manibus ſuſtentum ſervet, uſque dum parturiens tam fœtum quàm ſecundinam enixa fuerit; quo facto uterum cum vagina omni ſtudio, quoad poteſt reſtituat, omnibuſque explanatis vaginæ plicas non ſinat ſibi ipſis ſuperimponi, puerperam deinde demiſſiore capite in lecto collocet, adhibeatque (conſilio *Medici* cujuſdam vel *Chirurgi*) exſiccantia, confortantia & adſtringentia fomenta, quibus vagina ſucceſſu temporis in loco ſuo iterum confirmetur.

Veſica quoque & *rectum inteſtinum* nonnunquam *tumore* & *exulceratione* affliguntur, quibus itidem meatus coarctatur & excruciatur: iis ergo *Obſtetrix* omnem lenitatem adhibeat, quantum poteſt, partes affectas vitando: nonnunquam & *calculi* in veſica ejuſve cervice meatum dolorificum aut difficilem reddunt, tunc *Obſtetrix* eundem, quantum poteſt, dilatabit os coccygis retrudendo, ut caput infantis facilius delabatur veſicam minus attingens: *Excrementa* in inteſtino recto *indurata* ſi meatum anguſtent, injecto uno vel altero clyſtere, ſicut ſuprà traditum eſt, vel ad præſcriptum *prudentis Medici* illud exonerare allaboret; qualicunque enim in inteſtino recto tumore ſeu exulceratione exiſtente ante omnia ſedulò cavendum eſt, ne excrementa indurata reſideant, quia cruciatus inde ingraveſcerent.

CAPUT XXXI.

De partu difficili, à firma nimis membrana humores continente, vel à prævia ad excluſionem placenta.

IIs, quæ fœtus excluſionem remorari diximus, rebus hæc duo accenſeri poſſunt impedimenta, *membrana* ſcilicet cum *ſoluta* & *delapſa placenta*: Si mihi ſermo eſt de *membranis* & *placenta*, quæ revera unum tantùm ſunt, eas diſtingui ſaltem volo, quatenus

nus in partu plerumque distinctæ obveniunt; nam *secundinæ tenuissimam partem*, si humoribus distenta instar vesicæ appareat, membranam lymphaticam (*het watervlies*) vocamus; *partem* verò *crassiorem* post fœtum exclusum, cui rupta membrana cum funiculo umbilicali adhæret, *secundinam* vel *placentam* dicimus: Tenuissima ista secundinæ pars, humoribus satis distenta, vel tandem rumpitur, unde humores repente plerumque, ac nonnunquam infans ipse, prodeunt: Quòd si isthæc membrana (potius membranæ, duplex enim est, ex duabus membranis composita) opportuno tempore, ore nimirum uteri satis jam dilatato, non rumpatur, ita ut partus exinde retardetur, tunc ad eum promovendum *obstetrici* sine periculo membranam rumpere licet, quod quidem efficere potest eam *unguibus divellendo*, ita ut membranam non attrahat, ne placenta seu secundina ab utero abrumpatur, quod mortem infanti inferret, nisi mox excluderetur: at verò summopere caveat *obstetrix*, ne membranam præmature rumpat, nam forte sibi persuadens, membranam partum remorari, eâdem intempestive diruptâ infantem aquis subductis in brevia quasi deponere potest, & partum maxime morari; humores enim multo commodius os uteri aperiunt, quam caput infantis: quapropter ante non rumpenda membrana est, quàm os uteri late satis apertum sit, & capitis magnitudinem latitudine peræquet, ut infans facilè penetrare queat.

At cogitabit fortè quispiam: quid refert, an membranam præmature rumpam? membranæ ab humoribus utique interdum rumpuntur ore uteri vix quidem semiaperto: & nihilominus infantes salvi in lucem eduntur: Equidem fateor hoc fieri, imò & intra uterum membranas rumpi contingit, ut humores guttatim effluant; quin & quibusdam gravidis duabus tribusve septimanis ante partum membranæ rumpuntur, & nihilominus vivos adhuc infantes enituntur: sed hoc semper Naturæ vitium est: humoribus præmature adeò & ante consuetum tempus effluxis partus tam facilè non succedit, quàm si ipsi humores prodeunti capiti os uteri satis aperuerint, simulque viam humidam fecerint

&

& lævem, qua infantes facilius delabuntur, quàm humoribus antea effluxis, meatuque jam exſiccato, quem poſtea illito oleo lævem lubricumque reddere opus eſt, ac defectum humorum hoc modo ſupplere: propterea *niſi neceſſitas urgeat*, antequam os uteri ſatis apertum ſit, membrana non rumpenda: *niſi neceſſitas urgeat*, inquam: fieri enim poteſt: ut neceſſitas cogat *obſtetricem* rumpere membranam, quò malum anticipet: *exempli gratia*, ſi *ſagax & exercitata obſtetrix* tactu experiatur, *funiculum umbilicalem ante caput in oſtium prolapſum eſſe*, idque in *pelvi rotunda & arctiore*, ut metuendum ſit, niſi poſt caput removeatur iſte funiculus, ne à capite adeò prematur, ut ſanguinis tranſmiſſio impediatur aut omnino intercludatur, quod infanti mortem neceſſariò inferret; illa, omni ſtudio ad removendum & retinendum poſt caput funiculum fruſtra collato, cogitur dirumpere membranam, nulla habita quantitatis ejus ratione; nam prolapſio venæ umbilicalis ante caput majus ſane periculum infert quàm humorum effluvium, hoc enim excluſionem aliquatenus remoratur, illa verò infanti animam intercludit, medium ergo adhibendum eſt minus periculoſum; in planis quidem pelvibus iſta venæ umbilicalis prolapſio tam periculoſa non eſt, quàm in minoribus rotundis, quamvis plana pelvis facilius importet pravam uteri & infantis verſionem; in ea enim, niſi ſimul anguſta nimis eſt, venæ umbilicalis locus quidem datur, ubi parum ſepoſita minus permatur, tunc *obſtetrix* huic rei intenta, quamprimum aquæ effluxerunt, protinus eandem poſt caput infantis removere poterit: Qua ratione autem *obſtetrix* membranâ nondum diruptâ iſtam venæ umbilicalis prolapſionem ante caput dignoſcere eamque removere queat, ſuo loco trademus, ubi de iſta prolapſione funiculi umbilicalis ſequentibus acturi ſumus, tumque porro videbimus, qua occaſione membranam dirumpere liceat.

Quemadmodum igitur *membrana firmior*; ita & *ſecundina* aut *placenta* infantis excluſionem præpedire vel eundem in meatu retinere poteſt, ſi ſcilicet ab utero diſſoluta ac graviore ſui

parte delapsa ante ostium deferatur, viamque infanti intercludat. Hoc *primò* dignoscitur *tactu*, quum ambobus digitis ori uteri immissis neque membrana neque nudum caput percipitur, è contra *crassa mollisque caro* sentitur, mollitie & lentitia non parum discrepans à carne infantuli, quæ semper solidioris est substantiæ vel per se, vel propter ossa, quæ eâ vestita sunt: adhæc sentitur; carnem istam *informem* esse & *exossem*, carni infantili prorsus dissimilem: isthæc caro mollis *obstetrici* obest, ut partes infantis ostio proximas (ut assolet aliâs) sentire vel dignoscere non valeat: *Secundò*: iste casus semper conjunctus est cum *profluvio sanguinis* tanto nonnunquam, ut matri inde & infanti vitæ periculum immineat; quapropter *prudens obstetrix* omni mora rupta exclusionem infantis expediet hoc modo: Duobus prioribus digitis sive simul sive successive ori uteri immissis placentam, quoad potest, removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus divellat: aut quum secundinam removere non potest, digitis in mollem ejus carnem intrusis inibique dilatatis ac hinc inde agitatis, eam ita dilaceret, ut tandem perforetur, & mox loco sanguinis antea continuò profluentis humores emanabunt, quo facto statim sanguinis profluvium minuetur, aut omnino cessabit; nam uteri acetabula avulsione secundinæ aperta, quæ durante omnimoda uteri extensione obstrui non poterant, effluxis jam humoribus adstringuntur, quia uterus jam seipsum contrahere potest, aut potius, illo ab intestinis vehementius coarctato acetabula magis comprimuntur, venarumque oscula strictius occluduntur: hæc est ratio tam profluvii quàm cessationis ejus: Quædam protinus placentam vel secundinam *acu crinali* perfodiunt, quod ego non probo, (si quidem digitis fieri potest) quia infans facilè læditur; ideoque potius commendo, ut *digitis* allaborent placentam perforare, deinde foramen, quoad per oris uteri apertionem licet, dilatent, atque placentam, quoad possunt, dispersim removeant, quo caput, si prævium fuerit, ostium occupet, doloribusque infans depressus excludatur, vel, si prave versus fuerit, *obste-*

trix

trix ſine mora pedibus eum protrahere ſtudeat, uti ſuo loco trademus de infantum verſione acturi; equidem in hoc caſu moras nectere non licet, quia infans hoc in ſtatu non diu ſuperſtes eſſe poterit, quare *ſagax obſtetrix*, quantum poteſt (*neque tamen præcipitanter*) excluſionem fœtus acceleret oportet, infanteque edito protinus & ſecundinam educat, quæ nonnunquam ſanguine congelato ori uteri aut vaginæ adeò agglutinatur, ut concreta vel unita eſſe putetur, tum digitis deglubenda eſt, ab ea ſemper parte, qua minus adhæret, primùm incipiendo, uti patebit, quum rationem omnium ſecundinarum excludendarum docebimus: Quòd ſi forte placenta eouſque prodierit, ut ægre removeatur, conſultius erit, eam primùm excludere; ſed præter hoc ſatius eſt eam in utero relinqui, donec infans excluſus ſit.

CAPUT XXXII.

De partu difficili ex emortuis infantibus.

INter partus difficiles ſeu non naturales numeranda quoque *fœtuum emortuorum excluſio*, ſive ſtato tempore eveniat, ſive inter enitendum defuncti ſint infantes, ſive aliquot antè diebus, etenim *fœtus emortui* enixus præter naturam certe & expectationem contingit, quum partus non ut *mortis* ſed *vitæ janua* conſideretur.

Quemadmodum Natura haud intendit mortuos gignere fœtus; ita eorum quoque tam facilis enixus non eſt ac vividorum: Quicquid enim vivit, movetur, & *vivi* infantes ſua jam magnitudine & vigore gaudentes in amplius ſpatium tendunt, itaque ſentientes, ſe à prementibus inteſtinis urgeri, ſe ipſos expedire conantur, iteratiſque doloribus moliuntur effringere carcerem, quà datur, in amplius ſemper ſpatium ruentes, quod *emortui* non ſolent, utpote qui inſtar ſacci arenâ impleti vel fruſti carnis exanimis immobiles jacent, nec niſi pondere ſuo huc illuc feruntur, per ſe omnis motus expertes; ac ſi fortè *emortui* infantes ſiti

fuerint in obliquo seu prave verso utero, in aut super obliqua planave pelvi, parturiente insuper ægrotante & infirma, multum incurvato osse coccygis, pudendoque coarctato, aut aliqua saltem horum incommodorum conjuncta sint, tum *obstetricantibus* maxime desudandum est: insuper sæpius accidit, ut infantes emortui prave versi prodeant, alterutrum latus vel ventrem, manus pedesve ostio obvertentes, vel quocunque modo oblique versi, uti clarius patebit, quum de male versis infantibus uteroque obliquato sermo erit: *omnia hæc incommoda laborem reddunt difficiliorem*, unde non immeritò partui non naturali seu difficili annumerantur: Ut verò confusionem evitemus hîc nobis non erit sermo de ullo incommodo, præterquam quod ex morte infantis infertur, cætera suo loco reliquentes, hîc loci solummodo agimus *de fœtu vel infantibus emortuis in utero recte sito.*

Quemadmodum nemini indubium venit, *mortuos nasci infantes*; ita multum dubitationis habet, *dijudicare vivusne infans aut mortuus sit*, quamdiu intra ostium hæret adhuc excludendus, imprimis si capite prævio bene versus prodeat; etenim neque ex *obstetricis* sensu, quæ partem tantùm capitis tangere valet, neque ex testimonio parturientis, quæ intra longius aut brevius temporis spatium vivum adhuc infantem sensisse asserit, aliquid certi cognoscere licet, quoniam experientiâ satis superque docemur, ista indicia ut plurimùm fallere: Signum omnium certissimum est *cuticulæ capitis supremæ dissolutio*, quæ non nisi aliquandiu post obitum infantis contingit. Memini, me aliquando in pagum quendam non procul à domicilio meo vocatum fuisse, ubi parturiens quædam aliquot dies ad partum jam laboraverat: infans bene versus prodibat: & mater & *obstetrix* asseverabant coram me & uxore, quæ mecum erat, se intra bidui spatium nullum infantis motum percepisse, & proinde non dubitare, quin obierit; neque ipsimet nos ex omnibus perquisitis indiciis aliter poteramus colligere: quare omne studium conferebamus ad parturientem in vitæ periculo versantem servandam, infanti

neu-

neutiquam parcentes: diuturno labore caput jam huc jam illuc prementes fasciâ linteâ instar exigui Frisii collaris post illud ingestâ utroque extremo non parum trahebamus, simul omni studio in id incumbentes, ut meatum arctissimum dilataremus, quo facto tandem parturiens infantem, ut putabamus, mortuum enixa est, nec quisquam præsentium ita esse dubitabat: sed miser infantulus paulo post præter expectationem vagitu aures implebat, paucos dies postea superstes: Ego ejus misericordiâ maxime tangebar ob duo vel tria tubera, quæ in capite ex nimia compressione acceperat: & fateor hunc errorem totidem inde annis documento mihi fuisse & fore posthac, dum spiritus hos reget artus, ne unquam infantem ut mortuum tractem, testimonio parturientis aut *obstetricis* persuasus; imò de proprio sensu diffido, nihil ratum habens præter *supremæ capitis cuticulæ dissolutionem*, quæ quidem ibidem haud facilè dissolvitur, quia mediantibus capillis adhæret, neque infantem ulterius sine maximo labore tangere licet: quapropter hîc addendum censeo, *obstetricantibus* graviorem casum non posse obvenire, quàm si fortè ad servandam matris vitam infantes tanquam emortui tractandi sint, quod nunquam contingit, *nisi quum infantes bene versi prodeunt, capite prægrandi meatuque nimis angusto, neque extensivo*, aut si *propter uterum obliquum* infans *in meatu instar cubiti incurvato* hæret, uti sequentibus patebit, ubi de utero obliquo agendum erit; ejus generis casus erat, cujus modò memoravi exemplum; & variis de causis non nisi rarissime opus est, infantem aliquem sola magnitudine in meatu detentum instar emortui tractari, modò, uti pernecessarium est, *obstetrix* ab initio statim cognitum habeat, uterusne bene vel prave versus sit, quò discernere possit, num infans doloribus deprimentibus solùm, vel manu adjutrice excludendus sit: siquidem istiusmodi infantes ex utero recte sito uncis ullisve vulnificis instrumentis extrahere mihi videtur iniquum; nam bene versi prodeuntes, capite nimis magno, aut meatu nimis angusto neque extensivo, si in pelvim jam delapsi sint, maturo auxilio

adhuc quidem ſervari poſſunt: quapropter iſtud hominum genus, quod hos infantes tanquam mortuos tractare parum adeò veretur, facilè noxam incurrere cenſeo, ſi minus coram hominibus, quibus non omnia perſpecta ſunt, coram Deo ſane, Cui & abſtruſa patent: Iſtiuſmodi igitur infantes, de quibus hic ſermo eſt, ſive vivi ſive mortui, *ſola manu obſtetricante*, non autem inſtrumentis vulnificis traducendi ſunt, quoniam ægre, uti dictum eſt, certò cognoſci poteſt, vivine an emortui ſint.

Quidam, num in utero recto vel obliquo ſiti ſint iſti infantes, neſcientes, iis extrahendis quoddam genus *uncinorum* adhibent, quos, quoad poſſunt, à latere capitis ſive auribus, ſive ubicunque datur, injiciunt, & ſi poſſunt, *binos* ingerunt, ſcilicet unum ab utroque capitis latere, quibus caput detrahunt, caventes, ſi forte elabatur uncinus, ne uterum lædat aut vaginam: Sed, ut verum fatear, uſus eorum cum maximo periculo conjunctus eſt, imprimis ſi *obſtetrix* aut *Chirurgus* minus cauti fuerint, aut prompti manibus, quia parturientem facilè lædere alicubi poſſunt, tum maxime, ſi fortè uncinulus elabatur, quod contingere facilè poteſt, etiamſi ſumma cum cautione res agatur; & infanti mortem ut plurimùm afferunt iſti uncini. Dominus *Mauriceau* aliud inſtrumentorum genus invenit, quod *Gallicè* vocat *la tire teſte*, quod verti poſſet: *Extractor* ſive *eductor capitis:* hoc ſane inſtrumentum accommodatius eſt, minuſque periculi parturienti quidem, quàm uncini, infanti autem nunquam non necem affert; quare eodem in hoc rerum ſtatu uti ſalvâ conſcientiâ non licet, ſed patefacto jam *uteri ſitu recto* vel *obliquo*, tanquam noxium rejiciendum eſt ab omnibus Bonis, niſi exploratum habeant, infantem jam obiiſſe, quod certò non conſtat niſi ex *diſſolutione ſupremæ capitis cuticulæ*, ut dictum ſuprà.

CAPUT XXXIII.

De partu difficili ex præmatura fœtus exclusione.

NAtura intendit (si quidem ita loqui licet) maturos gratosque fructus proferre; sed actione ejus communi impedita fructus immaturi cadunt & intempestivi, gratia & suavitate expertes: infantes igitur *ante septimum mensem* editi fructibus immaturis similes æstimandi, in vivis rarò manentes; quocirca partus istiusmodi inter *non naturales* recensetur, plerumque è pravis symptomatibus oriundus.

Per *partum immaturum* intelligo talem, *quo humanum aliquod corpus nascitur*, *magnum* sive *parvum*, *vivum* sive *mortuum*; non autem, quem quidam *abortum* vocant, in quo membra humana nondum distincta apparent, *bullæ* potius similem aut *ovo subventaneo*; neque eum volo partum, quem vulgo *molam* dicunt, quæ nil nisi massa informis carnea est sine secundina; neque diversa alia excrementa intelligo, quæ uterus, tanquam sibi noxia & molesta solet rejicere: sed fœmina vere prægnans si aut longe aut brevi *ante septimum mensem* fœtum emittat vel minimum, is mihi dicitur *partus præmaturus* sive *abortus*: hoc quotidiana experientia teste plus nimis usu venit, ejusque causa varia est & multiplex; attamen mulieres *meticulosæ*, *timidæ* & *iracundæ* ut plurimùm ei obnoxiæ sunt, isti enim animi affectus omnem sanguinem vehementer exagitantes violenterque urgentes *hæmorrhagiæ* causam præbent, quam plerumque *abortus* consequitur: Et in genere *quicquid fœtui in utero mortem affert*, id *abortus* quoque causa est, obitum enim infantis plerumque præmatura sequitur exclusio, quippe fœtus emortuus citra corruptionem in utero diutius retineri nequit: & quanquam insolita quædam dentur exempla fœtuum emortuorum ac multum temporis in utero detentorum, ibique omnino fere consumptorum, insolens tamen rarumque est; è contra infantes emortuos haud diu in utero morari compertum habemus, siquidem tanquam inutile

&

& molestum pondus præter naturam inibi versantur: Sed causis abortus propriis supersedebo, ne videar *Medicos* potius quàm *obstetrices* instruere, quippe instituti mei non iisdem pharmacorum formulas tradere, quibus istas removere possent, sed *arti obstetricantium* solùm inhærebo, &, quæ ad eam spectat, cognitioni generali.

Meticulosas, *timidas* atque *iracundas* facilè abortum pati dictum est, præsertim siquæ ex angore & pavore hæmorrhagia facilè corripiantur, nihil enim facilius fœtum expellit quàm *hæmorrhagia*; & quamvis fortè eâdem fœtus non omnino excludatur, si tamen duraverit, usque dum prægnans deliquia patiatur, & observetur, eandem post immodicum sanguinis profluvium *spasmo* tandem & *convulsionibus* corripi, tum necessitas urget fœtum excludere, nisi laborantem datâ operâ morti tradere velis, ita ut *hæmorrhagia* nunquam non causa sit abortus, sive dolores gravidam urgeant ad exclusionem, sive fœtus ab *Obstetricantibus* extrahendus sit.

Profluvia hæc *immodica* & *continua* ex *avulsione secundinæ* oriuntur, si scilicet ea in prægnantibus vehementi *animi affectu*, vel *casu*, *collisione*, *nimia extensione* aut quocunque motu vehementi omnino vel ex parte solvitur & ab utero separatur; hoc facto profluvium sisti haud potest, sed subinde durat, adeò ut sanguis conglobatim destillans *deliquia* tandem inferat, & nisi tum fœtus excludatur, *convulsiones* sequuntur, tandemque certissima mors; quocirca in hoc casu extrema non expectanda, sed in tempore fœtus extrahendus, imprimis si tactu *secundina ori uteri adjacens* deprehenditur, quia tum omnis spes obstipandi profluvii decollavit, ad conservandum infantem, siqua spes adhuc ostenditur, protinus exclusio maturanda est: quo pacto quidem infans nonnunquam servatur, si circiter septimestris fuerit.

Nonnunquam contingit, ut gravidis *menstrua* statuto tempore fluant usque ad partum, vel alio quodam *fluore* laborent *extraordinario*, qui quidem in lecto acquiescendo adhibitis me-

di-

dicamentis ſive internis ſive externis ſiſti poterit, tunc non opus eſt excluſione; at ſi fluor ortum trahat ex avulſione ſecundinæ, nullum illi ſiſtendo remedium relinquitur præter celerem fœtus excluſionem, quæ nimis diu non differenda, periculum enim foret, ne gravida ſub manibus exſpiraret: Hæc fœtus excluſio poſt ejmodi hæmorrhagiam non ſolùm ante ſeptimum prægnationis menſem, ſed etiam *quocunque tempore* ſive ante ſive poſt ſeptimum menſem præſtanda eſt, & ſi negotium poſt ſeptimum menſem prompte maturetur, id ſpem facit majorem quàm ante, matrem ſcilicet & infantem conſervatum iri; raró enim fit, ut infantes ante ſeptimum menſem excludendi vivi prodeant, aut ſi vivi naſcantur, brevi tamen poſt plerumque moriuntur.

Modus iſtiuſmodi fœtum excludendi ita ſe habet: Fœminâ inferiore & ſuperiore corporis parte æqualiter fere in lecto poſitâ unum vel plures digitos ori uteri immittito, (prout ſcilicet plus minus apertum eſt) iiſdem illud eouſque dilatans, ut omnium digitorum apices intrudere poſſis, quò magis magiſque ampliatum ſatis tandem pateat; poſito nimirum, infantem jamjam quinque, ſex, ſeptem vel plurium menſium ætatem attigiſſe; aliâs ſi junior adhuc fuerit, excluſio nonnunquam uno vel duobus digitis efficitur, omnia igitur cum judicio peragenda ſunt: Ore uteri ita amplificato, membrana, ſi obvia ſit, digitis laceranda eſt, adhibitis quoque, ſi res poſtulat, unguibus, unde citum humorum effluvium; in ruptam iſtam membranam manus immittenda uſque ad pedes infantis, qui (niſi prævii ſe offerant) ſuo loco quærendi, nec ullum aliud infantis membrum apprehendendum ſive in oſtium primò producendum eſt, etiamſi ipſum caput prævium ſeſe offerat; gravida enim quum languida ſit & infirma, & plerumque pariendi doloribus deſtituatur fœtus excluſio nequaquam Naturæ committenda, ſed prorſus arte præſtanda erit, quem in finem pedes infantis inveſtigandi, & combinati (ſi quidem fieri poteſt) protrahendi, & hoc pacto infans vertendus eſt, quod facilè fit humoribus nondum omnino effluxis, uteroque laxo adhuc & lubrico: Quòd ſi pedes combinare non pote-

ris, alterum ſaltem protrahere licet, dummodo curam adhibeas, ne ullibi irretitus hæreat, & bene ſuccedet verſio infantis: uno pede quodammodo jam attracto alterum addere ſtudebis, combinatoſque protrahes: dum autem in oſtium protrahuntur, probe obſervandum eſt, quomodo verſi ſint; ſi digiti ſurſum verſi ſint aut in alterutrum latus, tum pedes combinatos tenens inter protrahendum ſenſim invertito hoc modo: una manu ambo pedes prehenſi protrahuntur, dum altera (quoad fieri poteſt) genua verſus vel nates intruditur, hacque manu ſuperiore torquetur & invertitur corpus infantis, ita ut ventre, digitis pedum & facie pronum vergat ad inteſtinum rectum, & hoc modo penitus extrahitur infans, quo facto ſtatim & ſecundina educitur, ſive jam prorſus ſoluta & ſeparata ſit ab utero, ſive quodammodo adhuc (licet plerumque leviſſime) illi cohæreat: tum porro uterus purgandus eſt ab omnibus ſanguinis grumis, membranis, aut quicquid in illo reſiduum eſt, ut ſequentibus ulterius docebitur.

CAPUT XXXIV.

De partu difficili, ex nimia infantum magnitudine.

QUemadmodum *partes muliebres* generationi inſervientes nonnunquam *parvæ nimis*; ita *infantes* aliquando *magni nimis* ſunt, quippe inter canalem, & quod illum permeare debet, juſta exigitur proportio, alioqui tranſitus unius per alterum fieri non poteſt: utrum autem canalis nimis anguſtus ſit, vel res tranſiens nimis magna, id non variat *obſtetricantis* operam huic rei neceſſariam; quumque oſſa pelvis, ſi tranſitum præpediant, dilatari non queant (excepto oſſe coccygis) omnis opera in infantibus figenda erit, qui quando dolorum efficaciâ expelli non poſſunt, *obſtetricante manu* opus eſt, quâ commodius ſemper præviis pedibus quam capite educuntur, tutiuſque hoc fit mature ab initio ſtatim laborum; quàm poſtea, ſi jam

ad

ad incitas redacti ſint: attamen in anguſtia pelvis jam preſſi infantes juvandi ſunt viam quadantenus infrà prope os coccygis dilatando, uti monſtravimus Capite XXXII. quod hîc loci repetendum non eſt.

Caſus nonnunquam incidere poterit, ut caput infantis inita proportione pelvis adeò excedat quantitate, ut integrum per pelvim prorſus non traduci queat, etiamſi bene verſum prodeat, utero itidem recte locato, ut in caſu ejuſmodi extraordinario media etiam extraordinaria adhibenda forent ad ſervandam matri vitam; ſed de his ſub finem in *Appendice* ſenſa noſtra explicabimus, quid ſcilicet in ejuſmodi caſu faciendum cenſeamus; ſiquidem ſub prætextu capitum prægrandium non pauci miſere perierunt infantes.

CAPUT XXXV.

De partu difficili, ex prava infantum verſione in genere.

Hactenus ordinem propoſitum ſequuti vidimus *partus difficilis cauſas, infantibus in utero recte locato bene verſis:* jam progredientes *pravam infantum poſituram in utero recte locato tanquam partus difficilis cauſam* contemplabimur, idque dupliciter: *primò* quidem & proprie juxta ſententiam Auctorum antecedentium, qui de *arte obſtetricandi* ſcripſerunt, quorum ſententia tanquam rationibus & experientiæ ſuperſtructa generaliter recepta eſt: *Secundò* ex additis *annotationibus* videbimus: ejuſmodi pravam infantum verſionem conjunctam cum *pravo uteri ſitu* partum longe difficiliorem reddere, & ex hac hypotheſi vera rerum cognitione acquiſita, omnem operam tali caſui accommodandam eſſe, id quod per inſcitiam neglectum in cauſa eſt, quo minus parturiens fœtum excludat, aut quòd matri pariter ac infanti multi incaſſum infligantur dolores: Ad hujus rei clariorem uberioremque explicationem eo

magis obstringor, cùm quia censeo, *me primum* (quod sciam) *ejus Auctorem* esse, tum quia hujus veritatis demonstrationem maximi momenti esse arbitror; quare si ad clariorem illustrationem eandem rem in diversis locis repetere mihi opus fuerit, id fit solummodo, ut rei veritati & magnitudini plus adderem ponderis, utpote ad quam aliâs leviuscule attenditur.

Subsequentibus igitur Capitibus contemplabimur & exponemus *pravum infantum situm in utero recte locato*; statuentes: pravam istam versionem infantum *in utero male locato* nunquam non plus incommodi & impedimenti inferre, quàm *in bene sito*, id quod suo ubivis loco additis *annotationibus* demonstrabimus: Inter prave versos infantes quoque recensebimus, qui *capite quidem prævio, facie tamen supina, vel in alterutrum latus reflexa in ostium prodeunt*: aut; quorum *caput in transitu retardatur* hac vel illa re, *ante* vel *simul cum capite prodeunte, exempli gratia: manu, pede, vena umbilicali &c.* quæ partum præpediunt, eumque difficilem reddunt.

Si acquiescerem in proponenda sola infantem versione pravâ *in utero recte locato*, idem præstarem, quod omnes ante me Scriptores præstiterunt, qui aut sufficiente lumine destituti, aut mala fide in partu difficili *præcipuam obstetricandi cognitionem* neglexerunt aut reticuerunt: facilè mihi persuadeo, id factum esse ex defectu luminis, attentionis & distinctæ rerum comprehensionis potius quàm mala fide; vix enim credibile est, si res probe cognovissent, ipsos nobis *Figuras tam defectivas* tradituros fuisse. Inter omnes, quas unquam mihi contigit videre, Figuras, ne unicam quidem vidi exhibentem *uterum male locatum*, multo minus *prave versum infantem in male sito utero*: unde concludo, omnes Auctores certò sibi persuasum habuisse: ex sola infantum versione prava *in utero recte locato* omnem partum difficilem ortum trahere; quum è contra plurimi partus difficiles, imò plerique difficillimi proveniant *ex pravo uteri situ*, unde sæpius & ipsa prava versio infantum in utero oritur, quippe qui initio bene versi, propter pravum uteri situm in aut per

pel-

pelvim penetrare non valentes ex bene verſis fiunt prave verſi; id quod plurimùm fit maturi auxilii defectu, ut in ſequentibus Capitibus demonſtrabimus: Hæc quum ita ſint, quis quæſo mecum non aſſerat: *Cognitionem variæ uteri poſituræ maximi momenti & ſumme neceſſariam eſſe Obſtetricantibus* operam parturientibus fideliter navaturis?

Verùm ſi omnes & ſingulas uteri poſituras pravas, pravaſque in eo infantum verſiones, quales contingere poſſunt, exhibuiſſem, hoc ſane opus magnitudine & pretio impenſe exaggeraſſem, & res novitatem præ ſe ferentes propter impenſas majoribus obnoxiæ ſunt difficultatibus: quare contentus præcipuorum uteri & infantum ſituum Figuras exhibuiſſe, ſcilicet, quæ conceptibus noſtris explicandis plurimùm inſerviunt, earundem explicationi (quantum quidem fieri poteſt) cæterorum ſituum pravorum delineationem verbis adjungam, non dubitans, paucas haſce amplam ſatis materiam de diverſis aliis diſſerendi ſubminiſtraturas, unde attentus Lector claram illarum ideam formare, hiſque probe comprehenſis & cæteras facilè mente ſibi concipere poterit: Et primò quidem agemus de prava infantum verſione, in utero bene locato, inde gradatim ad difficiliores progreſſuri.

CAPUT XXXVI.

De partu difficili, ab infante facie ſupina prodeunte.

AD confirmanda ea, quæ præcedenti quinto & trigeſimo Capite ſtatuimus *de ſumme neceſſaria cognitione variæ uteri poſituræ*, hoc Capite demonſtrabimus differentiam inter infantem *ſupina facie in oſtium prodeuntem in utero bene locato*, interque eundem infantis ſitum *in utero prave locato.*

Utero bene locato infantis *facie ſurſum verſa* prodeuntis enixus ſane difficilior erit multumque diſcrepans ab infante bene verſo, *facie* ſcilicet *prona* prodeunte: eum in finem inſpiciamus 16. *Figuram*, talem nobis infantem exhibentem in *utero bene*

ne locato, qui vertice per os uteri delabitur in cavitatem pelvis, & consequenter omnibus fere, quibus infans bene versus, ad felicem partum prærogativis gaudet, quia membra eandem prorsus formam & magnitudinem habent, sive prona sint sive supina; attamen infans supinus tam commode non potest flecti & formæ pelvis adaptari ac pronus, seu facie deorsum versa delabens: *Obstetrix* tamen ex hoc prodeundi modo nequaquam debet turbari, sed infantis exclusionem eadem facilitate sperare, ac si aliter versus, prona scilicet facie, prodiret, dummodo curam gerat, ut caput rectà delabatur, neque illud lædat, dum studet promovere; quapropter ad ampliandum meatum omne studium conferat oportet, partibus muliebribus dilatandis, *ossèque coccygis aversa manu retrudendo*, uti suprà dictum, adhibita cautione, ut ne manu digitisve (subter caput ad reprimendum os coccygis immissis) caput attollat, faciemque hoc pacto adversus ossa pubis apprimendo atterat sive infringat: Sed agite, jam videamus: an partus æque facilis sit futurus, si infans dicto modo versus versetur *in utero prave locato*, & patebit, magnam intercedere differentiam, in sequentibus consistentem.

Infans dicto modo versus *in utero bene locato* non aliter ac infans bene versus positus est, capite imminens cavitati pelvis, ita ut in neutrum latus impingat, ac nullibi retineatur: at verò in utero *prave locato* sive *ante* sive *pone*, sive *ad alterutrum latus* caput offendet, atque plus minus fixus quasi hærebit, prout scilicet uterus plus minus obliquatus fuerit; ex utero enim *ad dorsi vertebras plane supinato altiusque intra corpus suspenso* quid aliud resultabit? quàm ut infans *vertice impingat* & fixus quasi hæreat *in ossibus pubis*, id quod *sagax obstetrix* tactu explorare poterit; tum enim os uteri altius suspensum vel ossibus pubis impactum inveniet, ita ut non nisi multo labore parvam saltem infimæ oræ partem instar semicirculi tangere valeat, ut alibi docuimus, perinde ac si bene versus esset infans: sed caput hoc modo in pelvim delapsum *facie supinata* excludetur,

si

ſiquidem unquam ipſi contigerit excludi, quod impoſſibile fere, aut ad minimum valde periculoſum eſt: at ſi uterus *pronus in ventre propendulo* ſitus ſit in *muliere ventrem prominulum geſtante*, infanſque in illo *ſupinus* verticem ori uteri obvertat, tum *obſtetrix* iſtud os uteri reperiet à tergo lumborum vertebris, vel ſuperiori oſſis ſacri parti obverſum, idemque non niſi multo labore inſtar ſemicirculi poterit tangere; quum è contra os uteri bene locati multo demiſſius illa reperiat, & ſine negotio totam ejus rotunditatem & circumferentiam tangere poſſit & dimetiri.

Verùm hîc loci porro obſervatione dignum eſt, quo *obſtetrices* horum uteri ſituum ignaræ maxime falluntur, ſcilicet, quòd ipſis ab initio videtur, ſeſe ſentire infantem longe aliter ſitum, quàm revera ſitus eſt: ab initio enim talis *imperita obſtetrix* putabit, ſe diſtincte ſentire, quòd infans *recte verſus* in oſtium prodeat, occipite infantis, quod intermediâ uteri ſubſtantiâ ſenſerat, pro vertice accepto: porro illa obſtetrix in errore perſeverat, quia idem infans ulterius in oſtium progrediens non ut ſupinus in utero reſupinato, ſed inſtar infantis bene verſi excluditur, ibi enim caput eadem, qua ſe primo obtulit, poſiturâ manet. Ratio autem iſtius verſionis eſt, quòd ſcilicet infans dicto modo in oſtium inclinatus in prono utero *capite præcipiti quodammodo debet provolvi*, ita ut tunc ſuprà reperiatur, quod prius infrà ſentiebatur, id quod ſolummodo ex prava illa uteri poſitura reſultat: *hunc nodum hactenus nemo ſolvit:* quis enim unquam hanc mutationem ante oculos poſuit aut explicuit, ſcilicet ſolam diverſam uteri poſituram in cauſa eſſe, quòd ex duobus infantibus occipitio in pelvis cavitatem illabentibus, utriuſque vertice ori uteri obverſo, alter naſcatur facie deorſum ad inteſtinum rectum converſa, alter verò facie ſurſum ad veſicam parturientis converſa?

Ita etiam infans *ſupinus* in utero non parum *dextrorſum* vel *ſiniſtrorſum obliquato*, in muliere, cujus *venter in latitudinem panditur*, caput in adverſam oſſis pubis vel oſſis ilium ſpinam impingit ibique retinetur, ita ut non niſi multo negotio in pelvim in-

tro-

troqueri queat: Talis uteri ſitus tactu poterit cognoſci, ſi ſcilicet os uteri alterutri lateri oſſis pubis aut ilium oppoſitum inveniatur, ita ut ex parte ſaltem, ſcilicet quoad inferiorem oram tangi poſſit. Hac porro ratione omnifariæ dignoſcuntur uteri poſituræ, ex quibus omnibus & ſingulis non niſi difficiles partus oriuntur, quorum hi poſteriores difficillimi ſunt, imprimis ſi *obſtetrices* pravæ hujus uteri poſituræ ſint ignaræ: quî autem iſtæ hanc ſcirent? quum hactenus ne ullus quidem Scriptorum eam cognoverit, vel ad minimum nihil perſpicuum, quod ego ſciam, de iſta tradiderit; quoniam igitur variam hanc uteri poſituram *obſtetrices* diſtinguere neſciunt, prægnantibus mature non proſpiciunt, & per hanc inſcitiam plurimarum parturientium ſalus negligitur, quibus ſcilicet utero hoc modo locato infantes ita prodeunt, unde auxilio ſufficiente deſtitutæ cum infantibus non excluſis intereunt, quæ à *cordata obſtetrice* vel *perito Chirurgo obſtetricante* mature adjutæ ſervari potuiſſent.

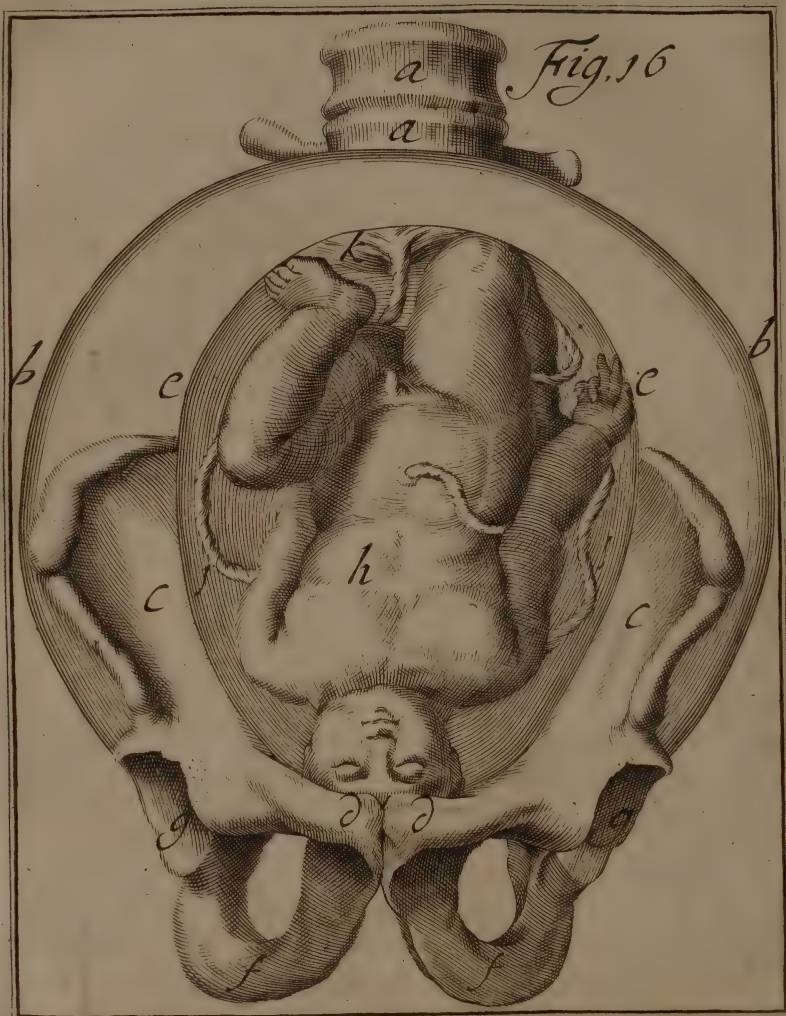
Jam quidem meritò monſtrandum eſſet, qua ratione ejuſmodi infantes in pelvim introducendi & in oſtium promovendi eſſent, quia verò ſequentibus Capitibus id præſtabimus, de utero iſtiuſmodi male locato acturi, ſilentio hîc præteribimus, eò Lectorem remittentes: Neque neceſſarium cenſemus hic loci monere, quibus indiciis dignoſci poſſit, an infans facie prona aut ſupina prodeat, quum ſupponamus, naſum, os, oculos & mentum diſtingui facile poſſe ab æquali, lævi & rotundo occipite; ab initio tamen infante ita verſo non facilè dignoſcuntur; manus tamen uſu valens unico ſaltem digito ſincipitis & occipitis diſcrimen ſenſu facilè percipiet, etiam antequam caput prodiens ad oculos & aures uſque denudatum ſit.

Explicatio 16. *Figuræ.*

aa Vertebræ.
bb Venter ſive circulus, locum ventris repræſentans.
cc Oſſa ilium.
dd Oſſa pubis.

ee U-

Fig. 16
a
a
b
b
e
e
k
h
c
c
g
g
d
d
f
f

e e Uterus, in quo infans ſitus eſt.
ff Oſſa ſedentaria.
g g Pyxides oſſium coxendicis.
h Infans in utero.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Sit jam penes modeſtum Lectorem judicium, *quàm vitioſe, imperfecte & damnoſe nobis traditi ſint ſitus infantum:* quiſnam crederet, tot egregios *Viros Fœminaſque obſtetricantes* per tot annorum ſeriem huic operæ incubuiſſe, totoſque obſervationum Libros de *arte Obſtetricandi* ſcripſiſſe, neque tamen unquam obſervaſſe *diverſum uteri ſitum cum incommodis* inde in partu oriundis? fateor, eapropter admiratione me captum fuiſſe quàm maxima: ecquid inde aliud colligendum, quàm iſtos homines minimo ſtudio, meditatione aut attentione rem tractaſſe? quia non obſervarunt, quanti illa ſit momenti, conſequentiarum pondus non ſatis perpendentes: tanti enim momenti hæc res eſt, ut optima quidem data infantis verſione, qua *utero bene locato* nullo negotio & ſponte quaſi excluditur, nihilominus *utero prave verſo* partus ſequatur difficillimus & periculoſiſſimus, uti ex hoc Capite aliiſque videre eſt.

Juſtina, Sereniſſimæ Electricis Brandenburgenſis obſtetrix, rebus non parum attenta, ut propterea aliis inſtituendis perquam convenienter ſcripſerit de *arte obſtetricandi*, in Libro ſuo etiam annotavit, ſe expertam eſſe, *quoſdam infantes in fœminis ventrem craſſiorem & propendulum geſtantibus prono capite ſublatis pedibus quodammodo prolabi*, quia (ut illa inquit) iſti infantes in ventrem propendulum nimis delapſi erant; ſed veram rei rationem cum conſequentiis illa non penitus cognoverat.

Dominus *Mauriceau*, agens de cauſis ſterilitatis in quibuſdam fœminis, hanc inter præcipuas ponit, ſcilicet, quòd in quibuſdam fœminis *os uteri oblique reſpondeat oſtio vaginæ*, unde ipſe putat, ſemen ad latus ſaltem ejaculari, neque rectà in illud immitti poſſe, quod, ut non penitus nego, ita multo minus

affirmo: præterea alio loco parturientium mentionem facit, quarum uterus oblique situs sit, neque tamen explicat, quid eo intellectum velit, tam paucis enim, obscuris, & mox abruptis verbis scribit, ut fatear, me rem non prius animadvertisse, nisi quum jam dudum experientiâ pravum uteri situm vere cognoveram, eumque literis mandaveram, Et hæc sunt, quæ memini me unquam de hac materia legisse, neque unquam cum ullo *obstetricante Viro* aut *fœmina* verba habui, qui pravum uteri situm ejusque consequentias observaverant.

Quid jam tibi videtur? cordate Lector, si illi, quorum officium est parturientibus succurrere, quorumque fidei vita matrum & infantum committitur, situm uteri & infantum perspectum non habent, nescientes, quibus obstaculis parturientium labores sufflaminentur, cur scilicet ejusmodi fœmina, quamvis vehementibus doloribus laborans, infantem non possit eniti, aut cur infans post varios ærumnosos labores in corpore maneat alte semper suspensus, & fixus hæreat, quid tibi, inquam, videtur? nonne infelix earum conditio est, quibus contingit à talibus juvari. Quapropter ego omnibus *obstetricibus novitiis* auctor sum, ut studiose perpendant, quam necessaria ipsis sit variæ uteri positurae cognitio, ut jam inde ab initio laborum imminens periculum prævidentes, sine mora agant quod agendum est, quò matrem cum infante è periculo eripiant.

CAPUT XXXVII.

De partu difficili, infantibus facie in ostium prodeuntibus.

INfans prodit *bene versus*, *si mento pectori innixus vertice ad os uteri*, tum quodammodo jam apertum, *tendit*, & hoc sensu plerumque *obstetricantes* hoc termino *bene versus* utuntur, quem ego hîc loci omnibus ita perspicuum reddere volui, ut & *ob-*

obſtetrices novitiæ genuinum ejus ſenſum intelligant: Quòd ſi fortè contingat, ut infans capite quidem ad os uteri tendente, attamen *in cervicem reſupinato*, verticis loco *faciem præviam* in oſtio offerat, tunc *pravus ſitus* eſt, unde plerumque *partus difficilis:* ratio eſt; quia capite ita poſito oris uteri & reliqui meatus major requiritur dilatatio ad tranſeundum, quàm vertice in oſtium prodeunte; nam vertice prævio primò caput ſolum, deinde humeri per meatum penetrare poſſunt; at verò facie prodeunte caput in cervicem vel dorſum reſupinatum eſt, unde magnitudo augetur, ut prorſus non, aut ſummo cum labore penetrare poſſit.

Obſtetricis igitur eſt, quamprimum tactu ſenſerit, caput ita prave verſum prodire, protinus omne ſtudium conferre ad corrigendum pravum iſtum ſitum, quod commodiſſime fit *mox poſt effluvium humorum*, tum enim ſatis ſpatii ſuppetit ad caput vertendum, vel mentum in pectus reclinandum, quò vertex ad partum ſenſim promoveatur: ſed *caute* admodum & *leniter facies tractanda* erit ab *obſtetrice*, *naſoque* cum *oculis* maxime *parcendum*, utpote qui facilè læduntur: ut verò melius res ſuccedat, *parturiens capite demiſſo ſupinanda* erit & *prohibenda, ne cum doloribus cooperetur*, uſque dum caput verſum ſit: neque (ut caput cum mento in pectus demittatur) *facie* apprehendendus aut protrahendus eſt infans, ſicuti quidam videntur ſuadere; ſed parturiente ſupinata *obſtetrix palmam pectori proxime jugulum infantis opponens* eundem totum in fundum uteri reprimat, & caput ſponte prolabetur in brachium manus reprimentis, quo animadverſo *obſtetrix* manu ſubducta mox caput bene verſum reperiet, aut facili negotio recte locandum: At ſi fortè caput nimium retineatur, quia ipſa infantem non poteſt ſatis reprimere, tum *indice* vel *pollice in os intruſo* ſenſim protrahat, aut quatuor digitorum apices inter uterum & ſinciput intrudendo caput deprimere conetur: *utendum eſt judicio*, & ponderandum ex ſitus & ſpatii ratione, quomodo caput commodiſſime verti poſſit: Quamprimum caput bene in oſtium vergit, parturiens

 ad

ad enitendum commode ponenda, ſcilicet, ut *quodammodo ſedeat, quodammodo cubet, cruribus diſtentis, genibus flexis* vel *ad ventrem elevatis*; tumque *nullum dolorem incaſſum prætermittat* parturiens, ſed quantum poteſt, cum ſingulis doloribus cooperetur ad enitendum partum.

Pauca hæc forſan ſufficerent ad oſtendendum, quomodo infantibus facie prodeuntibus ſuccurrendum ſit; attamen his infantibus *in utero prave ſito* contemplandis adhuc parumper immorandum eſt, & videndum, *quænam incommoda inde reſultent, quomodo ſciatur, ubi uterus, & quomodo infans in illo ſitus ſit.* Quicunque concedunt, dari *in utero recte ſito* infantes facie prodeuntes, iidem facilè concipere poſſunt, eandem infantum verſionem dari in utero *prave locato*, unde & facilius concedent, *ex hac poſteriore majora incommoda provenire*, quàm ex priore uteri poſitura, utque conceptum noſtrum adjuvaremus in comprehendenda clarius hac poſitura, agite inſpiciamus 17. & 18. *Figuram.*

Figura 17. exhibet nobis uterum *recte ſitum*, in quo infans poſitus eſt facie non rectà ad oſtium, ſed *mento ad oſſa pubis converſo, utraque manu brachiiſque jam excluſis*: ſed infantes ante effluvium humorum (neque mox poſt effluvium) hoc modo non verſi ſunt, contrà eo modo plerumque verſi ſunt, ut *Figura* 17. exhibet, quòd ſi tunc *obſtetrix* ſtatim poſt effluxos humores minus prompte manus retrudat, & caput in oſtium promoveat, tunc manus præviæ excluduntur, caput verò reſupinatur, ac infans *facie prope mentum ad oſſa pubis impellitur*, ut deinde propter arctam contractionem ſicci jam uteri inhabilis fere ſit ad qualemcunque excluſionis promotionem, atque tum plerumque ſero brachia iterum immittere, caputque in ſitum naturalem vertere moliuntur; nil enim tum ſupereſt agendum, quàm ut uno prius brachio, aut, ſi fieri poteſt, ambobus iterum immiſſis ſubter pectus manu intromiſſa *pedibus extrahatur* infans, quaſi iidem prævii ad excluſionem prodiiſſent. Fieri quidem poteſt, ut infans faciem in oſtio offerat *ſine præeuntibus manibus*,

tunc

tunc eadem fere methodo procedendum eſt, quam ſuprà tradidimus, qua caput naturali modo, hoc eſt, vertice in oſtium producitur.

At verò infante *facie* prodeunte *in utero oblique poſito*, ſive manus ſimul prodeant, ſive non, difficultas ingraveſcit, neque tam facilè res ſuccedit, imò *ſæpe inconſultum eſt*, infantes capite prævio in oſtium producendo deſudare; ſiquidem hoc facto multo cum labore mater ſimul cum infante majori periculo expoſita foret quàm antea, quum oblique adhuc verſus erat: quia enim tutius eſt, infantem ita poſitum *pedibus ſine mora extrahere*, quàm vertice in oſtium converſo excluſionem per parturientis labores exſpectare, procul *dubio* facilius etiam erit, *infantem in primo ſuo ſitu pedibus vertere*, quàm poſtea, vertice in oſtium producto.

Longe ergo aliter tractandus eſt infans faciem præviam offerens in *utero recte ſito*, quàm in *utero obliquato:* prioris *caput* vertendum & in oſtium dirigendum eſt: poſterior verò tutius *pedibus* quæſitis extrahitur: ut autem aſſertionis hujus fundamentum clarius pateat, attente inſpiciatur *Fig.* 18. ea nobis repræſentat infantem *facie* & *ambabus manibus* ante os uteri poſitis in utero *ſiniſtrorſum obliquato*; quia verò uteri ita poſiti pars planior quodammodo in obliquum vergit, infans etiam aliquatenus in obliquum verſus eſt, (uti ex hac *Figura* patet) plurimùm ſupinus, propter hanc uteri poſituram. Os obliquati hujus uteri ſpinæ oſſis ilium oppoſitum eſt inter vertebras lumborum & ſiniſtrum os pubis, unde iſthoc os uteri *difficulter dextræ ſolùm digitis* poteſt tangi, quibus inferiorem oris uteri oram ſentire, neque tamen eoſdem ſine multo labore immittere poteris, aut ullum obvium membrum diſcernere, ſeu rupta ſit membrana (quod nonnunquam accidit) ſeu adhuc integra: Hæc poſitura uteri citra controverſiam exigit, *ut confeſtim infans, quocunque modo oblatus, non capite prævio, ſed neceſſariò pedibus extrahatur*; qui verò aliter faciunt, minime cum judicio agunt maturo, matrem pariter ac infantem ultimo exponentes peri-

riculo: Ad majorem hujus aſſerti evidentiam videamus, qua ratione hujus infantis caput rectà ad os uteri commodiſſime dirigendum ſit; porro qua ratione & caput & os uteri ſimul in pelvim introducenda; denique qua ratione per anguſtiam pelvis promovenda ſint.

Primò igitur omnium os uteri uno vel duobus digitis apprehenſum, quantum fieri poteſt, ab oſſe ilium abſtrahendum & rectius in pelvim dirigendum foret, ut, ſi res poſtulet, manus in uterum intromitti poſſit: membrana verò aut jam rupta eſt aut non: ſi non: aut unguibus confringenda erit, aut exſpectandum, dum ſponte rumpatur; hoc poſterius forſan diutius protrahetur, quippe in tali ſitu dolores parum deprimunt; interim tempus labitur, & parturiens debilitatur: quod ſi membranam confringas utero nondum ſatis aperto, neceſſe erit idem manu aperire: humoribus enim effluxis non diu ceſſandum eſt, aliâs capitis vertendi occaſio prætervolat: utero inſuper ita obliquato nec oris ejus apertio facile ſuccedit, parturiens eâ cruciatur, ut vires minuantur: pudenda etiam dilatanda ſunt; nam oris uteri ampliatio & verſio infantis non fit niſi manu per vaginam in uterum immiſſa: hoc facto tandem parturiens acerrimo dolore defuncta eſt, maximuſque labor peractus: quum eouſque ventum eſt, facilè ad pedes penetrare & pro lubitu infantem vertere poteris, quod nonnunquam æque prompte facileque fit, ac ſi caput recte diſponeres, manuſque ſecundum longitudinem corpori accommodares: Poſito jam, caput recte verſum ad os uteri tendere, ac brachia retrorſa ſecundùm longitudinem corporis ſita eſſe, quid tum? quantus omni iſto molimine profectus factus eſt? jamne pleniſſimis velis feremur? *uteruſne jam recte locatus eſt*? ubinam corpus infantis? qua ratione dolore infantem iſtum excludent? aut *obſtetrix* excluſionem conficiet? nequaquam: jam demum *maximus labor imminet*, mox *infantem exanimem*, *matrem in vitæ periculo*, *obſtetricem omnis conſilii expertem* videbimus, nî Deus mire ipſis proſpiciat.

Sed dicet fortaſſe quiſpiam: *unde iſta dictorum inconſtantia*?

mo-

modò dixisti, quum de capite infantis vertendo ageretur, maximum laborem peractum, & parturientem acerrimo dolore defunctam esse: cur ergo nunc dicis: maximum jam demum periculum instare, quum infans recte in ostio situs sit? sed quid istuc recte in ostio situm esse? caput quidem, fateor, aperturæ oris uteri oppositum est, & hoc sensu recte ostio imminet: attamen *non bene positum est, ut nasci possit:* scilicet inveteratus iste error est, quo hactenus totus orbis captus erat, unde omnes Libri de *Arte obstetricandi* conscripti *scatent erroneis institutionibus:* putant, bene rem habere, quamprimum infans vertice ostio immineat, neque porro quæritur, ubi corpus uteri & infantis positum sit, qua positura pelvi immineant, vel qua ratione eandem penetratura sint: inspice *Fig.* 18. & considera, num corpore uteri & infantis ita super pelvim obliquato infans per pelvim deprimi possit, etiamsi caput in vagina uteri aliquatenus vi protractum sit super cavitatem pelvis; minime: Caput equidem in pelvim illabi posset, quia ipsi imminet, & depressione solùm opus habet; sed quo impulsore promovebitur? dolores, ajunt, in istam propellent: verùm addendum esset, *forsitan*, si scilicet dolores sat efficaces suppetant: at capite jam in illam propulso quid tum? quomodo caput permeabit? quomodo corpus illabetur? an nescis capite illapso humeros ad idem os ilium impelli ibique fixos hæsuros esse, ubi prius os uteri hæserat? & qua ratione humeri inde depellentur? num manus juxta caput immitti poterit ad promovendos humeros? credo id neminem effecturum, nisi parturientis pelvis fuerit amplissima, ac *obstetricis* manus subtilissimæ, alioquin impossibile erit: & quid tum restat? præterquam ut ad conservandam matrem caput infantis apertum excerebretur, aut uncis, forcipe aut eductore capitis extrahatur, quod tamen haud prospere cedit, quia humeri adeò retinentur, ut ne succedat quidem, etiamsi quasi caput à corpore divulsurus omnibus viribus trahas; quare nonnunquam opus est manum juxta caput excerebratum immittere usque ad humeros, hoc modo ab osse coxendicis pubisque remo-

ven-

vendos, ut corpus capiti facilè poſſit ſuccedere; atque tum omnia adhuc proſpere evenere, dummodo poſt tot exantlatos labores matri vita ſervatur: nonne rebus illius bene conſultum eſt more Scriptorum noſtrorum? nunquam non ſuadentium, ut caput in oſtium producatur, nullo habito diſcrimine uteri ſeu recti ſeu obliqui: ô deplorandam cæcitatem! qua tot homines deleti ſunt, ac indies adhuc delentur! Spero, Mundum his meis Scriptis illuminatum *novam obſtetricandi methodum* auſpicaturum, eaque feliciſſime uſurum eſſe. Satis igitur hîc loci dictum puto *ad demonſtrandam differentiam, quæ intercedit inter uterum rectum & obliquum, infantibus facie prodeuntibus:* quòd ſi animus eſſet, eundem ſitum ulterius inſpicere in utero *prono* vel *ſupino*, latiſſimus dicendi campus pateret; ſed miſſis his pergemus ad contemplationem aliorum ſituum pravorum.

Explicatio 17. & 18. *Figuræ.*

Fig. 17.

a a Vertebræ.
b b Ambitus, referens locum ventris.
c c Oſſa ilium.
d d Oſſa pubis.
e e Oſſa ſedentaria.
f f Pyxides oſſium coxendicis.
g g Uterus, in quo infans poſitus eſt.
h Infans in utero.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 18.

a a a a Vertebræ lumborum.
b b Circumferentia ventris.
c Siniſtrum os ilium.
d d Oſſa pubis.
e e Oſſa ſedentaria.
f Acetabulum ſiniſtri oſſis coxendicis.

g g In

Fig: 17.
a
a
k
b
g
h
g
b
c
c
d
d
e
e

Fig: 18.
b
a
a
g
a
a
i
h
c
g
i
b
d
d
f
e
e

g g Uterus, in quo infans positus est.
h Infans in utero.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XXXVIII.

De partu difficili, ab infante prævia vena umbilicali prodeunte.

NUllus fere situs est infantum, quem non comitari posset *præmaturus venæ umbilicalis partus*, quo scilicet *funiculus ille prævius in ostium defertur*, sive *solus*, sive *cum alio quodam membro*, capite nimirum, manibus, pedibus, aliave corporis parte conjunctus; hoc autem plurimùm fit, si longior fuerit, neque uni vel alteri infantis membro circumvolutus. Varie *circumvolvitur funiculus umbilicalis*, scilicet *medio corpori*, *ventri*, *collo*, *brachiis* vel *cruribus*, unde multa proveniunt incommoda, laborque ingravescit.

Hîc loci in transitu memorabo, mirabundum me vidisse Figuras Domini *Peu* in Libro ejus de *Arte obstetricandi*, quem perlegi sub spe inveniendi nova experimenta, præter ea quæ ab aliis tradita sunt; sed mirabar, me nihil novi præter varias venæ umbilicalis circumvolutiones invenisse, quem in finem omnes ejus figuræ videntur elaboratæ: verùm, præterquam quòd ridiculum sit, Virum adeò expertum (qualis ille vult videri) tales uteros aquis repletos publice exhibere, insuper mirum est, illum nobis velle persuadere, quod ratio dictat impossibile esse, *exempli causa:* in tertia ejus figura exhibetur infans in medio aquarum suspensus, manibus, pedibus & capite deorsum conversis, qui ita suspensus hæret à vena umbilicali obiter saltem medio corpori circumvoluto: pari ratione alius exhibetur in quarta figura suspensus in superiore uteri parte ventre deorsum verso: duæ hæ figuræ falsæ sunt, utpote quæ nunquam eo mo-

do inveniri possunt, solùm ab ipso confictæ, ut splendorem operi suo addat; idem dictum puta de quinta & sexta ejus figura: & obligatum me teneo, errores istos indicare, ne *obstetrices novitiæ* falsis ejusmodi conceptibus onerentur.

Non quidem inficior, funiculum umbilicalem eo modo, quo istæ figuræ exhibent, circumvolvi posse; sed nego infantem eo modo à funiculo suspensum manere posse, nisi nexu vel nodo aliquatenus adstrictus sit funiculus, sed isti in illis figuris non sunt adstricti, propterea infans gravitate corporis necessariò devolvitur; perinde ac fusus non potest suspensus manere à filo inglomerato, sine nodo vel nexu adstricto; ita infans non potest suspensus manere à funiculo umbilicali, medio corpori saltem circumvoluto, nisi nexu aliquo vel nodo adstrictus sit. Sed forsan dicet iste Auctor: infantem aquis innatantem, pondus non habere, tanquam undique pressum, aquisque quasi suffultum, ita ut pondere suo non possit deprimi: sed posito, rem ita se habere, fallit tamen argumentum illius; istæ enim figuræ exhibentur ad docendum, quòd infantes ista suspensione retineantur, ut ne in ostium delabantur: si hoc verum est, utique gravitas supponenda erit, aliàs illa suspensio in causa non est, quòd infantes non delabantur; & posito, in aquis stagnantibus gravitatem non habere locum, (quod falsum est) illa tamen statim post effluvium aquarum locum haberet. Nona & decima ipsius figura etiam confictæ sunt & falsæ, & nullus unquam infans hoc modo à funiculo umbilicali collo circumvoluto suspensus manere potest: aut enim funiculus illum suspensum tenet, aut non: si prius, crura ad minimum & nates infantis dependebunt, non autem tergum aut latus: si posterius; infans non suspensus manebit, sicut hac figura exhibetur, sed gravitate sua devolvetur ad os uteri; istæ ergo figuræ veritatis expertes mera sunt figmenta: hoc pacto mundus completur libris & ingentibus voluminibus, in quibus, quæ bona sunt, mera aliorum Auctorum apographa; quæ verò nova, adornata cerebri figmenta sunt, quibus legendis homines nummos cum tempore perdunt. Quisnam

nam inſpectis hujus Auctoris figuris non diceret, nullam omnino rem faciliorem eſſe, quàm infantem vertere in utero tam ſpatioſo, qualis hic repræſentatur: nimirum infantes tam ſpatioſe poſiti, uti hæ figuræ exhibent, in utero æque facilè verti poſſent, ac in vaſculo ſive receptaculo butyri, ſed res tam facilè ſub manus non ſuccedit, nam multo minus ſpatii datur, ne dimidium quidem, imò ſi dicerem ne quarta pars, non multum errarem.

Sed redeamus ad incommoda, *ex procidentia funiculi umbilicalis oriunda*, quorum præcipue ſunt quatuor: *primum* eſt *anguſtia meatus*, unde infanti tranſire, & *obſtetrici funiculum* removere, vel eundem ſimul cum infante excludere difficilius eſt. *Secundò* inde oritur *retentio* in meatu, quia ſcilicet reliqua *funiculi* pars tanto brevior fit: vel *tertiò obitus infantis*, ſi ſcilicet *funiculus* frigore rigeſcit aut interpremitur, unde motus ſanguinis præpeditur vel penitus aboletur: vel tandem *quartò abruptio placentæ.*

Meatum (os uteri nimirum & vaginam) *à funiculo procidente obſideri* & *anguſtari* certum eſt: quicquid enim illuc illabitur citra ſummam neceſſitatem, non poteſt non præpedire tranſitum: non adeò craſſus quidem eſt *funiculus umbilicalis*, attamen ſemper duplicatus procidit, ac ſi diutius ita propendet, intumeſcendo craſſeſcit, tumque multum ſpatii occupat, unde infanti via anguſtatur, & *obſtetrix* impeditur, ut infanti promovendo operam tribuere non poſſit: *Funiculum umbilicalem procidentem brevitate ſua infantem retinere* poſſe intellectu facile eſt; nonnunquam enim procidit *funiculus*, quouſque per longitudinem ſuam licet: quòd ſi tum infans juxta penetret, *funiculus* ſubinde magis detrahitur, & quum longius non poteſt demitti, *aut ipſe rumpitur, aut placentam abrumpit*, unde infans retinetur: Nonnunquam etiam *funiculi procidentiam infanti mortem afferre* poſſe *obſtetrices* ſatis ſuperque experiuntur, imprimis quæ negligunt eundem protinus in locum ſuum redigere; *funiculo* enim diu excluſo infans non poteſt in vivis manere, quia motus ſanguinis aut frigore aut compreſſione ſufflaminatur, quippe frigus

funiculum prolapsum corripiens sanguinem facilè coagulat & sistit, potissimùm si compressus sit *funiculus* sive coarctatus, quod duplici modo fit: aut ori uteri solùm apprimitur, aut ossibus pelvis, idque cùm in bene tum male verso utero, diversimode tamen locum habet, uti sequentibus videbimus, quò *obstetrices novitiæ* instituantur, quomodo sese in ejusmodi casibus gerere debeant: eum in finem inspiciamus 19. & 20. *Figuram.*

Figura 19. exhibet infantem *bene versum* in utero *nimis ad vertebras lumborum resupinato*, unde *caput* infantis *ossibus pubis impactum hæret*, & *funiculo eo facilius subterlabendi locus aperitur:* dum enim caput ossibus pubis impactum hæret, neque in os uteri impetum facere potest, *funiculus* cum aquis in ostium delabitur, & humoribus effluxis statim permeat proceditque, quod *obstetrix sagax* prævertat oportet, funiculum statim removendo humoribus modò effluxis, si quidem id facere ante effluvium aquarum minus potuerit; porro omni studio caput ab ossibus pubis removere, rectàque in ostium dirigere conetur, ut hoc pacto *funiculi iterata procidentia avertatur*, quod alio modo vix potest caveri; aut si consultius arbitretur, infantem versum pedibus extrahere, id statim efficiat.

Figura 20. exhibet infantem *bene versum* in utero *dextrorsum obliquato*, quare *os uteri* cum *capite* infantis *ad sinistrum os coxæ impingit*, unde si *funiculus* infrà ad ostium subterlabatur, humoribus deprimentibus aut effluentibus procidit: & hanc rem *obstetrix* sibi præ aliis præcipuam habeat, scilicet, ut *statim ab initio laboris* tactu percontetur, *funiculusne umbilicalis*, aut *aliud membrum juxta cum capite ostio immineat necne*; quo observato protinus omni nisu istud removeat, idque, si possibile est, ante aquas effluxas, vicibus post singulos dolorum impetus repetitis, si membrana remissa fuerit; simul omni studio adnitens, ut caput omni mora rupta bene versum in ostium penitus dirigatur, nisi res suadeat, infantem versum *pedibus* extrahere.

Quemadmodum autem *provida obstetrix* summopere studet cavere, ne *funiculus umbilicalis caput prævertat, aut juxta cum illo*

illo prodeat; ita etiam omni ſtudio caveat oportet, *ne funiculus interprematur*, quod plurimùm fit, quando is ante vel juxta cum capite prodit: poſito enim, *funiculum* ante vel juxta caput non laxe propendere, ſed circa vel ante illud intenſum eſſe, caputque eo, quo *Figurâ* 19. & 20. exhibetur, modo ſive obliquum in os coxendicis, ſive pronum in oſſa pubis impingere, quid aliud inde conſequetur, quàm ut infans, *funiculo inter caput & oſſa compreſſo*, brevi tradat ſpiritum, quia ſcilicet ſanguis non poteſt moveri? quod quum contingere poſſit, *obſtetrix* omni ratione & labore caveat oportet, ne funiculus iſto modo interprematur: vel ſi ſerò arceſſita infantem in illo ſtatu inveniat, protinus omni mora rupta funiculum ab iſta compreſſione liberet: quem in finem, funiculo oſſibus pubis appreſſo, parturientem capite demiſſo & inferiore corpore elevato reſupinet, ac infantis capite repreſſo *funiniculum poſt illud, quoad poteſt, remittat*, caputque ſine mora prævium in pelvim inducat, quod ſi minus conſultum ſit vel poſſibile, *pedibus* inveſtigatis infantem verſum extrahat.

Quòd ſi *funiculus umbilicalis ſiniſtro oſſi ilium apprimatur*, parturientem inferiore corpore elevatam in ſiniſtrum latus declinet, & dextrâ caput removeat, funiculum extricatum in ordinem redigens, ſimul, ſi conſultum videtur & poſſibile, *caput* prævium in pelvim inducat, aut ſine mora verſum infantem *pedibus* extrahat: Contrà *funiculo dextro oſſi ilium appreſſo* parturiens in ſiniſtrum latus reclinanda, caput ſiniſtrâ removendum, & hac ratione *funiculus* expediendus eſt.

Similiter accidit ſed rarius, ut *funiculus* à capite retrorſum *vertebris* vel *oſſi ſacro apprimatur:* tunc caput alterutra manu removendum, prout ſcilicet plus minus in alterutrum latus vergit; parturienti (ſi vires ſuppetant) *in genua provolutæ* à tergo manum ſoſpitam admoveat *obſtetrix:* aut, ſi infirmior fuerit, *in alterutrum latus* declinetur, *uno pede ad ventrem attracto*, ut plus ſpatii ſuppetat: in omnibus hiſce caſibus *prompte* & omni mora rupta res peragenda eſt.

Equidem non ignoro, quòd ad hæc relaturi ſint, *ea non ſemper effici poſſe, caput firmiter impactum tam facilè haud removeri, faciliuſque id dici quàm effectum dari poſſe:* ſed ego compertum habeo; quòd, *licet factu difficile, impoſſibile tamen non ſit, niſi inexpertis timidiſque obſtetricibus*, quæ neque audent, neque ſciunt id efficere: hîc enim longe aliter ſe res habet infante tam alte adhuc ſuſpenſo, quàm ſi caput jam in pelvim illapſum inibique compreſſum fuerit, in quo ſtatu fateor iſta nonnunquam peragi non poſſe.

Si *funiculus umbilicalis ante vel juxta caput prodeat* in utero *recte verſo*, tum compreſſionis periculum minus quidem eſt, attamen *motus ſanguinis* poterit præcludi duplici hoc modo: ſi ſcilicet *funiculus* inter caput & os uteri comprimatur, aut ſi caput grande fuerit, & *funiculus* inter illud & oſſa pelvis coarctetur, non quidem eo modo, quo in præcedenti poſitura, ubi caput in oſſa impactum hæret, *funiculumque* interprimit; ſed quia caput juxta cum *funiculo* per anguſtiam pelvis permeat, quod ſine preſſura fieri non poteſt, tum *funiculus* à latere non poteſt non comprimi: preſſura quidem minor eſt, ſi *funiculus temporibus* adjacet: contrà ſi *fronti* impoſitus ſit, maximum periculum imminet, quo obſervato in rem erit, quamprimum *funiculum* in tempora ſemovere.

Si forte *funiculus cum manu, cubito, humero, pede* vel *genu prodeat*, ita ut caput non ſentiatur, tunc *obſtetrici* humoribus nondum effluxis opera non inſumenda eſt huic vel iſti membro removendo, irritus enim labor eſſet, niſi nonnunquam manum pedemve vellicando tentare velit, num infans iſta attrahendo poſituram forſan mutet: interim *obſtetrix* à parturiente nunquam diſcedat, ſed attente effluvium humorum expectet oportet, parata, tum confeſtim manu in uterum immiſſa infantem pro ratione ſitus aut *capite prævio* in oſtium introducere, aut *pedibus* extrahere, non permittens *funiculem umbilicalem* ante infantem excludi. Verùm *obſtetrix* ſeu *Chirurgus obſtetricans* ſerius arceſſitus, ſi invenerit *funiculum juxta cum brachio* aut *pede* jam

ex-

exclusum, *funiculo* quamprimum rursus immisso, infantem *pedibus* extrahat oportet.

Denique *funiculus umbilicalis* sine ullo alio membro *solus* in ostium provolutus indicat plerumque, infantem *transversim* situm in utero, atque manus pedesque, tergum vel ventrem proventura esse; quapropter *obstetrici* accurate observandum est momentum effluvii humorum, ut protinus *humoribus nondum omnino effluxis* manu immissa in situm infantis inquirat, secum dijudicans, an consultius sit *caput* in ostium dirigere, aut infantem *pedibus* extrahere; & quod tutius censet & commodius, efficiendum: *præstat* enim *infantem sine mora pedibus extrahere, quàm capiti in ostium dirigendo diutius immorari*, & nihilominus vel tandem ad *pedes* quærendos necessitate adigi.

Varios quidem *infantum situs* adhuc exhibere possem, & ostender, qua ratione in ejusmodi versionibus *funiculus umbilicalis prævius* prodire possit: verùm qui probe comprehenderunt, quæ hactenus tradita sunt, eos etiam satis scire opinor, quid in reliquis casibus agendum sit: contrà qui antecedentem instructionem non possunt capere, nec amplioribus satis instruentur, quapropter hoc Caput finiemus.

Si forte infans capite prævio *collo tenus* exclusus fuerit, *funiculo umbilicali* collo dupliciter aut tripliciter circumvoluto, ut hoc modo *decurtatus* non satis possit extendi, & proinde infantem retineat, tum *obstetrix* subditis digitis tentet *funiculum* laxatum supra caput removere; quod plerumque factu non admodum difficile est, licet nonnunquam cum majore labore conjunctum: ego quidem hactenus semper hoc pacto illud effectum dare potui: attamen quum per arctiorem adstrictionem non licuerit supra caput removere *funiculum*, quod plerique tradunt, faciendum erit, scilicet: *funiculus filo constringendus* duobus locis, duorum triumve digitorum latitudine distantibus, inter quæ ligamina dissecandus est: sed necesse est, tunc statim subsequi exclusionem, aliâs infans exspirabit.

Ex-

Explicatio 19. & 20. Figuræ.

Fig. 19.

aa Vertebræ.
bb Oſſa ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium femoris.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus,
h Infans, cujus caput in oſſa pubis impingit.
j Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

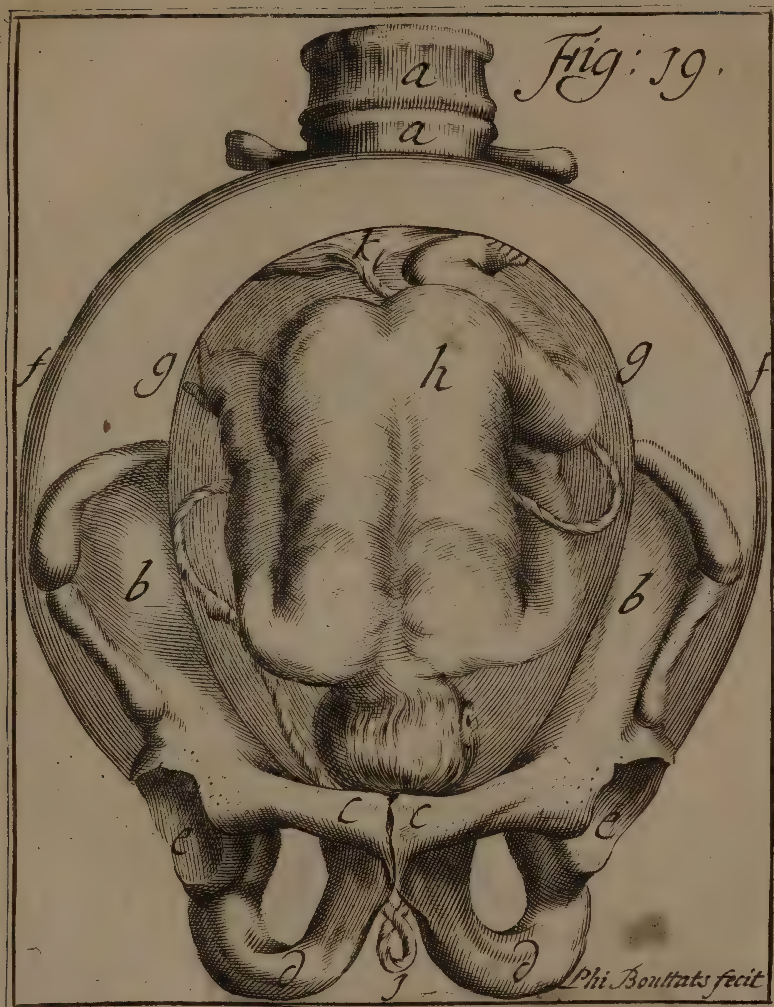
Fig. 20.

aaa Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus.
h Infans, cujus caput in ſiniſtrum os ilium ſeu coxæ impingit.
jjj Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

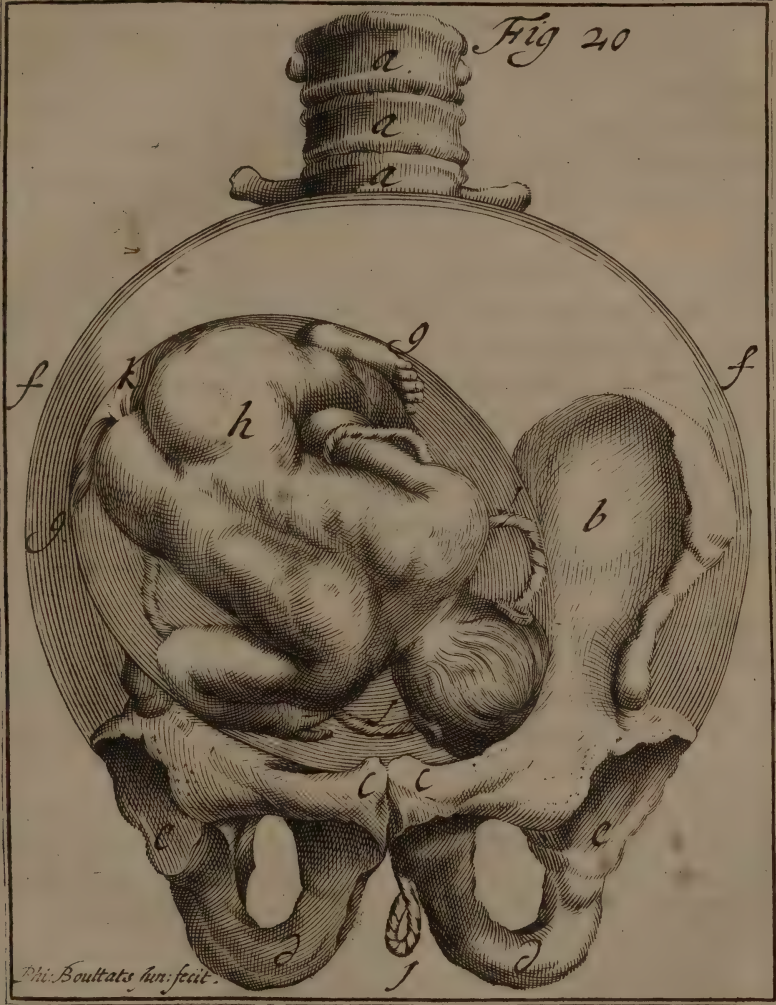
CAPUT XXXIX.

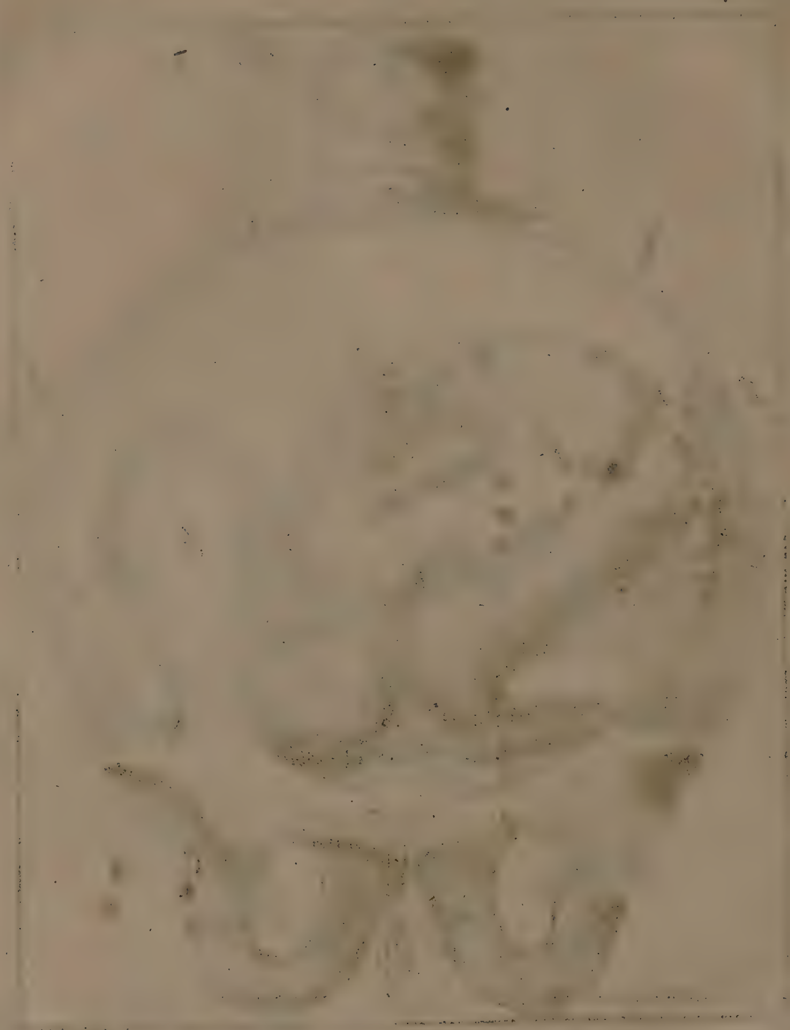
De Infantibus, manu, cubito, aut humero prodeuntibus.

VArie infantes excludendi in oſtium prodeunt, *manu* ſcilicet, *cubito*, aut *humero*; ſed facilior partus eſt, ſi *manu*, quàm ſi *cubito*; itidem facilior, ſi *cubito*, quàm ſi *humero* infans pro-

Fig: 19.
a
a
k
f
g
h
g
f
b
b
c
c
e
e
d
d
i
Phi. Boultats fecit

Fig 20
a
a
a
g
f
k
f
h
b
g
c
c
c
c
d
d
Phi: Boultats jun: fecit.

prodeat. *Manus* plerumque prope caput versatur, unde haud mirum est, si ante, aut simul cum capite in ostium penetret: membranâ nondum diruptâ *manus* ut plurimùm prævia prodit; quando autem humoribus jam effluxis *manus* non statim in ostium prorumpit, sed simul cum capite in alterutrum latus obliquatur, tunc *cubitus* facilè aut *humerus* in ostium prodit, subsequente sæpius *funiculo umbilicali*, uti videre est in 21. *Figura*.

Pravi hi infantum situs nonnunquam in utero *recte verso*, sed sæpius in *prave verso* inveniuntur: quemadmodum enim alienum non est ab utero *bene locato*, infantem dicto modo prave versum prodire; ita *utero obliquato* maxime proprium est continere infantes *obliquatos*: ratio est, quòd plerumque in hoc vel illud os pelvis impingant, *proni* aut *ad alterutrum latus tendentes*, unde mirum non est, si caput similiter pronum, supinum vel in alterutrum latus obliquum situm sit; quòd si hoc modo manui, cubito, aut humero via detur aperta, quid mirum, si prius proveniant.

In *recto* quidem utero caput etiam in alterutrum latus nonnunquam declinat, imprimis, si eo, quo *Figura* 23. exhibetur, modo positum sit; tunc enim, nisi manus tempestive removeas, & caput in ostium confestim penetret, in spinam ossis ilium vel pubis illud impingit, unde facilè in alterutrum latus obliquatur aut resupinatur in utero *recte sito*: Verùm si *cordata obstetrix membrana nondum rupta* manus infantis aliquatenus retrudat, sive digitos vellicando infantem lacessat, ut manus retrahat, tunc caput facilè in ostium prolabi poterit, quia tum temporis ossibus illis nondum firmiter appressum hæret, ideoque facilè delabi potest: sed aliter se res habet in utero *male*, verso ubi infantes *transversim* ossibus & ostio pelvis imponuntur: omnia cum majore difficultate & periculo conjuncta sunt: *obstetrix* infantis membra minus distincte sentire, minus commode tractare aut disponere potest, eaque multo difficilius attingi possunt in *hoc male verso*, quàm *illo bene sito* utero; hujus enim, nimirum bene siti os rectà

deorſum verſum eſt; illius autem ſemper in alterutrum latus, anticam aut poſticam deflectit: quare omnibus auctor ſum, ut effluxis humoribus omni mora rupta *caput* in oſtium inducant, *utero* ſcilicet *recte locato*, qualem *Fig.* 23. exhibet, ubi maxime convenit manus retrudere, & caput ſponte delabetur; aut digitis ſecundùm faciem ſupra frontem immiſſis idem vertendum & in oſtium deducendum eſt: infantibus autem in *obliquo utero* poſitis ſuadeo *ſine mora pedes inveſtigare.*

Et quamvis *brachium* in oſtium propendens minus commode immitti aut retineri poſſit, penetrandum tamen eſt, & *pedes* quærendi: *ſæpius non niſi tempus perditur brachio immittendo aut retinendo*; interdum enim experientia docet, facilius manum penetrare poſſe *brachio propendente*, quàm eodem rurſum *immiſſo*: Ego quidem nonnunquam coactus eram brachium iterum emittere, donec *pedes* prius acceperam, quibus protractis infantem *brachio* ſurſum removi, *brachioque* tum facilè *immiſſo* infantem feliciter vertebam: hoc proſpere quidem ſuccedit in utero *recto*, ſed idem tentantes in utero *obliquo* maximas inveniunt difficultates, imprimis ſi brachium ad humerum uſque jam dudum excluſum fuerit, humores effluxerint, & dolorum impetu vehementi omnia arcte compreſſa ſint.

Explicatio 21. 22. & 23. *Figuræ.*

Fig. 21.

aaa Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus, ore ad os ilium obliquato prope os pubis.
h Infans in utero, cujus caput in ſiniſtrum os ilium impingit, brachiumque in oſtium prodiit.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina ſive placenta.

Fig.

Fig 21.
a
a
a
b
c
c
d
d
e
e
f
f
g
g
h
i
k
l

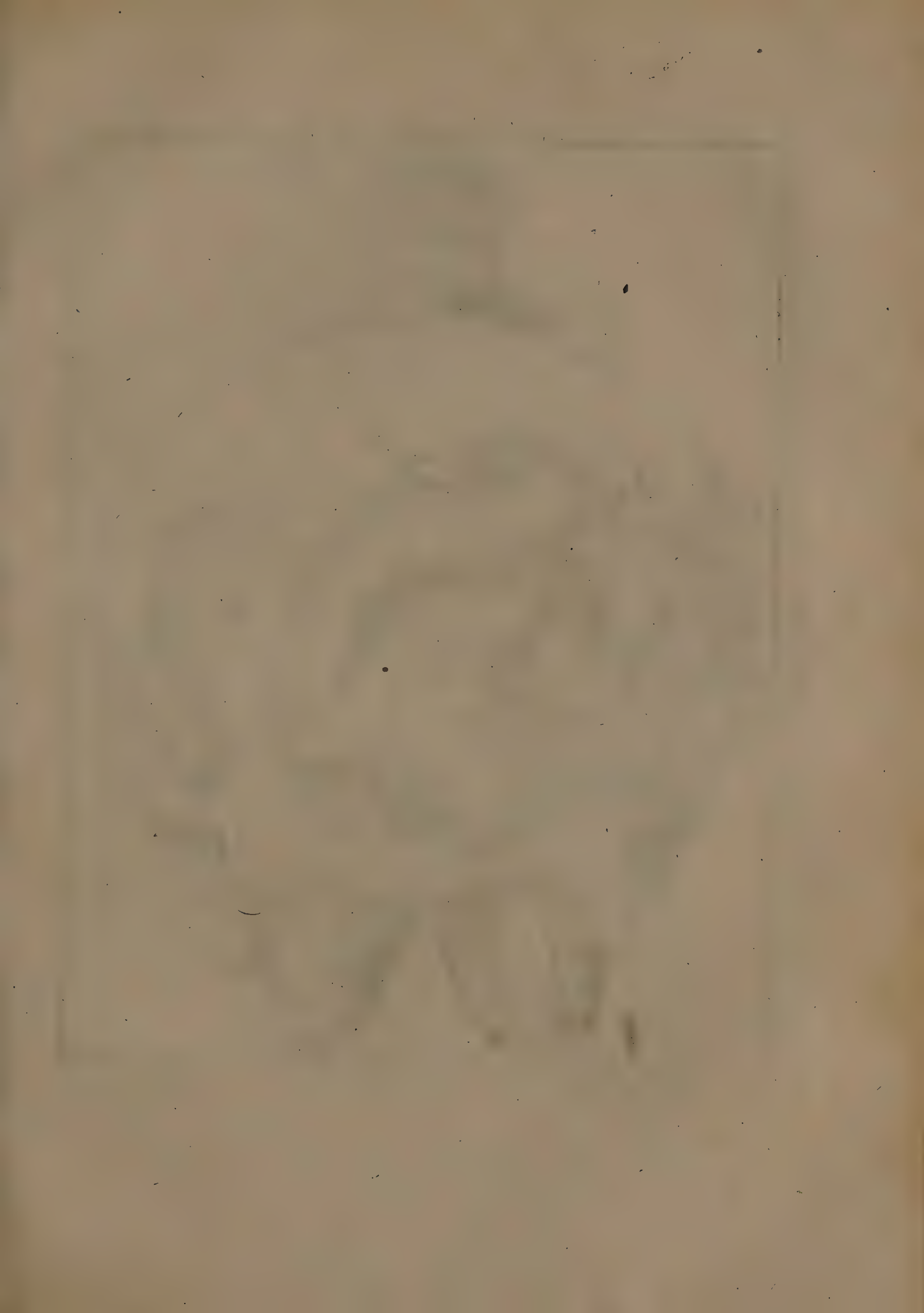

Fig 22
a
a
a
g
k
f
f
b
g
h
i
c
c
e
e
d
d

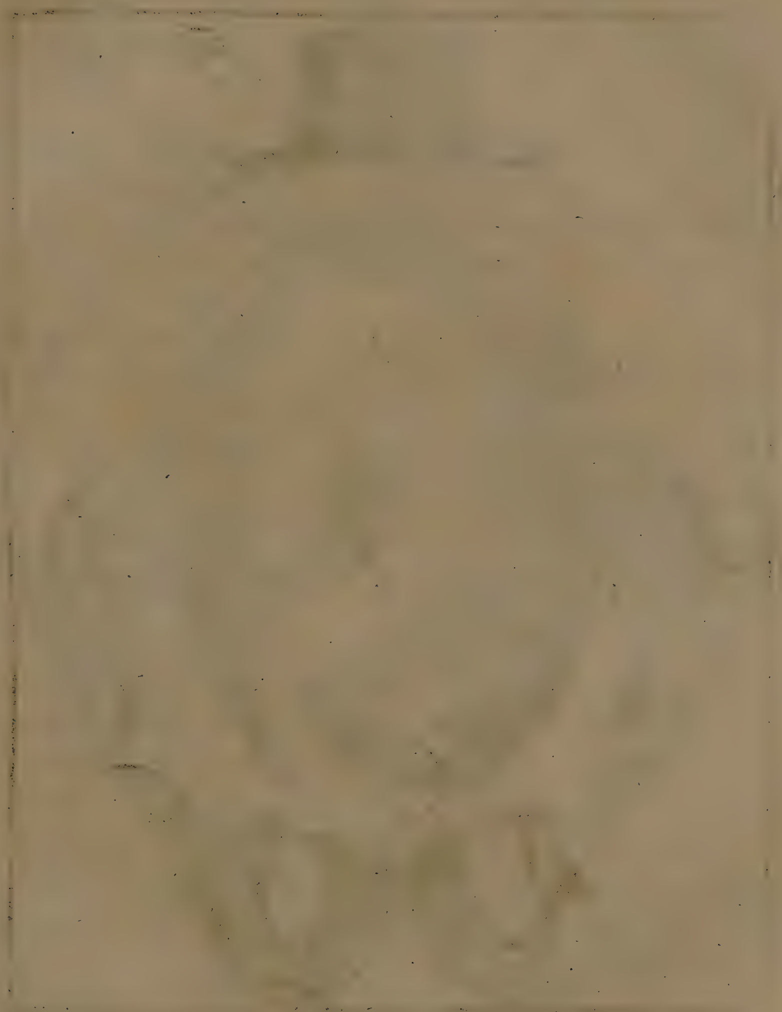

Fig: 23.
a
a
k
h
f
g
g
f
f
b
b
c
c
e
e
d
d

Fig. 22.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, ore ad dextrum os pubis & coxendicis obliquato.
h Infans, capite in oſſa pubis impingens, cujus humerus in oſtium inclinat.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 23.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Pyxides ſeu acetabula, in quibus capita oſſium femoris vertuntur.
f f Circulus ventris.
g g Uterus bene ſitus.
h Infans, manibus in oſtium præviis.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Ulterior Figuræ 21. 22. *&* 23. *explicatio.*

Perſpectis jam, quæ neceſſaria ſunt ad cognitionem *variæ funiculi umbilicalis procidentiæ*, & incommodorum inde reſultantium, è re erit, antequam ab *his Figuris* diſcedamus, quodammodo inquirere, *qua ratione infantes ita locati commode verti poſſint:* miſſo igitur funiculo umbilicali *has Figuras* inſpiciamus, quaſi eundem propendentem non exhibentes; ſiquidem infans & uterus hoc modo verſi nonnunquam inveniuntur, quo hîc loci exhibentur, ſine prodeunte funiculo umbilicali.

Fig. 21.

Figura 21. uterum exhibet *fundo dextrorſum*, *ore* autem *ſiniſtrorſum* ad os coxendicis *obliquatum*; infans in illo ex parte in ventrem *pronus*, ex parte autem *in latus* inclinat, *capite oſſi ilium impoſito*, *brachioque in oſtium prodeunte*: Infantes capite in os ilium ita impingere ſolent, quia ſtatim ab initio ante vel mox poſt effluvium aquarum *inconvenienter tractati ſunt*, quippe ante effluvium aquarum arcte adeò non comprimuntur in utero, ſed ſatis ſpatii illis eſt, humoreſque liberum concedunt motum: iis autem effluxis uterus arctius contrahitur, & infantes ita comprimuntur, ut ſitum porro mutare non valeant; membra verò oſtio proxima in illud illabuntur, ibique quaſi ſtabiliuntur: *obſtetrix* ergo mox poſt humorum effluvium manum in uterum immittens infantem ſatis commode vertere poteſt, *caputque* in oſtium dirigere, vel minore cum periculo infantem verſum *pedibus* extrahere; quapropter *obſtetrix* manum ſemper promptam habere debet, ut *humoribus jam profluentibus*, *eam protinus immittere*, & quantum poteſt, *eos obſtruere* queat, quæ ad infantem diſponendum vertendumque pertinent, porro expedite efficiens.

Obſtetrix os uteri minus alte ſuſpenſum ſentiens, ut ſpes ſit, caput facilè in pelvim & oſtium introducendi, id quidem efficere poterit retruſo corpore infantis mediante brachio aut humero, quò caput pondere ſuo ſponte in oſtium deferatur, vel ſi hoc minus procedat, ipſamet *caput aliquantulum promoveat* ſeu *protrahat*, ut delabatur: quòd ſi hoc ipſum minus commode fiat propter uterum nimis in latus obliquatum, unde ipſius os alte nimis ſuſpenſum manet, ut caput, etiamſi in oſtium promotum, nihilominus in os ilium adhuc impingat, tunc minime conſultum judico, illud in oſtium producere; ſed potius *manu ſubter ventrem ad pedes immiſſa eoſdem* (ſive ſigillatim ſive conjunctim) *ſecundùm ventrem in oſtium protrahere*, iis enim hoc modo in oſtium protractis uteri fundus facilius elevatur, ejuſque os in pelvim illabitur, ac denique excluſio tutius & majore commodo & matris & infantis ſuccedit. In

In hoc casu annotandum adhuc censeo: nimium plerosque metuere, *ut infantes pedibus in ostium præmittantur*, quare Veteres tradunt, *infantem pedibus prodeuntem vertendum, caputque prævium in ostium dirigendum esse*, qui labor aut impossibilis, aut inutilis sane foret; quippe infantis pedibus prodeuntis exclusio interdum æque prospere, imò citius succedit, quàm capite prævio prodeuntis: & ut libere fatear, in ista periculum parum majus mihi apparet, quin ego asserere ausim, *cum minore sæpius periculo conjunctum esse istum Agripparum enixum:* Et quamvis *ego* forsan *primus* hæc scribere ausus sim, tamen non possum, quin hæc mea sensa detegam, siquidem asseverare possum, me nunquam tantum periculi & laboris percepisse in exclusione infantum pedibus præviis prodeuntium, quàm caput offerentium; unde facilè suadeo pedes prehensos producere, *præsertim in obliquo utero*, qui, etiamsi res felicissime eveniat, nunquam non difficilis partus causa est.

Fig. 22.

Hæc 22. *Figura* æque ac præcedens *obliquum* exhibet uterum, in quo situs est infans *supinus*, *capite resupinato*, *humeroque ostio* seu ori uteri *proximo: hic situs infantis inter pessimos numerandus est:* humero quidem sursum repulso, corporeque remoto multo labore *caput* vel tandem in ostium inducitur; sed hoc facto quis inde rerum progressus? tum caput adhuc *supinum* vel facie sursum versa provenit, quod etiam difficilis partûs genus est, & quod malum aggravat, *vertex in sinistrum os ilium impactus hæret*, nec nisi multo labore in pelvim inducitur: quapropter nemini auctor esse vellem, ut hac data uteri & infantis positura caput prævium in ostium dirigat, sed potius *pedes quærat*, dextrâ scilicet inter caput & dextrum humerum immissâ ad *dextrum pedem* usque sive *genu*, quod aliquatenus prius attrahendum est, deinde & *inferior pes præmissis ejus digitis* attrahi potest; porro *sinister* pes quærendus & pariter attrahendus est; denique combinati in ostium sensim producendi, quo pacto infans facilè vertitur.

Hîc loci etiam notandum eſt, quòd mirum mihi viſum ſit, *Juſtinam obſtetricem Sereniſſimæ Electricis Brandenburgenſis* haud obſervaſſe, *infantes commodius verti, ſi digitis pedum præviis, quàm ſi calce protrahantur*; ipſa enim in ſuis Figuris exhibet modum infantes calcaneo plurimùm prævio protrahendi, quum tamen *infantis corpus digitis pedum ventrem verſus multo facilius, quàm calcaneis tergum verſus flectatur & invertatur*; *lumbi* enim atque *tergum* longe *commodius anticam quàm poſticam verſus incurvantur*: propter hanc præpoſteram inverſionem in quacunque fere difficili verſione *laqueis* illa opus habet ſeu *tendiculis*, ut ſcilicet ambas manus operi admovere queat: ego autem digitos pedum ventrem verſus agens infantem verto ſine laqueo, altera ſaltem manu, abſque violentia & periculo: Et *hoc ipſum tanquam magni momenti obſervationem obſtetricibus novitiis commendo*; vix enim credile eſt, quantum commodi afferat verſioni infantum, ad quam rite peragendam opus eſt, *ut diſtinctam ſitus infantis cognitionem habeas*, unde palam fit qua manu res tractanda, quaque via ad pedes penetrandum ſit.

Si infantem hoc modo ſitum vertere velis *attollendo pedem calcaneo ad tergum inflexo*, id ſine violentia non effectum dabis, niſi laqueo pedi injecto, quo altera manu trahas, dum altera caput humerumque ſurſum trudis, ut hoc pacto infans verſetur. Sed notandum, quòd difficile admodum ſit, laqueum pedi injicere propter *viæ anfractum*, unde laqueus ſive faſcia, etiamſi pedi feliciter immiſſa, detrahendo *vehementer atterit os uteri & vaginam*, quæ infante ita ſito *flexuoſum iter inſtar cubiti incurvati* conſtituunt eo loco, quo propter oram pelvis neque os uteri neque vagina eouſque remitti aut laxari poteſt, ut faſciam rectâ lineâ protrahere poſſis: quapropter ſiquis neceſſe habeat pedi laqueum injicere, non tenui utatur faſciola, ſed *latiore mitra* vel linteo leni & firmo quod pedi magis accommodum, ſed injectu difficilius erit, neque attritu os uteri adeò infringet ac tenuis faſciola: Infans hoc modo verſus ſine mora extrahendus eſt modo jam antea tradito.

Fig.

Fig 23.

Figura 23. *uterum recte locatum* exhibet cum infante *manus prævias* in oſtium protendente, cujus *caput cordata obſtetrix* ante vel mox poſt effluvium aquarum facilè in oſtium dirigere poterit: Si verò *obſtetrix* manus in oſtium ita protentas tactu obſervet *ante effluvium aquarum*, eaſque ſentiat ſuo incremento os uteri ſatis aperuiſſe citra ultroneam membranæ diruptionem, eandem confringere quidem licet, & protinus manum immittere; tum enim difficile non erit, *caput* infantis ita poſiti in oſtium producere: Humoribus autem jam dudum effluxis, manibuſque in oſtio verſantibus, utero item jam arcte contracto ego ſuadeo, ut ſine mora *pedes* quærat, iiſdemque infantem extrahat.

Pedes infantis dicto modo poſiti facilè inveniuntur & protrahuntur, unica huic operi ſufficit dextra, via recta eſt, & genua ventri jam proxima: Neſcio, cur tanta papyri volumina literis obleverint Scriptores de *difficili infantum verſione*, quum tamen rectam tantum viam mente conciperent: tantæ molis & artis non eſſet vertere infantes, niſi hoc opus *in utero obliquo* cum majore difficultate conjunctum eſſet, quàm *in recto*: At verò ad verſionem infantum in utero obliquo & ſolida cognitione opus eſt, & ſano judicio, & manibus longo uſu exercitatis.

CAPUT XL.

De infantibus tranſverſim poſitis.

EXperientia docet, infantes in utero non ſemper rectà *in anticam prolabi*, neque ſemper rectà *in poſticam ſupinari*, aut ſi id factum fuerit; in eodem ſitu non manere, ſed interdum *loco moveri*; id quod magis commode aut incommode ſuccedit, prout ſcilicet humorum copia vel defectus majus minuſve ſpatium concedit.

Nobis jam ſermo erit de infantibus eo modo *tranſverſis*, quo

in

in 24. & 25. *Figura* exhibentur: prior *Figura* infantem exhibet *transversum in utero recto*: posterior *transversum* infantem exhibet in *obliquo utero*, cujus scilicet *fundus pronus in propendulum ventrem* inclinatus est, ore ad os ilium converso proxime vertebras lumborum. De 24 & 25. *Figura*, utpote maxime inter se convenientibus conjunctim dicemus, ut clarius pateat earum differentia: *Figura* 24. infantem exhibet *combinatos pedes ostium versus protendentem*: infans autem in 25. *Figura* sublimior sedet, necdum ad ostium usque delapsus, nisi sola altera manu, quæ ostio proxima est.

Infantibus ita prodeuntibus *obstetrix* initio laborum humoribus nondum effluxis *omnino nihil tactu sentire potest*, aut si modò aliquid sensit, mox tactu repetito nihil sentiet: quippe tales infantes sublime adhuc positi humorum mobilium copia adhuc gaudentes facilè versantur & potissimum manus pedesque movent, jam attrahentes, jam protendentes, ut circa os uteri modo manus pedemve, & paulo pòst nihil, quin jam partem capitis natiumve percipere liceat, quæ mox non sentientur, earundem loco manu, pede vel tergo sese offerente, id quod *obstetrici* probe observandum est; infantes enim isti *mobiles* rarò recte versi prodeunt: Quòd si in utero *recto* hoc incommodum contingat, in *obliquo* sane utero multo magis usu veniet, quoniam tum infans pondere suo ori uteri non apprimitur, imprimis in *prono* istiusmodi utero, qualem *Figura* 25. exhibet, ubi infans *sedere* potius quàm *cubare* videtur, manibus pedibusque quasi ludibundus, liberrime & nullo negotio membra movens, unde haud mirum, si modò hoc, modò illud membrum in ostio tactu sentiatur.

In ejusmodi posituris humores plerumque *in oblongam formam coguntur*; ostium *vacuum* est, sive solis aquis obsessum, in quibus modò hoc, modò illud membrum (uti dictum) sentire licet; quo observato partum difficilem exspectabit *obstetrix*, quapropter rebus suis attenta ad munus egregie obeundum accingetur, & omnia ad rationem probe perpendet, ut cognoscat, quid sibi

agen-

agendum ſit. Aquæ in *acuminatam* ſeu *oblongam formam coguntur*, quia ſcilicet *eæ ſolæ cum membrana impetum faciunt in os uteri*, oſſi ilium objacens; contrà ſi caput liberum in oſtio ſitum eſſet, craſſa ejus rotunditas os uteri amplius dilataret, membranamque latius diſtenderet, unde aquæ non tam in longitudinem quàm latitudinem expanderentur: Notandum autem: *ex forma aquarum oblonga non* ſemper poſſe *concludi* tanquam ex firmo argumento, *quòd caput ante ſive in oſtio non verſetur*, ut plerique putant, errantes, quia differentiam recti & obliqui uteri non intelligunt: *utero recte poſito* hoc argumentum ſatis firmum quidem eſt, ſed non item in *obliquo*; nam quando caput infantis in oram pelvis impactum hæret, aquæ in latitudinem non poſſunt expandi, ſed in longitudinem ſemper coarctantur, unde judicio ſuo falluntur exinde arguentes, caput ante vel in oſtio non verſari.

Obſtetrix igitur ante omnia ſtudioſe perpendat oportet, *uteruſne recte* poſitus ſit, an *oblique*; nam ſecundùm id ipſius actio inſtituenda erit: Si invenerit uterum *recte poſitum*, & humores *in longitudinem* expanſos eſſe; ſi modò manum, modò pedem, aut etiam caput aliquatenus tangere poterit, tunc opportunum tempus non negligat, judicans ſatis protuberare aquas, & tactu caput aliquatenus ſentiens, ocyus *membranam unguibus confringat*, & protinus *digitis caput in oſtium dirigat*, obſtaculis quibuſcunque, manus ſcilicet, pedis, funiculi umbilicalis remotis, quod tum facilè fieri poteſt, quia ſatis ſpatii ſuppetit: capite hoc pacto in oſtium inducto non eſt quod *obſtetrix* metuat, idem inde receſſurum eſſe; humoribus enim effluxis infanti in utero recto ſpatium non eſt ſeſe huc illuc vertendi, quia uterus ſtatim contractus infantem undique comprimit.

Quòd ſi *obſtetrix* obſervaverit, uterum *oblique* ſitum eſſe, ore alterutri pelvis lateri objacente, tum rem longe alia via debet aggredi: primò tentabit os uteri in pelvim inducere eo, quem ſequentibus tràdemus, modo; quod ſi bene ſucceſſerit, rem porro tractabit ſicut in utero recto: Sin autem id minus efficere

& ſcopum ex parte ſaltem attingere poterit, ita ut parvus uteri ſitus quodammodo quidem corrigatur, neque tamen eouſque reſtituatur, ut caput commode in pelvim illabens felicem partum promittat, tunc de confringenda membrana nequaquam cogitet, ſed *effluvium aquarum ſpontaneum exſpectet*, quibus prorumpentibus *adverſo quaſi flumini manum illico immittat*, non quidem capitis in oſtium producendi gratia, (niſi jam præſto adſit) ſed *pedum quærendorum ergo*, iis infantem extractura. Tutius ſane infans, utero ita poſito, pedibus extrahitur, quàm capite prævio doloribus expellitur; maximus enim hîc labor eſt, infantis caput in pelvim dirigere, quod ſi vel tandem illuc illapſum ſit *in propendulo ejuſmodi utero*, vehementer adeò in oſſis ſacri curvamen tum impingit, ut difficillime inde dimoveatur, quapropter cum majore & matris & infantis commodo ac ſecuritate fœtus *pedibus præviis*, quàm *capite* in lucem editur.

Verùm ſi fortè neglecta ſint, quæ mature facienda fuiſſent, aut *obſtetrix* ſerò arceſſita obſervaverit, humores jam effluxiſſe, manuſque aut pedes in oſtium jam protendi, *utero rectè poſito* non opus eſt, quærere & in oſtium producere caput; contrà parturientem reſupinet ſuperiore corpore demiſſo, clunibus autem elevatis, ne ſcilicet uterus ilium pondere in manum deprimatur, ſed potius recedens manui *obſtetricis* locum det; tum ipſamet ſua manu vel digitis *infantis manus in uterum removeat*, *relictis in oſtio pedibus*, aut ſi ambo in oſtio non verſentur, *utrumque producat*, & infantem hoc modo extrahat, adhibitâ curâ, ſi digiti pedum ſurſum tendant, ut infantem ſenſim verſando producat, modo jam antea tradito: Utero autem *oblique* poſito, manibus pedibuſque in oſtium protentis, & humoribus jam effluxis, *Obſtetrix* omne ſtudium conferat *ad os uteri aliquatenus loco movendum*, & quoad poteſt, in patulam pelvim dirigendum: ideoque parturientem tali ſitu diſponat, quo utero ſpatium ſuppetat, nec ille cum infante in manum *obſtetricis* delabatur; nimirum *utero propendulo* convenit parturientem *procumbere genibus*, aut *in dextrum latus inclinare*, poſteriore cor-

pore

Fig: 24.
a
a
k
f
f
g
g
h
b
b
c
c
c
c
d
d

Fig: 25.
a
a
a
a
a
b
c
c
d
d
e
f
f
g
g
h
i
k
Phi: Bouttats fecit

pore aliquatenus elevato, & ut plurimùm prono, tunc *obstetrix* manibus infantis remotis pedes in ostium producat: pedibus verò solis convenienter in ostio versantibus parturiens situ *priori prorsus contrario* disponenda erit, ut pondus uteri pariter & infantis in ostium impressionem faciant, tumque *obstetrix* infantem bene versum sensim detrahat, aut prave versum sensim versando penitus extrahat, modo alibi tradito.

Explicatio 24. & 25. Figuræ.

Fig. 24.

aa Vertebræ.
bb Ossa ilium.
cc Ossa pubis,
dd Ossa sedentaria.
ee Acetabula ossium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus bene locatus.
h Infans transversim in utero positus.
jj Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 25.

aaaaa Vertebræ.
b Sinistrum os ilium.
cc Ossa pubis.
dd Ossa sedentaria.
e Acetabulum sinistri ossis coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus propendulus, & in sinistrum latus obliquatus.
h Infans, manibus in utero positus.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLI.

De infantibus, natibus prodeuntibus.

MAnus quidem prope caput plerumque inveniuntur, sed nonnunquam longe adeò distant ab illo, ut manum sentiens nequaquam certus esse possis de capitis pedumve loco vel situ: Evidens hujus rei argumentum nobis exhibet *Figura* 27. ubi *dextram infantis in ostium protentam* videmus, dum *sinistra* cum utroque pede *prope caput in uteri fundo* versatur, *podice* sive *natibus ante ostium* positis: nonnunquam sensi alterum brachium ad humerum usque exclusum, dum alterius brachii manum suprà in fundo uteri adhuc inveniebam, quantum quidem intervallum impossibile fere videbatur; quapropter summa attentione probe discernenda sunt, quæ tactu sentiuntur. *NB. In hac Figura* 27. *connivendum est: infans magis dextrorsum inclinare debuisset; jam verò illud brachium reliquam corporis proportionem longitudine excedit.*

Figura 26 & 27. duos nobis infantes exhibent, quorum uterque *complicatus* in ostium tendit, alter dorsum, alter autem latus nobis obvertit: Infantes in *recto* utero ita complicati prodeuntes, sive tergum nobis obvertant, sive ventrem, eadem fere facilitate excluduntur, qua capite prævio prodeuntes, (imprimis *si tergum nobis obvertant*) præterquam quòd labor plerumque difficilior sit, quia clunes item complicatæ caput crassitie superant, ore autem uteri à natibus prius dilatato & caput deinde facilè permeabit, juxta proverbium: *clunibus præeuntibus capiti non officit obex:* quapropter *obstetrix* operam non consumat in ejusmodi infantibus complicatis vertendis, sed eosdem libere patiatur prodire, enixum tantummodo, quoad potest, secundet *os uteri cum vagina dilatando*, & *os coccygis reprimendo*, quò commodior via pateat, id maxime curans, si masculus fuerit, *ne scrotum nimis premendo lædat*, quod facilè

quidem evenire poteſt. At verò infantibus *ventre ſurſum verſo* prodeuntibus non omnia tam commode cadunt, tunc majus periculum eſt: ne caput *oſſibus pubis*, ad quæ converſum eſt, *mento adunco adhæreat:* ad quod præcavendum natibus aliquatenus excluſis pedes extrahendi & infans protinus invertendus eſt ventre deorſum flexo, quod fit altera manu ſubter dorſum, quouſque fieri poteſt, altera verò ſuper ventrem immittenda, ambabus ſimul infantem verſando, pariterque extrahendo, æque ac ſi pedes prævii prodiiſſent.

Si verò infantes complicati præviis clunibus prodeuntes *alterutri ſuo lateri incumbant*, ſive altera manus ſimul prodeat, ſive non, uti *Figura* 27. exhibet, tunc longe difficilior eſt enixus, quippe tum infans tota ſua latitudine obvertitur pelvi, qua maxime anguſtata eſt: *obſtetrix* igitur, ſi ante vel poſt effluvium aquarum obſervaverit, infantem hoc modo prodire, eundem ita verſum in oſtium progredi prohibeat, & ante effluvium etiam aquarum, quotieſcunque dolores ceſſarunt, quantum quidem poteſt, ſtudeat infantem ita verſare, ut ventre deorſum verſo prodeat: quod ſi *obſtetrix* ante effluvium aquarum infantem ita verſare non poterit, id efficere non negligat, *quamprimum aquæ effluxerunt*, dum affatim ſpatii adhuc ſuppetit: humoribus enim omninò effluxis, & infante undique compreſſo idem ægre efficiet, quin parturientem pariter & infantem magnis affligat doloribus, propterea tum ſatius foret, *prehenſis pedibus* infantem extrahere; quid quæſo juvat hîc longas nectere moras? ſiquidem infans, ſive complicatus prodeat, ſive ſimplex pedes protendat, vel tandem capite *poſtremo* excluditur; cur ergo gravaretur *obſtetrix*, quamprimum pedes protrahere? modo conveniente ſolertia id ſciat efficere.

Obſtetrix infantem *verſare*, pedeſque *prævios* producere cupiens, parturientem reſupinet oportet, capite demiſſo, tum infans non adeò deprimitur: porro manu juxta nates & femora uſque ad pedes immiſſa calcaneo eos attrahat ad clunes uſque, tum eadem manu nates ſurſum reprimat, aut in alterutrum latus re-

removeat, pedesque porro attrahat: sin autem satis spatii non suppetat, tunc pedes tenui fascia injecta teneat, usque dum nates sursum represserit: at infans unica manu interdum facilè versatur.

Si vero infans complicatus podice prævio in ostium prodeat in *utero obliquo*, sive prono, sive supino, sive in alterutrum latus obliquato, tunc maxime accommodatum erit, mox post effluvium aquarum *pedes investigare*; scilicet parturiente prius ita disposita, ne uterus in manum prolabi queat, infans quousque potest, sursum removeatur, tum manu ad pedes usque immissa ii prehensi primò natibus apponantur, quo facto infans iterum sursum removendus, porro bini pedes in ostium producendi, denique infans hoc modo omnino extrahendus est: & hæc sane methodus convenientior prorsus & tutior est, quàm si permittas infantem complicatum prodire, quippe difficillimum & intensissimis doloribus conjunctum foret, infantem hoc modo complicatum eniti.

Ex his modesto Lectori liquet, *quanti usus sit uteri recte vel oblique siti cognitio*, unde facile colligere est, quantis olim erroribus obnoxii fuerint & adhuc sint *Obstetricantes nescientes, uterusne oblique an recte positus sit:* venia quidem & impunitas concedenda iis, quibus nunquam alius nisi rectus uteri situs innotuit, quòd qualicunque data positura eodem semper modo exclusionem efficere studeant, equidem uno omnes calceant calopodio: quanta autem incommoda parientes inde senserint hactenus, & adhuc dum sentiant, quotidiana testatur experientia: Quilibet propriam scrutetur conscientiam, & delicta sua confiteatur Deo, qui peccata temporibus tolerantiæ commissa dissimulat: Quisquis autem *patefacto hoc novo Lumine* sciens prudens cæcutit, crimine difficulter se expediet rationem redditurus.

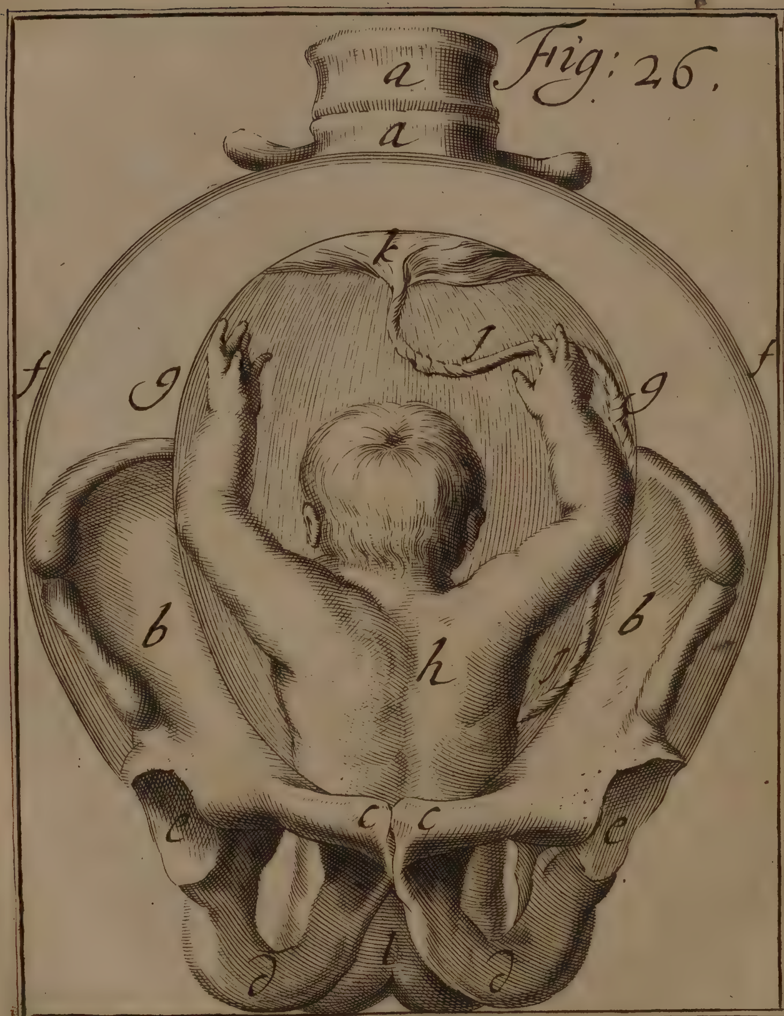

Fig: 26.
a
a
k
l
f
f
g
g
b
b
h
c
c
e
e
i
d
d

Fig: 27.
a
a
k
i
f
g
g
f
b
b
h
c
c
e
e
d
d
l

Explicatio 26. *&* 27. *Figuræ.*

Fig. 26.

aa Vertebræ.
bb Oſſa ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Ventris circulus.
gg Uterus.
h Infans, complicatus in oſtio.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Infantis podex.

Fig. 27.

aa Vertebræ.
bb Oſſa ilium.
cc Oſſa pubis ſive pectinis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus.
h Infans tranſverſim ſedens, podice & altera manu in oſtium prodiens.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Manus infantis in oſtium protenta.

Sicubi tanquam regulam generalem tradidimus, infantum pedes non niſi digitis ſurſum verſis extrahendos eſſe, id minime obſtat, quin in hoc vel conſimili caſu (pedibus nimirum oſtio tam prope imminentibus) eos calcaneo nonnunquam protrahere liceret; iſtud enim dictum volumus de pedibus ſuprà in fundo uteri poſitis, & quum infans omnino invertendus eſt, non autem in ejuſmodi caſibus, ubi nullo negotio pedes aliquatenus attractos calcaneo in oſtium ſtatim inducere licet.

C A P.

CAPUT XLII.

De infante, ventrem in ostio cum vena umbilicali offerente.

INfantibus ventre prævio prodeuntibus non raró contingit, *venam umbilicalem præviam in ostio propendere*, quæ si sola in ostio versetur, & eandem nullo alio membro comitatam sentias sive mobili sive firme ostio inhærente, tunc metuendum est, ne fœtus *ventre* aut *dorso prævio* seu prodierit jam, seu proditurus sit.

In 24. & 25. *Figura* vidimus, infantes nonnunquam *transversim* in utero sitos esse, *capite* scilicet in hoc, in altero autem latere *podice* posito, alter infans *manum*, alter *pedes* in ostium protendit: nonnunquam autem neque manus, neque pedes sese offerunt in ostio, sed infans capite resupinato delabitur *ventre prævio*, quod plurimùm fit *post effluvium aquarum*, tunc uterus contrahitur, vel concidit potius, siquidem constringentibus doloribus coarctatus deprimitur; unde & infans cogitur delabi, ac sicubi caput pedesque firmius detinentur, tum tergo retrorsum incurvato venter in ostium delabitur: ad quam rem præcavendam *obstetrix* diligenter attenta parturiente convenienter posita, *quamprimum aquæ effluxerunt, manu in uterum immissa removeat venam umbilicalem*, uteroque recte sito studeat *caput in ostium producere*, si facili negotio potest, uti nonnunquam solet, infante scilicet adhuc alte suspenso, ac tergo nondum nimis incurvato, tum enim manus leniter induci poterit usque ad sinciput infantis, caputque lente detractum sensim in ostium produci.

Si verò *lumbi infantis* eousque jam delapsi sint, ut *Figura* hæc 28. repræsentat, quod plerumque fit post effluxos dudum humores, tum *non suaderem caput infantis in ostium producere*, sed consultum judicarem, *pedes prius protrahere*, quod quidem *medita-*

ditate agendum est: etenim non sufficit, manu ad pedes usque penetrare, quod infante ita verso satis difficulter quidem succedit; sed etiam sciendum est, *qua ratione deorsum ducendi sint*, quippe haud perinde est, quomodo id effectum detur, & recte quidem & prave id fieri potest: Posito, quòd quispiam infantem ita versum, qualem *Figura* 28. exhibet, *pedibus* extrahere velit, qui propterea manu infrà prope ventrem secundùm latus infantis immissa usque ad pedes alterum aut binos prehensos *rectà deorsum* traheret, pedes quidem manum trahentem sequerentur, ac si *satis spatii* in utero ad versandum suppeteret, infans quidem *hoc modo* commode servari posset: at verò *humoribus omnino effluxis, infanteque* in utero *arcte compresso* facile *ejus lumbi prorsus distorquerentur*, unde infans, tum forsan nondum exanimis, exspiraret; ideoque non probarem rem ita tractari: manu etiam inter duos pedes immissa siquis prehensum pedem sinistrum malleolo interiore detrahat, potius *genu* aut *coxa luxata* pedem *claudum* reddet, aut infantem extinguet, quàm auxilium subministrabit.

Commodissime autem talis infans vertitur hac duplici ratione: Aut *dextra* ad sinistrum infantis femur immissa id *proxime genu prehensum pollice* (qui coxæ propior est) *sursum trudito*, simulque *posterioribus digitis deorsum trahito*, infantis genibus tuaque aversa manu uterum quodammodo removens, caute tamen & lente, ne scilicet lædatur aut laceretur uterus, atque hoc pacto *prius alterum genu* ad ostium producito, *pede adhucdum suprà relicto*; tum eodem modo & *alterum genu* proferto ad ostium: quo facto manum mutato, & *sinistra* ad ventrem usque & pectus infantis immissa corpus ejusdem superius sursum trudito, & mox spatium suppetet, ut *altero* vel *binis genibus comprehensis* infantem altius removere, *pedesque* commodius in ostium *successive* proferre possis, si binos simul non liceat: aut dextrâ cruribus inflexis, genibusque in ostium productis, uti prius dictum, porro eadem genua *sub poplite prehensa ostium eousque præterducenda, donec pedes ante ostium ponantur*, quod factu haud difficile est, tum infans *pedibus* potest extrahi, sicut alibi

traditum est. Aut dextra immitti potest secundùm ventrem ad femur ùsque sive alterutrum genu, simulque *apicibus digitorum introduci fascia tenuis duplicata*, oleo largiter inuncta, quæ alterutri genu injicienda, ita ut duo fasciæ extrema extra corpus dependeant, quibus leniter trahere possis; tum dextra iterum extrahi potest, dum sinistra extrema fasciæ tenet, ne loco moveantur, deinde dextrâ fasciæ extrema tenente sinistra immittitur, quæ ventrem infantis sursum trudat, simul dextrâ leniter fasciam attrahente, quo pacto superius corpus sursum, pedesque deorsum moventur, & infantis genua propius ad ostium promoventur.

Verùm si forsan *transversus* hic infantum situs inveniatur in utero *prono nimis* vel *supino*, vel *in alterutrum latus obliquato*, jam inde ab initio nequaquam censeo cogitandum de capite in ostium producendo, sed quamprimum fieri potest, ab effluvio statim aquarum ad pedes tendendum, eosque, uti dictum, prævios ad ostium producendos judico: humoribus autem aliquandiu jam effluxis, & ventre infantis ad os uteri delapso eadem cura adhibenda est ad infantem commode vertendum, ne distorqueatur aut vim patiatur, quod multo difficilius succedit, quàm utero recte posito.

Plerisque *obstetricibus* alienum forsan videbitur, quòd ipsis suadeam, *prompte utero manum immittere*; plerisque etiam fœminis magis forsan insolens videretur, si consilio meo *obstetrices* uterentur, quippe iisdem tantam corporis sui copiam facere non solent, timentes, ne mali quiddam ab ipsis inferatur; neque semper ab re est, quòd timeant, siquidem paucæ admodum notitia gaudent & dexteritate, qua parturientem convenienter scirent tractare: neque hujus generis *obstetricibus* ego illius rei faciendæ auctor sum, sed *quæ ingenio & longo rerum usu pollent*, & *penitus noverunt partes muliebres generationi inservientes*, secundùm ea, quæ suprà tradidimus: Cæteris verò, si sentiant, partum difficilem instare, consulo, ut *prudentiorem* sibi adjungant *obstetricem*, sive mature arcessant *prudentem Chirurgum obstetricantem*, qui *tempestivo celerique* sciat parturienti adesse auxilio.

Ex-

Fig: 28
a
a
k
f
f
g
g
h
i
b
b
c
c
e
e
d
d
i

Explicatio 28. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans, ventre ori uteri imminente.
j Funiculus umbilicalis.
k Placenta.

CAPUT XLIII.

De infante, tergo prodeunte.

TAm rarum non eſt, infantes *tergo prævio* in oſtium prodire, quàm *ventre*; *prona* enim incurvatio naturalis eſt, *ſupina* autem infanti moleſta, unde plurimi etiam infantes inflexione plus minus prona prodeunt. In hac infantis poſitura ſæpius etiam *vena umbilicalis* in oſtium prolabitur; attamen nonnunquam *tergum* oſtio imminet, ac *vena umbilicalis* non ſentitur: & hæc quidem infantis poſitura datur tam in utero *obliquo* quàm *recto*: in utroque uteri ſitu in ore nihil ſentitur præter *funiculum umbilicalem*, qui in oſtium prolabitur, *aquis eadem forma* ac in præcedenti poſitura *deſidentibus*: etenim ſive venter prævius ſit, ſive tergum, neque hoc tamen neque ille aquis nondum effluxis adeò incurvatur, quin ſatis adhuc diſtent ab oſtio, quòd ſi contingat alterum eorum ſentiri poſſe, infans erit, qui tergo prævio prodit.

In hoc caſu *obſtetricis* eſt, probe obſervato aquarum effluvio protinus in *pedes* inquirere, *iiſque infantem extrahere*, ſiquidem hæc in hoc rerum ſtatu proxima ad excluſionem via eſt tam

in utero *recto* quàm *obliquo*; ac nequaquam hîc in producendo ad ostium capite prævio cura ponenda, incassum enim laborares, quoniam infans ita positus capite multo difficilius versari potest quàm pedibus, & satis quidem adhuc difficultatis habet ad pedes penetrare, latum enim infantis dorsum omnem locum occupat, ut solerti & exercitata manu opus sit, quæ à latere viam ad pedes aperire noverit, præsertim in utero *obliquato*, in quo talem infantem vertere quantæ molis sit, multis vix credibile est. Ante omnia tactu explorandum est, an infantis *spina dorsi sursum* magis vel *deorsum vergat*, ut inde dignoscas, an manus supra vel infra infantem immittenda sit: deinde explorandum est, *quo loco caput* positum sit, & *quo loco pedes*, ut inde scias, *dextrane* potius an *sinistra* versioni applicanda sit, quo cognito, si infans *dextro lateri* magis incumbat, ut hæc 29. *Figura* exhibet, manus *infrà post tergum prope ventrem* immittenda, & quæsitum ibi sinistrum genu sive pes deorsum ferendus est, eoque infans aliquatenus versandus, tum & altero pede attracto ambo conjunctim in ostium producendi sunt. At, si *binos pedes supra caput* invenias, (capite scilicet & podice æquali circiter altitudine positis) tum ambos pedes prehensos, & juxta caput positos, porro impune in ostium proferre licet *infante gyrato:* atque ut plurimùm quidem experior, infantes hoc modo *in gyrum* tractos facilius versari, scilicet digitis pedum ad caput directis, quàm contrà calcaneis ad podicem conversis, uti sæpius dictum.

Humoribus jam dudum effluxis, infanteque arctissime compresso, ut non possit versari, *fasciam alteri* vel *ambobus pedibus injicere* convenit, *nexu non adstricto*, sed fasciâ *duplicata* solùm pedibus immissâ, atque duobus extremis parum contortâ, ne abstergatur; hanc altera manu detrahito, dum alterâ corpus infantis superius sursum removes; hoc modo pedes in ostium productos, quamprimum potes, *manu* prehendito, eaque infantem omnino extrahito, *manu* inquam, quippe qua multo lenius membra tractare potes, quàm qualicunque fascia, licet leni satis & lata: Ego ne ullas quidem fascias tenuiores utiles

Fig: 29
a
a
k
f
f
g
g
i
h
b
b
c
c
e
e
d
d
Phi: Bouttats fecit

les esse censeo pedibus injectas, multo minus nexu aliquo adstrictas; nam isti laquei adstricti pedes nimium illaqueant, & nutrimentum iis intercludunt: idcirco potius *mitra* utere, vel *tenui linteolo*, vel *cingulo quodam serico lenissimo.* Pedibus hoc modo in ostium productis infans omnino extrahendus, ac porro agenda sunt, quæ suprà tradidimus.

Explicatio 29. Figuræ.

aa Vertebræ.
bb Ossa ilium.
cc Ossa pubis.
dd Ossa sedentaria.
ee Acetabula ossium coxendicis.
ff Ventris circulus.
gg Uterus.
h Infans, tergo ostium obsidens.
i Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLIV.

De Geminis prave versis.

SI difficilis est versio *unius infantis tergo prævio prodeuntis*, non minus difficilis erit *ejusmodi gemellorum versio* in uno eodemque utero; & difficilior, si gemini *unica* saltem contineantur *secundina*, aut *unica* videantur contineri, laceratis scilicet membranis, aut interfinio, quo separantur rupto. Difficilis illorum versio non tam oritur ab exiguo spatio, semper enim spatium respondet magnitudini infantum; sed potius, quia *manibus pedibusque adeò intricatis quasi connectuntur, ut difficulter à se invicem extricari queant.*

Difficile nonnunquam est dignoscere aut dijudicare, *unusne an plures exstent infantes*, præsertim ab initio, quum superiora

 uteri

uteri tactu nondum exploraveris: nonnunquam unicus infans in utero manibus pedibusque ita intricari potest, ut videantur gemini inesse: quocunque manum vertas, brachium obvium habes, aut crus, aut manum, aut pedem, ut nonnunquam dixerim; *perinde est, at si totus infans ex meris brachiis, cruribusque aut manibus pedibusque compositus esset.* Equidem non ignoro, hæc quæ dicta sunt, aliena videri *inexpertis*, cogitantibus: nil facilius esse, quàm res tactu discernere, & facillime manum à pede dignosci, siquis animum parum saltem attendere velit: Sed sine offensione accipiendum est, quod istiusmodi hominum genus dicit: *in tranquillo* (sicut proverbium habet) *quilibet gubernator est:* si, quæ latent, membra *intra uterum* æque clare distingui possent, ac *extra*, plumbeus sane rusticus aut Bœotica mulier istam operam facillime præstaret: quoniam verò uteri, ac imprimis oris ejus angustiâ manus arcte adeò comprimitur, vix quicquam difficilius factu est, quàm quæ manu comprehenderis, *tactu dignoscere*, præsertim post humores diutius effluxos manu altius immissa: ex unius quidem membri contrectatione de altero judicari posse concedo, *exempli gratia*, ex clunibus & femore, id quod annexum sentitur, necessariò crus, non autem brachium esse judicandum; ita etiam ab humeris & brachio descendenti satis cognitum est, subsequens membrum cubitum esse, non autem tibiam: interim sciendum est, non semper tam amplum dari spatium, ut ab uno membro distinctim ad aliud progredi manu liceret, aut eam tam libere movere; ægre nonnunquam manus promovetur aut removetur, & tum ex quoquo membro primùm obvio judicium ferendum est: posito te manum primùm, eâque relictâ pedem obvium habere; deinde manu dextrorsum aut sinistrorsum flexa brachium sentis sive crus, unde certus es, te hoc vel illud membrum sentire? aut si quidem distinguere possis, quî scis, unius ejusdemque corporis membra esse? forsan ita se res habet, forsan non; neque certior eris, etiamsi quarta vel quinta vice tactu repetito brachia vel crura sensisse tibi persuadeas, quî scis, num eadem sint, quæ

antea sensisti? mihi quidem exploratum est, plures per hunc errorem lapsos esse. Cettissimum *gemellorum* indicium est; si *duo capita* aut *duo terga* sentias: nunquam in uno eodemque corpore duplex caput invenitur, nisi monstrum fuerit; & tum errore adhuc facilè capi poteris, nisi accurate tactu inquisiveris, num duplex illud caput uni eidemque corpori annexum sit.

Quærenti cuipiam: Si metuendum sit, ne *gemini pluresve infantes* in utero versantes *prave versi* in ostium prodeant, quid agendum sit? respondemus: eodem fere modo rem tractandam esse, ac si unicus saltem excludendus foret, hac tamen adhibita cura, *ne alium alio impedias aut premas:* igitur hac in re eadem, quæ semper in vertendis infantibus, cautio adhibenda, scilicet, inquirendum est, *an membra quæ protrahere velis, libera sint*, aliâs omnis ad vertendum infantem conatus irritus foret, & citius membra mutilares, aut à corpore avelleres, quàm trahendo solùm infantem verteres: *posito*, quòd infantis dorsum deorsum inflectatur, & porro incurvetur, sicut in *Figura* 30. *inferior infans* exhibetur: *posito porro*, quòd dextrum crus sinistro femori impositum sit, inferiore pede sinistro brachio supposito, uti id facilè posset contingere secundùm posituram *hac Figura* expressam: *posito deinde*, quòd *obstetrix* manu prope ossa pubis juxta dorsum penetrans prope sinistrum cubitum inveniat dextrum pedem, & rata, rem bene habere, sine ulteriore investigatione tentet trahendo pedem in ostium producere: *posito denique*, quòd ipsa sentiens, pedem retineri, laqueum illi aut tenuem fasciam injiciat, eâ pedem attractura, dum altera manu infantem sursum trudit: quæritur: quidnam *obstetrici* eventurum sit? quid putas, hunc laborem sequi posse, quàm *claudicationem pedis* & *stuporem*, ac denique *frustrationem laboris*, quo parturiens incassum excruciatur? neque tamen scopus attingitur; omni ista opera *infans magis magisque ante ostium constipatur*, hac ratione infantis inversio non succedet, detractione illa quacunque & repressione nihil efficiet, nisi

ſi ut infans nonnihil à dextro latere in ſiniſtrum inflectatur, neque latum unguem tum ad excluſionem promotus eſt; ſiquidem haud intenditur verſio infantis ab alterutro latere in alterum, ſed *pedum in oſtium productio, capitiſque in altum erectio*, quæ prava iſta detractione neutiquam ſuccedet.

Pari ratione *geminorum crura* inter ſe invicem implicari poſſunt, plus minus diſſipata; unde nonnunquam *ſuperioris infantis alterum pedem* invenies haud procul ab oſtio *inferioris infantis pedibus* tranſverſim incumbentem: num jam ſatis erit pedem iſtum detrahere? minime: citius enim pedes à tibiis, aut crura à corpore trahendo avelleres, quàm hoc modo pedes in oſtium protraheres. Nonnunquam etiam *caput inferioris infantis poſitum eſt inter crura ſuperioris*, ita ut *crura ſuperioris*, infantis circa *collum inferioris* conſtringantur, uti in hac 30. *Figura* exhibetur; unde nonnunquam contingit, *ſuperioris* infantis alterum vel binos *pedes* proxime oſtium invenire. An tum ſine ulteriore inveſtigatione iſti pedes protrahendi ſunt? nequaquam: quamdiu enim *alterius* infantis *caput* ex *alterius cruribus* expeditum non fuerit, neuter illorum poterit excludi. Itidem *ſuperior* infans nonnunquam *inferioris corpori pedibus divaricatis* imponitur, tum facilè quoque alteruter pes attingi poterit, ſed tentans pedes ſucceſſive in oſtium producere, fruſtra laborabit, niſi prius *infantes à ſe invicem expediverit*, & ad excluſionem diſpoſuerit. Et hac ratione *infantes multifariàm ſibi invicem involvi poſſunt*, quorum omnes ſitus pravos ſigillatim explicare nimium nos detineret; quare id ipſum proprio cujuſvis judicio committentes paucis trademus *modum, dictos jam ſitus corrigendi.*

Primam quod attinet poſituram, inferioris ſcilicet infantis, *Fig.* 30. exhibiti, ea corrigitur ſi parturiente prius reſupinata capite demiſſo, clunibus elatis, manu ſubter infantem ſecundùm matris inteſtinum rectum immiſſa (quia ibi amplius datur ſpatium) inveſtiges, num ibidem *hujus infantis pedes* invenire pòſſis; non autem invenies, ſi dextrum crus probe ſiniſtrum cubi-

bitum finiſtrum fortè femur tranſgreſſum fuerit; at verò ſi bini pedes conjuncti ſint, eo loco invenies. Uno igitur vel pluribus pedibus inventis inveſtigandum eſt, an corporis *oſtio ſupine objacentis pedes* ſint, hoc modo: cognito, utrò pedes ſenſeris, manus retrahenda eſt, eâque juxta latus & ventrem uſque ad femur inferioris infantis inveſtigandum, tum manu ulterius ſubinde juxta femur immiſſa ad genu uſque inter progrediendum accurate obſervandum eſt, num *brachia*, aut *crura*, aut *alia membra inter hujus infantis crura poſita*, ſive *an hujus crura alterius cuidam membro implexa ſint:* id ſi invenias, verſione inferioris infantis dilata, *crura ſuperioris infantis unà cum pedibus ejus prius expedienda ſunt*; & tum demum hic inferior vertendus eſt; quouſque enim inferior infans oſtio objectus manet, ſatis ſpatii non ſuppetit ad ſuperiorem extrahendum; inferior ergo prius vertendus pedibuſque extrahendus erit: Sin autem manu dicto modo immiſſa nihil obvium invenias, tum *inferioris infantis dextrum crus* prope genu aliquatenus *protrahendum*, & undiquaque expediendum eſt, dextrum ejuſdem infantis genu ad ipſius pectus apprimendo, & crure ſimul cum pede à femore remoto porro uterque pes componendus eſt.

Pedibus inferioris infantis jam extricatis accurate inveſtigandum eſt, num *ſuperioris infantis crura inferioris corpori tranſverſim alicubi adhuc imponantur*, quod ſi ita ſit, ea prius removenda ſunt, ne verſionem inferioris infantis denuo impediant: inferiore infante hoc pacto undique extricato, animo revolvendum eſt, an tutius ille *prorſum* vel *retrorſum* verſari poſſit: Hoc rerum ſtatu plures videres paratiſſimos ad *laqueum* ſiniſtro pedi injiciendum, quo dum pedem detrahunt, altera manu corpus retrudunt: *ego* verò *laqueos iſtos parum accommodos æſtimans*, ad eorum uſum non adeò promptus ſum, potius longe aliam agendi rationem ſuadeo: nimirum ſuprà monſtravi, qua ratione dextrum inferioris infantis genu pectori applicandum ſit; quo facto conarer & *ſiniſtrum addere*, quod facile fit manu ſuper dextrum crus ad genu uſque porrecta; & utroque genu jam ad

ejuſdem infantis pectus applicito (ita ut nihil interpoſitum ſit) manu, uti dictum, ſuper dextrum genu porrecta arreptum proxime genu *ſiniſtrum crus* rectà in oſtium deferrem; ſic *infans neceſſariò* ventre deorſum & genu orificium verſus *verſabitur:* quo facto facilè pedes ſucceſſive aut ſimul in oſtium producere poſſum; tunc nullo opus eſt *laqueo*, nulla *faſcia:* altera ſaltem manus toti ſufficit operi: infans denique ita verſus & pedibus in oſtium productus porro tractandus eſt, quaſi pedes in oſtio prævios obtuliſſet, ſicut alibi traditum eſt.

Inferiore infante excluſo *funiculus umbilicalis duobus locis conſtringendus eſt*, ut ſupra & infra inciſionem tam ex parte ſecundinæ quàm umbilici conſtrictus maneat ad evitandum ſanguinis effluvium: quo facto *obſtetrix* mox iterum immiſſa manu in *pedes* protinus infantis inquirat, iis eundem protractura; *neque hoc conſilium mutet, etiamſi caput percommode ad excluſionem prodire videatur*, quà enim priori patuit infanti, & alteri via patebit: quòd ſi fortè (ſed raró id fit) unicuique infanti, *peculiaris & diſtincta ſit ſecundina*, & ipſa infantis jam excluſi ſecundinam ſegregatam & ſolutam inveniat, eam mox poterit excludere, deinde & alterum infantem *pedibus* extrahere: Aut: ſi binæ ſecundinæ utero adhucdum cohæreant, miſſis iis utriuſque prius infantis excluſionem atque venarum umbilicalium abſciſſionem omnino abſolvat; tum manu ocyus immiſſa inquirat, num tertius adhuc infans lateat: ſi non, ſecundinam ſimplicem aut duplicem excludat, ſi libera ſit, lente attrahendo educat, ſin utero adhuc cohæreat, eam deglubat ſicut tradidimus. *NB. Hîc loci de prolapſa vena umbilicali non diximus: quoniam ſuprà ejus tractatio ſufficienter tradita eſt.*

Quicquid ſuprà dictum eſt de *prave ſitis infantibus in utero recto*, idem dictum puta de iiſdem in utero *prono nimis* aut *reſupinato*, aut *in alterutrum latus obliquato:* facilè foret demonſtrare, ſi luberet, quantum inde dolores & pericula parturientis infantiſque, ſimul & *obſtetricis* opera laboreſque ingraveſcant & adaugeantur; ſed iſtud ex jam allatis partûs difficilis

ge-

Fig: 30.
a
a
k
k
f
f
g
g
h
i
b
h
b
c
c
e
e
d
d
i

generibus, (quæ ſcilicet ex *obliquo utero* reſultant) & ex ſequentibus Capitibus adhuc afferendis cordato Lectori colligendum committimus. Hunc inſuper Librum amplificare poſſemus *varias exhibendo Figuras, repræſentantes duorum triumve infantum in utero poſituras, addita ſingulis figuris informatione, qua ſcilicet ratione iſti infantes vertendi ſint*; ſed & nos & alios moleſtiam capturos exiſtimamus, quoniam cæteras infantum poſituras perſpicax ingenium facilè ſibi concepturum eſſe confidimus, ideoque hac vice his acquieſcemus.

Explicatio 30. *Figuræ.*

aa Vertebræ.
bb Siniſtrum os ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus.
h Infans in utero.
iji Bini funiculi umbilicales.
kk Binæ ſecundinæ.

CAPUT XLV.

De Agrippis ſeu Infantibus, pedibus præviis prodeuntibus.

EXorſi ab infantibus *prave verſis, qui prævio capite in utero recto prodeunt*, perſpectis porro diverſis aliis pravis poſituris, tandem finiemus *Agripparum partu*, ſeu infantibus *pedibus præviis* prodeuntbus. Etſi *duabus his Figuris* proſtremum locum tribuerimus, eas tamen propterea *nequaquam difficillimas aut perículoſiſſimas* judicamus; contrà poſt naturalem partum

hunc facillimum, minimoque periculo conjunctum censemus; verùm hunc ipsi locum ordinis gratia assignavimus, de partu ex integro quasi iteratò dicturi.

Ad singulas infantum versiones pravas viam monstravimus, aut *prævio capite* infantes in ostium deducendi, aut *pedibus* eos extrahendi, judicantes, *convenientius medium non dari maturæ ac securæ exclusionis, quàm si pedibus vertantur infantes & extrahantur*: ideoque de eo coronidis loco iterum perspicue dicturi *duplicem hanc Figuram* proposuimus: *Figura* 31. infantem exhibet *dextro pede excluso, sinistrum genu pectori admotum est, & pes inferior paulo altius quàm nates elevatus:* Hic situs sæpius occurrit, imprimis si *obstetrices* rei minus attentæ sint, alterum pedem in ostium prodeuntem elabi patientes, *quod ne unquam quidem admittendum* est: quamvis enim ab initio laborum bini pedes ostio proxime immineant, altero tamen pede in ostium prolabente, alter à latere retentus retrorsum truditur, unde plerumque ejusmodi situs existit: quod ut præoccupet *obstetrix*, observato, *alterum pedem in ostium prodire*, quamprimum aquæ effluxerunt, eundem *retineat* oportet, neque permittat perlabi; sed protinus alterum pedem quærat, sive dextrâ sive sinistrâ, prout scilicet sentit, hallum situm esse, à cujus latere & alter pes quærendus, est eumque in finem vola manus super malleolo interiore prope hallum immittenda, & altero pede circa ostium non invento manu progrediendum erit juxta alterum crus usque ad ventrem, ubi necessariò alterum femur obvium dabitur, & mox sentiet manu applicita ad genu, illud crus sursum ne tendat an deorsum, consequenter juxta tibiam ad pedem usque pergendum erit, qui suprà adhuc situs (uti *hac Figura* quodammodo repræsentatur) lente detrahendus, & juxta alterum in ostium producendus est.

At *Obstetrix* serò arcessita vel adveniens, si invenerit alterum crus eousque jam perlapsum, ut nates angustiore loco coarctentur, parturientem resupinare debet capite demisso, quò uterus cum infante parum retrocedat; tum *dextra* crus dextrum prehen-

hendens eo *infantem retrudat*, donec pes totus, vel ad minimum genù intra os uteri reducatur, ut in utero inferiore plus ſpatii ſuppetat, quà *manum juxta crus immittat*, alterumque pedem prehenſum & in oſtium protractum cum priore conjungat, ut bini ſimul excludantur, tunc hæc 31. *Figura* ſimilis eſt *Figuræ* 32. exhibenti infantem binis pedibus conjunctim excluſis, *qui ne unquam quidem retrudendi ſunt*, ſed iis, tanquam in poſitura conveniente, tranſitus omnino concedendus eſt, quippe *minime conſultum eſt, pedibus in uterum retruſis caput in oſtium dirigere*, ſicuti ſuadent, qui merà *theoria potius quàm experientia ducti de Arte obſtetricandi ſcripſerunt*; verùm pedibus præviis liberrimus exitus concedendus eſt, tum maxime ſi caput & ſuperior corporis pars ſupremum uteri locum tenent: ſin verò caput unà cum pedibus prope oſtium ſitum ſit, uti *Figura* 24. & 25. vidimus, tunc ſi libet, utique licet caput in oſtium producere, imprimis in *utero rectè poſito*; at verò in *utero obliquo* contrarium commendatum velim, utpote in quo *pedes potius quàm caput* vellem produci, hac tamen conditione, ut ſtudeat *obſtetrix* infantem minus bene verſum ab initio *verſare:* nimirum *minus bene verſos* dico, *ſi digiti pedum ſurſum*, *calcanei autem deorſum vergant*, ut *hiſce duabus Figuris* exhibetur, etenim ſi hoc modo pergant prolabi infantes, *mento oſſibus pubis facile inuncantur*, ad quod præcavendum iſtos invertere convenit, *calcaneis clunibuſque ſurſum*, *digitis autem pedem & ventre deorſum directis*.

Veruntamen minime cogitandum eſt, *infantem uno ſubito actu tanquam undique liberum quaſi in vaſculo ligneo poſſe verſari*, nequaquam, ſiquidem utero nimium agglutinatur, quare ſi tam ſubitò prorſus verſare velis: uterum facilè læderes aut infantem. *Lente* igitur *verſandi* ſunt infantes, dum ſimul extrahuntur, applicitis ambabus manibus, alterâ ſcilicet, quouſque poteſt, ſubter corpus immiſſâ, dum altera pedes antè combinatos tenet, ne pedes tantùm, iiſque mediantibus crura, ſed ſimul etiam corpus invertatur; hoc pacto infans ſenſim verſando pro-

ducitur, usque dum pronus in ventrem procumbat, & ultra ventrem exclusus sit: *tum demum opportunum tempus illuxit, quo parturienti laborandum est*, sicuti alibi demonstravimus, quippe jam *caput & brachia conjunctim* plerumque *trajicienda sunt*: Et quamvis omnes (quod sciam) Auctores contrarium doceant, postulantes, ut *brachia prius successive producta juxta corpus ponantur*; ego tamen *contrarium & sentio & expertus sum* in hac aliisque rebus plurimis, quapropter *brachia juxta caput relinquenda esse confidenter suadeo, simul cum capite excludenda*: parturiens quidem, fateor, infantem omni nisu propellere tenetur, sed *nubecula est citò transitura*: Ego quidem ut plurimùm ab omnibus laboribus parturientem detineo, donec infantes hucusque processerint; tum parum cessans, addito ipsi animo pro certo polliceor, si officio strenue satisfecerit, partum mox absolutum iri, modò eum in finem omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *sese gerendo, quasi dolores urgerent*; siquidem *tum temporis non exspectandi sunt naturales dolores*, si desint, sed parturiens se gerat, quasi iis urgeretur, omni nisu deprimens: quòd si observaveris, parturientem id ipsum præstare, fideliter etiam adjuvanda est, infantem *valide*, attamen *caute, deorsum trahendo, deorsum* inquam, *non sursum*, non secundùm longitudinem parturientis, ut *pleræque* solent *obstetrices*, sed *deorsum versus intestinum rectum*, aliàs infans coarctatus ægre transmittitur: parturiens monenda est, ut *sine intermissione* depressionem faciat, addito, vitam inde infantis dependere, propterea ultimas vires intendendas esse, brevi momento omnia peracta fore; atque hoc pacto mox infans omnino excluditur: Mihi sane hoc modo res semper prospere successit; huic ergo praxi porro inhærebo, qua periculum non est *caput ab humeris avellendi*, quod *Paulo Portaal* aliisque (uti ultro ipsi fatentur) sæpius contigit: neque mirum hoc est: brachiis enim juxta corpus detractis *os uteri instar laquei vel tendiculæ contractum* & conclusum non raro *præfocat infantem*, aut si jam defunctus sit & tenellus, *caput facilè avellitur*, quod in utero remanens uncis deinde ferreis extrahendum est. Hi

Hi ſunt fructus illam brachiorum detractionem conſequentes, & provenientes ex miſerrima iſta ceſſatione iſtiuſmodi hominum, qui nihil non faciunt ad *Veterum exempla*, inhærentes *inſtitutis Majorum*, non attendentes, an probata ſint, necne, aut, annon convenientior ſit praxis contraria iſtis traditionibus, quibus Veterum rationes & experimenta exponuntur; hinc corruptio & pernicies Artium & Scientiarum, niſi enim novarum & meliorum rerum inventione Majores ſuperemus, præſtantiſſimum certe artium illarum & ſcientiarum intercidit, quum noſtra memoria continuis obſervationibus ſubinde non renovatur, unde ſenſim excidunt hæ & illæ minutiæ, ſcientiæque temporis decurſu ita hebetantur & obſoleſcunt, ut de integro reformandæ ſint, ſi nova claritate & ſplendore effulgere debeant.

Satis cognitum habeo, *non defore Zoilum aut Momum*, quibus minus arridebit, *quòd auſim libere adeò animi ſenſa eloqui, tot Capitibus tanto egregiorum Scriptorum tam Veterum quàm Recentiorum numero contraria:* ſed quid agam? *captatio benevolentiæ aut gloriæ me non movit ad Librum hunc ſcribendum: nec livor aut invidia deterrebunt ſcribentem*, quod verum eſſe non dubito, experientiâ confirmatus: Aliorum Scriptis ad acquirendam rerum cognitionem uſus ſum, & ſuſpicio omnes, qui *experientia ducti* ſcripſere, grato animo agnoſcens, quicquid boni à Deo T. O. M. Supremo omnium Doctore mediantibus iſtis Scriptis mihi conceſſum eſt: Sed ubi illos erraſſe invenio, errorum poſteros præmonere fas eſt, ut ab illis ſibi cavere ſciant; iſte mos apud Majores obtinuerat, idem & mihi receptus eſt, idem & à poſteris obſervabitur; & hic eſt genuinæ charitatis genius, non, ut nos invicem contemptu, convitiis aut obtrectationibus laceſſamus; (ut plerique ſoliti ſunt) ſed ſcientias ab errorum ſordibus emundemus, ut hoc pacto viâ poſteris præparatâ multorum annorum ſerie *à pluribus* ſucceſſive efficiatur, quod per brevitatem vitæ & experientiæ raritatem *unicus* effectum dare non valet.

Evolutione Auctorum ſiquis quodammodo occupatus fuit, cun-

eundem non fugiet, quantum ſplendoris paucis abhinc annis *obſtetricantium artificio* acceſſerit, poſtquam Dominus *Mauriceau* & *Portaal* in *Gallia*, *Juſtina* in *Germania*, aliique in aliis regionibus ſua hac de re *Experimenta* in lucem ediderunt: quantum inſuper fulgoris *hoc Novum Lumen*, meis *Experimentis* radians, iſti Scientiæ allaturum ſit, ſucceſſu temporis patebit: Si cui non omnino caligent oculi, facilè intelliget, quæ hoc Libro *novitiis obſtetricibus* propoſui, non niſi ex attenta experientia potuiſſe provenire: orbi autem oculis, aut quorum oculi lumen non capiunt, exoculati porro manebunt, &
ex oculi lumen non capiunt, exoculati porro manebunt, &
ex caligine rapientur in caliginem, proprio ſuo damno pedes ſubinde offendentes.

Explicatio 31. *&* 32. *Figuræ.*

Fig. 31.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans in utero, cujus alter pes excluſus eſt.
j Vena umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 32.

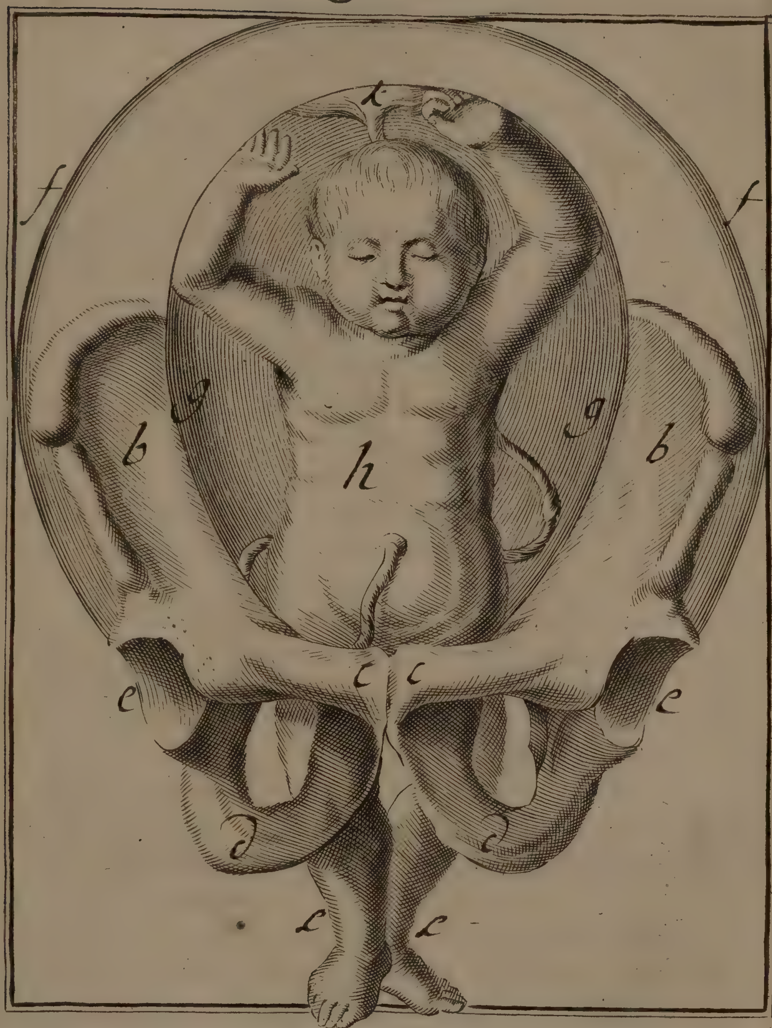
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans ambobus pedibus excluſis.
jj Vena umbilicalis.

k Se-

Fig: 31.
a
a
k
f
g
g
f
l
h
b
b
c
c
e
e
d
d

Fig: 32

k k Secundina.

l l Pedes infantis.

CAPUT XLVI.

De partu difficili, ex prave ſito utero, nimium ſcilicet propendulo.

PRavis infantum poſituris in recte ſito utero tam generatim quàm ſpeciatim jam perſpectis, additis ſimul in tranſcurſu *obſervationibus* de iiſdem pravis poſituris *in obliquo utero*, jam progrediendum erit, & ſpeciatim dicendum de *utero oblique poſito*, ut pateat, quænam inde difficilis partûs genera oriantur, ſive bene verſi ſint in illo infantes, ſive prave. *Primò* igitur inquirendum eſt: *Cur ex utero nimium propendulo* partus difficilis proveniat. *Secundò: unde cognoſci poſſit*, uterùm nimis propendere. Denique *tertiò: quid agendum ſit* ad impedienda ſeu prævertenda mala inde conſequentia.

Ratio, *cur uterus nimium propendulus partum afferat difficilem*, hæc eſt: quia ſcilicet utero ita poſito (imprimis in muliere ventroſa, uterum nimis demiſſum in abdomine geſtante) inter labores infans neceſſariò aut ad vertebras incurvas, aut ad os ſacrum impingit, unde caput retardatur, ne in pelvim delabi valeat. Quò hæc magis pateant, neque tamen interea confundamur contemplatione multiplicis pravæ poſituræ infantum in utero ita propendulo, hîc loci primò ſolùm agemus de infante aliquo, qui *bene verſus prodit* in utero hac ratione *obliquato* vel *nimium propendente*.

Infans *reſpectu uteri bene verſus* hîc & alibi mîhi dicitur, cujus ſuperior pars capitis ſive vertex oſtio, id eſt, ori uteri objacet: talis infans plerumque dicitur *bene verſus*; & *reſpectu uteri* revera talis eſt, imò hoc reſpectu melius verſus eſſe nequit: Quamvis autem infans ita poſitus in utero nimium propendulo recte verſus ſit, egoque prioribus Scriptoribus in hac re aſſentiar;

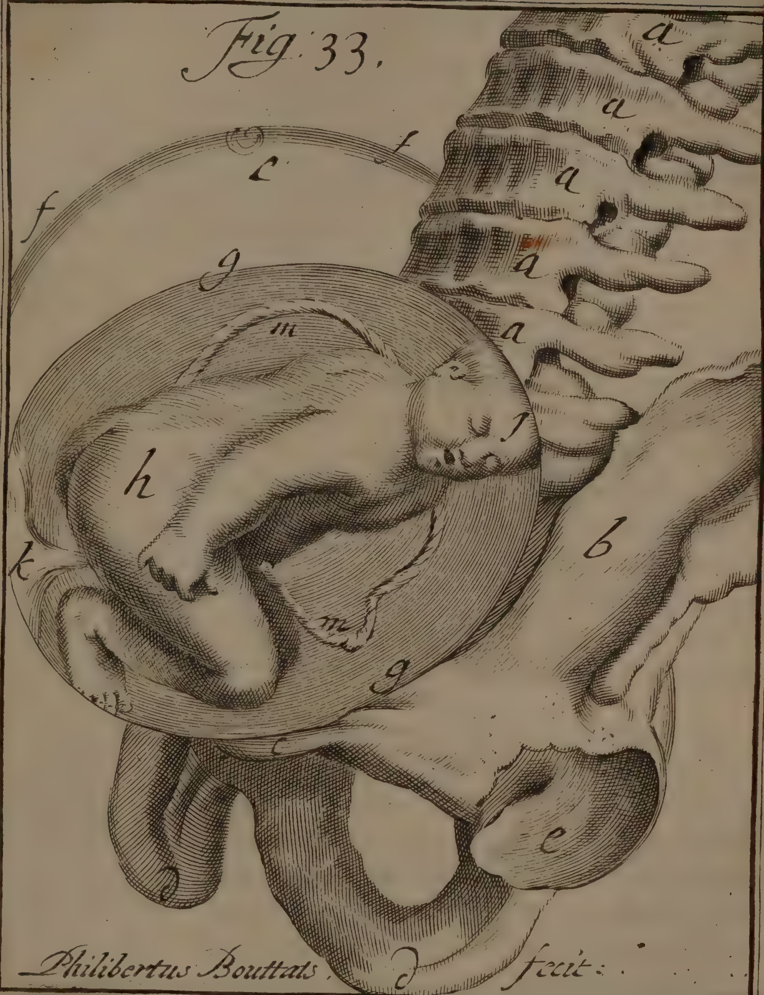
tantum tamen abeſt, me talem infantem in tali utero *reſpectu pelvis & vaginæ* (ſive viæ, quà tranſeundum eſt) bene verſum dicere, ut potius hoc reſpectu talem infantem *prave verſum* dictum velim, utpote qui propter pravum hunc ſitum *tranſverſus* in oſſa pelvis & poſtremas maxime vertebras ſive os ſacrum impingit, uti ex 33. *Figura* patet.

Explicatio 33. *Figuræ.*

a a a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c Siniſtri oſſis pubis pars.
d d Oſſa ſedentaria.
e Acetabulum ſiniſtri oſſis coxendicis.
f f Circulus exhibens locum ventris.
g g Uterus, ore ſuo vertebris oppoſito.
h Infans in utero *bene verſus.*
j Caput infantis, ori uteri imminens.
k Secundina, ſive placenta uteri.
l Locus umbilici.
m m Vena umbilicalis.

Infantes in utero ita poſito interdum (haud ſine ratione) *facie prona ſeu deorſum verſa* prodeunt, ac nihilominus non niſi *facie ſupina* ſeu *ſurſum verſa* excluduntur, quia ſcilicet inter tranſeundum *prono capite ſublatiſque pedibus corpus ex parte in orbem convolvere* coguntur inſtar petauriſtæ. Admiratione dignum eſt, quoſdam hominum potuiſſe obſervare ejuſmodi *præcipitationem* horum infantum, neque tamen clare animo ſibi concepiſſe *obliquum uteri ſitum!* animadvertebant quidem, infantes iſtos *petauriſtas* prodire ex fœminis *ventroſis*, uterum demiſſum geſtantibus; quoniam autem haud perſpicue noverant *rectum & obliquum uteri ſitum*, aliud pro alio accipientes veram rationem non comprehenderunt, cur infantes iſti præcipiti jactu ita provolverentur, cujus vera ratio non niſi *obliquus iſte uteri ſitus* eſt.

No-

Fig. 33.
a
a
a
a
a
c
f
f
g
m
l
h
b
k
m
g
c
e
d
d
Philibertus Bouttats fecit.

Notandum autem est: præcipitem hunc jactum infantum *nequaquam fieri in utero*, quippe recti ex utero prodeunt; sed ex ore uteri progressi in pelvim, aut collo uteri adhuc operti, quamprimum in anfractum (quem transire debent) feruntur, se ipsos inflectere coguntur & ad viæ flexum incurvare, quo facto facies modò deorsum flexa jam sursum vertitur: quod ut clarius comprehendere possis, animo tibi concipe *æneum* vel *ligneum tubum* ea amplitudine, ut nudus perlabi possit infantulus; tubum hunc tibi propone curvatum instar cubiti parum inflexi, ita ut in superius foramen inspicere, & in inferius manum immittere possis: finge jam, te per superius foramen injicere infantem facie pectoreque deorsum versis, vertice item prævio: infante jam ad angulum usque cubiti injecto, si manum in inferius tubi foramen immiseris, senties infantis verticem ex adverso tubi fixum quasi hærere, *facie* adhuc, sicut antea *deorsum versa*, ut difficulter verti, nec nisi multo cum labore traduci possit: quòd si tandem infantem traduxeris, invenies eum in curvamine cubiti *præcipiti jactu necessariò inverti*, unde facies ejus in superiore cubiti parte deorsum flexa, in inferiore parte jam sursum versa reperitur: hoc modo fit *præceps illa inversio* infantum, qui in utero nimis prono vel propendulo bene versi, hoc est, capite prævio prodeunt.

Hîc loci notandum: quòd uterus simul cum vagina *longiorem tubum* constituant: deinde quòd conjunctim *formam cubiti efficiant plus minus incurvati*, prout scilicet uterus plus minus propendet, & quòd istud cubiti curvamen detur *circa confinium uteri & vaginæ* proxime os uteri: denique notandum: quamprimum caput infantis in os uteri penetrare cœperit, quòd tum statim impingat & fixum quasi hæreat à prominentibus vertebris lumborum postremis sive ab osse sacro, unde consequenter progredi non valet, nisi cernuum deorsum flectatur, collo totoque corpore isti curvamini accommodato, unde *posituram infantis priorem mutari necesse est*, ita ut qui modò in ventrem *pronus* in utero situs erat, jam vaginam transeundo in tergum *supinus* re-

clinetur; unde patet, inverſionem iſtam proprie *non fieri in utero*, antequam infans delabatur, ſed in *vagina uteri*, aut, ſi magis arrideat, *in utriuſque confinio:* Et hoc pacto perſpicue ſatis demonſtraſſe puto, quòd ſcilicet *uterus nimium propendulus* infantem cogat ſeſe præcipiti jactu invertere, quæ præceps inverſio non niſi lente & difficilime procedit, unde talis enixus nequaquam inter *facillimos*, ſed potius inter *difficillimos partus* recenſendus eſt.

At quærat fortaſſe quiſpiam: *num partus iſtiuſmodi difficilis omnibus ventroſis contingat?* earumque uterus nunquam non ita propendeat? cui reſpondeo: licet huic pravæ uteri poſituræ ventroſæ magis obnoxiæ ſint quàm aliæ, non tamen neceſſariò tantam ſemper in iis dari uteri prominentiam: contrarium nonnunquam obtinet; & ego quidem *obſtetricans* adfui *ventroſis* difficillime parientibus, quia ſcilicet earum uterus nimium ad *lumbos* aut *ſpinam dorſi reſupinatus* fuerat; qualis uteri ſitus à priore tantum fere differebat, quantum oriens ab occidente.

Quòd ſiquis ex me quærat: num unius ejuſdemque prægnantis uterus gravidus *hac vice propendere*, & iterata prægnatione *alia vice reſupinari poſſit?* & quænam diverſæ hujus, imò contrariæ, poſituræ cauſa ſit? illi reſpondeo hoc quidem fieri poſſe, tum maxime, quum inteſtina uterum deprimant, eum huc vel illuc compellentia, unde ſitûs ſequitur mutatio pro ratione pravæ depreſſionis, cujus cauſa eſſe poterit, quòd gravidæ huic vel illi corporis poſituræ nimium indulgeant, nimium ſedentes, vel alterutri lateri plus minus incumbentes, corpore etiam aut nimis elato aut demiſſo, vel denique equo aut curru vectæ, aut alio corporis exercitio uſæ, quo iſti depreſſioni locum faciunt. Omiſſis jam remotioribus cauſis, quibus uterus loco movetur, ſolummodo dicemus: inteſtina uterum in alterutrum latus compellere poſſe, æque ac ab iis prorſum aut retrorſum deprimitur, unde varia pravæ poſituræ genera exiſtunt: Quum igitur aqualiculus propendulus argumentum infallibile non ſit uteri nimium propen-

dentis, & nihilominus è re ſit, ſtatim ab initio laborum noſſe, an parturientis uterus ita ſitus ſit necne, quò ſcilicet auxilium maturetur, res poſtulat, ut *obſtetrices novitiæ* informentur, *quibus indiciis* pravam hanc uteri poſituram cognoſcere poſſint, & quid ipſis hoc rerum ſtatu agendum ſit.

Obſtetrix ergo ex *craſſitie* & *propendentia ventris* hanc uteri poſituram colligere poteſt, nec minus eam confirmabit, ſi ex parturiente cognoverit, *quo loco vivum illa infantem maxime ſenſerit moventem*, infans enim non poteſt moveri, niſi ubi verſatur: inſuper *ventrem poteſt contrectare*; quæ omnia conjecturam certiorem reddere poſſunt; verùm certiſſimum rei indicium *tactus* præbebit; quapropter *obſtetrix minime tarda* ſit aut *cunctabunda ad tangendam parturientem*, uti pleræque maximo prægnantium incommodo ſolent earundem querelas gemituſque, quoad libet, negligere, eaſdem tactu non prius explorantes quàm infantem jamjam ſatis progreſſum putant, qua ratione vera non ſolùm negligunt indicia, quibus genuina uteri poſitio ipſis innoteſceret, ſed etiam (ſi res nondum omnino deſperata aliquatenus bene ceciderit) multis parturientes fruſtra divexant cruciatibus, tempus laborum prolongantes, dum deſunt ipſis conveniente auxilio, quod ferre quidem poſſent, ſi prudentes eſſent atque benignæ. Uterum autem nimis pronum propendere *obſtetrix mediante tactu* ex hiſce ſignis poterit colligere:

1. Os uteri altius quàm plerumque ſolet, ſuſpenſum inveniet.
2. Idem non niſi multo negotio poterit tangere.
3. Idem poſtremarum vertebrarum curvamini ſive oſſi ſacro obverſum erit.
4. Obſtetrix non niſi inferiorem oram oris uteri tangere poterit plus minus, prout ſcilicet uterus plus minus propendet, nequaquam autem ſuperiorem oram, niſi os uteri jamjam cœperit delabi.
5. Aut omnino non, aut ægre in aperturam oris uteri *obſtetrix* poterit ingerere digitum, eundemque non niſi inflexum aut incurvatum.

6. Quolibet irruente dolore os uteri dictis vertebris valide apprimi sentiet *obstetrix*, ita ut non possit delabi.

7. Aquæ, si ostio immineant, forma sentientur tenui & exili.

Obstetrix omnibus hisce signis inventis plane persuasum habere poterit, uterum nimis propendere, & auxilio opus esse ad corrigendum pravum hunc uteri situm partumque promovendum: Omnia ista signa intelligimus reperiri *ab initio laborum*, antequam dolores omnia constipaverint sive ut plurimùm depresserint, imò *antequam os uteri jam latius pateat:* postea enim singula ista signa magis subinde mutantur, donec tandem omnino fere evanescant: quamobrem probe notandum est, ne unquam quidem certius per tactum explorari posse veram uteri posituram, quam *initio statim laborum*, quamvis tum temporis os uteri ægre nonunquam attingi queat, utpote alte nimis suspensum: necessarium tamen est attingi, ideoque eousque penetrandum, donec attigeris: quòd si digiti minus sufficiant, manus etiam immittenda; & siqua parturiens hoc detrectet, *obstetrici* genuinum adimit medium cognoscendi veram uteri posituram: heu noxiam & deplorandam cæcitatem! qua devitantur quasi parturientium dolores & læsio, dum interim matres cum infantibus vitæ exponuntur periculo: hem egregiam imperitarum Gubernatricum providentiam! qua leges sanciunt rationi contrarias, docentes alias, quæ ipsæ non intelligunt! certo enim certius est, parturienti nequaquam operam convenienter navare posse, quæ tactu non exploratam habet pravam uteri posituram: quapropter *obstetricibus* tempus neutiquam negligendum, sed ejusdem accurata ratio habenda est, quò mature veri rerum statûs fiant certiores.

Obstetrix jam certa, *uterum nimis propendulum in prominulo ventre altius depressum esse*, ponderare secum debet, qua ratione hunc uteri situm corrigere velit, matrique simul cum infante auxilio esse; quem in finem *duo gradus* supponendi sunt: *primò* efficiat, ut caput infantis in pelvim possit illabi usque in ossis coccy-

cy-

cygis curvamen: *secundò* caput exinde promoveat, ut infantis exclusio omnino absolvatur; quippe non acquiescendum est capite jam in pelvim promoto: nondum tunc extra aleam res posita est; quin potius tum demum sudandum est, nondum enim dimidium facti absolutum: hic loci plurimi infantes hæserunt nunquam exclusi: plurimæ matres periere simul cum infantibus vertice jamjam in curvamen ossis coccygis delapsis, ubi desederunt, quoadusque & mater & infans exspiraverant, nec sane inficiandum est, hunc locum infantibus esse instar scopuli quavis Malea periculosioris, in quem plurimi impingentes naufragium faciunt: interim difficilem hunc scopulum præterire necessum est, neque eum subterfugere licet, sine auxilio autem haud facilè penetrare possunt, quatenus scilicet rem rationis & status præsentis regulâ metimur.

Auxilium, quod requiritur, in eo consistit, ut ante omnia *caput infantis cum ore uteri in pelvim promoveatur:* quem in finem parturiens parte corporis superiore demissius quàm inferiore ponatur, quod percommode fit in *sella nostra parturientium perforata*, ejusdem posteriore parte, fulcimento scilicet, demisso, & culcitra binis anterioribus extremis eousque elevata, ut fulcrum cum culcitra *rectam lineam* efficiat, ita tamen, ut caput cum humeris supinis deorsum vergant, clunibus elatis: hoc pacto propendens uteri fundus attollitur, præbetque ori occasionem, qua commodius in pelvim introduci potest, *primò*, quia uterus ita erectus proprio pondere defertur, dummodo os ejus loco moveatur. *Secundò*: uterus ita erectus non adeò deprimitur ab ingruentium intestinorum pondere, à quibus aliâs in abdomen depellitur, parturiente ut plurimùm absque judicio laborante, sicut plerumque monetur nulla habita sitûs uteri aut infantis ratione: isthoc situ uterus magis magisque retrorsum reprimi potest, quoniam intestina pondere suo deorsum feruntur versus demissiorem jam corporis partem. Parturiente jam dicto modo disposita *obstetrix* ambabus utens manibus uterum cum capite infantis expediant, *immissa* scilicet, *altera* quousque

opus

opus eſt, *in vaginam, altera abdomini parturientis impoſita:* hic loci perinde eſt, ſive dextra utatur ſive ſiniſtra; uterus enim rectà propendens utramque æque commode admittit: utero verò magis in alterutrum latus obliquato opus eſſet ſive dextra uti ſive ſiniſtra, prout ſcilicet os uteri verſum fuerit: nimirum, ſi fundus uteri plurimùm ſiniſtrorſum inclinetur, *ſiniſtra* in vaginam immittenda erit; ſin ille dextrorſum vergat, *dextra* interne adhibenda erit ad diſponendum os uteri & caput infantis.

Opera manu *obſtetricis* in vagina præſtanda, proprie hæc eſt: ſcilicet, duorum triumve digitorum extremitatibus ad ſuperiorem oris uteri oram adhibitis adverſus vel ultra caput infantis idem aliquatenus loco movendum, & in oſtium pelvis dirigendum eſt, ut illabi queat; Sed hic loci *obſtetricem* monitam volo, *ne culpam committat, verticem infantis nimium premendo*; capite enim infantis, qua patet parte, nimium preſſo ſive tracto, facilè mors illi infertur, proinde *obſtetrix* iſtud caute tractare debet. Si fortè os uteri vertebris vel ſuperiori oſſis ſacri parti jamjam nimis firmiter appreſſum fuerit, ita ut non niſi violenter digiti ibidem prætermitti queant, tum parturiens non, uti ſuprà dictum, ſed alio modo ponenda erit.

Datur quoddam *artis opus*, quo in hac uteri poſitura caput infantis in pelvim dirigitur: ſcilicet ſellâ parturientium modo ſuprà dicto ad reſupinandum diſpoſitâ, parturiens culcitræ perforatæ (quæ antè ſatius patet) *parti anteriori leviſſime inſidet*, corpore quodammodo *cernuo*, ut uterus, quoad poteſt, in abdomen deferatur; tunc manus in vaginam immittitur, ut digitorum ſummitates in os uteri non ſolùm tendant, ſed etiam *id parumpræter eant*, uſque dum poſt ſuperiorem oris uteri oram pervenerint: *NB. non intra, ſed poſt oris uteri labia*, ita ut os uteri cum vertice infantis & *interior* digitorum pars ſe invicem tangant, manu ſive digitis ad rotunditatem oris uteri vel capitis infantis formatis; *exterior* autem manûs ſeu digitorum *pars* tangat prominens oſſis ſacri curvamen, ſive vertebras inferiores: Altera

tera manu hoc modo posita, altera *extrà* imponitur, ut anteà dictum, atque tum *parturiens sensim resupinatur*, usque dum superior corporis pars demissior cubet quàm inferior: hoc facto *manu interea intra vaginam dicto loco immobili semper manente, exterior manus uterum solerter à se propellit*, ut in rectum situm, quoad potest, restituatur: dum fit iste repulsus uteri, simul *manus interior* jam coarctata *leniter movenda erit*, summitatibus maxime digitorum tremulis, ut leni vacillatione os uteri cum capite infantis deorsum feratur: quamprimum interior hæc manus senserit, os uteri cœpisse delabi, *ipsamet simul debet delabi*, singulis vicibus parum priorsum tendens: hoc ipsum diversis vicibus repetendum est, donec vel tandem os uteri (à difficili isto offendiculo liberatum) & cavitas pelvis sibi invicem respondeant, quo facto omnia ad ulteriorem infantis depressionem conveniunt.

Isthoc *artis opus* exercitatæ manui maxime accommodum & tutissimum est; siquidem os uteri & vagina ita se habent, ut vel *latum digitum*, imò nonnunquam quidem *latum pollicem* post os uteri pertingere liceat: verùm *imperita manus sibi caveat* oportet, ne lædat *vaginam*, aut eandem ab ore uteri abrumpat, spatium quærendo ubi non datur. Repulsus iste uteri, manu abdomen premente factus, *sano* itidem *judicio* efficiendus est, manu *non desuper deorsum ducta*, inde enim uterus infrà firmius apprimitur; sed *obstetrix*, quantum parturiens ferre potest, *inferne sursum* debet premere, ut, si possibile sit, uterus resupinetur: At verò *obstetrici* observandum est, hanc uteri repressionem una manu ante non esse tentandam, quàm altera debito loco infrà convenienter locata fuerit; tum demum enim *utraque manu* opus opportune perficitur: quod si prima vice ex voto manus successerit, *aliquoties repetendum erit*, donec iteratis vicibus eò perventum sit, ut infrà infantis *caput coronatum* sentiat, hoc est, oris uteri oram circum circa contrectare queat ostio pelvis imminentem; atque tunc de egregio successu certa esse poterit ac sperare, dolorum deprimentium impetum non fore frustraneum.

 Ha-

Hactenus nihil dictum est de *labore parturientium*, quoniam, huc usque opportunum non erat, parturientem ad laborem hortari, utpote non solùm frustraneum, sed & maxime obstantem *obstetrici*, cui soli hactenus omnis labor competit: Sed quæret fortasse quispiam: *quid parturienti agendum est, sentienti se doloribus ad laborem urgeri? an tum non licet laborare? aut anne poterit illa à labore sibi temperare?* respondeo: ipsam quidem non posse cohibere, quin doloribus corripiatur; posse tamen cum iisdem *non cooperari*, aut ad minimum quodammodo abstinere à nimia depressione, id quod eidem injungere summopere debet *obstetrix*, quæ si sentiat irruentem dolorem, (quem, quum attenta est, plerumque citius quàm ipsa parturiens observare poterit, manu scilicet ori uteri applicita) tum quiescere debet, nec quicquam tentare, sed commoditatem ad agendum arripere, quamprimum transiit dolor, *reprimendo*, *attrahendo* & *propulsando*, uti suprà monstravimus, priusquam alius irruat dolor.

Alienum forsan plerisque videbitur: *prius peritum obstetricantem Chirurgum aut obstetricem quàm ipsam parturientem irruentes dolores posse sentire*: at verò quàm mirum etiam videatur, verum tamen est, nec exiguam commoditatem *prudentibus* confert *obstetricantibus*, qui hac observatione quacunque ratione uti scientes, opportunitatem idoneorum ad agendum temporum arripiunt, suaque tempori officia cum Natura conjungunt, ut pariter cum illa efficiant, quod neutra sigillatim valeret; aut contrà alternis vicibus jam hoc jam illud agant: quemadmodum enim hic loci *obstetricanti* cessandum est, dum Naturam sentit per dolores operantem, & operandum, si dolores præteriere; ita alia vice simul cum doloribus illi laborandum est, istisque præteritis cessandum: Ab *obstetrice* igitur dolorem irruentem sentiente parturiens præmonenda est, ut *patienter potius ferat sinatque præterlabi dolorem*, *quàm cooperetur*, ne infans uterusque magis subinde coarctentur.

Quæret fortasse quispiam: *qua ratione obstetricans sentire possit*

ſit, adventare dolorem? cui reſpondeo: me iſtud ſenſu quidem cognoſcere poſſe, quin & parturienti prædicere ſolitum, officiique ſui admonere, ſive laborandum ſit illi, ſive non, prout res poſtulat; ſed fateor, me neſcire, quodnam nomen rei imponendum ſit: *Exoritur in ore uteri ſubtilis quidam motus, contractio ſive compreſſio, quam ſolùm licet obſervare, quotieſcunque afficiuntur muſculi novo ſenſu, quo illi excitati novo ſpirituum influxu novum in uterum faciunt impetum*, id quod *dolorem* vocare ſolemus: quiſquis igitur motum hunc ab aliis novit diſtinguere, is irruentem dolorem præſentire poteſt.

Hic loci *obſtetrices* monendæ ſunt: quòd ſi manu circa os uteri occupatæ ſint, dicto modo ejus oram digitis probe apprehenſuræ, *ut ſibi temperent à nimia digitorum motione*, illos hinc atque hinc non ducentes, dum interiorem oris uteri oram contrectant; hoc enim dolorum irritamentum eſt, quumque parturiens tum doloribus non opus habeat, juſſa labores inhibere, *obſtetrici* utique cura habenda eſt, ne ipſamet dolores provocet: Ego quidem experientiâ edoctus ſum, *diverſam rerum tractationem diverſos etiam ſenſus commovere*, & medium eſſe excitandi dolores parturientium, aut eos profligandi, uti ſequentibus fuſius dicemus.

Quando jam *obſtetrix* feliciter rem eò perduxit, ut os uteri cum capite infantis in cavitatem pelvis cœperit illabi, infanti porro ſubvenire ſtudeat, omnemque, quam poteſt, operam conferat, qua facilem reddat infanti tranſitum: Ante omnia parturientem *ſuperiori corporis parte curabit aliquatenus elevari*, imprimis aliquandiu morata, antequam os uteri in pelvim inducere potuerit, quippe incommoditatem affert parturienti & angorem, *diutius ita capite ſupinato retrorſum inclinari*, omnibus enim inteſtinis pondere ſuo diaphragma prementibus reſpiratio quodammodo præcluditur, unde maximus angor: ſin autem minus diu reſupinata fuerit parturiens, neque incommoda inde duriora ſentiat, (alii enim homines in hac re firmiores aliis) eâdem poſiturâ aliquandiu adhuc maneat, & obſtetrix il-

li injungat, *ut singulis posthac doloribus intenta, quantum potest, cum iis cooperetur*; jam enim dolores mediante capite infantis os uteri magis subinde ampliare, caputque sensim propellere debent.

Verùm *obstetrix* hîc jam curam ac diligentiam adhibeat oportet in *ore uteri sustinendo*, ne simul cum infantis vertice in sinum ossis sacri delabatur; quod si factum fuerit, miserrima carnificina erit, caput porro deorsum promovere: plurimum enim interest, an *caput solum* infantis in hunc sinum immiseris & traduxeris, an verò *caput & os uteri pariter* inibi conclusa & compressa inveneris, imprimis si prava adeò sit positura uteri, qualis hæc est, quæ maximam affert difficultatem capiti inde producendo: hæc enim uteri positura necessariò infert, nimirum *citius uterum & infantem pariter delapsuros esse, quàm infantem solum*, eundemque citius vertice in immobili illo ossis sacri curvamine constipatum iri, quàm præterlapsurum fore: *obstetrices* igitur hoc non intelligentes *omnia patiuntur simul delabi*, ut ubique fere locorum usu venit, earumque vix millesimam quamque hanc rem penitus perceptam habere censeo, quapropter *tot egregiis fœminis pleno adhuc ventre moriendum est*: Aliæ infantes suos morti victimas mactant, qui non possunt excludi, nisi aperto prius & excerebrato capite forcipe tandem extrahantur: Alius quidem maximi Arcani se inventorem putat, quòd noverit infantem eductore capitis (*tire teste*) extrahere, ita ut non opus habeat caput omnino excerebrare: id quod correcturus alius *binis* utitur *uncis* oculis, auribus aliisque capitis partibus injectis, quibus violenter extrahit infantem, cui, si vivus adhuc educitur, tamen paucis post horis aut diebus moriendum est: ne dicam, quæ præterea matri incommoda inferantur: *ecce egregiam obstetricandi artem!* & hæc quidem omnia percommode fiunt *sub nomine & prætextu infantis jam defuncti! obstetrix* ait: *omnem meam curam atque operam contuli, malo mederi non poteram, quamdiu infans alte adeò suspensus erat*: at rei consulere nescia ore uteri adhuc suspenso,

mul-

multo minus expediet, illo jam infrà curvamini ossis sacri affixo; nec *ipsemet Chirurgus obstetricans* melius fœtus producendi consilium adferri novit, præterquam uncis, cultris, forcipibus seu eductore capitis (*tire teste*) infanti vitam adimere, mortuumque sive integrum sive frustulatim extrahere: Et quidnam aliud relinquitur eligendum, quàm quod in usu observari solet? scilicet: *satius esse, unum saltem mori, quàm duos, ideoque infantem, si nondum exspiraverit, occidere & extrahere, ut hoc modo Matri vita servetur:* heu miseram optionem, ubi morte infantis vita matri redimenda est! vah negligentiam! vah noxium *obstetricum* inscitiam! quæ nesciunt parturienti & infanti maturo adesse auxilio: Verùm enim verò quisnam illas accusaret à nullo unquam meliora doctas? *hactenus utique nemo firmis & Mathematicis fundamentis demonstrationibusque hanc Artem ipsis explanavit*; quid igitur mirum, tam crassis eas inscitiæ tenebris involutas mansisse.

Verùm ut triste hoc malum præcaveat *obstetrix*, *omni studio in id incumbat* oportet, ut *os uteri sustineat*, neque id patiatur delabi, quò solum infantis caput denudatum, nec utero obvolutum deferatur, quod longe facilius postea expeditur & traducitur, quàm si utero adhuc circumvestitum sit, & in sinu ossis sacri fixum hæreat: Quòd si membrana interim loco capitis validius deprimat, eodem modo ac caput illa tractanda nimirum humorum formatura non impedienda; sed os uteri solùm sustinendum est, quod non sinat delabi obstetrix, adhibita cautione, ne membranam dirumpat: propterea semper late satis distendat digitos, oræ saltem oris uteri, non autem membranæ applicitos, idque perseveret agendo, usque dum membrana rumpatur, quo facto caput tractet, ut jam diximus.

Sed videor mihi opponentes audire *obstetrices: quicquid scribas, plurimum tamen interest inter dictum & factum; non semper ad conceptum nostrum res succedit: quisnam omnia accurate adeò internosceret? & licet possemus internoscere, gravidæ tamen nostrates id non ferunt, nolunt illæ tangi præterquam unico,*

vel ad summum duobus digitis, ita quidem, ut ne dolorem afferas, nolunt enim incommoda pati, opulentæ præsertim, quæ non nisi tactu mollissimo volunt tractari. Respondeo: me non ignorare, quod multum intersit inter dictum & factum, & quòd facilius sit de hac re literas facere, quàm eam probe perficere: satis etiam cognitum habeo: *obstetrices* hæc mea præcepta sine accurata attentione & indefesso studio non peracturas esse: neque me fugit: gravidas molliculas satis esse, nec placide ferre dolorem, sibi ipsis parcentes, sibique ab *obstetricibus* parci petentes: charitas etiam & æquitas postulat, ut *obstetrices* caveant, ne supervacaneis parturientes afficiant doloribus: insuper certus sum: me *obstetricantibus* nihil præcipere agendum, quàm quod fieri posse experientia me docuit: denique non ignoro: gravidas, tenerrimas licet, & quantum possunt, fugitantes dolorum, plurimas tamen, easque præcipue, quæ rationi & sano judicio locum dare consueverunt, animo tam æquo esse, si monstraveris, in quo versentur periculo, ut non recusent tractari modo maxime necessario; hac enim sola ratione supervacuos licet effugere dolores: quibus necessariò fiunt obnoxiæ, quæ tempore opportuno modoque convenienti auxilium non admittunt: quæ verò operam necessariam non admittunt, in eas ipsas damni culpa confertur, nequaquam autem in eas, quæ operam suam pollicitæ sunt.

Quando jam *obstetrix* eò rem perduxit, ut membrana rupta, caputque infantis vertice maxime exclusum sit, tum non opus est, ut os uteri, velut antea, suprà sustineat, sed caput simul cum ore uteri sinat delabi ultra ossis sacri curvamen, quod facilius jam præterire poterit maxima parte denudatum, quàm ore uteri adhuc vestitum: ut verò infans porro educatur, obstetrix rursum ambabus, ut ab initio, manibus utatur, alterâ scilicet intrinsecus, alterâ extrinsecus applicatâ; huic operæ iterum, adhibeat *judicium*; non quidem, ut antea tradidi, præteritis singulis doloribus laborando, sed *contrario prorsus modo*, quippe *jam cum laboribus cooperandum est, atque cessandum, maxima-*

ma dolorum efficacia cessante: quare non solùm ipsamet *obstetrix* dolores observare; sed & parturientem ad idem cohortari debet, ut non solùm cooperetur, sed & omni nisu, quoad poterit, in cooperando perseveret: eum in finem singulis vicibus obstetrix, quamprimum irruentem sentit novum dolorem, parturientem ejus commonefaciat, ut conjunctis viribus infans promoveatur, idque sequenti modo: *Obstetrix altera manu in vaginam uteri immissa* dorso seu aversa ejus parte ad intestinum rectum conversa, digitorum apices, quousque potest, subter caput infantis intrudat, (caute tamen, ne caput nimium prematur) tum manum ibi teneat immotam, donec dolor irrruat: *alteram manum extrinsecus abdomini* parturientis imponat, eo circiter loco, quo fundus uteri latet; & quando jam dolor irruere incipit; ipsa simul incipiat utraque manu cooperari, manu scilicet intra corpus leniter deprimat, nimirum contra ossis sacri acumen, quod retrorsum premendum est; altera manu extrinsecus uterum leniter resupinet, simulque deorsum premat; *leniter* inquam, ad proportionem nempe doloris ab initio paulatim vigescentis, qui uti parturientem ad laborandum successive fortius incitat, ita & *obstetrix* fortius subinde deprimere debet.

Sed notandum: quòd hæc *depressio externa* nunquam debeat esse *vehemens aut violenta*, sed semper *moderatissima*; depressio autem altera manu *intrinsecus* facta *cum robore* fieri debet, adeò ut *obstetricem* quidem omnes nervos in eam depressionem contendere oporteat, his tamen conditionibus: *primò:* ut depressio illa vehemens solummodo adhibeatur, quamdiu parturiens summo doloris vigore ad laborandum concitatur: dolore verò cessante cesset & depressio: *secundò:* depressio illa fiat æqualiter manu aversa, non autem nodosis manus articulis prominentibus: *tertiò:* manum, quàm potest, latissime dispandat, ut æqualiter ubique apprimatur: his probe observatis omnes quidem vires adhibere potest *obstetrix*, nequaquam sollicita, se parturienti nocituram, quinimo rem gratissimam ipsi afferet.

At

At verò secum forsan quis cogitabit: *Nonne obstetrix hac ratione parturientem dilacerando læderet? aut intestinum rectum adeo comprimeret, ut illud vel tandem emoriatur?* siquidem plura testantur exempla, sive muliebria parturientium ad intestinum rectum usque, sive os uteri dirupta esse: sed respondeo: modo suprà dicto id fieri non posse: dirumpuntur autem muliebria aut os uteri, si obstetricantes intruso in os uteri aut muliebria utriusque manus digito omnibus viribus incaute distrahunt, & ita partes illas dilacerant: sed in ejusmodi depressione generali id non est, quòd timeas.

Porro *obstetricibus* probe observandum est: non satis esse, dicto modo os coccygis omnibus viribus retrorsum premere, sed simul *inter deprimendum manum attrahere debent*, & sentiet, caput infantis singulis doloribus validis aliquatenus promotum iri, & successive proditurum: manum ita attrahentes, eandem simul quidem incumbenti infantis capiti subducunt; sed hoc nihil refert, modò eandem, quamprimum vigor doloris transiit, mox iterum immittant, digitosque capiti rursum supponant, *singulis vicibus simul cum dolore depressionem & attractionem reiterantes:* hoc rite facto experiuntur, quantum inde spatium suppeditetur, quàmque januam quasi aperuerint capiti infantis ad delabendum; cui rei etiam non minus inserviet manus *extrinsecus* deprimens, abdomini imposita, infantemque cum utero fortiter propellens: etenim ratio observatu digna, cur scilicet infans tarde adeò progreditur, hîc loci non sita est in angustia oris uteri, neque pelvis, sed in eo potius, *quòd dolores non commode impressionem facere valeant*, infansque in superiore uteri parte adeò coarctetur, unde tardus ille progressus durat, usque dum superius infantis corpus superius illud sinuosum curvamen præterierit, quo facto infans facilè prorumpit & excluditur.

Quamprimum jam obstetrix infantem gremio excepit, venam umbilicalem aut ipsamet debet præligare & abscindere, aut alii id faciendum committere; *ipsa* verò *ocyus manu in uterum immissa secundinam extrahat, uterumque in locum genuinum redigat*;

digat, adhibitâ curâ, ut *is rite contractus probe claudatur*; quo non bene procurato puerperæ uterus ſanguine ſæpe impletur, qui demum conglobatur & concluditur, unde facilè *delirium, inſomnia, continua febris, immodicus ſanguinis fluxus, & denique mors infertur*, quæ plerumque ingenti labori imputatur, quum revera ſæpius *ex neglecta uteri purgatione & minus curata constrictione* provenerit: equidem non ignoro, & alias dari mortis cauſas, ſed ſatis cognitum etiam habeo, ex dicta ſæpius cauſa illam originem trahere, quam mortis cauſam *prudentes obſtetrices* circumſpecta rerum tractatione facilè poſſunt auferre.

Obſtetricis eſt, ut poſt extractam ſecundinam manu denuo immiſſa *uterum lente reſupinet, & deorſum quodammodo ferat*, tam diu morata, donec circa manum conſtringatur uterus, niſi inſtar aſſeris nimium rigeat, uti nonnunquam, ſed rarò, contingit: tunc non morandum eſt, donec uterus claudatur; ſed *puerpera ſtudioſe obſervanda*, an mala forſan ſymptomata poſtea indicent, uterum conglobato ſanguine exonerandum eſſe: at ſi vulgari craſſitie ſit uterus, facilè & ſine mora imò commodius contrahitur, quàm *extreme tenuis, qui circa manum inſtar madidi lintei vel mille plicis concidit*: utero circa manum clauſo ea extrahenda, ſimulque egerendum eſt, quicquid alieni adhuc reſiduum eſt, ut omnino purgatus ſine impedimento plane claudatur.

Hactenus *obſtetricibus novitiis* tradidimus: quid agendum ſit, ſi ab initio ſtatim vocentur ad parturientem, *cujus uterus pronus in abdomine propendet*, ut, quantum quidem poſſunt, infantem *more conſueto ſine verſione* excludant: At ſi fortè *obſtetrix* per ignorantiam omnia hæc præcepta neglexerit, & inter multas cunctationes titubationeſque eò res pervenerit, ut uteri pars acuminata ſeu inferior in pelvim illapſa ſit, atque os uteri cum capite infantis in curvum oſſis ſacri ſinum perruperit, ibique conſtipetur, ſi in hoc rerum ſtatu membrana rupta ſit capite infantis parum adhuc denudato, ſi parturiens inter multas cunctationes

jam defatigata ſit; tum quæritur: *quidnam obſtetrici arceſſitæ in hoc rerum ſtatu agendum ſit?* Ego reſpondeo: quòd ad partum ejumodi parturientis abſolvendum *Viri* potius quam fœminæ auxilium requiratur; quapropter eam *perito cuidam obſtetricanti Chirurgo* tradi præſtaret; etiamſi non diffitear, *expertam etiam obſtetricem* nonnunquam huic operæ parem eſſe poſſe.

Jamjam ſuppoſuimus: *infantis caput parum adhuc denudatum eſſe:* præterea ſuppoſuimus: *infantis caput in curvo oſſis coccygis ſinu fixum quaſi hærere:* exinde concludendum eſt: infantem hîc loci in os uteri aperiendum impetum facere non poſſe; *ſitus* igitur *uteri mutandus erit:* quapropter parturiens diſponenda cubitu *obſtetricanti* non incommodo, ſed appoſito & conveniente: eum in finem parturientem *obſtetricans* in grabato ſeu lecto humili, aut ſuper aliquot pulvinos humi ſtratos collocet, *ut procumbat genibus prono & demiſſo capite*; cubiti ſuffulciantur tot pulvinis, quot ad ſuſtinendum & immobiliter innitendum exiguntur: convenienter id fit, ſi innitatur *fulcro ſedilis inverſi*, pedibus ſedilis (jam ſurſum tendentibus) parieti aut ſpondæ cuipiam oppoſitis, ut parturiens corpus obfirmare valeat, ne moveatur, quòd facilè contingeret, niſi ejuſmodi fulcro inſtructa foret.

Parturientem ita capite prono & demiſſo genibus provolutam collocamus, ut mediante hoc cubitu *uterus proprio pondere in imum ventrem deferatur*, & conſquenter *ſe ipſum è curvo iſto oſſis coccygis ſinu proripiat*; quod ut eo citius & commodius fiat, *obſtetricans* manu ſeu digitis in vaginam *pone* inter inteſtinum rectum & caput infantis immiſſis uterum deprimat, donec os uteri eouſque repellatur, ut ſpatium ſuppetat idem os manu ſuſtinendi, ne delabatur, utque capiti infantis locus detur faciendi depreſſionem in os uteri, ejuſque aperiendi, quò tandem magna parte denudetur, neque tamen permittatur, ut os uteri iterum in ſinum oſſis coccygis delabatur: utero tandem cum infante eouſque repulſo *obſtetricans Chirurgus* porro infantis plenam excluſionem eo modo perficere poteſt, uti ſupra *obſtetricibus* tra-

tradidimus, id quod temporis redimendi gratia hoc loco non repetemus.

Quamvis autem infantis exclusio hoc modo concipiatur, & nonunquam à *perito Chirurgo obstetricante* perficiatur, si nimirum parturienti sufficientes adhuc vires & dolores suppetant; eam tamen & alia ratione experiri licet, si metuendum sit, ut parturiens ad absolvendum prospere partum viribus & doloribus destituatur: idcirco parturiente ut antea collocata, uterum (uti dictum) depressum *obstetricans* porro, quantum potest, repellat, donec os uteri sursum in amplius pelvis spatium reductum commodius aperire manu, eamque immittere possit, *qua capite infantis semoto pedes quærendi*, neque cessandum est, donec eos invenerit, versoque infante in ostium produxerit, digitis pedum, quantum potest, deorsum ad matris intestinum rectum conversis: Pedibus jam in ostium productis non opus est, ut parturiens porro capite & superiore corpore prono decumbat; sed versa & resupinata se præparet ad valide deprimendum, quum res postulaverit: *Obstetricans manu interea intra corpus semper infantis pedes tenens*, jam eos attrahere debet, quoad clunes venterque exclusi sint; tum *infante probe apprehenso, altera manu ventri supposita, altera autem tergo injecta* parturientem, si dolorem non sentiat, jubeat, ut se gerat, quasi dolore concitaretur, scilicet *omnibus viribus deprimat, quasi infantem enixura*, quod dum illa præstat, *obstetricans* continue (attamen lente) trahere debet, ut hoc modo caput pariter cum brachiis excludatur.

Cognito jam, qua ratione parturiens adjuvanda sit, cujus uterus *pronus nimium propendet*, cujusque infans *recte*, id est, *capite prævio* in ostium tendit; porro videndum quoque erit: qua ratione uterus ejusmodi propendulus tractandus sit *infantibus in eo prave positis:* Quemadmodum enim prava infantis versio in qualicunque uteri positura locum habet; ita etiam in hac locum habere poterit, siquidem manus, pes, cubitum, vena umbilicalis, mentum, aut facies, clunes, aut aliud membrum

prævium prodire nonnunquam poterit; quare necesse est, *novitias obstetrices* nosse, *quibus indiciis pravi isti infantum situs internoscendi sint*: præterea: *quid ad tales infantes oblique praveque sitos expediendos agendum sit.*

Ne verò in hac materia nimis prolixus sim, paucis dicam: varios istos infantum situs *tactu* dignosci posse, sicut alibi traditum est: eodem enim modo situs infantum internoscitur in *obliquo*, ac in *recto* utero: neque etiam in hac uteri positura diu hæsitando opus est, quodnam præcise membrum in ostio prævium exhibeatur, satis est, si *obstetrix* observaverit, caput non exhiberi, ut sciat, *pedibus* infantem extrahendum, & proinde tempus non otiose terendum esse, si se ipsam huic operi parem judicare ausit; alioqui *expertus Chirurgus obstetricans in auxilium vocandus est*, qui hoc effectum reddat, dum vires matris & infantis adhuc vigent, membranâ nondum ruptâ, uteroque adhuc in superiore pelvis parte suspenso: fœminâ igitur in sella parturientium collocatâ, ita ut in anteriore parte culcitræ ante latius patentis erecta sedeat, ipse manu in vaginam immissa os uteri ita disponat, ut ad aperiendum aptum sit, quod jam multo commodius aperitur, quàm si caput infantis prævium sit: quo facto unum primò aut duos, deinde tres & successive quinque pariter digitos in os uteri ingerat, eoque ampliato in uterum penetret: tum membranam dirumpat, aut, si satius censeat, moretur, dum sua sponte rumpatur, porro quæsitos pedes in ostium producat, curans ut digiti pedum ad matris intestinum rectum conversi sint, & ita tandem infantem extrahat modo suprà dicto de hac positura uteri obliqua.

Sed quæret forsan quispiam: *Cur in hac obliqua uteri positura mox suadeam infantes pedibus potius extrahere? & cur infantes caput prævium exhibentes non item mox pedibus extraham?* quum talium infantum exclusio in ejusmodi prave sito utero tam difficilis & periculosa sit? ad quæ respondeo: in hac prava uteri & infantum positura facilius infantis versionem succedere, quàm si caput prævium fuerit, infanti item, si caput aut pedes præ-

beat,

beat, commodissimum concedi transitum; præterea quamvis (secundùm novas hasce demonstrationes meas obliquæ uteri posituræ) verum & infallibile sit, *tutius scilicet & facilius ab initio statim laborum infantem versum pedibus extrahi*, (etiam caput prævium prodeat) quàm permitti, ut capite prævio prodeat; suprà tamen etiam proposui, infanti capite prævio prodeunti progressum concedi posse, *ne statim ab uno extremo ad aliud transeam, aut uno quasi ictu omnem Veterum structuram deturbarem*; præsertim quum hic ipse obliquus uteri situs inter quatuor posituras maxime inconvenientes commodissimus adhuc sit, & infans concurrente fideli auxilio vivus adhuc excludi possit, licet plurimi auxilio destituti pereant.

Verùm enim verò ut plane & aperte profitear, quod res est, uti ingenue verum dicere decet, *etiam si propriæ praxi id dissentiat*, præclare eloquar cogitata mentis: scilicet, *quòd in quacunque uteri obliqua positura tutissimum, promptissimum minusque dolorificum censeam partum accelerare infantes pedibus extrahendo, idque in principio statim laborum, ante vel mox post effluvium aquarum, quamprimum certus sis, parturientem genuinis pariendi doloribus laborare:* quòd si hac methodo procederetur, uti vel tandem aliquando factum iri confido, incredibilis sane multitudo mulierum & infantum, aliter pereuntium, servaretur: Denique addendum est: obliquam hancce uteri posituram commodius adhuc admittere exclusionem infantis, *prævio capite prodeuntis*, quàm sequentes, ubi uterus in alterutro latere situs est, aut ad lumbos apprimitur.

CAPUT XLVII.

De partu difficili, ex utero spinæ dorsi nimis appresso.

EXperientiâ ego edoctus sum, & eâdem magistrâ omnes veritatis studiosi *obstetricantes* erudientur: *uterum loco nativo emotum nimium sæpe resupinari, aut ad spinam dorsi adigi,* unde

unde os vel oſtium ejus non ſolum alte nimis in ventrem elevatur, ſed & adeò obliquatur, ut *vaginæ recto tractu non amplius reſpondeat*; ſed contrà ſuperior vaginæ pars eouſque inflectitur & incurvatur, ut potius figuram *normæ triquetræ*, quàm *lineæ rectæ* referat plus minus, prout ſcilicet uterus ſpinæ dorſi plus minus apprimitur, lumbique parturientis plus minus ſinuoſi ſunt.

Prava hæc uteri poſitura præternaturalem & difficilem partum neceſſariò inducit, niſi *prompta ſolertique manu ſtatim ab initio* parturiens & infans in integrum reſtituantur: quapropter *obſtetricem* ſummo ſtudio & attentione *primo ſtatim tactu* oportet percontari, num pravam hujuſmodi poſituram uteri ſentiat, ut *primo ſtatim laborum impetu* matri & infanti auxilio ſit, nec longas nectat moras, uti plures *imprudentes* ſolent *obſtetrices*, quarum culpâ, quòd hujus incommodi ignaræ ſint, mater & infans non raró occumbunt.

Id ſcire volo *obſtetrices novitias*, quòd ſcilicet è poſitura uteri prius monſtrata neceſſariò ſequatur, *caput infantis*, *quàm quidem poteſt*, *optime verſi in oſſa pubis impingere*, dum enim egredi infans allaborat, tam à propriis conatibus,, quàm doloribus valde deprimentibus in hoc rerum ſtatu ad oſſa pubis violenter adigitur, ubi mollius capitulum hærens quodammodo infringitur, & magis ſubinde imprimitur, unde, quia non poteſt in cavitatem pelvis delabi, etiam mater infantem eniti nequaquam poteſt, niſi caput prius inde remotum in cavitatem pelvis inducatur.

Non raró parturientem biduum triduumve, quin & quatriduum laborare, neque tamen partum eniti contingit, & quod plus eſt; primis nonnunquam diebus *dolores maxime vigent*, ita ut irritis defatigata laboribus *infanti animam inſcienter extinguat*, cujus rei culpa in inſcitiam *obſtetricis* conferenda eſt: denique *nullo fere aut languido doloris impulſu infans mortuus ſponte quaſi excluditur*, ſed ſingulari Dei providentia id fit ad conſervationem matris, quæ aliâs plerumque ſimul occumbit, & moribunda ſæpe fœtum edit exanimem.

Quò

Quò verò *obstetricibus novitiis* innotescat hujus rei causa, & qua ratione præcavere possint, diligentius ea explananda erit: *Imperitæ Obstetrices* parturientem tactu explorantes, quando capitulum infantis, utpote ossibus pubis impactum, non sentiunt, parturienti ejusque cognatis præsentibus dicere solent: *infans nimis adhuc suspenditur, ut tactu assequi non valeam, opus est, ut prius delabatur:* sicque infantis descensum præstolantur, qui tamen delabi nequit: Vel: Situm infantis tactu percontantes, si per intermedium uterum rotunditatem quandam & duritiem senserint obviam, quam non male pro capite habent, tum dicunt: *infans bene versus est:* tumque dolores solùm efficaces exspectant, quibus infans propellatur; sed spes illas frustratur, ignorantes, caput infantis ad ossa pubis hærere, unde neque matri neque infanti sunt auxilio, quare non raró ob istam inscitiam utrique occumbendum: Hæc inscitia inde potissimùm originem trahit, quòd tactu non possunt clare internoscere uterum & vaginam, neque os uteri probe distinguere à partibus infantis ad exclusionem præviis, sive à membrana humores continente; quum tamen *obstetricis* sit, singulas partes rite dijudicare posse; tum certe non ignoraret, ubi & quomodo infans situs sit, ac consequenter prompte & omni mora rupta auxilium subministraret.

In hoc pravo uteri situ, de quo nobis hîc sermo est, *obstetrix probe attenta os uteri aut omnino non aut parum saltem tangere poterit*, nisi jam late satis pateat, atque tum adhuc aliquam saltem circuli partem attingere licebit; capite enim infantis suprà in ossa pubis impactum erit: tota ergo superior oris uteri ora prorsus non poterit tangi digitis, utpote qui inferiorem solùm oris aperti partem assequi valent: atque tum ii *prudenter* adhuc & *caute* inter cervicem vesicæ & os uteri immittendi sunt: *obstetrix* enim digitos posticam versus ad intestinum rectum intrudens nil nisi *sacculum clausum* offendit, & parum validius premens præ inscitia facilè sibi persuadet, infantis se capitulum sentire, non dijudicans, utero adhuc tectum esse, ac se frustra ejus descensum præ-

præstolari: *Obstetrix sagax* in hoc rerum statu *proxime cervicem vesicæ sentiet oram aliquam lunatam*, quæ oris uteri est, quòd si digitis illac penetraverit, etiam *capitis partem duram, globosam, lævemque* sive *verticis aperturam* sentiet, unde certo colligere potest: *infantem pariter cum utero spinæ dorsi nimis apprimi*: quum igitur certo certius sit, quo magis infans ad hæc ossa à doloribus apprimitur & constipatur, eo difficilius inde removeri, imò cerebrum quidem infringi posse, ut subita morte pereundum sit ipsi, abjecta omni cunctatione infanti succurrendum erit, hisce sequentibus observatis:

Primò: Quamprimum *obstetrix* pravum hunc situm observaverit, parturientem prohibeat, *ne valide cum doloribus allaboret*, sed istos potius sustinendo prætermittat, usque dum situs infantis correctus sit, obstetrixque denuo laboris commonefaciat.

Secundò: Jubeat *obstetrix* parturientem (si quidem potest) è vestigio mejere, ut vesica exoneretur, nec periculum sit pressione ejus lædendæ: (sive illa pressio fiat â capite infantis, sive *obstetricantis* manu, dum capite infantis extricando occupatur) quòd si pauciores adhuc & minores dolores parturientem urgeant, ac membrana nondum rupta sit, *leni* etiam *clystere alvum ciere licet*, ut omnia prius obstacula, quantum fieri potest, removeantur.

Tertiò: Parturientem *obstetrix* convenienti positura collocet, quò auxilium commode subministrare queat: nimirum *in sella perforata plane primùm resupinetur*, in principio scilicet, si infans ossibus pubis nondum valide appressus fuerit: aliâs conducibilius foret, superiorem corporis partem demissius collocare, quàm inferiorem, quò uterus cum infante facilius retrocedat.

Quartò: *Obstetrix* digitis alterius manû (ejus scilicet, quæ rei maxime accommoda foret) *oram oris uteri caute prehensam posticam versus ad intestinum rectum premat sive trahat*: attamen hoc non prius aggrediatur, quàm alteram manum abdomini parum supra ossa pubis opposuerit, tunc facilius succedet

opus

opus ambabus ſimul manibus operanti: externa ſcilicet manu caput infantis parum retrudat primò, & mox deprimat; interna verò manu os uteri retrahat ad inteſtinum rectum itidem deorſum: quum jam ſenſerit, caput infantis cum utero aliquatenus loco moveri & delabi, moneat parturientem, ut erigat corpus ſuperius, ita tamen, ut ne inferius moveatur; id eſt, ſe ipſam incurvet, & pronam, quoad poteſt, inflectat, *quaſi ſe erigeret, & ad dejiciendum conquiniſceret:* interea *obſtetrix* curam intendat, ut manûs dicto jam modo probe locatas contineat: parata (dum parturiens inflexu corporis infantem cum utero à tergo levat & propellit) ad caput antè deprimendum, quò rectà in cavitatem pelvis delabatur.

Quintò: Capite jam expedito, & ab offendiculo vindicato *Obſtetrix parturientem moneat, ut jam doloribus intenta, quantum poteſt, cum illis allaboret* ad propellendum porro infantem penituſque excludendum; quapropter eandem ſinat laborare corpore ut plurimum ad ſedendum compoſito, aut in genua etiam provolutam cubitis commode ſuffultis.

Sextò: quòd ſi verò infans jam dudum oſſibus pubis impactus hæſerit, antequam *obſtetrix* advenerit, vel: ſi illa parturientem cum infante inſcitiâ alius *obſtetricis* neglectam in miſero hoc ſtatu inveniat, *ſupinam retrorſum omnino inclinet, capite demiſſo, & corpore aliquatenus elevato, tentetque modo ſuprà dicto caput infantis deprimere*; ſed curam intendat oportet, ut non ſolùm ſuperne deprimat, ſed *prius parum retrudendum & tum ſimul deprimendum eſt*, nam oſſa pubis nonnunquam impreſſionem ſeu ſtrigam in caput infantuli faciunt, qua de cauſa id non deprimi poteſt, quin lædatur, niſi prius parum retrudatur.

Septimò: Si forſan in hoc ſitu membrana jam rupta, & ore uteri latius ampliato caput infantis non parum denudatum ſit, *obſtetrix* miſſâ uteri orâ *digitos inter caput & oſſa pubis intrudere*, & quodammodo ſuperiori capitis parti, ſeu altius ſuperiori oris uteri oræ applicare, & hoc modo caput ſimul cum ore uteri deorſum trahere ſtudeat.

 Duo

Duo potissimum hîc & in quovis partu difficili requiruntur: *Sanum scilicet judicium*, & *conveniens rerum leniter prompteque tractandarum actio:* ubi hæc inveniuntur, ibi & Benedictio Divina præsto est; Deus enim dona sua coronat: quicunque autem sine genuina rerum cognitione & sine actionibus convenientibus omnia à Benedictione Divina præstolantur, negligentes, quæ facienda erant, ii Deum tentant, & officio suo desunt: Equidem fateor, nos partum naturalem efficere non posse, Deus dolores viresque suggerit, cui etiam pro omnibus debetur gloria: quemadmodum Ipse nobis victum & amictum suppeditat, fruges ac mustum producit maturatque: At verò Agricola & Hortulanus, qui tempore sementis dormiens serere negligit & plantare, postea non habet, unde messem faciat: aut qui, quod sevit & plantavit, non sarrit, nec putat, nec rigat, nec alia necessaria suppeditat, eidem & nulla emolumenti vel benedictionis divinæ spes est: ita etiam parturiens sive opera & adminiculo humano interdum eniti non potest: is namque effectus est maledictionis divinæ; hæ pœnæ mulierum, ob transgressionem illis à Deo constitutæ: neque hoc ipso Potentiæ Divinæ derogatur, Qui omnia potest, quæ vult, sed non omnia vult, quæ potest: & Qui dignatus est nobis istiusmodi molesta negotia injungere, ut hoc modo hujus patientiam, illius verò industriam charitatemque, in quosdam item judicia sua simul exerceat, quibus omnibus suam sibi gloriam vendicare novit.

Verùm si forsitan infans nimium comprimatur, caputque prægrande fuerit, ita ut sine multo labore in cavitatem pelvis induci nequeat, ac diutina potius carnificina expectanda sit, quàm exoptatus enixus, uti hoc rerum statu fieri solet, ego suaderem *allaborare*, (antequam extremum imminet periculum) *ut pedes assequi valeat*; sed iste labor *Viris* potius competit, quàm mulieribus; quapropter, nisi *obstetrix* alacriore judicio ac prompta validaque manu gaudeat, hoc opus *perito Chirurgo obstetricanti* committat oportet, qui partes mulierum internas penitiùs

no-

novit, quàm plerumque *obstetrices* solent: dixi, quòd *suaderem allaborare:* in ejusmodi enim infantis positura exclusio non nisi cum labore, eoque difficili ac molesto perficitur, idque ob tres hasce rationes.

Primò: Quia in hoc casu *os uteri* plerumque *minus apertum est*, lenta vi demum aperiendum; *lenta vi* inquam: nimia enim festinatione parturiens excruciatur, proinde *manus probe inungenda est*, unusque primò, deinde plures digiti in os uteri intrudendi, ac inibi sensim distendendi, ut plus spatii acquiratur: porro quinque pariter digiti immittendi, itidemque distendendi sunt; denique ad brachiale usque intrudenda manus, eamque dispandendo & restringendo orificium uteri magis subinde dilatandum est, prout scilicet id commodius effici sentitur: caput infantulis quoad potest, subinde retrudendum ac semovendum, tum ulterius in uterum sensim penetrandum est, adhibitâ curâ, ne infans uterusve lædatur: digitorum etiam sensu internoscendum est, *an inter membranas secundinæ & uterum manus versetur*, an inter infantem & secundinæ membranas; nam *si inter secundinam & uterum versetur, cave ulterius promoveas illam*, sed parum retractam inter secundinæ membranas & infantem immittito, quando nimirum in fundo uteri pedes quærendi sunt: & diligenter advertendum, ut *ab uteri orificio usque in ipsius fundum manus proxime infantuli corpus inseratur*, sic enim uteri lædendi minus periculum est, & percommoda occasio datur partes infantis dignoscendi, ut pedes certius invenire possis: membranam etiam ab initio hujus instituti (si nondum rupta sit, ac nihilomnius veri dolores urgeant) digitis dirumpere non dubitet *obstetricans*, si nimirum tempestivum sit: equidem humores augeri convenit, quoadusque os uteri iis dilatari percipiatur; interim ad quemvis doloris impetum caput, quoad potest, semovendum; tum statim post ruptam membranam manus immitti potest: sin percipiatur, quòd humores impressionem non valeant facere ad aperiendum os uteri, tunc illud *obstetricante manu* aperiendum est, eoque satis aperto membranarum diruptione aquis pro-

 rum-

rumpendi locus dandus, ac ſtatim exadverſo, uti dictum, manu juxta corpus infantuli immiſſa pedes quærendi ſunt.

Secundò: Quemadmodum multi laboris opus eſt, anguſtum os uteri, quod nondum ſatis patet, aperire; ita ſane haud minus negotii faceſſit anguſtum uteri *capite inſuper infantis obſeſſum*, ſi per illud in fundum uſque penetrare velis; unde non eſt, quòd mireris, quum non niſi multo labore & patientia pedes invenire noveris.

Tertiò: Experieris, *longitudinem viæ* ejuſque *flexum obliquum* à pudendo muliebri in fundum uſque uteri (in ejuſmodi vaſe occluſo ubi exiguum adeò ſpatium datur, & vehemens compreſſio urget) laborem perdifficilem reddere: anguſtum enim & flexuoſum iter difficilem concedit tranſitum.

Quartò: Adde & hanc difficultatem, quòd ſcilicet *brachium*, cujus manus operam hanc præſtat, *juncturam ſeu flexuram non habeat*, & propterea circa medium viæ flexuoſæ ad ejus curvamen ſe minus accommodare poſſit, item, quòd *oſſa pelvis brachio* etiam *non cedant* aut flectantur, unde brachium ſæpius adeò comprimitur, ut obſtupeſcat ſenſuque deſtituatur, aut adeò cruciatur, ut aliquandiu ab opere abſtinendum ſit, brachiumque alio loco ponendum; quare hæc opera non immeritò *labor* appellatur; *validiſſimus* enim *Chirurgus obſtetricans* in hac uteri infantiſque poſitura leviter etiam veſtitus frigore hyemis intenſiſſimo ita laborare poteſt, ut capilli madeant ſudore.

Quòd ſi jam ad alterutrum aut ambos pedes perveneris, ii detrahendi ſunt, niſi brachiis impliciti, aut crura tranſverſim ſibi invicem impoſita ſint; iſta igitur membra diligenter perſcrutanda ſunt, quæ niſi diſtingueres, brachium nonnunquam aut crus facilè frangeres, uti hoc infortunium nonnulli habuere. Maxime conveniens eſt *ambos pedes ſimul detrahere*, (ſi conjunctos invenias) ſemperque, ſi poſſibile ſit, *digitos eorum faciem verſus convertere*: at nonnunquam alterum ſaltem pedem invenire & detrahere licet, quod utique faciendum eſt, quia tum ſpes eſt, & alterum (ut plerumque fit) eò facilius inveniendi;

endi: Sin verò difficulter eum invenire possis, *prior pes alligandus est injecto post calcem linteo quatuor digitos lato*, quod manu extra corpus contortum tenetur: tum iterum manus secundùm ductum cruris inventi ascendit, probe scilicet observato, *dextrumne an sinistrum pedem prium acceperis*, hac enim ratione cognitum habebis, an dextrâ an sinistrâ alter pes commodius protrahi, aut qua ratione perscrutans manus aptius dirigi possit. Si pedem jam inventum (sive rectum sive inflexum) examinaveris *digitis suis*, facilè dignoscere poteris, an dexter adhuc quærendus sit, an sinister, is enim *halli* latus necessariò claudet, seu interiorem pedis partem: ideoque *dorsum* (seu exterior pars) *manûs* ad inquirendum alterum pedem adhibendæ inter immittendum *debet conversum esse ad interiorem pedis partem*, & hoc modo ascendat ad clunes usque aut ventrem infantuli, ubi necessariò alterius pedis principium datur; inde porro ductu femoris ad crus, & denique ad inferiorem pedem descendendum est, qui acceptus quamprimum in ostium deducatur modo positurae infantuli maxime accommodo: *nec quicquam violenter, sed omnia via naturali caute peragenda sunt.*

Quòd si jam binis pedibus in ostium productis invenias, *illos prave sitos* esse, digitis scilicet sursum, calcaneisque deorsum versis, ab eo tempore cogitandum est *de lenta inversione infantis*, quæ fit, dum pedes sensim extrahuntur; altera scilicet manus subter infantis corpus, quoad potest, in altum promota inter extrahendum *torquendo* adjuvat, donec vel tandem infantis venter digitique pedum deorsum vergant, tunc enim caput infantis in tanto periculo non versatur, ut *mento adunco* in ossibus pubis hæreat, quin potius facilius transire potest: pedibus infantis ventreque ad usque pectus exclusis *neutiquam opus est*, (ut alii Scriptores tradunt) *brachiis successive detrahendis desudare*; sed altera manus tenet pedes, dum altera subter ventrem pectusque, quousque potest, penetrat; aut, pedibus *obstetricantis* gremio insidentibus altera

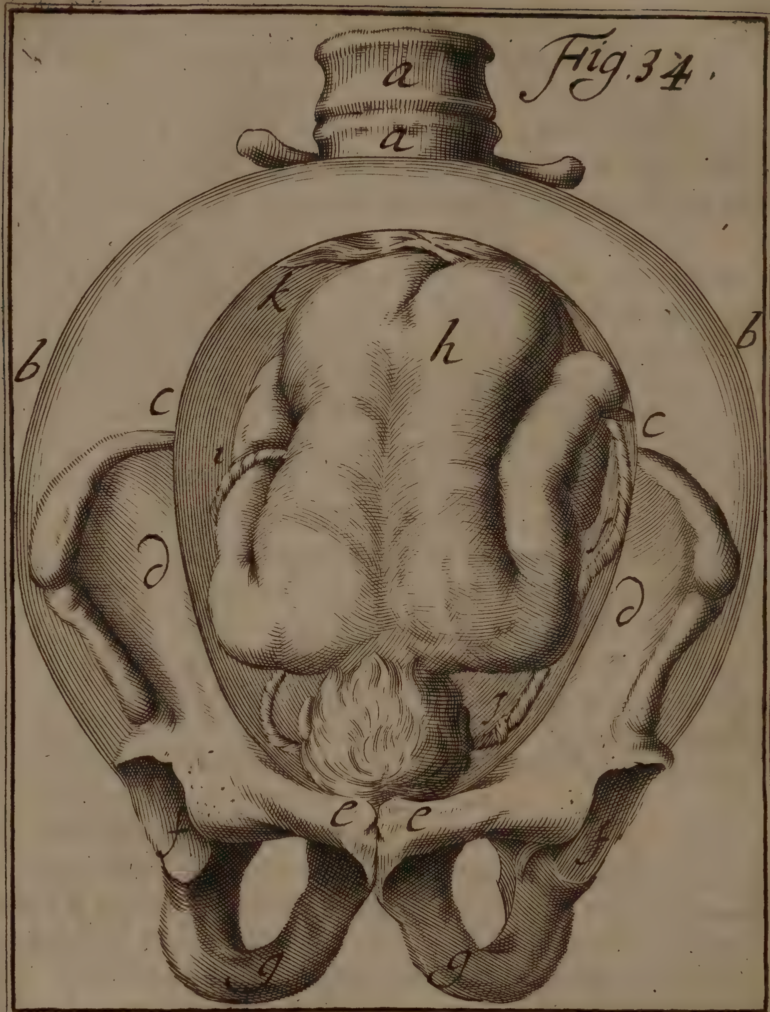
ra manus suprâ, altera infrâ corpus leniter, at probe tamen, comprehendat: tunc parturiens exhortanda est ut omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *sive dolores sentiat sive non*, ii jam non præstolandi sunt, sed parturienti demonstrandum, ipsius labore vel depressione infantem jam temporis puncto excludi posse, data spe certa, partum mox absolutum iri.

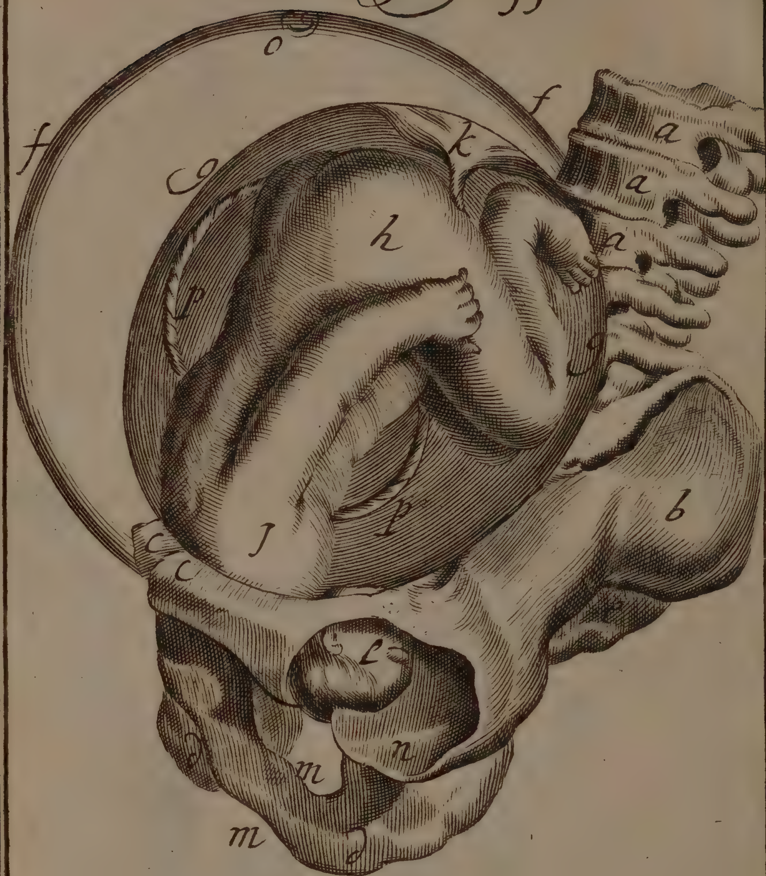
Observato, jam parturientem omnes nervos intendere, impetumque in infantem facere, & *obstetrix* indesinenter eum detrahere debet, unde tandem partus absolutus sequetur: ego utique infantum exclusionem hac ratione semper absolvi, ita ut ne ullum quidem caput in orificio hæserit, nec ulli corpori infantuli, ne emortuo quidem & jam male olenti caput à collo avellerim, sed infantes hac ratione seu vivos seu mortuos nunquam non integros extraxerim; quum contrà alii Scriptores (uti ipsimet fatentur) sæpius truncum à capite avellerint: quòd si forsan difficilius res succedat, quàm plerumque solet, digito inferne intruso meatus dilatari aut eodem indito in os infantuli sensim is attrahi potest: itidem si caput ægre transeat, (quod tamen raro contingit) *alterutrum quidem brachium detrahere licet*, & porro caput dicto modo expedire; at *nunquam utrumque brachium detrahendum est*, nam plura id incommoda, quàm commoda importaret.

Ne mireris quæso, benevole Lector, caput cum binis brachiis simul ostium pertransire posse, minus periculosa hæc methodus est quàm vulgaris; prius enim brachiis secundùm corpus detractis, quid aliud nisi ori uteri ansa datur, ut instar tendiculæ sive laquei circa collum infantis contrahatur, & caput compressum retineat? quod fieri non potest brachiis ab utroque capitis latere sitis, neque brachia ab utroque capitis latere tantum crassitiei aut impedimenti afferunt, ut plerumque putatur; temporum enim planities iis locum concedit, & angustia oris uteri, tanquam partis extensivæ aliquatenus adhuc laxari patitur: Ego sane hanc methodum optimam duco, ac aliis

aliam

Fig. 34.
a
a
b
b
c
c
d
d
e
e
f
f
g
g
h
i
i
k

Fig: 35.
o
f
f
k
a
a
a
g
g
h
p
p
b
c
c
l
n
m
m
d
d

aliam liberam relinquo: Et quia *obſtetrices* hujus poſituræ periculum ægre ſibi concipere cenſeo, niſi expreſſa ipſis præſentetur, ideoque clariorem ejus ideam capere poſſunt inſpicientes 34. 35. & 36. *Figuras*, quæ hîc ſucceſſive ſubſequnntur.

Explicatio 34. 35. *&* 36. *Figuræ.*

Fig. 34.

a a Duæ Vertebræ.
b b Circumferentia deſignans ventrem.
c c Ambitus uteri.
d d Oſſa coxendicis.
e e Oſſa pubis.
f f Acetabula, in quibus verſantur capita oſſium femoris.
g g Oſſa ſedentaria.
h Infans in utero, tergo matris plane incumbens, tergo ſuo oculis aſpicientium obverſus, capite in oſſa pubis impingens.
i j i Vena umbilicalis.
k Secundina ſive placenta uteri.

Fig. 35.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Oſſis ſacri exſtantia.
f f Circulus repræſentans ventrem.
g g Uterus.
h Infans humeris oſſibus pubis incumbens.
j Humerus infantis.
k Secundina.
l Infantis caput in cavitate pelvis.
m m Apertura ſeu via pelvis, quà caput corpuſque infantis debet tranſire.
n Acetabulum oſſis coxendicis.

Fig.

Fig. 36.

a a a Tres vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Dorſum, ſive poſterior exſtantia oſſis ſacri.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, vertebris lumborum incumbens.
h Infans retrorſum inverſus, capite in cavitate pelvis verſante, humeriſque in oſſa pubis impactis.
j Humerus infantis.
k Placenta uteri.
l Caput infantis in cavitate pelvis, magis denudatum, quàm res ipſa fert, ut poſitura ipſius appareat.
m m Via ſeu meatus, quà infans inter oſſa tranſire debet.
n Acetabulum ſive pyxis oſſis coxendicis.
o Locus umbilici.
p Vena umbilicalis.

Ulterior 34. 35. *&* 36. *Figuræ explicatio.*

Hæ *tres Figuræ* hic loci conjunctæ ſunt, quia in principio animus non erat, duas poſteriores exſculpi; pictor enim deſiderio meo non poterat ſatisfacere genuinam iſtorum infantum poſituram accuratius exprimendo: pōſtea verò plurimis Figuris jam exſculptis, quum 34. *Figuræ* deſcriptionem relegebam, viſurus an corrigenda ſit, tum cognoſcebam quidem, *hanc Figuram* parum luminis præbituram eſſe Lectori, niſi duabus aliis hanc explicarem, ut *unam eandemque Figuram* varie à diverſa parte conſpicere poſſit, quapropter duplicem hanc Figuram adjunxi.

Figura 34. exhibet infantem *bene verſum* in utero obliquo: *bene verſum infantem* dico, quoniam *vertice ori uteri imminet*, nam in hac re Scriptorum ſententiæ communi accedo, ſi nimirum cum illis ſupponitur, non opus eſſe infantem vertere & ex-

Fig 36.
o
f
f
a
a
a
k
g
h
g
p
p
b
c
c
l
e
e
n
m
m

trahere, in qua sententia persisto, usque dum rei veritas de ea recedere cogat: Quamvis autem hic infans in utero bene versus sit, facilis tamen partus haud expectandus est ob uterum obliquum, quod quidem ex inspecta *hac Figura* nemo sibi facilè persuadebit; *octava* enim *Figura*, exhibens bene versum infantem in bene locato utero, nullo modo ab *hac* 34. *Figura* differre videtur, nisi quòd in hac infantuli caput super pelvi adhuc positum sit, in altera autem in cavitatem pelvis jam illapsum sit, unde idonea foret ad exprimendam unam eandemque posituram uteri & infantis, quare res postulabat, eandem posituram *alia* adhuc *Figura* clarius exprimere.

Uterus in *hac* 34. *Figura* longitudine sua parturientis spinæ dorsi aut lumbis incumbit, quantum quidem ejus ratio admittit, plane & quam maxime appressus; consequenter fundus uteri diaphragmati imminet, non autem ad umbilicum conversus est, quæ uteri positura in causa est, quòd caput infantis necessariò *transversim* pelvi imponitur, & vertex ossibus pelvis apprimitur, quod plus minus fit, prout scilicet parturientis *lumbi* plus minus *sinuosi* sunt; quippe prominens ossis sacri curvamen cum ultimo verticillo seu duabus postremis vertebris mulieribus incurvos sinuososque lumbos habentibus componunt *exstantem gibbum*, (ut in *secunda Figura* videre est) qui hoc rerum statu os uteri cum capite infantis altius extollit, unde os uteri cum vertice infantis altius situm est, quàm ossa pubis, in principio scilicet, antequam caput à doloribus in cavitatem pelvis depressum est; quapropter postea infantulus ille in pelvim illabens necessariò quàm maxime incurvatur & coarctatur: quod ut clarius pateat, inspiciatur 35. *Figura*, exhibens eandem posituram tam infantis qnàm uteri, præterquam quòd in hac caput infantis in cavitatem pelvis jamjam illapsum est, quod in 34. *Figura* ossibus pubis adhuc impactum in pelvim nondum delabi potest.

In *hac* 35. *Figura* infans in sinistrum suum latus incumbens exhibetur, cujus caput in cavitatem pelvis illapsum est; ubi ve-

verò antea caput impegerat, *ibidem jam humeri hærent*, infansque situ prius percommodo ac libero gaudens (præterquam quòd caput ossibus pubis imprimebatur) *arctissime jam constringitur*, quia cervix ita incurvatur, ut fere suprà quàm potest, extendi opus sit, idcirco omnibus fere infantibus hoc modo prodeuntibus moriendum est; hac enim compressione nervis cervicis nimium extentis, vasisque nimium interclusis humorum cursus impeditur & sistitur, unde & infans desinit vivere.

Quærenti igitur: *quamobrem hic infans transire non valeat*? respondeo: ob sequentes rationes: *primò*: quia caput detinetur & retardatur in angustiore cavitate pelvis, *quam nullum caput transire potest*, (*etiamsi bene prodierit*, *sine compressione quadantenus violenta*: quoniam verò caput in hac positura neque pondere infantilis corporis, neque dolorum impetu deprimi potest, quoadusque humeri ad ossa pubis impacta hærent, ideo caput ad impetus dolorum quàm maximos immobile manet, & ne transversum quidem unguem promovetur. *Secundò*: Quia *humeri ossibus pubis ita affixi delabi* non possunt, quandiu manu obstetricante aut dolorum efficaciâ ab isto offendiculo non liberantur.

Raró fit, ut *pelves ampliores*, *capita parva*, & *manus pusillæ* casu felici in unum conveniant, quemadmodum res exigit; quapropter hîc loci *humeri manibus difficulter liberari possunt*: nam si pelvis parva, & caput infantis magnum sit, nullæ, *ne quidem minutissimæ manus muliebres* juxta caput penetrare possunt humeros liberaturæ atque detracturæ: sin autem parturienti *ampla pelvis*, infanti *parvum caput* obstetricique *minutæ* & *subtiles manus sint* unà cum *ingenio solerti*, tum fieri id quidem (attamen laboriosissime) potest.

Dolores infantem ita situm deprimendo ægre trajicere possunt ex hoc: quòd viribus parturientis à primis doloribus fractis (dum caput ab ossibus pubis in pelvim depresserant) dolores postea sæpe minuuntur, capite in pelvim jam delapso, vi-

vireſque jam deficiunt, quas potius vigeſcere opus eſſet, quò infans, jam adeo coarctatus, ac non ſolùm capite, ſed & humeris detentus, trajici queat: id dicere volo, ſcilicet *opus eſſe, ut vires diminutæ jam augeſcant, doloreſque jam decreſcentes pigreſcenteſque, frequentiores & validiores ingruant*, ad expellendum protinus infantem; quippe *major jam dolorum impetus & depreſſionis vis exigitur quàm antea*, etenim ante illapſum capitis in pelvim aquæ nondum effluxæ præibant, capiti viam quaſi monſtrantes: aut fieri quidem poterat, ut aquæ os uteri dilatantes capiti occaſionem præberent facilius in pelvim illabendi: præterea quoad aquæ uterum late diſtendebant, infans adhuc vivus ſine controverſia facilè moveri, & quodammodo flecti ſeu incurvari, eoque modo in pelvim deprimi poterat; nam corpus infantile urgebat caput, dum à doloribus corpus deprimebatur, & aquæ deorſum tendentes locum cedebant, ita ut caput ab oſſibus facillime delabi potuerit: ſed *humoribus jam effluxis, capite* in pelvi *coarctato, humeriſque ad oſſa pubis impactis*, quî quæſo dolores in illos impetum facient? uterus aquis vacuus plana ſui parte lumbis parturientis incumbit: infans ſuper planum ventrem in utero complanato immobilis jacet: dolores muſculos ventris ab antica poſticam verſus valide contrahunt, unde maximus impetus fit in planam uteri partem, quæ lumbis fortius hoc modo apprimitur, infanſque magis conſtipatur quàm promovetur: quid igitur mirum, ſi ventris muſculi (diaphragmate, viſceribus & inteſtinis, ſpirituque in illis concluſo firmati) parum adeo propellere valeant infantem tam arcte compreſſum? ſi ab antica magis poſticam verſus, quàm deſuper deorſum premant? ac quid mirum, ſi infans ita ſitus aut *nunquam excludatur*, aut *emortuus in lucem edatur?* atque brevi poſt & *mater*, diuturno labore defatigata, *exſpiret?*

Suprà aſſerebam: In hac poſitura infantis caput ad oſſa pubis impactum facilius inde expediri & in pelvim illabi poſſe, quàm humeros ibidem impactos, ob rationes ſuprà allatas, quibus

adjungi poterit *primò humerorum latitudo & crassities: secundò: humerorum cum pectore cohærentium soliditas*, unde tam facilè non incurvantur & flectuntur ac caput exili collo cohærens: ex hoc discrimine facilè comprehenditur, humeros multo difficilius ab ossibus pubis liberari & in pelvim illabi quàm caput: verùm licet caput multo facilius ab ossibus pubis liberetur quàm humeri; nequaquam tamen putandum est, quòd nunquam non facilè inde delabatur: contrà nonnunquam caput infantis fixum adeò hæret, ut dolores id nullo modo depellere possint; idque plurimùm fit, si membranæ isto loco rumpantur, & *aquæ furtim quasi defluant*, quod fit, quia caput & os uteri simul quàm firmissime ossibus pubis impressa sunt, unde aquis in latitudinem formandis locus non datur, quæ proinde deorsum tendentes exiguam saltem aperturam inveniunt, quà penetrant, ubi membrana quolibet irruente dolore extenta & extenuata tandem dirumpitur, tumque humores per minutam aperturam furtim defluunt, qui *obstetricibus* propterea dicuntur *aquæ furtivæ*, (*een sluypend water*) quia furtim emittuntur: quòd *aquæ istæ furtivæ* ita clanculum effluunt, ut *obstetrices* lateat, quando creverint & membrana ruperint, id causæ est, quòd scilicet paucæ dentur, quæ vera gaudent cognitione parturientis rite tangendæ; nimirum non alte satis penetrant ad locum, quo aquæ istæ crescunt, propterea ignorant, qua ratione aut quo loco formentur: totos nonnunquam dies parturientibus assident, nescientes uteri situm, imò ne cognitum quidem habentes, ubi os uteri situm sit, aut quid in eo prævium exhibeatur; multæ alba & atra discernere non possunt, hoc unum certò sciunt & dictitant, *infantem nimis alte adhuc suspensum esse*, (nimirum sibi ipsis) quapropter volunt, patienter exspectandum esse, usque dum infans delabatur: infallibile certe argumentum quod rudes sint illæ artis obstetricandi, ac plane inhabiles ad ferendas ulli parturienti suppetias convenientes. Aquis jam effluxis infantis caput multo firmius ossibus pubis apprimitur, quàm antea, ac nisi expediatur, à doloribus vehementer adeò adigi potest, ut

ca-

caput *impressionis sulcum* patiatur ab acuta ossium pubis spina, quo infans facilè exspirare poterit, idque causæ est, quod dolores vehementes hic detrimentum æque facilè ac adjumentum possunt importare.

Cognoscat ex his *Medicus*, cui conscientia curæ est, quid commodi aut incommodi afferant *remedia* à se præscripta *dolorifica*, si sine prævia cognitione situs uteri & infantis exactissima illa præscribit rogatu *obstetricum*, *quæ os uteri non possunt tangere*, nescientes, quo modo & loco illud situm sit.

Perspectâ jam periculosâ uteri & infantis positurâ in *Figura* 35. attento jam animo contemplemur posituram *Figura* 36. expressam, & videbimus, hanc haud minori, sed majori potius periculo obnoxiam esse, quàm priorem: *Figura hæc* 36. exhibet eandem posituram uteri, longitudine sua lumbis fœminæ plane incumbentis, ore uteri ossibus pubis opposito: eadem etiam infantis positura est, præterquam quòd hic in *hac Figura* supinus & capite retrorsum inflexo in pelvim illapsus est. Facilè comprehendi potest, caput hujus infantis, priusquam in pelvim illapsum erat, etiam ad ossa pubis impactum, ibique eodem periculo defunctum fuisse, quo prioris infantis caput, quapropter & in hac positura considerandum venit, quicquid in priori observatum est, hoc saltem addito, hanc scilicet posituram & matri & infanti multo majus periculum intentare, quàm priorem, & difficilius expediri, nam *omnia infantis membra commodius prorsum quàm retrorsum inflectuntur*. In principio ore uteri & capite infantis suprà adhuc ad ossa pubis impactis, ore item uteri nondum satis aperto hanc posituram mediante tactu internoscere difficile est, atque manus usu & exercitatione prædita ingeniumque sagacissimum falli nonnunquam poterit.

Quæritur ergo: siquis infantem uterumque ita situm mediante tactu perceperit, uti *hæc* 36. *Figura* represensat, sive caput suprà adhuc ad ossa pubis impactum, sive in pelvim jam illapsum sit, quid tum faciendum? Respondeo: Caput ossibus

pubis adhuc incumbens, si libet, in pelvim induci posset eodem modo, quo prius in *Figura* 35. sed ego nemini auctor esse vellem, ut istud moliatur, quippe si caput in pelvim illapsum fuerit, quid tum? qua ratione ulterius promovebitur? situs iste tum multo minus ad transeundum accommodus foret, & ancipiti sane mortis periculo mater infansque exponuntur; quis enim infantem ut emortuum statim tractare ausit instrumentis illum extrahendo, quum omnia, quæ solent esse, indicia & vestigia vitæ adhuc reperiantur? & quamvis delapsus jam infans miserrime adeò comprimatur, sicut *Figura* 36. exhibetur, diu tamen adhuc vivere poterit, ecquis eum in hoc situ expedire poterit, nisi tanquam emortuum illum tractet?

At quæret forsan quispiam: Si isthæc positura tanto deterior est quàm prior, *cur igitur ibi tradidisti, caput in pelvim inducendum esse*, quum tamen eò delapsum in eodem sinu angusto coarctetur, hac solummodo differentia, quòd alter infans pronus, alter supinus jaceat? infantuli molles utique sunt & teneri, quà unus penetravit, & alter quidem transibit, quid igitur tantam difficultatem prætendis? Respondeo: hanc posituram revera cæteris deteriorem, & inde causas esse, cur aliam agendi rationem quàm antea tradam: Et licet in priori positura tradiderim, qua ratione caput infantis in pelvim inducatur, eo tamen minime volui indicare, id convenientius & consultius mihi videri: Equidem non inficior, si id maxime ab initio fiat, (supposito infantem capite prævio excludendum esse) tum parturienti & infanti magnum afferri adjumentum, fœtumque excludi posse, si validiores ingruant dolores, & officia ac opera *obstetricantis* præsto sint: itidem hæc via prima facie maxime naturalis videtur, & plurimùm congruere cum modo illo, quo veteres & recentiores Auctores suaserunt infantes expedire, quorum capita ossibus pubis opposita erant, licet veram istius situs rationem ignorasse videantur: Ego aliam statim viam ingredi nolui, aut de communi sententia decedere, ne consilium meum novum nimis, & ideo nimis rejiculum videretur; sed commodiorem oc-

occaſionem præſtolari malebam, in qua res ipſa clarius loqueretur: propterea jam clarius aperiam, quid ſentiam de prava hac poſitura tam uteri, quàm infantum, ſive proni, ſive ſupini ſiti ſint, ſicuti *tribus his poſtremis* exhibentur *Figuris*.

Ut igitur ingenue ſenſa mea explicem rationi & experientiæ meæ conſentanea, hæc mea ſententia eſt: ſi infantes proni aut ſupini prodeunt, ut nobis in his tribus Figuris exhibentur, optime tum conſuli & matri & infanti, quibus ſingulis auxilio opus eſt, & *obſtetricanti* auxilium ſubminiſtraturo, ſi ne unquam quidem permittatur, multo minus ad id opera conferatur, ut caput prævium in pelvim illabatur, ſi nimirum *obſtetricans* tum mature præſto fuerit, ut id cohibere queat: Licet enim ſuprà conceſſerim: infantem ita ſitum in utero bene verſum eſſe, id ex communi omnium ſententia ſolummodo fuit, atque ſi ſupponatur, infantem capite prævio excludendum eſſe, ut ſtatuerunt omnes (quod ſciam) ante me Auctores, obliquâ uteri poſiturâ ejuſque conſequentiis non obſervatis: Sed ſecundùm hancce meam methodum ac veram uteri obliquati cognitionem non poſſum quin aſſeram, *hunc infantis ſitum non ſolùm difficilem eſſe, ſed etiam adeò difficilem, ut ne difficilior quidem excogitari poſſit:* idcirco firmiſſime aſſevero: *in ejuſmodi poſitura ne unquam quidem permittendum eſſe, ut caput prævium aliquatenus delabatur, quoniam nihil periculoſius excogitari poteſt, quàm pati, ut infans ita ſitus capite prævio delabatur.* Si omnes quotquot ſunt, veteres & recentiores Scriptores id ſuadeant, per me quidem licet, quantum libet; ego nullius Perſonam aut Merita deſpicio, verùm quemadmodum ipſis liberum fuit, ſua quemque ſenſa & experimenta proferre, ita & mihi liberum eſt, mea publicare: Concedo multo ſatius eſſe caput ab oſſibus pubis amovere inque pelvim deducere, quàm ad oſſa iſta impactum relinquere, *ſuppoſito ſcilicet, infantem naturaliter* (uti dicunt, id eſt, prævio capite) *excludendum eſſe:* At ſi oculos conjicio in maximum diſcrimen, in quo mater & infans verſantur partum iſto modo præſtolando in hac poſitura,

eti-

etiamsi omnibus cumulentur generibus adminiculorum, quæ Scriptores nostri dictitant, tunc *in illorum sententiam discedere prorsus non possum, ac tantum abest, ut hanc methodum quasi optimam commendem, ut contremiscam, si mihi ejus rei recordatio in mentem venit.*

Quod siquis ex me quærat: *qua ratione res tutius tractanda sit?* illi respondeo: *summopere cavendum esse, ne caput in pelvim delabatur, & abjecta omni cunctatione infantem quamprimum excludendum esse:* si quæratur: *qua ratione?* respondeo: ea ratione, quam antea hoc ipso Capite tradidi, nimirum *infantem vertendo, pedibusque extrahendo:* Si præterea quæratur: *anne periculosum sit?* respondeo: nequaquam, ne decimum tantum periculi esse, si infans vertatur, pedibusque extrahatur, quantum quidem est, si permittatur caput prævium delabi; quocunque modo prodeat infans, sive in tergum supinus, sive in ventrem pronus, sive vivus, sive emortuus, modò *mature cauteque* fiat exclusio, tunc per hanc operationem neque mater neque infans vitâ periclitatur.

At fortè quispiam porro rogaverit: *num ista operatione certò promitti possit, matrem & infantem fore superstites?* Ego ad hoc interrogatum respondeo alia interrogatione: Num quis certò promittere potest, *parturientem*, quæ *naturaliter*, id est, modo quàm quidem potest, facillimo peperit, *unà cum infantulo superstitem fore?* satis est, si vere dici potest, *in hac operatione seu versione & extractione infantum per se considerata haud quicquam funestum inesse*, atque si caute & solerter perficiatur, neque matrem neque infantem mortis periculo exponi, utut difficilior positura non detur in obliquo utero quàm ea, qua infantes capite prævio prodeunt, ita ut ne duæ aliæ posituræ pravæ versu difficiles adeò sint, ac hujus generis una. Utinam isthæc matura infantum versio & extractio in omnibus ejusmodi pravis uteri posituris prudenter satis peracta obtineret! incredibilis sane numerus infantum fœminarumque servaretur, quæ hujus operæ defectu morte mactantur!

tur! Quid quæſo mortiferum foret in hac operatione? matri utique funeſta non erit hæc opera; quippe ab initio laborum ſtatim adhibita altero quidem tanto minus dolorum affert, quàm ſi poſtremò eam moliri velis, quum humores dudum effluxerunt, infanſque propter ſiccitatem in utero compreſſus concluditur, caputque in pelvi coarctatur; tum parturienti vel triplo plures cruciatus exantlandi ſunt, quàm ſi ab initio ſtatim infantis verſio tentaretur: Atqui audent vertere infantem jam emortuum, morte parturienti jamjam imminente; cur ergo idem non auderent maturius minore adhucdum periculo imminente, initio ſcilicet laborum, quum parturiens & infantulus viribus adhuc valent?

Facilè quidem concedent, maturam hanc infantum verſionem fieri poſſe in parturiente ſine ipſius vitæ diſcrimine; at in majore forſan periculo verſari videbitur infans, & conſultius, veterem retinere conſuetudinem, qua non extrahitur infans niſi in extremo periculo, id eſt, ſi certum eſt, infantem eſſe mortuum, parturientemque defatigatam viribus deficere, ut ſine hoc ultimo adminiculo ne ſpes quidem ulla fœtum enitendi oſtendatur; etenim id fœminæ *Chirurgum obſtetricantem* arceſſentes frequenter in ore habent, rogatæ: ex quo prægnans laboraverit? certo temporis ſpatio nominato inſuper addunt: *& jam certò conſtat, infantem exſpiraſſe: ergo* (volunt dicere) *jam opportunum tempus eſt infantem extrahendi:* idque his cogitationibus nititur, quòd putant, infanti, ſi nondum exſpiraverit, utique moriendum fore, ſi extrahatur, quæ opinio à conſuetudine imperitorum Chirurgorum originem traxit, qui inſtrumentis infantes diſcerpere, diſſecare, diſtrahere & (ut verbo dicam) ita tractare ſolent, ut nondum exanimes neceſſariò obire cogantur: methodus excludendi deteſtabilis ſane, & nequaquam approbanda! Manus longo uſu & exercitatione valens atque in partibus iſtis genitalibus probe verſata os uteri caute aperire, juxta infantis caput corpuſque penetrare, pedeſque invenire novit, atque tum inter aut mox poſt effluvium a-

quarum ſat ſpatii datur ad infantem tutò vertendum, detrahendum & educendum.

In hac excluſione omnis cardo vertitur in duabus his rebus: *primò:* ut ab initio *caput* infantis eouſque *ſemovere* ſcias, quò manum juxta illud immittere poſſis: in hac capitis remotione maxima attentione opus eſt, ut lente ſatis leniterque os uteri aperias, ſimulque caput ſemoveas: manui exercitæ, ſi caput prætergreſſa eſt, periculum porro non obſtat, quo à pedibus arceretur, quin eos detrahere ac educere queat. *Deinde* ſummo ſtudio in id incumbendum eſt, ut *caput ſimul cum brachiis tranſeat*, quod percommode etiam ac extra vitæ periculum modo ſuprà dicto effici poteſt: ex his igitur concludo: *in hac poſitura ſecurius, tutius ac minus periculoſum medium non dari, quàm ſi infans abjecta omni cunctatione vertatur, pedebuſque extrahatur*, ut hac ratione & matri & infanti Deo benedicente vita ſervetur.

CAPUT XLVIII.

De partu difficili, ex utero in alterutrum latus nimium obliquato.

PErluſtrato in præcedentibus Capitibus partu difficili ex utero parturientium nimis reſupinato aut propendulo oriundo, jam partus difficilis hoc Capite conſiderandus eſt oriundus ex utero *in alterutrum latus nimium obliquato:* ne verò Capita multiplicentur, duas has diverſas poſituras in unam contrahamus, ut evitemus confuſionem ex diverſo uteri ſitu, altero ſcilicet nimis in dextrum, altero nimis in ſiniſtrum latus obliquato, prius de ſitu uteri *dextrorſum* nimis obliquati diſſeremus; tum Cordatus Lector, quæcunque de hac poſitura dicta erunt, facilè transferre poterit ad ſitum uteri *ſiniſtrorſum* nimis obliquati: itidem ſupponimus infantem in utero recte poſitum, capite ſcilicet ori uteri imminente: utque hanc poſituram accuratius contemplemur,

age

age inſpiciamus *quædam indicia*, quibus *obſtetrix* hanc poſituram internoſcere poterit: primò ex ipſa parturiente ſciſcitetur, *quonam loco infantem plurimùm moveri ſenſerit*, ac utra ventris pars *acuminata magis duriorque* ſit; utque id certius ipſi innoteſcat, *ipſamet ventrem extrinſecus contrectare* poterit. (*NB. Nobis hîc ſermo eſt de utero, cujus fundus profundius in dextro latere ſitus eſt magis ad poſticam quàm anticam vergens; nimirum profundius plerumque in latere ad lumbos ſitus eſt, quam poſituram difficillimam ego æſtimo, quippe uterus altius quodammodo ſuſpenſus partum tam difficilem haud reddit, quàm talis uteri poſitura.*)

Sed præter hæc indicia *obſtetrix* de hac uteri poſitura certior reddi poteſt *per tactum*, quo ſi parturientem exploret ab initio laborum, antequam dolores deprimentes uterum loco moverunt, inveniet:

1. Os uteri altius ſuſpenſum eſſe.
2. Unde id difficulter attingere poteſt.
3. Applicitum illud reperiet ſpinæ ſiniſtri oſſis pubis aut coxendicis.
4. Non integrum os uteri, ſed inferiorem ejus oram tangere ſaltem poterit.
5. Aut omnino nihil, aut parum ſaltem, inferiorem nempe capitis infantilis partem, tactu aſſequi poterit, niſi forſan (ore uteri ſpinæ dictorum oſſium nondum valide appreſſo) locus adhuc detur, uno vel pluribus digitis inter illa penetrandi, vertricemque infantis tangendi.
6. *Obſtetrix* infantis cuput ſentiet per intermedium uterum & vaginam, non autem nudum, tranſverſim pelvi impoſitum: quæ ſigna conjunctim ſumpta *obſtetricem* certiorem reddere poſſunt, *uteri fundum in dextro parturientis latere ſitum eſſe*, & ſatis ipſi *ſudandum*, ſi pravam hanc poſituram corrigere, felicemque partum maturare velit.

Non eſt quod mirentur *obſtetrices*, ſi dicam: *ſatis ipſis deſudandum eſſe*, ſi pravam hanc poſituram corrigere, felicemque partum maturare velint; quippe iſthæc poſitura haud

exiguas affert incommoditates, & ut *obstetrices* cognoscant, quænam mala inde consequantur, ea paucis hîc annotabo:

Primò: Ex hac positura necessariò sequitur, *caput* infantis, quamprimum vel minimam saltem aperturam oris uteri facit, *ad spinam sinistri ossis pubis aut coxendicis impingere*, unde parturienti, nisi illi subveniatur, diu sine successu laborandum erit; nam caput ad ista ossa impactum progredi non potest, quoniam ossa illa non valent retrocedere, unde necessariò *diutinus irritusque labor*.

Secundò: Inde exoritur *furtiva & præmatura aquarum destillato*, quia scilicet os uteri cum capite infantis à dictis ossibus occluditur, ideo sive caput infantis sive humores illud os neque rectà in medio, neque superiore parte, sed inferiore parte parum saltem aperire possunt, aut apertum invenire; unde caput sursum cedit, & aquæ membranas deorsum premendo acuminatas trajiciunt, easque plerumque ibidem rumpunt, priusquam id ab *obstetricibus* observatur; hoc ipsum illæ vocant *aquas furtim effluentes*.

Tertiò: Sæpius ex hac positura existit, ut *infantis brachium dextrum excludatur*, si scilicet, uti jam dictum, humores membranas in formam acutam deorsum premunt, tum ab iisdem humoribus caput simul sursum pellitur, unde illud quodammodo super oram dictorum ossium protruditur, quo pacto dextra (si ostio imminet) aquis jam defluentibus in ostium deduci, & successu temporis ad humerum usque delabi potest, infante sicco relicto.

Quartò: Brachio ita in ostium progresso *caput infantis magis magisque sursum repellitur*, unde *collum infantis adeò inflectitur, ut facilè* (sicut dicere solent) *frangatur*, hoc est, collum magis flectitur, quàm infans ferre potest, unde exspirat.

Quintò: Vertex infontis hoc modo in spinam ossis pubis aut coxendicis impingens à doloribus vehementer deprimentibus *facilè isti spinæ adeò imprimitur, ut cerebrum infringatur*, infasque ante partum exspiret.

Sex-

Sextò: Ex omnibus hisce malis metuendum est omnium maximum, scilicet, ne post multos dolores irritosque exantlatos labores ipsa etiam mater sine enixu exspiret; quippe omnia, quæ suprà memoravimus, perpessa, iisque non rarò quatuor, quinque, imò sex dies sine adjutorio divexata miserrima parturiens nihilominus ne latum quidem unguem ad enixum profecit: Nullus quæsò miretur, quòd dicam: *sine adjutorio:* namque *obstetricum*, quæ varias uteri posituras rationemque eas corrigendi ignorant, quæ unum saltem, aut duos ad summum digitos in tactu adhibent, (uti gloriantur) quæque omnem in Natura spem positam habent, talium, inquam, obstetricum adjutorium in hac positura nullum deputo, opera illarum neglectio potius est & genuina causa, cur verum Adjutorem non quærant miseræ parturientes, hoc pacto sufficienti auxilio destitutæ.

Omnia hæc, quæ diximus, mala, obliquam hanc uteri posituram consequentia, *prudens obstetrix* aut prævertere, aut evitare sciat oportet: Equidem accurata rerum attentio & improbus sane labor requiritur, si omnia ad felicem partum præparare velis; verùm siquis officium suscepit, oportet, ut ei & conscientiæ satisfaciat, nisi velit committere culpam, præsertim in rebus tam arduis, ubi & matris & infantis vita pendet quasi a fidelibus suppetiis, quas *peritus Chirurgus obstetricans* aut *obstetrix* ambobus debet ferre, quantum quidem fieri posse ratio & experientia docet.

Supposito jam, infantem ita capite prævio excludendum esse, si ejusmodi parturienti decenter succurrere velis, hoc modo res tractanda foret: Ipsâ sellæ parturientium impositâ corpore superiore quodammodo elevato *obstetrix* tactu explorare potest, an os uteri sinistro ossi pubis & coxendicis vehementer impressum sit necne? si minus imprimitur, parturiens plane reclinanda erit *in dextrum latus parum obliquata*, ut uterus proprio suo pondere aliquatenus recedat, neque adeo ad dicta ossa impingat: Deinde *obstetrix dextræ suæ digitos ori uteri immittere studeat*, aut intra illius oram; quin sa-

ſatius adhuc eſſet, ſi digitis *ſupra ſuperiorem oris uteri oram pertingere poſſet*, & hoc modo tentaret os uteri parum removere, propiuſque ad cavitatem pelvis deducere: Et quò id melius ſuccedat, jubeat aliquam fœminarum *dextrum parturientis latus aliquatenus inferne ſublevare*, ut ipſe quoque uterus hoc modo ſublevetur, ſicque ſublevando & demittendo ſenſim in pelvim promoveatur.

At verò *obſtetrix* hîc curam gerat, *ne uterus cum capite infantis nimium delabatur*: nam licet capite cum uteri parte acuminata ſimul in curvum oſſis ſacri ſinum delapſo tantum periculum non ſit, illud inibi fixum hæſurum eſſe, quantum periculum eſt utero in propendulo ventre ſito; multum tamen intereſt, utrum caput ſolum, an ſimul cum uteri acumine in ſinum iſtum illabatur, ac multo facilius caput ſolum quàm cum acumine uteri conjunctum traduci poteſt: proinde *obſtetrix*, ut *os uteri mature & alte ſatis ante nimium ejus deſcenſum retineat*, omnem laborem & curam debet adhibere, ut *caput prius ſufficienter denudatum ſit, quàm deorſum prodeat*, (ut antecedenti Capite tradidimus) quo facto minore cum periculo toti partui deſcenſio poteſt concedi: Et quod de capite infantis obſervandum eſt, idem & de *humoribus* in certam formam adhuc cogendis membranâ nondum ruptâ obſervandum; ea vero dirupta caput modo jam dicto tractandum eſt. Porro quantum ad ulteriorem infantis & ſecundinæ excluſionem, purgationem & contractionem uteri attinet, eæ peragendæ ſunt, ſicut præcedenti Capite traditum eſt: Et quamvis caput infantis in hac poſitura plerumque quodammodo ad latus inflexum prodeat, quia uterus aliquatenus *detortus* eſt, eo tamen detineri non opus eſt, ſed in ſitum rectum id diſponendum, tractandumque porro, quaſi recte ſitum prodiiſſet. Præterea *obſtetricem* oportet curam adhibere, ut capite infantis in pelvim jam directo parturiens ſuperiore imprimis corpore in ſiniſtrum latus quodammodo inflectatur, quò infans pondere ſuo eo commodius in pelvim deferatur.

Sed quæret fortè quiſpiam: *qua de cauſa ſuadeam, parturien-*

rientis corpus ita inflectere, ut infans eo facilius in pelvim illabatur, uterum utique tum etiam delapsurum esse, quum tamen modò dixerim, ab obstetrice uterum sustinendum esse, ne nimium delabatur? Respondeo: utile utique esse, uterum cum infante proprio suo pondere dolorumque urgentium impetu valide deprimi, quo in pelvim delabatur, ac nihilominus *obstetricem* omnibus nervis debere contendere, ut præpediat descensum oris uteri: dum enim urgentes dolores uterum & infantem deprimunt, *obstetrixque* os uteri sustinet, aut humoribus, aut capiti infantis (utrum scilicet prius prodit) locus datur ad penetrandum, & aperiendum os uteri, quod aliâs sine ista depressione & retentione aut omnino non, aut minus commode fieri posset: sicque clare satis patere arbitror, quòd duo ista monita, quæ sibi invicem contradicere videntur, optime congruant & conjungantur.

Quòd si *Chirurgus obstetricans* aut *obstetrix*, parturiente diuturno irritoque labore jam defatigata & fracta, arcessitus demum fuerit, ei ego auctor sum, ut abjecta omni cunctatione, quantum labore contendere potest, tantum faciat, ut *infantem vertat pedibusque extrahat*; qui enim longas moras nectit infantem in pelvim dirigendo, & porro prævio capite traducendo, (quod sine vehementibus doloribus succedere non potest) & matrem & infantem extremo exponit periculo, & (ut in proverbio est) è Charybdi in Scyllam jactat; proinde partus quamprimum maturandus est infantem vertendo, pedibusque extrahendo: Quòd si forte præter hanc pravam uteri posituram insuper & *infans prave versus sit*, *obstetrici*, si tactu mature id observaverit, suadeo, sine mora infantem excludat uterum aperiendo, membranas confringendo, infantem vertendo pedibusque extrahendo.

Fortasse quæret quispiam: *si caput parum ab ostio distans facili negotio in illud induci posset, nonne satius esset caput prævium in ostium inducere*, (quod Scriptores communiter omnes suadent in quacunque prava positura) *quàm infantem præviis pedi-*

di-

dibus extrahere? Ego nego: quippe in hac uteri positura *nil tutius minusque periculosum est, quàm infantem statim vertere pedibusque extrahere:* quicquid alii in medium proferant, hanc utique uteri posituram non cognoverunt, sed supponentes, uterum nunquam non recte situm, solos autem infantes in utero prave versos esse, nunquam non optime consentaneum esse judicarunt, infantes capite prævio in ostium inducere: sed cognitum non habebant, si infans prave versus in ejusmodi prava uteri positura (qualis hæc est) prævio capite in ostium deducatur, porro hac ratione excludendus, quòd tum & *mater & infans multo majori exponantur periculo obeundi mortem sine enixu, quàm si infans pedibus extraheretur!* quippe si hoc penitus intellexissent, sine dubio aliter judicassent: Idcirco aliis suo cuique abundare liceat sensu, ego sane meliora sciens perfidiose facerem, nisi secundùm solida hæc fundamenta suaderem, quoscunque prave versos infantes in utero male locato vertere pedibusque extrahere: Sed recte intelligenda sunt sensa mea: sermo mihi est de ejusmodi utero, *qui quàm maxime prave situs est:* imò tantum abest: me suasurum, prave versum infantem in utero prave locato ita vertere, ut caput prævium prodeat, ut contrà *difficiliorem infantis situm in utero obliquo non agnoscam, quàm si caput prævium exhibeatur*; & *quoscunque quidem alios infantum situs commodiores judico, quàm illorum, qui capite prævio prodeunt*, sicut jam antea dixi, quia scilicet tum infans perquam difficillime verti potest.

Quicunque mecum obliquas has uteri posituras statuunt, iis nequaquam alienum videbitur, quòd omnes in utero obliquo infantes prave versos vertere suadeam pedibusque extrahere; sed contrà animo & cogitatione percurrentes quævis pericula & incommoda, quæ in partu ex hac positura infantibus etiam bene versis necessariò existunt, facilè comprehendere possunt, minus periculi esse, si ab initio laboris infantes etiam bene versi vertantur pedibusque extrahantur, quàm si caput præmittatur: hoc ipsum facilius adhuc concedet, quisquis mente probe per

ce

cepit, quod uno tantùm verbo jam annotavi, nimirum: *uterum ita in alterutrum latus obliquatum plerumque etiam nonnihil detortum esse*; utque clarius pateat, quid *isto detorto uteri obliquati situ* dictum velim, id diligentius explanabo.

Quibusvis *Anatomicis* exploratum est: uterum *non rotundum instar pyri*, sed ab antica vesicam versus, atque à postica versus intestinum rectum quodammodo *planum* esse, at proinde haud absimilem *crumenæ* vel *marsupio sufferto simulque plano*: neque ligamenta *planis* uteri partibus sed *exilibus* annexa sunt: Atqui ego annotavi, *uterum prægnantium istam formam nunquam non quadantenus retinere*, ac proinde ut plurimum magis proclivem esse *ad lapsum pronum* aut *supinum, quàm* in alterutrum latus *obliquum*: præterea ligamenta utrimque uterum retinentia, quoad possunt, impedimento sunt, quò minus in alterutrum latus obliquetur, unde sæpius retrorsum primò reclinatur, atque tum paulatim in alterutrum latus labitur: quòd si igitur utero contingat (uti nonnunquam fit) profundius in alterutrum latus delabi, *necessariò detorquetur*; quippe propter planam, qua gaudet, formam in planam sui partem sponte sua nunquam non tendit, quod si fiat utero in parturientis latere sito, utique respectu situs sui naturalis necessariò *detortus* jacebit.

De hujus situs consequentia quisque sanæ mentis jam cogitationem suscipiat, & facilè patebit, *infantem* (si capite prævio prodeat) *capite obliquato necessariò in pelvim delapsurum esse*; & licet *sagax obstetricans* hoc observato caput rectum in pelvim dirigeret, subsequentes tamen *humeri pelvi*, quâ angustior est, *decussatim necessariò imponentur*, unde haud sine obstaculo in eam poterunt penetrare, consequenter infans inter transeundum *torquendo* progredietur, quæ omnia vehementes dolorum impetus requirunt: qui situm hunc penitius inspexerit, facilè percipiet, *dolores*, utut vehementes, *parum valere ad trajiciendum infantem adeò ad ossa impactum*, & proinde (si dolores rari sint & pigri, parturiensque debilitata ac enervata) & matrem & in-

 fan-

fantem in vitæ periculo verſari, conſequenter *multo tutius eſſe; ut ab initio laborum uterus ſitus aperiatur, membranæ confringantur, infans vertatur, pedibuſque extrahatur potius, quàm permittatur, ut infans capite prævio prodeat*, & mater cum infante in periculo forſan occumbat. Interim etiam tradidi rationem os uteri & caput infantis in pelvim deducendi, ac porro infantis enixum adjuvandi, quia nimirum neque parturientibus neque *obſtetricibus, quæ veteri ſe conſuetudine haud facilè expedire queunt*, conſilio deeſſe volui, & optimam quidem ipſis viam monſtravi, qua moribus dudum pervulgatis inhærentes, ſi opus bene quidem ceciderit, ad optatum enixum poſſunt pervenire: Si quis autem ad *rationis* ſolùm & *veritatis* regulam opus metiri velit, ei iterum dictito; ſcilicet in hac uteri poſitura quocunque etiam modo infans prodeat, conſultiſſimum eſſe, quamprimum parturientem fœtu expedire infantem vertendo pedibuſque extrahendo.

Explicatio 37. *&* 38. *Figuræ.*

Fig. 37.

a a a Tres vertebræ.

b Siniſtrum os ilium, quod hîc ſolum apparet, quia dextrum utero & infante obtectum eſt.

c c Oſſa pubis.

d d Oſſa ſedentaria.

e e Acetabula ſeu cavitates, in quibus capita oſſium coxencis vertuntur.

f f Circumferentia repræſentans ventrem.

g g Ambitus uteri, cujus fundum in dextro latere ſitum eſt, orificium verò ſiniſtro oſſi ilium & pubis objacet.

h Infans in utero pronus, capite in os ilium & pubis impacto.

j j Vena umbilicalis.

k Secundina.

Fig.

Fig 37
a
a
a
f
f
g
g
b
h
c
c
e
e
d
d

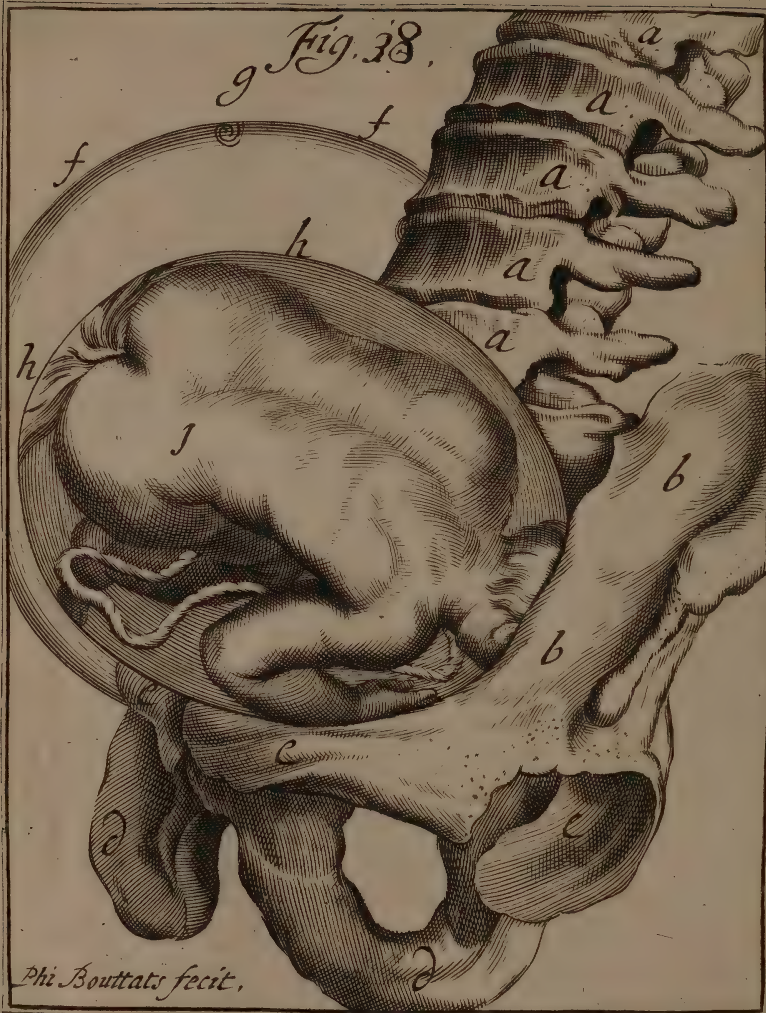

Fig. 38.
a
a
a
a
a
b
b
c
c
c
d
d
f
f
g
h
h
i
Phi Bouttats fecit.

Fig. 38.

a a a a a Vertebræ.
b b Siniſtrum os ilium coxendicis.
c Acetabulum ſive cavitas, in quo caput oſſis coxendicis vertitur.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Oſſa pubis.
f f Ambitus repræſentans locum ventris.
g Locus umbilici.
h h Ambitus uteri, cujus fundus in dextro latere ſitus eſt, plurimùm ad anticam vergens.
j Infans in utero, cujus caput prope ſiniſtrum os ilium in oſtium delabitur.
k Secundina.
l Vena umbilicalis.

Ulterior 37. & 38. *Figuræ explicatio.*

Fig. 37. uterum nobis *obliquum* exhibet, cujus *fundus* in *dextro* latere ſitus eſt, magis ad poſticam quàm anticam vergens, quapropter ejus *os* ſeu oſtium ad *ſiniſtrum* os pubis iliumque impingit. Contrà *Fig.* 38. uterum nobis exhibet *obliquum*, cujus *fundus* itidem in *dextro* quidem latere, ſitus eſt, ſed *magis priorſum* in abdomen delapſus, quapropter ejus *oſtium* ſublimiùs oſſi coxendicis objacet proxime vertebras lumborum aut os ſacrum: Infantes capitibus ſuis in utroque utero orificio imminent; ſed unus infans nobis ventrem, alter dorſum magis obvertit: Infans in 27. *Figura* omnino adhuc oſſibus applicitus eſt, & in dubio adhuc ponitur, an caput ſupra vel infra os ilium lapſurum ſit: quamdiu infans in hoc ſitu perſiſtit, humores & caput in os uteri efficacem depreſſionem facere nequeunt, quia impetus eorum in os tendit, dum caput infantis iſti oſſi affixum manet: quòd ſi caput paululum ſurſum tendat, tunc interiorem oſſis ilium aut pubis oram tranſgreditur, unde obliquatur, ut in oſtium ſive os uteri prodire nequeat; quin potius humerus, ma-

nus aut cubitus, quàm caput in ostium prodit, ut videre est in 21. *Figura*: *Figura* 18. exhibet nobis posituram uteri huic 38. consimilem, hoc discrimine, quòd infans ibi *supinus* situs sit, *facie ori uteri*, & *consequenter ossi coxendicis objacente*, *qualis uteri & infantis positura inter periculosissimas*, *quas excogitare licet*, *recensenda est*: *Fig*. 22. etiam videmus posituram *uteri* in *dextrum latus obliquati*, in quo infans itidem *intortus* jacet, nec ullum ejus membrum in ostium prodit; ideoque nihil, præter aquas, os uteri alte satis suspensum potest aperire, unde *obstetrix* illud non facilè attinget, infansque rarissime delabetur, quin aliquot dierum spatium, imò ad obitum usque parturientis in hoc situ super pelvim hærere poterit, humoribus enim effluxis arctissime constringitur: *Figura* item 25. consimilem adhuc posituram uteri in dextrum latus *obliquati* plurimumque deorsum delapsi exhibet, in quo infans transversim positus est, nec quicquam, præter aquas, in ostio tactu sentiri potest.

Obliquæ hæ, quotquot sunt, uteri posituræ ab *obstetricibus vulgaribus aut* omnino non, aut rarissime cognoscuntur, imò ne cognitum quidem habent, quo modo locove os uteri situm sit, aut quid in eo prævium exhibeatur; quin imò nesciunt sæpe, an membranæ ruptæ sint, quas intumescere non senserunt, multo minus dirumpi: nesciæ igitur quid agendum parturientibus assident aut accumbunt; & licet illæ concatenatis urgeantur doloribus, *obstetrices* tamen eos negligunt, triduum, quatriduum, pluresve dies noctesque *patienter satis* cum parturiente esse possunt, nec plus adjumenti dant, quàm ille, qui nunquam natus est, ea scilicet de causa, quòd tactu nihil sentire possunt, quare non est illis, quod agant: verecundantur auxilium petere, utut non nesciant, ac conscientiâ convincantur, sese parturienti nihil posse auxiliari; quin & alias fidum adjutorem arcessituras cohibent, sub prætextu, non esse quod agat, patientiam præstandam esse, & à solo Numine enixum expectandum; & hoc pacto moras nectunt, usque dum & mater & infans exspirent: Verùm si parturientis maritus aut foeminæ circumstantes

ple-

plenius cognoscerent de periculo ejusmodi positurae uteri & infantis, quieto & aequo animo tamdiu non ferrent, miseram parturientem ita deseri, omnique auxilio destitui, neque illud petendum in extrema differrent, quin potius mature subministrari curarent eo modo, quem in antecedentibus Capitibus tradidimus; quippe in quibusvis obliquis uteri posituris, sive bene sive prave in eo versi sint infantes, tempus otiose non terendum est, sed omni mora rupta exclusio infantis procuranda, uti sequentibus demonstrabimus, ubi peculiari Capite omnibus Maritis propinquisque parturientium informationem trademus, quae admonitionem eorundem non solùm, sed & omnium Medicorum ad ejusmodi parturientes arcessitorum exhibebit, ut ad illam, tanquam certam regulam se conformare sciant, & fideliter satisfacere conscientiae in tribuenda parturienti & infanti opera sua: Nullus dubito, quin eo ipso in me incensurus sim odia & contemptum multorum, (istius maxime generis hominum rudis & superciliosi) qui artem non percallent, & propterea actionum suarum rationem reddere recusant, propinquis sinistra potius referentes, quàm verum dicentes, aut inscitiam suam profitentes: Verùm stat sententia: *hoc Scripto nullius hominis captabo benevolentiam, neque ullorum odia aut maledicta pertimescam, sed Deo Veritatique fidem praestabo*, quantam quidem possum, homines *illuminans*, ut cuilibet clare pateat, cui sanum judicium divinitus concessum est, *quid ad Artem Obstetricandi requiratur:* qui lepide novit efficere officium, non reformidabit id facere in conspectu omnium hominum; qui verò artem non probe callet, facta sua nunquam non obtegere conatur: Sequenti igitur Capite, quàm brevissime potero, describam: *qua ratione prudens obstetrix parturientem tractare debeat, quibusque rebus propinqui parturientis atque circumstantes cognoscere queant, an obstetrix artem suam probe calleat, & officio suo satisfaciat*, ita ut ipsi ejus actionibus omnino acquiescere possint: Antequam verò hoc Caput finiamus, paucis agamus *de varia* uteri positura, qua is minus obliquatur quàm ille, de quo praecedentibus dictum est.

 De

De Utero varie obliquato.

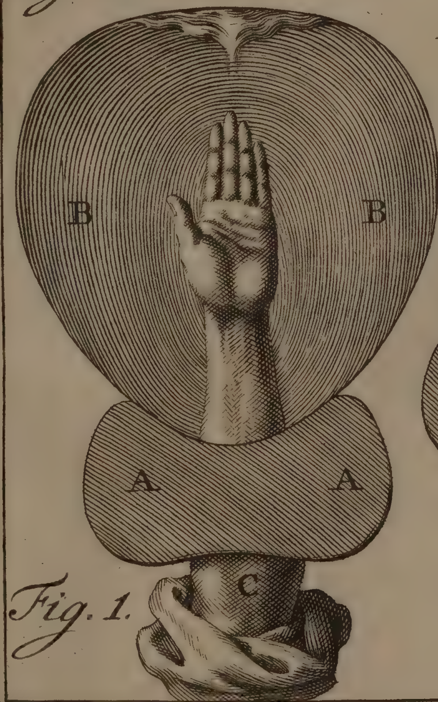
Hactenus Uterum contemplati ſumus quàm maxime obliquatum, *pronum* ſcilicet ſive *ſupinum*, *dextrorſum* ſive *ſiniſtrorſum* inclinatum, quem quadruplicem ſitum ſi comparaverimus cum quatuor ventis cardinalibus, *Euro*, *Auſtro*, *Zephyro* & *Septentrionali*, tum & reliquas obliquas uteri poſituras, ſi libitum eſſet, conferre liceret ad reliquas indicis magnetici plagas, quippe uterus quaquaverſum prave verſari poteſt, ac inſtar acus magneticæ in orbem quodammodo gyrari.

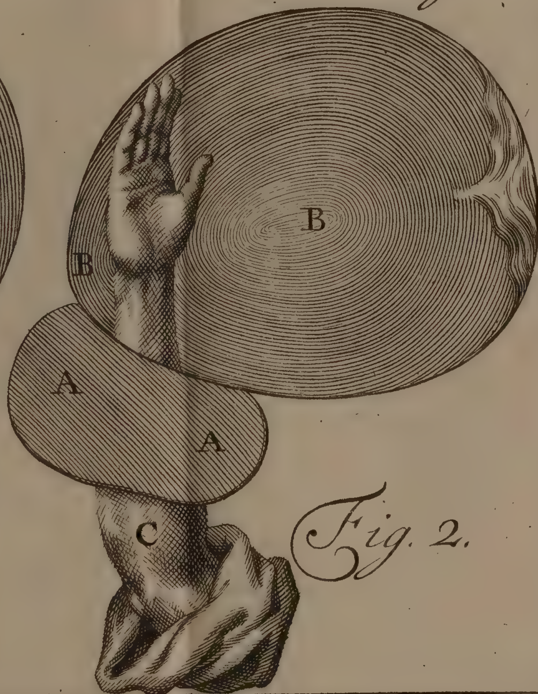
Quamvis autem uterus *minus obliquatus* partum tam difficilem non inferat, quàm qui ſumme obliquatus eſt, maximo tamen impedimento eſt iis præcipue parturientibus, quarum *obſtetrices* nulla uteri obliquati gaudent cognitione, qua eum in rectum ſitum mature reſtituere ſcirent: etenim ſi tales felici tandem eventu fœtum ſive vivum ſive mortuum excludant, caſu ſolùm, non ſolerti ſuo ingenio id effectum dant, diverſis rationibus rei periculum facientes parturientem jam hoc jam illo ſitu diſponunt; quòd ſi omnes ejus artes irritæ tandem fuerint, ultimum refugium & remedium eſt *patienter morari:* denique ſi res bene vertunt, parturiens adhuc enititur, poſtquàm multo cum cruciatu plures dies noctesque ceſſatum eſt; tumque *obſtetrix*, quæ operam navavit, æque multum ſapit, aut potius æque obtuſa manet ac antea! revera enim neſcit, quænam cauſa tam diuturni laboris fuerit, quæve ſubſequentis tandem progreſſionis ratio: interim ſibi perſuadet, ſe penſum ſuum lepide accuraſſe; omnem utique, quam didicit, artem ac laborem inſumpſit, quid autem bono, aut quid impedimento fuerit, accurate perſpectum non habet; quapropter ad eadem ſemper initia recurrit; Sed quàm miſerrima ſane parturientium iſtarum conditio eſt, quæ iſtiuſmodi hominum opera utuntur.

Etiam atque etiam peto atque contendo, nequa *obſtetrix*, rata me ipſam ſpeciatim his dictis impetere, ea moleſte ferat; ob-

Fig. 39: 40.

Pag.

obtestor enim, me nequaquam in animo habere, ullam earum speciatim in invidiam aut suspicionem adducere: vitia, quæ invaluere, manifesta facio, exponens, quanta inferant mala, ut quæ commiserunt, iis in posterum prospiciant, meliora doctæ: nec quenquam hominum despicio vel odi, potius inscios rudesque seu ore seu scripto informare desidero, etiam si antea de me male senserint ac dixerint: id unice in votis habeo, ut hoc meo Scripto omnes Boni, qui inscientes male fecerunt, cognoscant, qua ratione errata sua corrigere queant, utque omnes Cordati prospiciant aut sibimet, aut propinquis, aut carissimis Costis, ne inopes auxilii in maximo discrimine tantos cruciatus perferant, quòd *prudentes obstetricantes* non accersiverint.

At dicet fortè quispiam, aut cogitabit: *hæc scribis eum in finem, ut operam tuam vendites:* sed puto, me vere dicere posse, id mihi non esse in animo: gratias ago Deo T. O. M. quòd affatim Artium & Scientiarum mihi concedere dignatus sit ad paranda mihi & Familiæ, quæ suppetant ad victum & amictum, ut non opus sit mihi *Obstetricando* rem familiarem quærere: non desidero alios ejusmodi miseriis premi, ut auxilii mei indigeant, nullius in his rebus gratiam aucupor, seu commendationes expeto: Deo gratias agerem, si hoc meo Scripto tot fœminæ illuminarentur habilesque redderentur, ut nemo necesse habeat, auxilio meo uti: Interea tamen & obstrictum me credo, ut donis à Deo mihi concessis proximi commodis salutique serviam, præsertim quum de vita hominis agitur: ingenue certe contestor, si animadvertero, homines hisce meis præceptis applaudere, ita ut *huic meæ obstetricandi methodo insistentes* plures fœminas infantesque conservent, uti fore confido, quòd tunc laboris me temporisque impensi non pœniteret, quin potius Deo T. O. M. gratias agerem, quòd talento meo in proximi emolumentum fœnerari mihi concesserit. Sed revertamur ad propositum, & videamus, *quibus indiciis Obstetrix cognoscere possit rationem uteri minus obliquati, & qua ratione qualemcunque situm uteri minus obliquati corrigere possit.*

Qua-

Qualescunque uteri *minus obliquati* positurae (sive plus minus pronus ille sit, sive resupinatus, sive plus minus in alterutrum latus vergens) *tactu* optime explorantur; nam os uteri *prudenti longoque rerum usu exercitatae obstetrici* nunqaum non positurae suae signum indicabit; sed, uti jam dictum, *experientia opus est & judicio*, quae praecedere debent, siquidem *ex tactu* verum judicium ferre omnino non potest *obstetrix*, quae exacte non cognovit *totam muliebris pelvis figuram*, ut & *situm vesicae, recti intestini, vaginae & ipsius uteri ante & sub ipsum praegnationis tempus*, item, *quomodo muliebria pelvi respondeant* &c. namque harum rerum rudis nec *sublimem*, nec *demissum*, nec *rectum*, nec *obliquum*, nec *pronum* nec *supinum situm* distinguere poterit, sed perpetua cogitationum confusione laborabit: licet etiam rem recte sibi animo concipiat, quia antea aliquoties corporis foeminei compagem inspexit, attamen sine experientia errabit, & ab ancipiti judicio falletur, donec vel tandem usus & experientia certum discernendi judicium confirmaverit.

Os uteri nunquam non *exadversum fundo* situm est; si igitur *obstetrix* exacte noverit *situm oris uteri recte positi*, etiam internoscere poterit, *quantum illud in obliquo utero à recto situ recesserit*, ac utrò plus minus obliquetur, unde facilè judicabit, quo loco *fundus uteri* situs sit: loco oris uteri ejusque fundi cognito consequenter etiam novit reliquam totius uteri dispositionem.

Rationem restituendi quemcunque uterum minus obliquatum sagax obstetrix facilè inveniet, si probe animadvertit, qua ratione *uterus quàm maxime obliquatus* restitui possit, siquidem unum ex altero fluit: idcirco supervacaneum duco, isti rei fusius scribendo inhaerere, imprimis quum hunc Tractatum non admodum exaggerare statuerim.

Sed hîc loci quaeret fortasse quispiam: *si infantes praeversi prodeant in utero minus obliquato, quid tum agere maxime congruat*? ad hoc respondeo: in quacunque uteri obliqua positu-

ſitura nonnihil momentoſa *conſultiſſimum eſſe verti prave verſos infantes, pedibuſque extrahi*; at verò tales infantes hîc non intelligo, qui pedibus præviis prodeunt, utpote quos non vertere, ſed ſolùm extrahere opus eſt. Verùm infantes in utero minus obliquato *recte verſos* prodeuntes vertere non opus eſt nec pedibus extrahere: ſed tum *obſtetricis* eſt ſtudere, ut *uterum in ſitum genuinum redigat*, infantiſque tranſitum expediat; hoc enim rerum ſtatu minus periculoſum eſt, ſi patiaris infantes prævio capite prodire, quàm ſi uterus quàm maxime obliquatus fuerit: proinde *utero parum ſaltem obliquato infans prævium caput exhibens nequaquam morandus*, ſed omnis illa cura atque opera tribuenda eſt, ut facilè tranſire queat.

CAPUT XLIX.

Index & Clypeus Obſtetricum.

QUandoquidem hunc Librum flagranti deſiderio ſcripſi, ut non ſolùm inſerviat *Obſtetricantibus tam Viris quàm Fœminis illuminandis, qua ratione Artem Obſtetricandi ſecundùm ſolida veræ cognitionis fundamenta exercere queant*; ſed & ut *indicio ſit perſpicuo, Artem Obſtetricandi non levem & infirmo fundamento nixam eſſe*, aut ſi hactenus hoc nomine quibuſdam fuit infamis, talem tamen in poſterum non poſſe videri ulli *obſtetricanti*, qui *ſecundùm nova hæc fuudamenta veritatis* rem tractaverit: Equidem mihi perſuadeo, me *partûs facilis ac difficilis cauſas* tam evidenter & perſpicue æquo judici demonſtraſſe, ut neminem illæ latere poſſint, qui qualicunque clara partium genitalium cognitione inſtructus eſt, uti eæ in hoc Libro exhibitæ ſunt; Contrà quilibet Vir aut Fœmina *hiſce meis demonſtrationibus probe comprehenſis* habilis erit ad judicandum ex validis argumentis: *an opportunum tempus illuxerit infantem arte obſtetricante excludendi necne:* unde neceſſariò ſequetur: *primò:* quòd *obſtetrix*, ſtatu rerum ipſi parturienti aut propinquis ipſius

patefacto, maxima animi tranquillitate adjumentum subministrare possit cessando, ubi cessandum est, aut operando, ubi opera requiritur: *Secundò:* Propinqui maxima item animi tranquillitate expectare & pati possunt, *obstetricem* parturientem tractare faciendo, quicquid factu necessarium est.

Nihil unquam molestius est operam navanti, quàm si de opera ipsius diffidatur, si quibuscunque ejus factis obmurmuretur, si ista in suspicionem vocentur: quòd si res prospere cedat, fortunæ potissimùm adscribitur; sin præter spem & expectationem eveniat, in operarium culpa confertur, etiamsi omnem non solùm laborem, sed & curam & prudentiam adhibuerit: hujus diffidentiæ & suspicionis principium potissimùm oritur ex hoc, quòd scilicet operarius artem & scientiam suam conatur occultare, ut plurimùm eum in finem, ut simul per hanc speciém inscitiam suam abscondat: id, dum aliis subolet, in causa est, quòd omnia ejus dicta in suspicionem vocentur, præsertim si ambigue sæpius respondeat sciscitantibus, ut claram rerum ideam mente concipere non possint, odorantes, & ipsum operarium in verbis suis & conceptibus mentis confusum esse, ancipitem hærere quid faciat, jam hoc jam illud experiri, & nihilominus subinde errare; hinc, inquam, diffidentia & suspicio, operarium aut rem non satis intelligere, aut habitu & usu non satis pollere ad rem perficiendam. At verò siquis rotunde dicit, quod res est, ejusque veram rationem explicat, ut ii, quorum res agitur, comprehendere possint, an cessandum sit, aut quid agendum, quidve patiendum sit, tunc alter tranquillo animo expectare & permittere potest, ut alter sedato animo rem peragat: hic scopus est, ad quem toto pectore expeto vel tandem rem perducere, quare *Unicum omnium donationum bonarum Largitorem* imploro, velit animum meum & intellectum ita gubernare, ut hoc Scriptum ad id proficiat. quò hæc praxis usu quotidiano invalescat, maximo Reipublicæ emolumento.

Ut verò mutua hæc & tranquilla confidentia concilietur inter eum, qui auxilium subministrat, & inter eum, cui id submi-

miniſtratur, opus eſt, utrumque diſtincta rerum comprehenſione gaudere, ſcientes, quæ partum promoveant aut impediant, & quid conſequenter faciendum vel omittendum ſit; quam cognitionem iterata hujus Libri lectione ſibi facilè acquiret, quiſquis ſano attentoque judicio valet, imprimis ſi accurata attentione *Sceleton humanum* aliquoties contemplatus fuerit, ut hac ratione *ſecundùm meas Figuras perfectam pelvis ejuſque oſſium imaginem* animo recondat, unde certiſſime ſequetur promptiſſima facultas & reliqua diſtincte & perſpicue intelligendi, tum quilibet propriis ſuis oculis & judicio uti poterit ad cognoſcendum, quid *obſtetrix* facere, quid omittere debeat.

Non ignoro, paucas *obſtetrices* huic meo conſilio applauſuras eſſe; verùm ſatis etiam ſcio, neminem illud, præter rudes parvi ducturas atque reſputuras eſſe, odorantes, ſi homines hoc conſilium ſequerentur, actionum ſuarum rationem exactum iri; & quum ſentiant: ſe certi nihil habere, quod ad rem dicant, ideoque ipſarum res profligata eſt & perdita, aliorumque hominum ludibrio exponuntur, unde bona non ſolùm opinione excidunt, ſed & earum opera à nemine poſthac adhibetur, cujus operæ locatione invite deſtituuntur: ſed quid conſilii? utique ſatius eſt, *obſtetricem* aliquam pudefieri, quàm matrem cum infante vitæ periculo exponi, aut per inſcitiam perire. Ego in exſpectatione ſum, hocce meo conſilio pleraſque *obſtetrices* nolentes volentes tractum iri ad majus ſcientiæ ſtudium, metuentes, ne ſua ignorantia vulgo diſpaleſcat, contemptumque afferat: *Prudentes* verò & *cordatæ obſtetrices* hoc meum conſilium ſequentes experientur, ſe majore cum tranquillitate ac laude munus ſuum obire & conficere poſſe.

Cujuſcunque igitur ordinis atque ſexus hominibus ſuadeo, ut ſtudeant iterata lectione ſolidam ſibi comparare *cognitionem verarum cauſarum* (generalis maxime & præcipuæ cauſæ) *partûs difficilis*, ut mediante iſta cognitione ex *obſtetricibus arceſſitis* ſciſcitari queant, *an parturienti partus facilis an difficilis futurus ſit?* quò ab initio ſtatim ponderetur, *an parturiens Natu-*

ra vel Arte obſtetricante debeat eniti? Quibuſcunque etiam *prudentibus Obſtetricibus*, quibus conſcientia cordi eſt, ſuadeo, ut *ab initio ſtatim, quamprimum prægnantem tactu percontatæ ſunt, ſive ipſimet prægnanti, ſive propinquis ejus, rem omnem exponant ſine ambagibus aut involucris, ſine aſſentatione aut fuco*, ut ex eventu vel tandem pateat, ipſas prudenter & fideliter negotium ſuum geſſiſſe: Et ſane perſuaſum mihi habeo, quæ hoc modo officium exſequentur, & Deo & hominibus cariſſimas fore, etiamſi malorum invidiam non omnino effugere queant.

Primò igitur omnium *obſtetrix*, habito brevi examine, *parturientem ſine mora tactu explorare debet*, uti ſæpius in hoc Libro tradidimus: hoc ipſum ſi negligat *obſtetrix*, intolerandum eſt, atque certiſſimum ignorantiæ argumentum, aut infidelitatis ejus, ex ignavia ut plurimum & arrogantia fluentis, quaſi verò rem, licet inexpertam, ſatis tamen exploratam habeat, quum interea omnium rerum rudis ſit, utpote quæ *aut non agnoſcit, aut non metuit obliquati uteri pericula.*

Parturiente jam tactu explorata *obſtetrix* ex iſto tactu cognitionem ſitûs uteri capere debet, & quid inde conſequatur: idcirco ſiquis ab ipſa rationem exigat, oportet illam eidem indicare *locum oris uteri*, an ſitum ſit illud *ſuper mediam pelvim*? an in *antica* ad oſſa pubis? an in *poſtica* ad vertebras ſive os ſacrum? an in *dextro* an in *ſiniſtro* latere?

Si *obſtetrix* aſſerit: os uteri hiulcum ſuper mediam pelvim ſitum eſſe, ſimul etiam indicare poterit, *quàm late illud pateat, & quid in eo prævium exhibeatur*, caputne, an aliud membrum? ſeu aquæ protuberantes?

Si vertex infantis in oſtio oris uteri, atque os uteri ſuper pelvim, aut in pelvi ſitum eſt, tunc nullo negotio opus eſt, & ſolùm expectandum, dum Natura parturientem dolorum impetu ad laborandum concitet; nullum jam periculum in mora eſt, omnia peropportune cadent, dummodo irruant dolores, *qui quoadusque ceſſant, aut pigriores ſunt, non opus eſt, ut parturiens laborando defatigetur, ſed dolorum impetum ſecure licet expectare.*

Si

Si os uteri ſuper mediam pelvim ſitum fuerit, *obſtetrix* etiam indicabit: *altiuſne an demiſſius illud ſitum ſit:* altius; magni capitis, aut parvæ pelvis argumentum eſt: contrà ſi demiſſius jam deſcenderit; parvi capitis, aut amplæ pelvis indicium eſt, hocque poſterius faciliorem partum promittit, quàm prius.

Si os uteri in media quidem pelvi ſitum eſt, neque tamen vertex in eo ſentitur: è contrario ſi caput oblique aut facie prævia exhibeatur, aut vena umbilicalis, aut pes juxta caput prodeat, ſcito: *Obſtetrici non licere, ut parturienti ſine auxilio otioſa aſſideat*; quòd ſi neſciat, quid hoc rerum ſtatu agendum ſit, tunc non callet artem ſuam: illam utique non oportet ceſſare; quoaduſque remotis quibuſcunque aliis membris aut partibus *ſolum caput in oſtio verſetur*, ita ut vertex aut facies ſola in oſtio perſiſtat: præſtaret quidem ſolum verticem in oſtio prævium exhiberi; attamen faciei ſoli valide prorumpenti conſultius eſt locum in oſtio concedere, quàm eam violenter velle loco movere; *violenter*, inquam, aliâs ſi *leniter* ac ſine attritûs aut læſionis periculo loco moveri illa poterit, vertexque in oſtium promoveri, tunc ingens progreſſio facta eſt.

Si *obſtetrix*, quæ prius indicaverat: hoc vel illud membrum juxta vel ante caput in oſtio exhiberi, brevi poſt ſine longo temporis diſpendio refert: *ſe membrum ſimul cum capite oblatum retruſiſſe, ſolumque caput vertice, aut* (ſi quidem aliter non poteſt) *facie prævia in oſtium produxiſſe*, tunc bene fecit, & prudenter negotium geſſit: ſin longas nectit moras, & obſervetur, membrum illud ſimul cum capite exhibitum (ſeu manus ſit, ſeu pes, ſeu vena umbilicalis &c.) ulterius progredi, nec *obſtetircem* illud reducere poſſe, nec ulteriorem prolapſionem præcavere, tum ipſa non callet artem, niſi aſſiduorum dolorum vigore impediatur, ut non ſuppetat illi tempus membri ſimul prodeuntis retrudendi: atque in tanto dolorum fervore tantum non imminet periculum; ſiquidem aquis repente extuberantibus, membraniſque citò ruptis *obſtetrix* mox poſt effluvium aquarum ſuo quidque ordine diſponere poteſt: ſin iſta do-

loribus pigris languidiſque adhuc neſciat membrum exhibitum poſt caput retrudere, tunc inepta eſt: & metuendum, ut porro negotium expedire poſſit, quare in illius opera non acquieſcendum.

Ore uteri in pelvim directo, ſi *obſtetrix* ait: ſe tactu nec caput, nec nates poſſe ſentire, nihil in oſtio exhiberi præter aquas, quæ cœperunt extuberare, *iſthæc partûs difficilis indicia ſunt:* Niſi igitur *obſtetricis tuæ* dexteritati confidere dubitas, bene eſt; aliâs habilior tibi quærenda, aut ad *peritum Chirurgum obſtetricantem* confugiendum erit; *infans* enim *tranſverſus prodit*, quare mox poſt aquarum effluvium caput in oſtium producendum, aut *infans pedibus extrahendus eſt*, niſi matrem & infantem mortis periculo exponere velis.

Si os uteri rectà in mediam pelvim quidem tendat, ſed loco capitis altera ſolùm manus, pes, genu, cubitum, vena umbilicalis, aut manus unà cum pedibus prodeant, idem, quod modò expoſui, periculum imminere memento: deliberandum igitur: *an præſenti obſtetrici negotium committere liceat necne?* ſi licet; bene eſt: ſin minus; *maturato opus eſt*, niſi matrem cum infante mortis periculo ſubjicere velis, quæ mox poſt effluvium aquarum cum fœtu ſervari quidem poteſt.

Si, ore uteri convenienter ſuper mediam pelvim ſito, infantis podex prævius exhibeatur, tunc minus periculi imminet, ſiquidem ille *cum valentioribus doloribus complicatus excludi quidem poteſt:* At verò ſi *obſtetrix* egregie callet artem, ſub aquarum effluvium infantis ſitum facilè mutare, pedeſque in oſtium producere poteſt, unde facilior adhuc enixus.

Si, ore uteri dicto modo convenienter ſuper mediam pelvim ſito, non niſi alteruter pes, aut bini pedes prodeant, tum parum periculi eſt, ſi *obſtetrix* dexteritate pollet, ſub aquarum effluvium *uni pedi prodeunti alterum facilè adjungere poterit*; quod ſi mox poſt effluvium aquarum effectum dare neſciat, tunc non callet artem, & matri periculum, idemque majus adhuc infanti affert; hic enim, licet vivus tandem prodeat, facilè tamen læ-

di,

di, delumbari aut luxari poteſt, niſi caute inflectatur, dum in oſtium producitur: namque infantum hoc modo prodeuntium *coxa facilè luxatur*, niſi convenienter tractentur, unde poſtea ſemper altera parte claudicant.

Si *obſtetrix* poſt tactum ait: *infans nimis alte adhuc ſitus eſt*: neque novit exponere, quomodo aut quo loco os uteri ſitum ſit, aut quid in illo prævium exhibeatur; dictitans, *intempeſtivum adhuc, & morandum eſſe*, uſque dum uterus cum infante ulterius delabatur, antequam res iſtæ cognoſci queant: interea ſi obſervatur, parturientem doloribus ad laborem concitari, tunc in mora illa non licet acquieſcere: *obſtetrix* enim ſub ea *ignorantiam ſuam conatur abſcondere*, ſperans, poſtea omnia feliciter adhuc *forſan* eventura eſſe; ſed male *forſan* evenire poſſunt: mature igitur *peritior obſtetrix* aut *Chirurgus obſtetricans* quærendus; ſiquidem os uteri alte ſuſpenſum eſſe res arguit, quia ſcilicet ipſe uterus oblique ſitus eſt, aut infans in utero prave verſus prodit: utrumque ab initio ſtatim commodius corrigi poteſt; cunctatio autem & matrem & infantem mortis periculo exponit, quapropter vigilandum eſt.

Si *obſtetrix* refert: os uteri ſuper mediam pelvim non ſitum, ſed in antica ad oſſa pubis, aut in poſtica ad os ſacrum, aut in latere ad oſſa coxendicis nimis converſum eſſe; tum periculum imminet: quæritur igitur: *an os illud parum ſaltem ad iſta oſſa vergat? an verò multum eò declinet, altiuſque illis objaceat?* ſi parum ſaltem eò vergat; tunc minus periculum eſt, atque ſi *obſtetrix* uſu rerum & exerciatione valet, negotium rite expediet, & abjecta omni cunctatione rem conficiet: ſin de cunctatione verba habet, totum negotium Naturæ committens, tunc imperita eſt aut ignava, in qua acquieſcere non licet, ſed peritior *obſtetrix* aut *Chirurgus obſtetricans* mature quærendus, periculum enim in mora eſt.

Si *obſtetrix* ait: os uteri altiùs & validiùs huic vel iſti oſſi objacere, tunc à Natura enixum noli ſperare; id enim & matri & in-

infanti periculosissimum: si *obstetrix tua* usu & exercitatione valet, ut arte partum maturare sciat secundùm methodum hoc Libro traditam, tum abjecta omni cunctatione omnem curam atque operam ad id conferat, consultò tamen, caute, prompteque negotium expediat: *cunctatio nihil commodi, sed multum mali quidem inferre potest:* Si rei tam gravi atque arduæ *obstetricem præsentem* parem esse addubites, tum peritior tibi quærenda, aut ad auxilium *periti obstetricantis Chirurgi* confugiendum erit; *talis* enim *uteri positura mortem afferre solet infanti, imò & parturienti nonnunquam*, ac raro quidem utriusque vita servatur, si soli Naturæ id negotii detur, aut non nisi vulgares suppetiæ ferantur; quum contrà, si ejusmodi parturienti manu exercita auxilium subministretur, partusque arte acceleretur, & mater & infans servari possit.

Utero seu recte seu plus minus oblique posito, si membranâ ruptâ membrum aliquod (sive manus, sive pes &c.) exclusum sit, id indicat: *partum confestim ac sine mora excludendum esse* secundùm methodum hoc Libro traditam, quod si *obstetrix* arte è vestigio effectum dare nesciat, persuasa, id à dolorum efficacia expectandum esse, tum ocyus exercitatior arcessenda, aut partus ab *experto Chirurgo obstetricante* excludendus est: quid cessas? periculum subinde ingravescit, opera fit difficilior, cruciatus parturientis aggravantur, viresque ad ferendos dolores deficiunt: *cunctando remis velisque plenissimis in discrimen fertur parturiens, sed maturata partus exclusione periculum subterfugit.*

Si *obstetrix* utero adhuc alte suspenso, membranisque nondum ruptis periculum indicio suo mature detegere omisit, si uterus jam delapsus & simul cum infante in angustias compulsus est, si dolores vehementes sine successu irruunt, *tum nullum temporis momentum prætermittendum est*; rarissime enim fit, ut periculo, quod incurrit, se sciat expedire, qui illud mature prævidere & subterfugere nescivit: hoc casu in *talis obstetricis* opera acquiescere noli, sed, si rebus tuis consultum vis, peritiorem ali-

liquam aut *expertum Chirurgum obſtetricantem* adjungito, quò & matris & infantis, aut alterutrius ad minimum vitæ ſervandæ proſpiciatur: quare ceſſatur auxilio aliorum quamprimum invocando? quare in dies ſingulos illud procraſtinatur, uſque dum aut mater aut infans, aut ambæ exſpirent? utinam hoc ponderarent homines! tantus ſane fœminarum & infantum numerus (ut quotidie fit) haud occumberet.

CAP. L.

De partu difficili, oriundo ex dolorum defectu, aut à pravis ac tergiverſantibus doloribus.

Partus non ſemper retardatur aut aggraveſcit ex *prava uteri poſitura*, aut ab *infantibus prave verſis*, ſed & alia ſymptomata enixum remorari poſſunt, de quibus hoc Capite paucis agendum eſt. Ad partum felicem facilemque etiam requiruntur *dolores naturales*, ſuo tempore & modo *inſtar nimbi* irruentes: Per *dolores* hos *naturales* intelligimus *tales motus ultrò exorientes, quibus ventris & inteſtinorum muſculi adſtricti tantam depreſſionem impetumque in uterum faciunt, quaſi è corpore expellendus eſſet; atque horum dolorum impulſu aperitur uterus, fœtuſque in oſtium, & porro per illud expellitur, & hoc pacto fœmina feliciter partum edit.* Si igitur motus iſti naturales (haud abſimiles motibus, quos quilibet ſentit *alvum exoneraturus*, *in* hoc tamen diſcrepantes, quòd *hi inteſtinum rectum* potius, *iſti autem uterum* impetant) aut omnino deſint, aut minus ſufficiant, aut pravi etiam ſint, inde labori mora & impedimentum infertur.

Quemadmodum *pravus* datur *irrituſve dejiciendi conatus:* ita & *pravi* dantur *irritive dolores*, quos vocant, aut vocare poſſunt *feroces aut tergiverſantes dolores:* fœminæ his tergiverſantibus doloribus laborantes corripi videntur *vehementibus deprimendi conatibus*, qui quaſi *repentini nimbi* ingruunt; ante-

quam verò penetraverint, aut depressionem veram fecerint; *cessant isti motus, ac in cruciatum aut spasmum laborandique impotentiam mutantur: Remedium tergiversantes hos dolore in genuinos pariendi dolores mutandi* descripsi CAP. XVIII. cui exabundanti superaddam: *in his tergiversantibus doloribus, medicamentis propellentibus non utendum esse*, quia exinde cruciatus ingravescunt; sed contrà *lenientia & anodina sumenda*, & experieris, dolores ultrò concitatum iri.

Nonnunquam autem accidit, ut dolores, quos ab initio satis adaugescere spes erat, postea *admodum diminuantur*, aut *omnino cessent*, quod ut plurimum fit *ex inopia auxilii convenientis:* Non rarò *infantis caput aut humeri* alicubi hærentes in causa sunt, quòd partus parum adeò succedit, undo Natura invita languet, sicut alibi monuimus, ideoque hîc loci in hoc explicando prolixiores non erimus. Quòd si fortè, ut fieri potest, *dolores imminuantur vel cessent*, infante autem ad exclusionem bene sito, periculum non sit in mora, tunt suadeo, *parturientem patioris quiescere, usque dum dolores ultrò redeant*; aut, si infans ulterius jam progressus sit, quàm ut in illo statu relinqui possit, tum experiendum est, *an adhibito Clystere modo suprà tradito dolores concitari possint*: quod si itidem irritum fuerit, ad consilium *prudentis Medici* confugiendum; sed prius probe ponderandum: *an manuum opera ad concitandos labores infantemque expellendum nonnihil tribuere valeat*; quippe non rarò *expertus Chirurgus obstetricans* sive *obstetrix* plus conferre potest ad promovendos dolores exercitæ manûs operâ, quàm expertus Medicus præscriptis medicamentis.

Equidem non ignoro, *ad concitandos dolores medicamenta plurimùm* valere, sed plurimæ etiam observationes me edocuerunt: *medicamenta fortiter propellentia multum mali parturientibus inferre*; quin imò, si rejectis remediis (ut vocant) *dolorificis* manuum opera prudenter adhibita fuisset, plerasque fœminas fore superstites confido, quæ nulla infirmitatis habita ratione ejusmodi remediis utentes, vel potius abutentes, mor-

te

te occubuerunt. Ego Deo gratias ago, quod ab isto tam profusæ medicamentorum exhibitionis abusu liberatus sim, expertus: *apta & conveniente manuum opera omnium fere parturientium partum prompte & secure expediri posse*, si modò vires parturienti suppetant, sufficientes paulisper ferendo labori ad auxilium ferendum necessario: Libere ego ad omnes provocare ausim, quibus operam obstetricantem præstiti decem sive duodecim abhinc annis, (spatium enim prioris temporis in temporibus ignorantiæ meæ deputo, ad methodum vulgarem tum arte obstetricandi tractata) atque ingenue asserere possum: me toto illius temporis decursu ne ulli quidem (quod sciam) parturienti adfuisse, (præter unicam, quæ ipsamet in culpa fuerat) quin partum feliciter & parvo temporis spatio expediverim, *sine exhibitione ullius medicamenti propellentis, sine usu ullius instrumenti, nullis unquam infantibus mutilatis, nullis membris fractis:* (præterquam quòd nonnunquam, licet rarissime, matre animam agente, ejus vitæ servandæ gratia caput infantis aperui, quod in pelvi jam dudum hæserat coarctatum) nec unquam (quod sciam) parturientem *laceravi* aut *læsi*, unde aliquid postea incommodi ipsi adhæsisset; imò nulla illarum (quod sciam) *urinæ stillicidium* retinuit, nulla *procidentiam uteri* passa est, nec ulli insigne aliquod malum adhæsit, unde Deo T.O.M. iterum gratias ago, & simul *omnibus circumspectis obstetricibus* suadeo, ut quævis obstacula partum retardantia diligenter removeant: tunc experientur, & sibi materiam esse, pro qua mecum Deo gratias agant: itidem cum minore animi angore efficacius præsensque auxilium parturientibus subministrare poterunt, neque se ipsas consilii inopes tam sæpe sentient, uti antea factum est: id quod precatus omnibus, qui illud cœlitus sibi concedi expetunt, hominibus, huic Tractatui coronidem imponam, sperans, meum laborem haud frustraneum, sed multis miseris parturientibus earumque propinquis auxilio ac solatio fore, atque permansurum tanquam bonam fragrantiam etiam post obitum meum *per Eum, Qui Vita & Im-*

mortalitas Ipsa est, meumque animum movit, ut susceperim negotium salutaris hujus Scientiæ tam fideliter ac perspicue describendæ in proximi mei solatium.

APPEXDIX.

De Monstrorum *& ejusmodi Infantum exclusione, qui in utero quàm maxime obliquato recte quidem versi, sed capite (ex obstetricum negligentia aut alia de causa) prave in cavitatem pelvis delapsi, inibique immobiliter coarctati sunt.*

POstquam toto hoc Libro traditum & demonstratum est, qua ratione prægnantium partus sine matrum infantumque periculo capitali prompte expediri queat, sine ullo instrumento, solâ manuum probe exercitarum operâ; non inutile judico commemorare; *ubi & qua ratione exiguorum quorundam instrumentorum usus nonnunquam locum habere queat*, quò *Chirurgus obstertricans* quovis obveniente casu se expedire valeat; *Chirurgus obstetricans*, inquam; siquidem *fœminam ne ullo unquam instrumento uti debere existimo:* certum enim est, *expertum Chirurgum obstetricantem*, *chirurgicarum operationum usu valentem*, majori dexteritate valere quàm *obstetricem* in adhibendis (ubi res postulat) instrumentis, licet illa judicio satis quidem pollere possit, *tractandis* tamen *instrumentis* tam habilis non est: Attamen si *obstetricem ruri* necessitas nonnunquam urgeat, ubi *Chirurgus obstetricans* arcessi non potest, pro viribus rem expediat, captoque sibi pro tempore consilio pareat necessitati.

Ut igitur plane explicem sensa mea *de usu instrumentorum*, *duos* tantùm *casus* dari arbitror, *ubi instrumenta usui esse possunt*, scilicet: si infantes *ob monstrosam magnitudinem* totius corporis, aut partis alicujus, pelvim, proportione sua nimis

par-

parvam, integri transire prorsus non valeant: aut, si *propter negligentiam vel inscitiam obstetricis in utero quàm maxime obliquato infantis recte versi caput in angustam cavitatem pelvis delapsum, inibique simul cum humeris adeò coarctatum sit, ut ad impetum dolorum validissimorum ne minima quidem percipiatur descensio*, ita ut quibuscunque remediis frustra tentatis (ut saluti matris consuletur) *infantem illum tanquam mortuum oporteat tractari & extrahi.*

Ad *monstra* quod attinet, ea magnitudine adeò excedere possunt, ut angustiam pelvis transire omnino non valeant, quare in hoc casu alia certe ratione rem expedire non licet, nisi *infante dearticulando & frustulatim extrahendo*: Equidem non nego, talem casum incidere posse; at fateor unà, mihi eundem ne unquam quidem obtigisse: quoscunque mihi occasio obtulit infantes, pedibus extrahere potui, neque unquam infortunium habui, ut caput, quantum erat, intra maternum corpus fixum hæserit, seu à trunco suo avulsum sit: Veruntamen si fortè venter, aut pectus, aut caput præ monstrosa magnitudine transmitti prorsus non possit, in tali casu *aperienda & exenteranda, vel humoribus* (quibus ut plurimum *hydrocephali* turgent) seu omnino seu ex parte vacuanda erunt, ut infans extrahi possit.

Ejusmodi *hydrocephalus* aut *ascites* commode aperitur instrumento quodam persimili illi, quo ventrem hydropicorum, aut scrotum hydrocelicorum aperiunt, præterquam quòd hoc (de quo nobis sermo est) majore forma esse debeat, quod illud minore forma exhibet; nimirum *teres tubulus*; *unum pedem aut quinque pedis quadrantes longus*, cujus *canaliculæ* exactissime respondet *stylus* itidem *teres*, mucrone trigono acuto: tubulus ille primò juxta manum usque ad caput aut ventrem perforandum immittitur, & per illum probe fixum stylus trajicitur usque in cavitatem ventris sive capitis, quo pacto humor emittitur.

Hoc instrumentum appositum quidem est & maxime accommo-

modum; attamen quia ejusmodi casus *Chirurgo obstetricanti* in vita sua ne unquam quidem aut rarissime obvenerit, vix operæ pretium erit tale fabricari; siquidem qualicunque instrumento pungente non admodum acuto nunquam non caput aut ventrem infantis perforare licet, instrumento, inquam, non admodum acuto, neque mucrone scilicet, neque angulis: instrumento enim nimis acuto facilè se ipsum quis aut parturientis partes læderet, qualecunque enim instrumentum fuerit, unà cum manu, aut juxta manum in corpore versantem nunquam non intromitti debet; ita ut certus esse possis, illud nullibi læsurum, præterquam ubi perforare velis, quo loco si applicitum fuerit instrumentum, venter facilè pertundi, humorque emitti poterit, quod si nondum sufficiat, venter porro exenterandus est, ut aptus ad transeundum fiat. Quòd si caput, licet hydropicum non sit, præ monstrosa magnitudine tamen transire nequeat, itidem perforandum & excerebrandum erit, ut concidat, aptumque fiat ad transeundum per pelvis angustiam.

Chirurgus artis obstetricandi peritus in ejusmodi casu facile sibi consilium capiet, modò à suo ipsius animo & ab ipsa parturiente ejusque propinquis concessam habeat licentiam infantis lædendi seu exenterandi: nullum fere infantis membrum est, quod *sine recisione quidem* facilè deartuare non posset, *exempli gratia*; brachium sive crus, si res postulat, *torquendo* seu *versando* deartuari potest, idem & aliis membris fieri potest. *NB.* dico quidem, *id fieri posse*, *si nimirum necessitas exigat*; at verò nemini auctor esse vellem, ut id faceret, nisi *extrema necessitate adstrictus* ad demendum crus vel brachium, quod tum tutius adhuc *torquendo* quàm abscindendo detruncari posset.

Ne verò in *monstris* diutius immoremur, neque de singulis speciatim verba habeamus, sive unum corpus duo capita habeat, sive duo capita & duo corpora in unum coaluerint, sive quocunque modo male conformata sint, ut ea de causa per angustum pelvis iter transire prorsus nequeant, tum *ad recensionem*

con-

confugiendum earum partium, quæ transitum ut plurimum impediunt, eæque *torquendo* potius deartuandæ sunt, quàm recidendo, quippe recisio parturienti majus periculum intentat. Membrum quoddam, *exempli gratia*, brachium, avulsurus linteo sicco lacertum apprehensum torquere debet, quasi linteum extorqueret, una eademque via semper torquens, & videbit tandem brachium prope humerum abrumpi, prorsusque dissolvi. Hoc artis opus adhuc tyro tempore ignorantiæ meæ addidici, nondum penitus explorata versione infantum, nesciens emortuos infantes, quorum brachium humero tenus exclusum erat, integros & illæsos extrahere; tum temporis aliquando brachium prope humerum *torquendo* avulseram, quò plus spatii mihi suppeteret: sed brevi postea errores cognitos corrigere studens *isto torquendi modo nunquam adhuc usus sum*, sed omnes infantes ita sitos integros illæsosque verti, pedibusque extraxi: interim ex isto errore meo hoc addidici experimentum, *urgente* nimirum *necessitate membra hac ratione abstorquendo deartuari posse*, at verò res fere nunquam illud exigit.

Verum videamus, qua ratione negotium expediendum sit, si infantum exclusio non quidem monstrosâ formâ aut magnitudine, sed *prava uteri positura præpeditur*; quid tum agendum sit, ac in quo casu instrumenta quædam adhibenda sint: *Primò*: Excipio omnes infantes, qui in obliquo utero prave versi prodeunt, id est, qui *capite prævio ostio non imminent*; ii omnes solis manibus sine ullo instrumento, sine læsione aut detruncatione ullius membri secure verti extrahique possunt, quapropter *instrumenta hic non usui sunt*. *Secundò*: Excipio omnes infantes, qui in utero obliquo bene versi prodeunt, si *adhuc supra pelvim siti, aut in eandem nondum procul delapsi aut coarctati sint, ita ut retrudi possint, quò juxta caput ad pedes penetrare possis*: dum hoc fieri potest, *instrumentis non opus est*; sed ii infantes manuum operâ integri & illæsi extrahi possunt.

Si verò *ex obstetricum inconsiderantia aut ignorantia infan-*

tes capite prævio in cavitatem pelvis delapsi sint, & aquis jam effluxis in flexuoso anfractu tanquam in triangulo constipati neque dolorum impetu, neque artis opera, neque sursum, neque deorsum moveri queant, tum alia via non patet, nisi ut infantem, sive mortuum sive vivum, matris servandæ gratia, *ut mortuum tractes*, quod meritò nunquam tentandum esset, præterquam in extremo hoc periculo: detestor levem quorundam consuetudinem, qua infantes *uncis* extrahere audent! quamprimum dolores parum cessant, confestim audies: *infans exspiravit:* tum *uncis* extrahuntur miseri infantuli, utut adhuc vivant, & vivi quidem extrahantur cum Chirurgi pudore, Parentumque ac aliorum præsentium mœrore: Attamen si infans, uti dictum, in curvamine triquetro compressus fixusque hæreat, tum alia expediendi via non datur, quàm ut infans *tanquam emortuus tractetur*; atque *tum unci nunquam usui esse possunt*, quia humeri adeò valide obstant, ut caput, licet vi maxima detractum succedere non possit: quòd sicui nihilominus arrideat uncis rem experiri, illi liberum esto: sin minus succedat, aliud medium rei secure expediendæ non datur, nisi *verticis perforandi, capitisque excerebrandi*, ut porro manu juxta caput immissa humeri ab ossibus, quibus apprimuntur, removeantur; aliâs periculum est, ne operam perdas, & violentius trahendo parturientem lædas: Siquidem mihi ipsi contigit, ut caput licet omnino jam excerebratum, valida forcipe vehementer quidem, sed sine successu traherem, quia scilicet humeri ossibus validissime appressi renitebantur: capite verò excerebrato humerisque manu juxta caput immissa ab ossibus remotis facilè aut minore cum labore succedunt; quapropter hanc methodum tanquam maxime convenientem, commendo.

Ad perforandum infantis caput *singulari instrumento non opus est: vulgaris culter incisorius, usque ad extremum acumen obvolutus*, aut *forficula* aut *spathula acuta* huic operæ sufficit: tum foramine digitis dilatato, cerebrum itidem digitis solutum egerendum est, quo facto caput seu *manu*, seu *linteolo* detrahen-

hendum, ac hoc modo tentandum, an corpus successurum sit: si succedat; perge modò trahere: sin minus succedat; tunc humeri ab ossibus liberandi sunt, uti dictum est, totumque corpus detrahendum: quando dico, *caput linteolo detrahendum esse*, id volo, scilicet *fasciam latiorem filisque obliquis crenatam* (aut aliud exile firmumque linteolum) post caput ingerendam, colloque injiciendam esse, qua probe contorta infans extrahendus est, quam agendi rationem ego maxime probo.

Quibus *manus* sunt tam *subtiles*, ut talem fasciam post caput nondum perforatum ingerere possint, iis non necesse est aperire caput, ideoque ad hoc negotium expediendum magna commoditate gaudent: nihil unquam cum *arte obstetricandi* magis congruit, quàm *manus subtiles*, *digiti oblongi*, *ingeniumque capax*, sed tum humeri quoque expediti sint oportet ad sequendum trahentem, aliâs irrito conatu traheretur.

Nonnunquam ex alio casu infantes caput prævium exhibentes angustiam pelvis transire nequeunt, ut propterea dicto modo tanquam exanimes tractandi sint: attamen re præcognita & præmeditata & mater & infans servari quidem poterit, *infantem vertendo pedibusque extrahendo*, *quamprimum nimirum prægnans parturire cœpit*: casus ille, de quo hîc sermo est, quibusdam fœminis accidit, *quarum os sacrum quàm maxime priorsum incurvatur*, *quarumque os coccygis durissimum & inflexibile fere est*, unde partes finitimæ non nisi violenter retroagi possunt: At verò si hujusmodi parturientibus *in principio laborum* adfueris *arte enixum expediendo*, uti suprà dictum, mater unâ cum infante servari quidem potest; quum aliâs omnibus ejusmodi infantibus certissime moriendum sit, quin & nonnunquam ipsa mater sine enixu occumbat.

Quæret fortasse quispiam: Si prægnantium partus expediri potest methodo hoc Libro hactenus demonstrata, *quam igitur utilitatem adferant tot instrumenta, à plerisque Auctoribus typis exhibita atque commendata?* Cui respondeo: Quascun-

cunque Artes & Scientias continuo exercitio emendari, atque ad expeditum usum magis magisque accommodari: *eadem & Artis obstetricandi ratio est:* quibuscunque *Speculis matricis, uncis*, aliisque instrumentis insolentibus Veteres plures infantes occidisse quàm servasse censeo; quòd si iisdem quarundam parturientium vitam nonnunquam servaverint, non paucas sane læserunt etiam & excruciaverunt, quorum errores nobis instar phari sunt atque monumenti, ut meliora investigemus: Et ego jam studium impertivi meum secernendo à paleis frumento, quæ reliqua sunt, alius porro eventilet.

Ex his, quæ jam dicta sunt, cuilibet satis liquet, *rarissime*, imò *ne unquàm quidem instrumenta usui esse*, præterquam *infantibus incuria neglectis, monstrisque excludendis*, ut proinde *obstetricandi Ars* pro re inhumana, crudeli aut horrenda nequaquam posthac habenda, sed à quibuscunque cordatis æquisque hominibus maximi meritò æstimanda sit, & quisque obstrictum se sentiat ad usum *salutaris hujus Artis mathematicæ* mature adhibendum, priusquam ab inscitia & incuria parturiens unà cum infante in maximum discrimen deducta sit. Huncce laboris mei fructum concedat Deus ad plurimarum fœminarum infantumque salutem, atque ad ter-Sancti Nominis Sui gloriam, Amen.

FINIS.

Ad

Admonitio ad Lectorem.

MUlti homines jamdudum querentes dolebant, quòd non ſine incommodo ſuo ſeriùs cognoverint *de peritia mea*, qua valeam ego ad *corrigendos & reſtituendos mancos aut membro captos*, rerum eventu experti, meam peritiam & dexteritatem præſtare multorum aliorum ſcientiæ, palàm profitentium, ſe curaturos ejuſmodi malis laborantes, quorum tamen auxilio cum nummorum temporiſque diſpendio fruſtra ſe uſos eſſe miſeri querebantur, è contrario experti, ſe magna cum voluptate compotes fieri omnium eorum, quæ ego ipſis promiſerim præſtare; unde conſcientiâ me adſtrictum eſſe cenſebant, ut in Diario novorum publico iſtam peritiam meam curarem publicari: Ego verò apud animum id ſtatuere nunquam potui, ratus, proverbium obſervandum eſſe: *Ægro Medicum quærendum eſſe, non autem Medico ægrum*: quippe bona ultrò oblata plerumque ſuſpecta ſunt ac vilipenduntur, quamvis certum etiam ſit, multos in miſeriis detineri, quòd ipſos lateat, unde auxilium petendum ſit. Ne igitur lucernam ſubter modium ponam, neque imiter vanos circumforaneorum clamores, (qui ſolius lucri ſtimulis incitati novorum relatoribus ſupplementa ſubminiſtrant, ſive ſchedulas ſignificativas oppidatim diſpergunt, ut plebi novorum cupidæ ſalivam moveant, & jam hunc jam illum vanis pollicitationibus lactantes argento emungant, ſibi ipſis opulentiam exinde parantes) conſultum mihi viſum eſt relationem aliquam mearum operationum hîc loci ſubjungere, quantùm quidem ſatis erit ad informandos eos, qui, quò ſe vertant, neſciunt, aut ſibi aut ſuis auxilium petituri: non quidem, ut ejuſmodi miſeriis laborantes ab aliis Operatoribus averſos allicerem; ſed, uti dictum, eos ſolùm informarem, qui neſciunt, unde auxilium petant, aut qui ab aliis irrito ſucceſſu illud petiverunt: Atque ut ſpeciatim innoteſcat, quænam corporis vitia redintegrare ſoleam, aliqua illorum frequentius obvia deſcribam.

1. *Obſtipa ſeu obliqua capita*, quæ ob tendinum contractionem directa teneri nequeunt, ſed in alterutrum ſemper humerum inclinata ſunt, neque in adverſum latus flecti poſſunt, ea, inquam, capita erigo, & efficio, ut in medio humerorum directa emineant.

2. Si *caput atque collum ad alterutrum humerum ulterius diſcedit, eaque non recta ſed obliqua è corpore aſſurgunt*, perſonaſque deformant, licet eædem Perſonæ caput & collum quoquoverſum flectere ac movere valeant: iſtam deformitatem tollo, & caput & collum in genuinum ſitum inter humeros ſuper medium corpus directa reſtituendo.

3. Sicui *alter humerus altius altero aſſurgit vel duorum digitorum, & quod excedit, latitudine*; tum aut ſolum altiorem humerum deorſum redigo,

 aut

aut dum altiorem redigo, depressiorem sursum redigo, quoad usque eadem altitudine conveniant.

4. Si *alteruter humerus ex tendinum contractione prorsum nimis trahitur, ut exinde scapula exstet & emineat*; talem humerum priorsum nimis tendentem in locum genuinum retrorsum redigo, ut exstans scapula subsidat, ac costis plane iterum incumbat.

5. Si *uterque humerus nimis prorsum trahitur, dorsumque nimis latum & pectus nimis angustum sit*, unde dorso fornicato corporis deformitas; ejusmodi humerum utrumque retroago, pectusque tam latum, & dorsum tam angustum planumque reddo, quàm quidem opus est ad justæ staturæ correctionem.

6. Si *alterutrius lateris coxæ nimium exstant, & superius corpus alterutram coxam excedit ac incurvatur*; tale corpus in rectam staturam restituo, curans, ne porro in alterutrum latus declinet.

7. Si *costæ in alterutrum latus discedentes excreverunt, & multo majores factæ sunt quàm costæ in adverso latere, unde corpora gibbera* & quàm maxime deformia: tum costas excedentes retrorsum redigo, in altum nimis assurgentes impedio, ne altius crescendo assurgant, eoque efficio, ut minores costæ in cavo latere accrescant, unde utrumque latus pariter suppletur, tum porro totum corpus superius in rectum statum redigo.

8. Si *totum corpus superius in alterutrum latus delabitur, & exinde altera coxa introrsum, altera autem extrorsum cedit*; tum ego coxam extrorsum cedentem introrsum, ac introrsum cedentem extrorsum redigo, & alteram alteri parem reddo, ut corpus rectum inter utramque coxam emineat.

9. Sicui *altera coxa altius assurgit quàm altera vel duorum etiam triumve digitorum latitudine*; tunc ego altiorem deorsum redigo, ut cum inferiore rursum æqualis fiat.

10. Sicui *una aut plures vertebræ luxatæ sunt, ac is exinde pedibus totoque inferiore corpore captus est, ut nec pedem nec ullum pedis digitum movere queat, atque superius corpus totum sit gibberum & obliquum*; tum excedentes vertebras introrsum redigo, ut succo nervorum via rursum pateat per spinæ medullam, atque hoc modo tali Personæ ambulandi facultatem restituo justumque staturæ habitum.

11. Sicui *lumbi sunt nimis sinuosi, clunesque nimis retrorsum exstant, unde cernuus incedit*; tum nates prorsum ventremque retrorsum redigo, melioremque formæ staturam restituo.

12. Sicui *ossa femoris ob tendinum contractionem introrsum intorta sunt, ut ambulare nequeat, aut non nisi pedibus decussatis incedere possit*; tum efficio, ut ossa ista retorqueantur, ut instar aliorum hominum incedere queat.

13. E contrario sicui *ob tendinum contractionem ossa illa extrorsum torta sunt, ut exinde itidem decussatis pedibus incedendum sit*; iis æque ac prioribus ossibus ambulandi facultatem restituere non dubito.

14.

14. Itidem *omnium infantum pedes, quorum digiti nimis introrſum vel extrorſum torquentur*, efficio, ut in alteram partem vergant, ut directis pedibus incedere poſſint.

15. Siquis *compernis genua ambulando inter ſe collidit, & exinde pedes inter eundum late diſtantes ponit inſtar vari:* vel è contrario: ſi *genua latius à ſe invicem diſtant, pedeſque ſibi invicem nimis appropinquant, inſtar vatii*, ut in eitio ſufflaminetur; ejusmodi malis laborantes reſtituo, ut convenienter ambulare queant, dilatans, quod nimis propinquum eſt, propiuſque adducens, quæ nimium a ſe invicem diſtabant.

16. Si *infantum tibiæ curvæ & inflexæ introrſum vel extrorſum excreſcunt, ex morbo (uti vocant) Anglico, unde incurvi & incapaces fiunt ad ambulandum;* tum efficio, ut tibiæ inflectantur, & rectæ evadant, ut accipiant facultatem eundi.

17. Infantes, *qui pedibus obliquatis vel retortis naſcuntur*, hoc eſt, *quibus pedes prope malleolos inflectuntur, ut plantæ pedum extrorſum aut introrſum cruribus apponantur*, unde infantes ad ambulandum inhabiles redduntur; tales, inquam, infantes ego reſtituo, ut inſtar aliorum hominum ſuper plantis convenienter incedant.

18. Quicunque *in partu aut alio caſu unum vel utrumque malleolum luxarunt, unde ſucceſſu temporis crura malleolos tranſgrediuntur*, ut ipſis ſuper latere pedum aut malleolis incedendum ſit; eos itidem reſtituo, ut ſuper plantis pedum incedant.

19. Sicui *pedes per contractionem ita convolvuntur, ut tarſus ſuprà nimis in rotundum gibbum elevetur, planta verò infrà nimis inſinuata ſit*, ut exinde ægre ambulare poſſit; talem reſtituo, ut convenienter incedat.

20. Siqui *ex paralyſi altero pede, imò altero latere capti ſunt à ventre uſque ad pedis digitos*, ita ut ne quidem ſuper pedem illum captum ſtare valeant, multo minus ambulare; tum ego efficio ut ambulent mediante inſtrumento quodam cruri accommodato, quo ſtare, ambulare, ſedere, quin & genua flectere poſſunt, ita ut illis non opus ſit gradum ſcipione ſubalari aut baculo fulcire.

21. Itidem remedia adhibeo omnibus *contractione aliqua aut rigore loborantibus in humeris, brachiis, cubitis, manibus, digitis*, quæ ſingula hîc recenſere nimis prolixum foret.

22. Provectioris jam ætatis homines, *qui jam inde ab infantia ſua obliquati aut gibberi fuerunt, eoque inſanabiles*; niſi jam annoſi nimis ſint, corrigere inſigniter quidem poſſum, aut à majore incurvatione conſervare mediantibus *capitiis (keurſlijven)* ex ferro aut oſſibus balænæ confectis, quibus multo minorem deformitatem præ ſe ferunt, quàm aliâs ſolent, quoniam deſtituuntur veſtiario, qui veſtem illis commode & concinne accommodare novit.

Ratio cum Perſonis conveniendi hæc eſt; Priuſquam laboranti curationem meam petenti manum adhibeo, totius curationis pretium paciſci ſoleo, neque contendo de numeranda pecunia, antequam vitii correctionem, aut curatio-

rationem absolutam, quam promisi, præstiterim, nihil postulans pro labore, instrumentis, impensisve, nisi conditionibus promissis antea expletis, præterquam quòd ii, qui capitiis utuntur, tenentur ea extra pactum solvere: adhæc petentibus certum tempus plus minus trimestre libenter concedo, prout scilicet accidentia corporis se habent; quod tempus si effluxerit sine competenti emendatione, tum pacto, si libet, absolvi possunt, nequaquam adstricti ad ullam compensationem: verùm intra illud temporis spatium si competenter melius habeant, tenentur curationem continuare, usque dum promissam restitutionem assequuti sint: quo tempore, ne pensio in serum protrahatur, pecuniam ex pacto mihi numerari curo, quamvis opus sit, laborantes diutius adhuc continuare usum instrumentorum ad restitutionis confirmationem, cujus pacti conceptam syngrapham ab utroque contrahente subsignari curo.

Tantillum de vitiis corporum, quibus quotidie remedia adhibeo, instrumentis ac commodis à me ipso inventis, ea restituens, neque dictorum numero terminata sunt vitia, quæ curo, nam præter memorata plurima curavi: Et hoc pacto multorum desiderio me satisfecisse arbitror, existimantium, me male fecisse, multosque miseros defraudasse, quòd dudum non palàm fecerim in Diario novorum publico donum à Divina gratia bonitateque mihi concessum, ut plurimi eo miseri juventur. Quicunque igitur vel in suo vel suorum corpore memoratis miseriis aliisque similibus vexatur, neque eo, ubi habitat, loco auxilium invenire potest, eidem ex hoc patet, unde auxilium sibi petendum, aut quorsum alii illud petentes ablegandi sint.

Vale.

OBSERVATIONES
NOVÆ,

QUÆ

SECUNDÆ HUIC

EDITIONI ACCESSERUNT.

INFANS BRACHIO,

Ad humerum usque natus, & non obstante obliquo utero feliciter servatus.

ANna . . . Uxor Arnoldi *ab Heusden* quatuor jam dies partus labores passa, quando XV. Kal. Decemb. Anni M. DC. XCV. ad eam arcessebar ego; tactu verò explorando eam, comperiebam infantis brachium dextrum ad humerum usque jam esse natum, jacente infante sinistrâ manu & ambobus pedibus in fundo uteri, suoque capite incumbente sinistro ossi ilium, atque in hac figurâ infans jam à pridie jacuerat, quo tempore quoque, secundum Matris Obstetricisque dictum, fuerat mortuus.

Causa mali hujus situs erat, quod uterus fundo suo nimis planè mulieris lumbis vel spinæ dorsi erat appositus, quo infans capite suo pubis ossibus adstabat superne, unde obstetricis ignorantia non liberatus, post effluxas aquas vehementi pressione, caput pedetentim in partem lateralem & humerus in uteri orificium delapsus est, in quâ figurâ infans inveniebam mortuum, matremque debilitatam valdè: immittebam manum meam in uterum, sinens propendere brachium, atque porrigebam pedetentim ad pedes, quos attingere poteram difficulter me enim impediebat brachium sinistrum, quod idcirco ad me quoque attrahebam, atque removebam parumper ad latus.

Dein attingebam pedem unum, quem quantum poteram, ad me trahebam & quoniam rursus sursum cedere perpetuo volebat, ipsi vinculum linteum duos digitos latum alligabam, non nodans neque substringens, verum illud solummodo circum pedem talumque posteriorem circumvolvens, quo vinculo pedem istum tenebam firmiter,

 dum

dum interea omnes meas intendebam vires, ut & alterum quoque pedem attingerem, ſed fruſtra, quoniam crus alterum liberare nunquam poteram, quapropter tentare debebam, an infantem iſto uno pede invertere poſſem.

Itaque vinculum linteum, pedi circumvolutum, ne de pede delaberetur, ambabus contorquebam extremitatibus: atque igitur unâ manu vinculum tenens, & leniter trahens, alterâ mea manu infantis brachium introducebam, & infantem parte corporis ſuperiore lente protrudebam ſurſum, dum ego pedetentim vinculo pedem ad me trahebam, unde verti incipiente infante, pedem unum in uteri orificium introducebam, dein manum rurſus immittens, ut quærerem pediolum alterum, quem ego tunc etiam ſine magna difficultate inducebam in orificium uteri; ambos pedes, vertendo infantem, attrahebam, donec ventre ſuo pronus jaceret, atque tunc ad me trahebam, uſque dum ventre eſſet natus: quo tempore parturientem rogabam, vellet omnes ſuas vires intendere, atque ita juvare ut excluderetur infans, efficiendo aliquos nixus, vel ita agendo acſi ipſi eſſent nixus, quod & fideliter præſtitit ipſa, mox liberatam iri ſperans, prout quoque tunc confeſtim liberata erat; infante capite & brachiis ſimul ita tranſeunte.

Infantem, ſicuti cogitaveramus, reperiens mortuum, ſtatim manum, non abſtringendo infantem, in uterum, immittebam, ubi ſecundinas ſatis laxas comperiebam, quaſque porro diſſolvebam, educebamque, liberans deinceps ab omnibus ſanguinis grumis uterum, eumque circum manum meam contrahi faciens: manum deinde extrahens, apponebam ventri conſtringens linteum, tradebamque puerperam obſtetrici aliiſque præſentibus mulieribus, quæ eam in lectum collocabant vel potius eam benè rectèque diſponebant; parturientem enim juveram corpore in lecto cubantem, pedibus vero & natibus de lecto prominentibus, duabuſque mulieribus pedes tenentibus.

Vix

Vix ſuo loco rectè diſpoſita erat puerpera, quin talibus corriperetur ſpaſmis ſeu nervorum contractionibus, ut omnes circumſtantes atque etiam ego eam mori putaremus, non autem diu durabat quin aliquatenus vires ſuas ſuamque recuperaret mentem, agens mihi gratias pro auxilio à me ipſi præſtito, læta ſe nunc unius horæ ſpatio liberatam eſſe; poſtquam tam diu jacuerat exſpes.

Profitebatur mihi poſtea, ſe in nullo ſuorum puerperiorum tam cito ac in ultimo fuiſſe reſtitutam, ne vel minimum hoc cujuſdam læſionis, lacerationis, procidentiæ, vel in continendâ urinâ difficultatis comperiens incommodum.

MULIER QUÆDAM,

Seu juvenca gravida in partu mortua, cum jam in uteri orificio eſſet infans.

PRidie Kal. Februarii Anni M. DC. XLVI. ad fæminam advocatus fui habitantem Hagæ-Comitum in vico vulgo dicto *Het Spuy*, quæ nunc ſex dies parturiendo triverat, atque viſitata fuerat, ſicuti dicebatur mihi, à quinque Obſtetricibus, quæ eam exſpem derelinquere debuerant omnes; Omnis certitudo rei, quam nanciſci poteram, erat, quod infans in initio capite diu elatum valdè ſteterat, quodque dein delapſus erat eum in locum, in quo nunc jam multos dies immobilis hæſerat; porro mihi affirmabant obſtetrices infantem die antecedente adhuc vixiſſe validè, ſed illo die parumper admodum moviſſe ſe: Erat nunc hora circiter decima, vel undecima ante meridiem, quum ego feminam tactu explorans inveniebam pudenda ad craſſitiem fere pugni tumida & ita occluſa eſſe, ut non niſi vi vel unicum digitum ad infantis caput adducere poſſem, feminamque inveniebam adeo debilem & defatigatam, ut vix verba

quædam poſſet proferre, valdè Anxiam, & facie æque ac toto corpore turgidam; evomentem quandoque liquoris quandam copiam, & quæ nunc per longum tempus nec alvum exoneraverat nec veſicam.

Videns miſeram patientem una cum infante capite periclitari, dicebam ego, ut ſcilicet obtrectationem atque convicium, ſi forte res non ex voto ſuccederet præcaverem, me ipſius reſpectu nihil fore tentaturum niſi poſt quorumdam Medicorum conſultationem atque approbationem: quapropter ab obſtetrice ibi preſente petebam, vellet Dominum... quippe qui ut Poliatrus hanc miſeram viſitabat ejuſque curam agebat, adire, atque rogare eum, ut ſimul cum adhuc aliis duobus Medicis, qualeſcunque etiam ſibi ipſi placeret eligere, ante horam pomeridianam ſecundam adeſſe vellet ædibus patientis hujus, ubi & ego eſſem quoque, ut una conſultaremus, quomodo patienti miſeræ, ſi modo poſſibile, ſuccurreremus.

Interim Dominum *Theodorum Schoon*, Dominumque Doctorem *Jalon* rogari jubebam, ut conſultationi intereſſe vellent; & cum Dominus *Schoon* non eſſet domi, adibam ego una cum Domino *Jalon* patientem, atque in tranſitu Chirurgum *van Dyk* rogabam velle ſe noſtrum eſſe ſocium, ſicuti fecit quoque.

Domum Patientis venientes, eam reperiebamus in miſero admodum ſtatu; & quærentibus nobis, quare Domini Doctores illuc arceſſiti non venirent? à muliere quâdam, quæ nuncium tulerat, reſpondebatur, quod, illâ dicente me ibi fore præſentem, reſponſaverat Dominus... ſibi eo die non vacare tempus, præſcripſiſſe ſe remedium, & quod, cum medicamina forent conſumpta, ad ipſum tunc rediret ipſa, atque ſic miſeram Patientem in ſuâ deſerebat miſeriâ.

Nos igitur videntes vires valdè minui, nihilque niſi ſum-

ſummo periculo tentari poſſe, conſultum duximus eventum commendare Deo.

Quum autem deceſſimus inde diſquirebamus nos, quæ forſan eſſet cauſa, quare fæmina non poſſit liberari, atque pro certiſſimo ponebam, uterum iſtius mulieris malè inverſum jacere, & infantem, quamvis ipſius caput in orificio uteri fuerat tactum, pelvi tamen perverſè incumbere, eſſe nempe Petauriſtam, qui capite ſuo in coccygis oſſis cavum delapſus erat; neque etiam nixus infantis caput ulterius propellendo fuiſſe ſufficientes, quoniam illud in locum perverſum comprimebant adſtringebantque, quapropter abſque auxilio impoſſibiliter poterat liberari infans, ceſſaſſe porro nixus, quia natura, cum incaſſum plane laboraverat, tædioſa quaſi facta fuerat: Addebam ego, quod, ſi obiret femina, non inconſultum foret aperire eam, ſpe inveniendi infantem adhuc vivum, eo quod obſtetricum una mihi paulo ante dixerat, putare ſe illum hactenus poſſe ſentire vivum; quodque tunc unuſquiſque de veritate conjecturæ meæ poſſet eſſe certus.

Poſtquam igitur ab invicem digreſſi eramus, egoque abiveram aliorſum, circa horam iſtius meridiëi quartam iterum ad Patientem advocabar: me vero illuc adveniente ipſa jam erat mortua atque Chirurgus *van Dyk* præſentibus obſtetricibus eam aperuerat ſtatim, infantem autem invenerat mortuum; cum rogaſſem illas quomodo & infantem comperiſſent & uterum, reſpondebant mihi, *quemadmodum tu dixeras:* meoque digito deſignans cadaver, erat enim adhuc denudatum nondumque plane conſutum, rogabam illas, *nonne ibi jacet fœtus poſteriore corporis parte in fundo uteri?* Illæ vero annuebant rurſus, addebatque obſtetricum una; *atqui ſic tamen dicitur, rectè verſus eſt infans.*

Erro-

Errores in hanc Patientem ignorantiâ commissi hi sunt.

I. Obstetrix, quæ primum ad eam vocata fuit, tactu explorando non rectè judicavit nec distinxit, quomodo uterus erat versus, quîque in eo infans situs; & qualis difficilis partus inde exspectandus erat.

II. Periculum hoc non rectè prævidens neque prævidere potens non attulit huic Patienti neque afferre potuit necessarium auxilium, quo infans uterusque, quantum possibile erat, transitui disponerentur benè.

III. Coäcta fuit Patiens hæc omnes vires suas perverso labore frustra perdere, quoniam infans & uterus ita jacentes nixibus magis magisque evadebant malè dispositi, atque infans usque in coccygis ossis curvamen capite delapsus in tali statu immobiliter fixus hærere debebat.

IV. Ex hisce antecedentibus erroribus tribus ortus est quartus; cessatio nempe laboris seu nixuum, natura enim in cassum laborans tædiosa quasi fit, labiturque in querulam patientemque quietem.

Omnes hosce errores imperitiâ Obstetricum commissos esse mihi constare videtur, eo quod se ipsas patientem hanc juvando valde deditas gerebant, quare etiam ad quinque usque, sicut mihi narratum est, ad eam fuerunt advocatæ, sed quæ omnes æquè hæsitantes & consilii inopes erant: imo & hoc testari debeo, quod, cum ibi adessem ego, magno animi affectu officium auxiliumque suum obtulerint ipsæ.

V. Neglectum quoque est naturalem promovere exonerationem, cujus Doctorem præcipue oportuerat habere curam: vesperâ enim præcedente misera patiens admodum se cruciaverat ut suam redderet urinam, & tamen ne vel minimam evacuationem nancisci potuerat; pariter quoque alvus plane fuerat suppressa: atque ita inferne occlusâ feminâ, non tamen desistebatur repletum corpus magis adhuc implere, singulis horis præscripti cujusdam potus plenum dando cochlear.

EPI-

EPISTOLA
AD
DOMINUM W. VINK.

Med. Doctorem, Anatom. & Chirurg. Lectorem Rotterodamensem scripta Voorburgi IV. Id. Novemb. Anni M. DCC. XIII.

DOCTISSIME DOMINE!

MI DOMINE!

Dubio procul Tibi etiamnum recenti in memoriâ versatur, me XIII. Kal. Novemb. Anni hujus M. DCC. XIII. tuo inductu arcessitum fuisse Rotterodamum ad sartoris cujusdam Uxorem, in semitâ vulgo dictâ *de Dronkenmanssteegs* habitantem, quæ tunc jam quinque dies parturiendo triverat, atque vehementi febri etiam, & delirio admodum debilitata erat: Meum esse duco, atque Tibi & Publico quoque utile, exactam istius casus Tibi tradere narrationem, nullus dubitans quin pergratum Tibi futurum sit, extraordinarii istius obliqui uteri sitûs accuratam & perspicuam posse habere ideam, indeque liberandi impossibilitatem tali in casu percipere clarè.

Nosti, Obstetricem, quæ inde à Die Lunæ parturienti huic adfuerat Mulieri, Tibi mihique ut cæteris adstantibus mulieribus retulisse, natibus prodire infantem, partumque promovere nihil, verum immobiliter fixum manere illum:

atque hoc dicebat illa, cum tamen verum nec uteri nec infanti situm cognosceret neque intelligeret; & multo minus rei illius mala perciperet consequentia.

Tu quoque nosti, me audito hoc statim subiti partus spem dare, dicendo, quod, si infans natibus prodeat, non difficile foret parturientem liberare: verum opus aggrediens confestim mirabar valde, me statim experiri humerum sinistrum prodire primum, & mox deinde sentire me ipsius dorsum atque humerum dextrum, foetus enim potissimum resupinatus, & humero sinistro prodiens, atque mihi obversus erat, adeo ut humero dextro magis elato, & sinistro magis depresso jaceret: atque immittens dextram meam subtus infantis dorsum rectà sursum, ibi foetus cervicem & collum comperiebam, ac manum meam porro in altum evehebam usque ad foetus caput; quod versus uteri latus dextrum mento suo pectori arctè appressum & firmiter compressum erat.

Explorabam porro, an in parte uteri sinistra aliquod spatium superesset; sed experiebar, me non nisi magnâ difficultate posse immittere manum inter foetus humeros, cervicem, & caput, interque uterum, qui illis infantis partibus firmissime erat constrictus, adeo ut ab hac parte nihil tentari posset, ad perversum foetus situm immutandum.

Relinquens igitur illum locum, consultum judicabam accuratè investigare perversum uteri situm; eumque in finem meam immittebam manum sinistram, quam porrigebam transversim subtus dorsum infantis, & mox sursum versus ubi manum & digitos versus me ipsum inflectens foetûs caput & pectus quidem attingere, sed nullo plane fructu quicquam operari poteram, quoniam nec ibi ne minimum quidem inveniebatur vacuum spatium; caput enim mento supra pectus, & uterus supra ambas istas partes constringebatur firmiter, tantâque vi, ut non nisi maximo labore, & ne-

ne quidem absque dolore vel unicum digitum aperire, nec porrectum contrahere possem.

Omnes tamen meas intendebam vires, ut pervenirem altius, verum frustra, quoniam in uteri impingebam latus: dico me tetigisse uteri latus, qui, cum in sinistro abdominis latere debuisset jacere, tunc temporis directè sursum versus situs erat, unde poteram concludere firmiter, uterum fundo suo sine dubio in abdominis latere dextro jacere.

Ut mihi hanc rem persuaderem magis, pertentabam manu mea sinistra abdominis partem exteriorem, dextramque etiam porrigebam prorsus, quantum poteram, versus abdominis latus dextrum, atque sic quam maxime evadebam certus insueti hujus & admodum obliqui uteri situs, cujus fundus penitus desederat in propendens abdomen, in latus nempe abdominis dextrum, in quo propendente abdominis latere dextro infans totâ posteriori corporis sui parte, idest, natibus atque cruribus delapsus & compressus hærebat, unde duæ profluebant impossibilitates inevitabiles.

Prima impossibilitas erat, quod propter insuetum hunc & admodum perversum uteri & infantis situm nulli nixus, quanti etiam forent vel jam fuissent, exprimendo per orificium uteri infantem prodesse possent, cum è contra infantem modo validius deorsum in abdomen propendens deprimebant, nihil aliud exprimentes quam liquores, qui necessario hic manere debebant, sicque plus detrimenti quam emolumenti afferentes.

Altera impossibilitas, quæ inde necessario profluebat, erat, quod diuturno nixu & vehementissimâ fundi uteri depressione, atque omnium liquorum necessariorum defluxu, absolutè esset impossibile, manum aliquam vel brachium tam profundè in uteri fundum inferre, ut infantis partes posteriores, veluti nates, crura vel pedes attingi possent, sine quo tali in casu minimè verti, & consequenter nec extrahi nec gigni poterat, quod in initio dolorum adhuc fieri potuisset,

dum aquæ uterum dilatatum & expansum retinebant, dumque uteri fundus unâ cum infantis partibus posterioribus nondum tam profundè in abdominis latus delapsus ac compressus erat, cumque consequenter adhuc majus erat spatium, ut eo pertingere aliquis ac necessariam operam adhibere posset.

Nosti, quantopere mihi cordi erat, quantoque labore ac opera conabar, mulierem istam, si factu possibile fuisset, ab infante liberare, qui non tantum mortuus erat, sed & jam summopere putrescebat, quapropter non tenebar fætus istius ullam habere curam: verum omnia erant frustranea, quoniam propter obliquum illum uteri situm mihi impossibile erat istas fætus partes attingere, quibus non comprehensis in tali situ nullus infans verti nec per uteri orificium juvari potest; quare igitur, coactus eram ego miseram illam in isto statu derelinquere, indubiæ dare morti, quæ, prout nosti, postridie circa meridiem secuta est.

Tu quoque non ignoras, quam libenter aperuissem cadaver istud, ut tui ipsius oculis veritatem omnium, quæ ante dicta sunt, demonstrarem, quô tibi non tantum non difficile fuisset, de omnibus uterorum & fœtuum obliquè jacentium consequentiis posse judicare, hic enim erat gravissimus & difficillimus omnium, qui contingere poterant, uteri pravus situs.

Verum Apertura hac tu quoque prorsus potuisses evasisse certus veritatis ipsius obliqui uterorum situs, quem, etiamsi satis clare meo in Libro ob oculos posui, ut contempleris ipse, Tibi forsan nunquam fuit occasio, cujusque Tu ut oculatus testis potuisses testimonium præbere omnibus, qui quoniam ego hactenus unicus sum, qui situm illum detexi obliquum, eum adhuc in dubium revocant, quæque dubitatio etiamnum multas necat, quem tamen si crederent rectèque perciperent se ipsas vel suas ex isto mortis periculo

absque

abſque morâ juvari paterentur, in quo nunc iſtius increduli neglectûs cauſâ pereunt.

Mulier hæc, de quæ huc uſque locuti ſumus, hactenus modo ſecunda eſt, in quâ talem extraordinarium obliquum uteri ſitum expertus ſum, & quamvis prior huic erat ſimilis, non tamen illius reſpectu ſpes prorſus deèrat, quod adhuc liberari poſſet; ſed deſperatum propoſitum illam præ vitâ mortem eligere faciebat; & ut ab incommodo marito liberaretur, (prout mihi ipſi dicebat) optabat potius fætu ſuo, qui adhucdum in vivis erat, retento mori, quam cruciatus tolerando ab infante liberari, ſuumque apud maritum remanere, quapropter meum auxilium abnuebat, atque poſt aliquot dies una cum fœtu diem explebat ultimum.

Prior ille uteri ſitus à poſteriore tantum in eo differebat; quod nempe prior magis directè pronus in abdominis prominentiâ, & hic poſterior totus in propendente abdominis dextro jaceret latere, fætuum vero in uteris ſitus ambo prorſus æquales erant: in priore etiam omnes infantis ſuperiores partes attingere quidem poteram, ipſius vero partium poſteriorum nullam: ut & digitum meum in ipſius os me immittente, mordebat me leniter; atque etiam pluribus aliis locis illum hactenus validè vivere ſentiebam, quare mihi religio erat vocare illum in mortis diſcrimen, alias enim, propter extraordinarium obliquum uteri & fætus ſitum, mulieri nullus exſpectandus erat eventus; Non quidem pro certo pono meâ operâ infantem indubiè fuiſſe moriturum, quamvis tamen etiam à periculo non abfuiſſet prorſus: mulier vero, quæ hactenus vires ſuas fere habebat omnes, ſuam fœtus que ſui mortem præ moleſtâ cum marito vitâ eligebat deſperanter, atque ita poſt aliquot dies ſuam reddebat animam.

Ut nunc poſt duo hæc rariſſima exempla Tibi demonſtrem quoque magnam, quæ rectè cum obliquè jacentibus uteris intercedit, quamvis in uno perinde ac in altero æque malè

versi prodeant infantes, differentiam; non possum quin narrem tibi, quid VII. Kal. Novemb. sextiduo post casum, qui in semitâ vulgo dictâ *de Dronkenmansſteege* accidit, contigerit.

Arcessebar nempe Hagam Comitum ad Uxorem cujusdam Gallicæ Linguæ Præceptoris, cujus uxori meo auxilio opus erat; agebat enim tertium ab inceptâ parturitione diem infansque, prout dicebat, præcedenti nocte erat mortuus, ipsa autem mulier magnâ lipothymiâ labòrabat, atque summa anxietate.

Me accedente Galliæ Ecclesiæ Pastor quidam Ardentes fundebat preces; ego vero, ne vel minimum temporis perderem, me statim operi aptabam: Finitis precibus mulierem comperiebam adeo languentem, atque anxiam, ut opus aggredi non auderem, quapropter aliquam moram rogabam, timens ne illa sub ipso opere moriretur; atque ita circiter quadrantem horæ me cunctato, pulsuque venæ paulisper aucto ordiebar opus comperiens statim ambas manus uteri orificio imminere, infantemque simili modo versum jacere ac illum in muliere habitante in semita nunc sæpius dicta *de Dronkenmansſteeg*; uterum vero rectè benèque esse situm, inque eo adhuc satis esse aquæ: Sinistram meam perpauco labore ac etiam dolore immittebam juxta dorsum ad infantis nates usque; dein quærebam pedes, quorum unum ad me trahebam usque ad orificium uteri, tuncque infantem versabam parumper, seponendo ambas manus illasque in eum locum disponendo, ubi mihi obesse nequibant; porro etiam pedem alterum in uteri orificium inducebam, & totum infantem circumverti faciebam, illumque ventre ac pectore versabam deorsum; tunc vero illum axillis tenus promovebam, ac primum educebam brachium dextrum, mox quoque sinistrum, tuncque parvo labore etiam una cum secundinis sequebatur caput; Atque ita mulier cum à fœtu tum à se-

à ſecundinis facili prorſus lenique modo intra unius quadrantis ſpatium planè liberata erat.

Ex his duobus eventibus diverſis nunc luce meridianâ clarius videre potes magnum, quod obliquè jacenti utero cum tali, qui benè jacet, quamvis in utroque infantes modo æquali verſi ſint, intercedit diſcrimen, quam facilè infans inverti poſſit in uno, & quam difficilè, vel etiam quidem impoſſibiliter in altero: in neutro autem horum tali modo verſus infans unquàm in mundum prodire poteſt, niſi antea peritâ manu fuerit inverſus: nam qualis etiam ſpes obſtetrices alat, qualemque dent aliis, infantem eo modo tranſiturum fore; ego tamen validis argumentis fretus dico, infantem niſi in anteceſſum verſus ſit, eo modo nequaquam nec à fortiſſima fœmina, nec à vehementiſſimis etiam nixibus poſſe educi.

Animadvertas porro Domine, ſi placeat, etiam hoc, quam conducibile ſit, ſi aqua vel in totum vel maximâ ex parte in utero manſerit, tunc enim manet ille extentus atque rotundus veſicæ inſtar, quæ aqua vel vento expanſa manet, unde ſufficiens datur ſpatium perveniendi non tantum ubicumque opus fuerit, verum etiam ſpatium illud amplum vertendo atque verſando, prout neceſſitas exigit, infantem, conducit valdè; qua in re quoque retentæ adhuc aquæ lubricum magno eſt adjumento: è contra facillime quoque concipere ac concludere potes, quam difficile eſſe debeat infantem etiam in benè jacente utero vertere & rotare, ſi nempe omnis defluxerit aqua, cumque uterus undiquaque arcte, rigide, firmiterque circum malè verſum infantem contractus ſit, imò aliquando adeo arcte ac firmiter contractus, clauſus atque compreſſus, ut non niſi bene illita manus, neque hæc abſque maximo labore in dimidium uteri tantum immitti queat, ubi tunc ſæpius ita comprimitur, ut manus brachiumque evadant hebetia, & ferme inſenſilia, quod haud melius quam pedi torpido, qui diu in loco incommodo fuit poſitus,

tus, comparare possum: qua manuum atque brachii hebetudine rectum acumen sensûs aliquando amittitur adeo, ut impossibile sit ad discernendum, quale membrum qualisve pars corporis infantis attingatur.

Si itaque hoc aliquando ita contingit, quemadmodum ego illud sæpissime expertus sum, etiam in rectè jacentibus uteris, quis inde igitur non posset concludere, quâm difficilia hæc omnia necessario sint in utero obliquo, in quo omnes antedictæ difficultates duplicantur valde, imo ubi adhuc multo major accedit difficultas, quæ in rectè jacente utero nunquam occurrit aut experitur, neque unquam occurrere potest; nam in Utero recto jacet Uterus in rectâ lineâ cum meatu pelvis, & quam alte vel quam profundè in eum manum immittere necessarium fuerit, brachium tamen inter pelvis ossa comprimitur nunquam: verum in utero obliquo semper magis vel minus constringitur, pro ratione magis vel minus obliqui uteri sitûs: imo adstrictio illa quandoque potest esse tanta, ut illa artis Magistrum ab opere desistere cogendo sufficiat, prout ut in semitâ, dictâ *de Dronkenmans-steeg*, factum fuit.

Probè animadvertas Domine, istam brachii adstrictionem, de quâ hic loquor, non esse eam, quæ efficitur solummodo à naturalibus angustiis pelvis, quæ in unâ muliere angustior multo ac in aliâ esse potest: cujus rei exemplum planè singulare in cujusdam Lectoris uxore sensi, ubi ego os pubis inter & curvas ossis sacri vertebras non majus, quam duos digitos latum, inveniebam spatium, mirabarque repetitis tentamnibus comperire me, quod, quando duos digitos sibi invicem imponebam in crassissimas circa os sacrum vertebras, mei tunc digiti singulo nixu arctè admodum constringerentur, atque hæc quoque causa erat, quare ibi infantis caput tam immobiliter hæreret fixum, usque quo caput tandem à me versatum & in pelvis latus reclinatum majus inveniret spatium, dilabereturque. In penetrandâ tali arcta-

arctatâ pelvi, brachio quidem multa difficultas occurrit atque renixus, non tamen ab ossibus comprimitur illud, quamdiu rectâ lineâ sursum ducitur; utero autem obliquè jacente, brachium statim comprimitur quam cito coactus fueris illud versus unum vel alterum abdominis latus convertere, imo tum maxime, si uteri fundus in abdomen propendens desederit, vel ibi jacuerit pressus, tunc enim brachium necessario, ab uno latere infernè, & ab altero latere supernè, pelvis ossibus apprimi debet; sicuti & Tu dubio procul ex formâ pelvis ipsâ quam facile potes percipere.

Ex omnibus antedictis igitur, tam clarè, quam quod duo & tria sint quinque, sequitur, quam cito mulier incipit parturire atque innotescit, (sive ante sive post ruptas membranas) quod infans prodeat malè versus, quod dorsum, venter, una vel ambæ manus, humerus, sive cervix partui se offerant, confestim esse dandam operam, ut sine morâ liberetur mulier per aliquem, qui in istoc opere bene exercitatus est; moramque omnem & matri & infanti noxiam esse atque perniciosam: Nam ab eo tempore, quod membranæ ruptæ sunt, Partus singulis horis difficilior, imo tandem quidem evadit prorsus impossibilis: rumpentibus enim membranis, mulier adhuc omnibus suis gaudet viribus; aqua uterum hactenus tenet in omni sua magnitudine & amplitudine; infans etiamnum vivus facile se verti & rotari sinit, imo adjuvat sui ipsius exitus promotionem: Econtra Partu dilato disperditur aqua, vires pedetentim diminuuntur; infans traditur mortis periculo; & infans jam mortuus incipit putrescere & fetere; fetor inficit uterum, & ille iterum sanguinem omnem; inde sequuntur animi deliquium, phrenitis, vehementes motus, contractiones nervorum, concussiones membrorum, & tandem anxietates, ipsaque mors.

Quod si autem neglectus Partus subiti talibus periculosis subjectus sit accidentibus, etiam uteris bene versis, cum nempe infantes malè versi prodeant, quanto magis omnia

hæc mala conſequentia inevitabiliter ſequi debent, cum malè verſi infantes in malè verſis uteris jacent; atque quanti criminis ſuntne illæ omnes reæ, quæ, quamvis ratione muneris & officii ſui talem lethalem neglectum præcavere debeant, tamen contra omnem rationem claramque demonſtrationem Partum differunt, uſque dum tandem nimis ſero imploratur auxilium.

Hæc cum ita ſint, prout evidentiſſima ſunt, neminique, qui æquus eſt, ſi modo claram meam de obliquè jacentibus uteris hypotheſin concedat, ignota eſſe poſſunt, neutiquam mirandum eſt, in omnibus frequentibus Urbibus quotannis tot mulieres infanteſque ſolo accelerati partus neglectû mori ac perire miſere; taceo nunc de iis, quæ rure ubique eâdem de cauſâ obeunt, unde quaquaverſum tot vidui efficiuntur & orphani, quorum multi etiam inde nutrimentum à publico implorare coguntur: quapropter bonum eſſet ſanè, ut Magiſtratus contra talem pernicioſum neglectum bonas leges inſtituerent, eaſque executioni darent, ut ita, quantum, in ipſis eſt, impediant, ne in poſterum multi talis lethalis neglectûs ſe faciant reos.

Si Dominus forſan roget, quoſnam ſe pernicioſi Partus accelerati neglectus quam maxime agere reos: ad id ego, quamvis neminem ſigillatim accuſem, tamen ſecundum veritatem reſpondebo, atque eo magis quod ſciam tibi cordi eſſe, ut noxios in arte errores emendare juves.

Primæ, quæ nobis hic occurrunt, quæque ſe omnium maximè iſtius pernicioſi neglectus accelerati partus reas faciunt, ſunt Obſtetrices: Sequuntur dein Doctores Medici: Et tandem parturiens mulier ipſa, ipſiuſque conſanguinei: atqui hi omnes, ſive conſcii ſive inſcii, lethalis hujus neglectus rei ſunt.

Primo, certiſſimum eſt multas Obſtetrices, ſive conſcias ſive inſcias, ſuâ negligentiâ multarum feminarum infantumque mortis eſſe cauſas, quæ accelerato partu in vitâ quidem ſervari potuiſſent: Illæ enim, etiamſi plus ſatis

expe-

experiuntur, multas unâ cum ſuis malè verſis infantibus mori mulieres, non excluſo fœtu, quæ tamen parturitionis initio facillimè, pauco dolore, & abſque periculo potuiſſent fœtum eniti, nimirum per aliquem qui iſtius operis ipſis peritior eſt; inſiſtunt tamen malæ iſti conſuetudini, non partum accelerando, ſed cunctandi abſque ſpei fundamento. Cauſa ſuæ ſine fundamento cunctationis & ſpei veroſimiliter ex ſuâ, quâ periculum imminens ignorant, oritur ignorantia: non enim videtur, quod diſcriminis conſciæ, parturientes & infantes abſque fœtus excluſione ſinerent mori, ſi crederent eas aliorum manu & in vitâ ſervari poſſe; quapropter ego exiſtimo, dicendum eſſe & credendum, illas hoc ex ignorantiâ facere, & quidem præcipue, quia non norunt diſcernere, num uterus bene malève verſus ſit, & per conſequens neſciunt, an in tali, qualis illis occurrit, uteri ſitu infans abſque verſatione naſci poſſet nec ne; nam ſi ſcirent fœtum abſque verſatione naſci non poſſe, quî foret poſſibile, quod non ſtatim implorarent auxilium? idcirco nequeo credere, illas verum uterorum ſitum intelligere, aut tactu poſſe diſcernere. Atque iſta ignorantia adeo eſt, quod earum reſpectu cum pudore debeo dicere, univerſalis, ut hactenus ne unicam quidem obſtetricem compererim, quæ mihi rei iſtius rectam potuit dare informationem.

Sed quid mirum, ipſas tactu ſuo verum uteri ſitum non poſſe diſcriminare, multoties enim non ſciunt, qualis infantis pars partui ſe offerat: aſſidebunt mulieri quandoque tres vel quatuor, imo etiam quinque vel ſex dies, & tamen poſtremo die non magis ac primo ſcient dicere qualis corporis infantis pars ante vel in orificio uteri ſit: dicent infantem natibus prodire, dum interea humeris, cervice vel dorſo ſe offert, multiſque erroribus talibus obnoxiæ ſunt: Si autem verum nec uteri nec fœtus ſitum ſciant diſcernere, quomodo rectum poterunt ferre judicium, cumque veritate loqui de periculis & imminentibus infortuniis inde emanantibus,

quæque inevitabiliter inde ſequi debent, ſi non ſubito liberetur parturiens mulier? At quoniam de iis non poſſunt judicare, non ergo inſontes habendæ ſunt, cum in ſuâ ipſarum ignorantiâ à doctiore non petunt conſilium, eumve advocant in auxilium: Vulgare effugium ipſarum eſt, dicere: Illic vel illic fui, ibi infans tali etiam modo ſitus erat, ibique quidem tam vel tamdiu durabat, & tamen parturiens feliciter liberata eſt, ſperabam & hanc quoque feminam liberatam quidem iri; cum tamen nullo veritatis fundamento queant dicere, quomodo uterus in illa quæ liberabatur, inque illâ quæ liberari nequibat, ſitus erat; ponas enim, infantem in rectè jacente utero prodire natibus, parturiens, ſi adhuc ſatis valida ſit bonoſque edat nixus, certè quidem ita liberari poterit, præcipuè, ſi ipſi parum auxilii adferat obſtetrix; ſi vero in obliquo vel propendente Utero natibus prodeat infans, impoſſibile eſt ad educendum, niſi in anteceſſum vertatur totus, pedibuſque extrahatur infans: atque ita cum multis aliis tum uteri tum fœtus ſitibus quoque comparatum eſt. Quod cum ita ſit, unus quiſque, qui prudens eſt, facile videre poteſt, quam periculoſum ſit ſolo obſtetricis confidere judicio, quæ ſuam inſcitiam indicare verita alium non vocat in auxilium, ſed quæ potius extrema tentare vult, donec jam nimis ſero ſit; quæque ſe ipſa hoc modo mulieris infantiſque cædis in conſanguineorum dolorem facit ream.

An non multo ſatius foret, & religioſius, ſibique minus periculoſius, ſi mox obſtetricandi artis peritum vel Doctorem Medicum, vel Magiſtrum arceſſat, illumque adhibeat in conſilium, atque tunc vel differat, vel acceleret partum? An non tunc hoc modo ſuum agere coram Deo hominibuſque omnibus poſſet juſtificare? Quod ſi vero illud negligat, quomodo ſe ipſa habebit inſontem, imo quiſnam criminis eam abſolvere poterit?

Verum

Verum dicens; arcessivimus nos talem vel talem Doctorem Medicum, ut ex ipsius præscripto media nixus incitantia mulieri daremus, utque sic infans propelleretur fortiter: Respondeo ego, hoc fuisse benè, si rectè jacuisset uterus, & uteri orificio tali modo imminuisset infans, ut validi nixus illud protrudere potuissent: Cum autem contrarium sit verum, an non se igitur noxii neglectus reas agunt ipsæ, usûsque perversorum remediorum, quæ multo plus detrimenti afferunt quam emolumenti? Et an aliquis, qui rem benè perspectam habet, tales obstetrices potest habere insontes? Non putem ego: Nam si rectè intelligerent, quale damnum vehementes nixus afferant, si uterus ad latus, infansque in utero malè versus jaceat; alienissimæ forent ab incitandi medicinis nixus voluntate; nam loco quod tunc nixus per uteri orificium propellerent infantem, operantur plane contrarium, exprimunt enim aquam utero, uterique fundum profundius deprimunt, infantem autem tam firmiter comprimunt, ut immobiliter fixus hærere debeat, atque parturientem reddunt imbecillem; unde tunc unum malum sequitur alterum, usque quo mors & matrem & infantem vitâ privat: Obstetrix interim cogitando perseverat se egisse benè, imo egisse se quicquid agere poterat: Et sane, fecit illud omne quod poterat, unicâ re, quæ parturientem infantemque in vitâ servare potuisset, exceptâ; si enim parturitionis initio artis obstetricandi peritum Doctorem quendam Medicum, vel Chirurgum arcessivisset, ille verosimiliter parturientem liberare quidem valuisset, quod illa efficire nequibat, quodque obstetricum aliquæ non cernunt libenter, quoniam inde constat istas non omnia scire, neque etiam omnia perficere posse, ac quidem alii, qui à Deo majoribus dotibus donati sunt.

Ex prænarratis his facile est ad concludendum, quod, quemadmodum obstetrices intempestivè prorsus remedia ni-

xus incitantia à Doctore Medico postularint, putantes parturienti se fore facturas benè, sic & Medicus ipse non sit insons, quando solo obstetricis imperitæ dicto talia remedia dat præscribitve: Verum quidem est medicum non nisi seductum secutæ matris infantisque mortis evasisse reum; eo quod perversè ipsi narrabatur & persuadebatur, infantem tali vel tali modo uteri orificio incumbere, quâ de re non aliter judicat quam ex eo, quod ipsi obstetrix instar veri dicit, cum moris non sit, quod mulierem tactu exploret ipse, quod tamen ipsius quidem foret officium, quo autem si ipse perfungi vellet, forsan non tantum obstetrix sed & omnes adstantes ei obniterentur, quæ inveteratâ consuetudine de veritate obstetricis dicti minime dubitant, quapropter passim cæcè remedia præscribit, sicque cæcum cæcus ducit, atque in puteum labuntur ambo, id est; ambo se faciunt reos; obstetrix; quæ perversè judicat perversaque remedia expostulat; Medicus vero; qui ignorans, num obstetrix judicaverit rectè, media præscribit, quæ & parturienti & infanti noxia sunt, loco quod auxilio essent illis: Obstetricem enim, cum aliquam fœtus partem sentit, atque nescit, quænam pars sit, illud confitendi pudet, utque ignorantiæ suæ ignominiam effugiat, divinare potius vult, quam dicere se corporis partem, quam infans offert, non posse discernere satis; atque eâ propter potius dicit, infantem tali vel tali modo uteri orificio imminere, ut eo facilius nixus incitantia remedia præscribat Medicus, quod tamen, etiamsi obstetrix vera diceret, ipsum facere non oportebat, nisi illa simul ipsi dicere queat, quomodo jaceat uterus, ut ex utroque tum uteri tum infantis situ certo fundamento possit judicare, num bonum tutumque sit remedia præscribere talia, num vero è contra melius magisque necessarium, ut obstetricandi artis peritus Doctor Medicus vel Chirurgus arcessatur, antequam mulier infansque in majus immittantur periculum.

Equi-

Equidem quoque ſcio, in talibus caſibus obſtetrices magis reas eſſe quam Doctores, quos talia remedia rogant, perverſum teſtimonium, ſive inſcitiâ ſive confitendi inſcitiam ſuam pudore, dando: Verum etiam; ut omnem dicam veritatem; quando Vir Religioſus ſemel imo ſæpius ab obſtetricibus ita fuit ſeductus, an non prudentius ageret, cavendo ſibi in poſterum, ne decipiatur amplius? Et an non poſtmodum obſtetricum teſtimonium deberet habere ſuſpectum? Imo an non tunc tutius ſatiuſque foret, quod proprio ſuo ſenſu, proprioque examine rei veritatis ſe redderet certum? quam quod talibus doloſis nixus teſtimoniis pergeret præſcribere remedia, in parturientium infantumque damnum atque detrimentum.

Etenim certum eſt, quod ſi parturiens mulier utero infanteque peſſime jacentibus, nixus incitantibus remediis utitur, ego diuturnâ experientia, & indubitato veritatis fundamento dicere, omneſque plenâ certitudine certiorare valeo, tum parturientem mulierem tum etiam ipſius fœtum, ſi vivat hactenus, in multo majus lethale induci diſcrimen, quam abſque talium remediorum uſu: Et me quod attinet,; ego in talibus caſibus medicinas nixus incitantes nec dare nec præſcribere prorſus vellem, quantumcunque inde nanciſcerer temporale emolumentum: Sumque ego omni tempore paratus ad dictum meum omnibus veritatem amantibus in arte ſociis, omnibuſque aliis, qui illius rei curam habere vellent, evidentiſſimè demonſtrandum, & tam dilucidè declarandum, quam quod bis bina ſunt quatuor. Vita mea veriſimiliter non amplius adeo longa erit, & proprium lucrum non neceſſe eſt me incitare atque movere ad tanto zelo partum ſubitum commendandum; attamen mihi eſſet maximè volupe, ſi meorum monitorum fidorum tanta haberetur ratio, ut ea propter antiqua, mala ac noxia negligeretur praxis, ejuſque in locum introduceretur melior, ad multarum matrum atque in-

infantum conservationem: gaudeo me exonerasse in re tanti momenti meum animum; & optarem quidem me omnes posse monere homines, præcipuè Medicinæ Doctores de illo intempestivo perversoque nixus incitantium remediorum usu, solo rogatu imperitarum obstetricum, absque proprio examine, vel absque examine & approbatione periti Doctoris aut obstetricantis Chirurgi.

Mihi videtur, duas reverâ solummodo res esse, quæ Doctoris Medicos possunt movere, ad salutare meum consilium non amplectendum, sequendumque antiquam pravam noxiamque consuetudinem.

Primo esse potest, quod Doctor Medicus proprio suo tactui diffideret forsan, quippe credens, quod, si omnino ipse parturientem tactu exploraret, veri tamen uteri infantisque situs non magis evaderet certus quam testimonio obstetricis, quam operis istius peritiorem esse oportebat, ac ille ipse; quoniam illud earum opus proprium est, ipseque in eo non exercitatus, quamvis ratione studii sui corporis partes melius quam obstetrices cognoscat: Quâ in re Virum talem prorsus errare non facile dixero; nam, ut vera dicam, non est certe factu tam facile ac proclive, quam quidem aliqui, qui opus illud nunquam experti sunt, sibi imaginari possent: Multa sane observatio magnaque ad id requiritur experientia, ne facile suo ipsius tactu seducatur aliquis; non enim semper tale spatium invenitur, quali quidem opus est, ut quis oblatam infantis partem verumque uteri situm amplè satis ambire, atque ita bene distincteque discernere possit: Quapropter non est quod quis miretur, Doctorem Medicum non libenter tentare velle, ut suo ipsius tactu de vero uteri infantisque situ se reddat certum, Attamen mirari satis nequeo, audere Doctorem, in omni ista incertitudine, præscribere remedia, dum ignorat an bonum afferent malumve; quoniam in antecessum illum conari oportebat, ut ab artis obstetricandi perito quodam Doctore

ctore aut Chirurgo veri uteri infantiſque ſitûs redderetur certus, ne mulieri aut infanti adferat detrimentum ullum.

Altera ratio, quæ medicum movet vel facile movere poteſt, eſt, quod forſan timeat, ne, ſi abnuit obſtetricis rogatu ac teſtimonio præſcribere aut dare nixus incitantia remedia, in malam partem illud ſumeretur, atque contemneretur ipſe: homines enim imperiti, tam obſtetrices quam adſtantes, iſti noxiæ pravæque praxi ita aſſueti ſunt, ut, ſi cuidam religioni ſit, ſolo obſtetricis teſtimonio remedia nixus incitantia præſcribere, ipſam quidem ſtatim desererent arceſſerentque alium, qui lucri, propriæque æſtimationis cupidus eſt; Nam ſi caſu fortuito ſitus uteri infantiſque talis ſit, ut per vehementes nixus promoveri poſſit partus, remedia ipſius laudantar, celebraturque Medicus; ſi vero partus non ſequatur, eo quod propter nimis obliquum uteri infantiſque ſitum impoſſibiliter ſequi poteſt, obſtetrix tunc, Medicus omneſque conſanguinei ſe mutuo conſolantur, dicendo: *Utiqne peregimus omnia, quæ peragere poteramus:* non tamen cogitantes ſe rectum partum promovendi medium neglexiſſe, adhibuiſſe è contra remedium ei plane contrarium, ſeque ita matris infantisque mortis cauſas exiſtere, imo ſe perverſo ſuo medio, iſtam accellerâſſe mortem; ſi enim mulieris tempeſtivè partum acceleraviſſent, forſan & mater & infans unâ potuiſſent ſalvari.

Forſan dicet Dominus, impoſſibile eſt ad perſuadendum mulieribus, ut ſe adeo cito per Virum paterentur liberari, præcipue quum adhuc ſperant per mulierem fore liberandas; non obſtante, quod triſti experientiâ conſtet, quam multas iſtac fraudulentâ ſpe eſſe vitâ privatas.

Equidem & ego ſcio, impoſſibile ferme eſſe, ad educendos ex tali mala ac inveteratâ valde conſuetudine homines, quamvis conſuetudine iſtac prava nimis ſero ex-

Q q ſpe-

ſpectandi quotannis multæ mulieres infanteſque pereant: Obſtetrices vetuſtam conſuetudinem omnibus ſuis viribus ſuffulciunt, continuo ſpem dando partum adhuc quidem futurum, & eapropter cunctantur ſperantque ad extremum uſque, donec mortis ſigna coram oculis cernant, aut ſpiritum reddat mulier: Et etiamſi obſtetrices benè poſſent cernere, ſibi ipſis verum ſpei fundamentum deeſſe, utpote inſciis veri uteri infantiſque ſitus, ſuum tamen os ſuo ipſarum cordi contrarium eſt; nam loco ſuam imminentis periculi inſcitiam confitendi, indicandique ſuum metum æque ac ſpem ſuam, vanâ ſuâ ſpe nitentes cunctari ſuadent ſemper, atque mulierem ita unâ cum ſuo infante mori faciunt.

Verum quidem eſt, in hiſce regionibus, utique in pleriſque urbibus inſuetum eſſe, quod mulieres manibus Viri liberentur, & adhuc inſuetius, quod hoc fieret tempeſtivè ſatis; attamen Dominus probè novit, Pariſiis non amplius adeo inſuetum id eſſe, quia nempe bonus ſucceſſus pleroſque eo uſque jam ibi illuminavit, ut plurimæ matronarum etiam primariarum ſe per artis obſtetricandi peritum Magiſtrum potius quam per obſtetricem faciant liberari: Atque ſi in hâc noſtra Provinciâ recta methodus aliquando admitteretur ac adhiberetur, nullus dubito, quin felix rei ſucceſſus vetuſtam illam noxiamque conſuetudinem quam citiſſime quidem demigrare, omniaque obſtacula removeri faceret: quæque obſtacula imprimis ſunt.

I. Parturientium pudor.
II. Imperitarum obſtetricum res propria.
III. Ingentium impenſarum metus.
IV. Graviora patiendi formido.

Quæ obſtacula, meo judicio, removeri quidem poterunt, vel ſaltem diminui adeo, ut perverſæ tali noxiæque conſuetudini amplius continuandæ ſufficientes eſſe nequirent. Si vero Dominus roget, quâ ratione hæ difficultates

tes removeri vel diminui possent, non recusabo ego measde hâc re cogitationes tecum, ast sub correctione, communicare.

Indubitate verum est, Magistratus Præfectique leges ac instituta in pravas noxiasque consuetudines posse statuere, & quidem præcipue in eas, quibus quotannis in plerisque urbibus, atque rure ubique multi homines pereunt & moriuntur.

Ponas mi Domine! esse in urbe aliquâ damnosum puteum, in quem quotannis multi homines ex ignorantiâ inciderent, inque eo opportuni auxilii defectu suffocarentur atque extinguerentur, ponas denunciari Magistratui, urbis incolas falso conceptu vel inveteratâ pravâ consuetudine puteum illum nolle obturare, nec amovere periculum illud: Quæritur, an non Magistratus, cum monitus sit de tali pernicioso puteo deque tali neglectu obturandi puteum istum, deberet bonis legibus ac institutionibus curare, ut oppiletur noxius ille puteus, utque suorum bonorum mandatorum neglectores atque præcatores punirentur.

Nunc autem prorsus certissimum, atque extra omnis dubitationis aleam positum est, in puteo ignorantiæ obstetricum, supinique neglectûs mulieres parturientes festinanter liberandi, quum nempe uterus & infantis mali versi jacent, in urbibus omnibus & rure ubivis annuatim magnam mulierum infantumque multitudinem perire, quæ tamen omnes vel saltem quo ad maximam partem servari potuissent. Annon æquum esset ut Magistratus Præfectique egibus ac mandatis suis perniciosum talem ignorantiæ puteum oppilent, atque ita lethale hoc amoveant periculum? Nullus dubito, mi Domine, quin neglectus bonorum ac necessariorum contra istam lethalem parturientium cito liberandarum cunctationem edictorum oriatur inscitiâ, eo quod Magistratibus Præfectisque ejus rei recta notitia nondum data sit, quodque ea propter periculum diuturnæ parturitionis magnamque subitæ liberationis utilitatem non

rectè cognoſcant percipiantque hactenus; quia enim ſuæ etiam ipſorum uxores iſto pernicioſo neglectu non magis ac fœminæ vulgares à morte reſervantur, incredibile idcirco eſt, quod ſi duarum iſtarum perverſitatum ſeriâ monitione claráque demonſtratione inducti, formarent rectum conceptum, ſuas ipſorum uxores ac tot alias negligere vellent, neque vellent abire à tali inveterato abuſu malâque conſuetudine differendi ſubitum partum.

Noxia hæc conſuetudo tam profundas radices egit, & inter obſtetrices, ac ipſarum operâ inter omnes in univerſum mulieres adeo vulgaris eſt, ut ipſis juri & rationi plane contrarium videatur, ſi tu obloquaris ei, & ſubitum ſuadeas partum, ipſiſque demonſtres, quod, uteris infantibuſque male jacentibus, ſtatim poſt ruptas membranas deberent liberare. *Quî ajunt, permitteremus nos, dum adhuc vivit, extrahi infantem?* contra omnem rationem pro certo habentes, vivum infantem eo in mortis periculum inductum iri, vel eo certiſſime mori debere illum: Atqui ſi vel omnino verum eſſet, fœtum eo vitâ periclitatum iri, quod autem ita non eſt, ſatius tamen foret periclitari illum, quam quod mater unâ cum infante abſque auxilio morti traderentur miſerè.

Veritas autem hæc eſt, quod infanti vivo multo minus periculi mortis ſit, ſi verſetur & extrahatur ſtatim, quam ſi in iſto ſitu linquatur perverſo, tunc enim utriſque, Matri æque ac infanti, moriendum eſt: atqui ſi hoc verum ſit, prout reverâ eſt, quare non confeſtim conareris in vitâ ſervare ambos.

Scire quidem vellem, qua ratione quove fundamento pro certo habeatur, quod morti traderentur infantes, quum ſtatim poſt ruptas membranas vertuntur ac extrahuntur? Impoſſibile eſt concipere ullum inter operandum infanti lethale periculum, quum nempe à prudenti peritoque obſtetricante Chirurgo efficiatur operatio: mortis diſcrimen non

non in extrahendo infante, ſed in ejus periculoſo ſitu poſitum eſt; ſi enim non extrahatur vivus neceſſario mori debet, neque naſci poteſt; adeo ut impoſſibile ſit in vitâ ſervari poſſe infantem, niſi unico iſto extrahendi citò medio: mortis diſcrimen igitur in extractione poſitum non eſt, ſed extractio proximum unicumque medium eſt ex mortis periculo illum liberandi: quare omnibus hominibus, & præcipue proximis meis, conſanguineiſque ſuadeo ego, ne iſtoc ſalutare medium negligant, ſed ut illud quo citius eo melius adhibeant: quinimo puto, quod, ſi infans malè verſus ſe offerat etiam in utero jacente rectè, minus periculoſum ſit, illud pedibus extrahere cito, quam cunctari, donec obſtetrix aliquo alio modo conetur protrudere illum.

Si igitur Magiſtratus Præfectique bene eſſent informati, beneque perciperent, quænam ratio ſit, quare tot mulieres unâ cum ſuis infantibus non extruſis moriantur, quî poſſet eſſe poſſibile; quod legibus bonis perniciosum talem non impedirent neglectum: Verum ah! Illi, quorum eſſet Magiſtratus rectè benèque de eâ re in formare, non faciunt illud: Ab obſtetricibus id exſpectandum non eſt, nam ipſarum inſcitia impedimento eſt, quod veras difficilium parpartuum cauſas perciperent; & ſua ipſarum res aliena eſt ab implorando citum auxilium ab aliis, qui iſtius operis ipſis peritiores ſunt; atque ideo extrema tentare malunt, quam quod opus ſuum traderent aliis.

Non itaque exſpectandum eſt, quod ab iis Magiſtratus Præfectique rectè informari poſſint de magnis acceleratorum partuum emolumentis, deque magno detrimento hos procraſtinandi.

Noſti etiam, mi Domine, quam pauci Doctorum Medicorum veram difficilium partuum cauſam percipiant rectè, quoniam hactenus perpauci ſunt, qui obliquorum uterorum

rectam habent ideam, uti nec inevitabilum malarum, quæ inde oriuntur, consequentiarum.

Nosti me primum fuisse, qui Anno M.DCC. I. in libro meo, qui dicitur *Novum obstetricantium Lumen*, obliquum uterorum situm rationibus atque figuris publico manifestasse, indicâsseque inevitabilia, quæ inde profluunt, pericula.

Dolendum vero est; novum istud lumen in omni sua claritate manifestatum hactenus tam paucorum Medicorum oculos aperuisse rectè; non obstante quod multi magni Viri suam acquiescentiam summam etiam cum gratiarum actionibus demonstraverint mihi; ast dolendum est, illos tali firmo & immobili fundamento non melius hactenus superstruxisse, dubio procul quia hujus rei imperiti, utpote numero maximi, vetustam perversam ac lethalem praxin nimis adhuc suffulciunt, partim quidem ob easdem rationes, propterquos pro authoritate Dianæ Deæ certabat Demetrius.

Pauci solummodo sunt dies, cum Dominus quidam juvenis visitandi honore me dignatus est; Veniebat ille transeundo Angliam Parisiis, ubi annum moratus artem obstetricandi addiscere conatus fuerat; dicebat mihi se isto tempore ducentis partubus interfuisse, imo se ipsum effecisse aliquos in Nosocomio dicto *l'Hôtel Dieu*, ubi tali quid contingit sæpius; rogabam ipsum, num liber meus jam ibi esset notus; dicebat non, belli nimirum causâ, addebat autem illum jam ante quinque annos Jenæ typis esse excusum: Rogabam quoque ipsum, num Parisiis certam etiam obliqui uterorum situs haberent notitiam? Respondebat mihi, non; quodque ille ipse ejus rei hactenus nullam experientiam habuerat, *quamvis ego*, agebat ille, meas *manus tali ac tali modo flectere debui*, unde ego bene intelligere poteram, illum quidem ex obliquè jacentibus uteris extraxisse infantes, attamen obliquum

quum uterorum ſitum non obſervâſſe illum, quapropter mihi occaſionem præbebat dicendi, quod Pariſiis ſuas operationes peragerent cæcè ac vagè, & non adeo claro firmoque notitiæ fundamento, quod & non negabat ille. Interim tamen in partu adjuvari per Chirurgos artiſque obſtetricandi peritos Magiſtros ibi jam pervulgare erat; Atque noſti, mi Domine, quam vulgare illud jam factum erat Amſtelodami, dum in vivis eſſet Celeber. Doctor Medicus *Roonhuizen*, qui iſtud opus citò liberandi magno cum applauſu peregit: Atque optandum eſſet, quod & illud in omnibus frequentibus Urbibus fieret vulgare, quippe quo multæ in vita ſervarentur mulieres: Idem ille Doctor *Roonhuizen* opponebat ſe quoque ſemper Liberationis ſubitæ procraſtinationi, tanquam parturientibus infantibuſque valde noxiæ, neque omittebat obſtetricum negligentiam redarguere acriter: attamen quoque ſcio, quod in univerſum quererentur nummorum ſummam, quam ſibi dari poſcebat, quamque temperare ipſum oportuerat quidem, ut etiam vulgares mulieres æque ac divites ab ipſo potuiſſent juvari.

Ut igitur tandem tecum communicem, quî ego concipiam, quod omnes difficultates atque obſtacula poſſent removeri, vel ita diminui, ne eapropter impediretur ut talis neceſſaria praxis, qualis liberatio cita eſt, obtineret locum, ſub correctione dicam: fore nimirum admodum neceſſarium, ut in unaquaque urbe frequente aptus perituſque obſtetricandi artis Doctor vel Magiſter crearetur, talibus ſub conditionibus ac mæotris, ut honeſtè indè poſſet vivere; atque hoc ſub certâ ſinguli Partus pretii limitatione, ratione mediorum hominum: impotentium atque pauperum reſpectu ex Urbis ærario, vel generali civium cenſione ipſi ſatisfieri deberet: vulgarium reſpectu parvo mæotro deberet eſſe contentus, accipiendo paululum plus à pauperibus: reſpectu civium honeſtorum ſtipendium ejus iterum aliquanto majus eſ-

ſe

ſe deberet: atque majus adhuc reſpectu divitum; & tandem à præpotentibus ratione ſtatûs ac generoſitatis ipſum liberaliori dono oporteret donari, eâ tamen reſtrictione, ut ſi liberalitate ac generoſitate ipſi non darentur majora, ſtipendio ſtatuto deberet eſſe contentus.

Atque tali modo ars obſtetricandi ab unoquoque in unaquaque Urbe Magiſtratu rite ordinato, maxima certè obſtacula removerentur vel ita emollirentur, ut non amplius occurreret renixûs multum: Pauperes enim mulieres gratis, ac ut dicitur *Pro Deo* poſſent juvari, vulgares non ultra vires gravarentur, uti nec illæ, quæ magis potentes largiterque à Deo ditatæ ſunt.

Rebus ita à Magiſtratibus urbium ordinatis, omnis in unaquaque urbe, ubi talis Doctor Medicus vel Magiſter creatus fuerat, obſtetrices jurejurando, vel certâ quâdam mulctâ obſtrictas eſſe oportebat, ante vel ſtatim poſt ruptas membranas, marito ſive proximis parturientis conſanguineis, ingenuè, ſaltem quantum penes eas eſt, indicando verum uteri infantiſque ſitum; & ſi neutrum certo noſſent diſcernere, eas & hoc, abſque reticentiâ, ſincerè dicere oportebat, ne ipſarum occultatione decipiatur aliquis.

Quod ſi Obſtetrices non plane eſſent perſuaſæ uterum atque infantem rectè ac bene verſum eſſe, eas obligatas eſſe oportebat, ad arceſſendum Doctorem illum Medicum vel Magiſtrum, aut ad proximis conſanguineis, animi ſui liberandi cauſa, ſuadendum, eoſque rogandum, ut Perſonam conſtitutam advocare vellent, ad explorandum an partus citus abſque periculo procraſtinari poſſet nec ne: quo facto animum ſuum exonerarent illæ, & quantum in ipſis eſt omnis neglectûs eſſent inſontes, neglectuſque tunc in parturientem ipſam caderet, vel in illius conſanguineos, ſi iſti renuerent Perſonam ad hoc opus conſtitutam arceſſere, aut ſecundum ejus examen bonumque conſilium opus dirigere.

Et

Et si omnes in unaquaque urbe, in qua talis Doctor vel Magister creatus erat, obstetrices taliter agendo obstrictæ essent, id ipsum, illis etiam esset, magno levamini, illæque libere id agere possent, quippe quod ipsarum æstimationem talis obedientia ne vel minimum posset minuere, è contra ipsarum obedientia prompte deberet laudari, neque in ipsarum posset tendere detrimentum.

Si vero forsan eveniat, quod Doctor Obstetricans vel Magister examine suo comperiat, parturientem impossibiliter posse liberari, si non vertatur atque extrahatur infans, & quod nec mulier parturiens, nec consanguinei operationem illam aut pati aut permittere vellent, quodque mulier ac infans morirerentur indè, non aliter tunc videre possem, quam quod istæ Personæ utriusque se mortis reas faciant, monitæ enim, mulierem propter malum uteri infantisque situm absque auxilio omnino minimè posse liberari, inexcusabiles sunt.

Quando sub Lege Mosaicâ alicujus bestia feriens esset vel mordax, bestiæque Dominus quamvis monitus non curaret prævenire, quod inde effici poterat, malum; bestiæ Dominus talis reus erat, si hominem aut bestiam læderet vel necaret; quare igitur non esset quis reus, qui uxorem suam aut proximam quandam amicam mori sineret, neglectu unius certissimique medii illam illiusque infantem in vitâ servandi.

Omnia quæ dicta sunt, si Magistratuum mandato in usum introducerentur, cito quidem per virum obstetricari pudorem discuterent, neque se per virum ab infante magis, quam à calculo vesicæ puderent liberari: Eventus felix declararet è contra, omnem gratitudinem bonæ Magistratuum Rectorumque deberi, curæ, eo quod talem perniciosam mulieres infantesque absque recto remedio morti tradendi abolevissent consuetudinem.

Ex hac rusticatione ac exercitio bono adhuc alia sequeretur utilitas maxima, quæ alioquin exspectanda non est; quod nempe constitutus talis Obstetricans Doctor vel Magister frueretur commodissimâ occasione unam pluresve ad id destinatas personas suo ductu suaque directione sensim informandi, & exercitio arti obstetricandi proprios reddere, atque sic non necesse foret ullius valetudinem aut vitam imperitis ac in exercitatis committere hominibus, prout nunc aliorum inopiâ etiam sæpius debet fieri, sicuti quoque nunc difficile valde foret ad inveniendum virum peritum in singulis urbibus majoribus: Re autem hac, prout de eâ supra dictum est, in consuetudinem introductâ, apta subjecta deësse non necesse foret, tuncque multi homines non in tantis versarentur angustiis, neque ad tam ingentes cogerentur impensas, ut ex procul remotis urbibus aut pagis virum talem arcessant, tanti temporis jacturâ, unde contingit sæpius, parturientem mulierem jam mortuam esse, vel agonirare eam, antequam arcessitus Vir advenerit; quod Tu, Mi Domine! Ipse Experientiâ testari quidem potest, atque quod mihi contigit sæpius.

Dominus novit, quod hâc æstate præteritâ Rotterodamum arcessebar, ad sutoris cujusdam Uxorem partu levandam; me vero adveniente mors jam appropinquaverat mulieri, crucifixum cereumque manibus suis tenenti, meusque adventus serotinus prorsus erat. Atque mihi illud etiamnum contigit *Pridie Non*: hujus mensis *Novembris*, quum Vlarderingâ me curriculum arcessebat ad Medicinæ ibidem loci Doctoris Uxorem, quæ hactenus quadraginta solummodo horas parturiendo triverat; me autem jam ad proficiscendum parato, Dominus Juvenis aliquis equitando adveniebat mihique nunciabat, mulierem jam esse mortuam: Sicque contingit sæpius, quando auxilium tam procul petendum est.

Nihil

Nihil itaque, mi Domine! Videtur amplius remanere, nisi unica adhuc difficultas, quæ non nisi experientiâ potest superari; atque hæc est pavor ille, quo perstringuntur parturientes, quôque horrescunt dolorem, quem sibi imaginantur esse intolerabilem: Præcipue hujus rei ratio hæc est, quod dolorem partus subiti putant similem esse illi quem sentit mulier, quando jam 3. 4. vel 5. imo sex dies parturiendo trivit, ubi omnes aquæ defluxerunt, uterus firmiter contractus, atque ubi mortuus est vel jam putrescit infans, tamque firmiter compactus & compressus est, imo ubi ad hæc omnia etiam uterus obliquè jacet, atque infans perverso se offert modo; quando nimirum partus non nisi magno parturientis dolore, & gravissimo magistri labore fieri potis est: Quando autem liberatio citò, parturitionis initio, imo etiam secundo aut tertio die, peragitur, dolores nunquam tanti sunt; quin quidem benè tolerari possint, etiam à tenerrimis Matronis, ac præcipue si jam semel enixa fuerit mulier: Atque ego certus sum, mulieres, quæ illud experti erunt ipsæ, vel quæ adfuerint quando parturientes tam cito juverit obstetricans Chirurgus, postea persuasas fore, quod pavore doloris neminem oporteret subitum differre partum, sed quod ille peragatur quanto citius tanto melius, quodque minore dolore, minoreque periculo perficiatur opus.

Ex hisce igitur necessariò est concludendum, citum subitumque partum omnibus modis præferendum atque commendandum esse, ut tutissimum, certissimum, facillimum atque utilissimum; Doctoresque Medicos in omnibus urbibus eum oportere commendare Obstetricibus, atque Magistratibus esse Authores, ut ipsorum imperio & authoritate eum in usum introducerent, ordinationibus talibus ac institutionibus, quas supra indicavimus, vel quas ipsorum sapientia ac prudentia reperiretur illi scopo aptissimas; quo facto certè singulis annis multas à morte servarent.

Quod si hæc Epistola, quæ multo quam initio scriptionis meæ proposueram, excrevit, forsan non satis potis erit, ad efficiendam in illo pernicioso parturientes subito juvandi neglectu universalem reformationem, me tamen spes alit, ut post has claras demonstrationes accuratæ tuæ non defuturæ sint commendationes: quorsum etiam hujus epistolæ cum Collegarum tuorum quibusdam, qui æqui sunt judicii, quique Reîpublicæ bonum amant, communicatio forsan bonam posset habere efficientiam, quod Tibi ad faciendum vel omittendum pro libertate atque bene placito relinquo, omnique honore permaneo.

DOCTISSIME DOMINE,

Tuus Obsequiosus Servus.

H. v. D.

HISTORIA

GRAVIS ADMODUM PARTUS QUI CONTIGIT.

V. Id. Febr. Anni M. DCC. XXIV.

Die Mercurii V. Id. Febr. A. M. DCC. XXIV. advocabar ſeu arceſſebar Rotterodamum ad mulierem quandam, quæ jam ultra biduum parturiendo triverat, abſque ulla probabilitate, quod liberari poſſet: Membranæ pridie jam fractæ erant, poſtquam in anteceſſum aqua formata fuerat oblonga atque puſilla; quod ſemper præſagium eſt malè verſi infantis, partûſque difficilis.

Obſtetrix, reperiens unum infantis brachium Uteri orificio incumbere ac hærere ibidem, utebatur prudentiâ mulierem incaſſò labore non defatigandi, prævidens quidem illam abſque extraordinario auxilio non poſſe liberari, quod & etiam indicabat ipſa.

Illuſtriſſ. Profeſſor *Wilhelmus Vink* tanquam Medicinæ Doctor ad mulierem advocatus, tam ex Obſtetricis narratione quam ex proprio accurato examine judicabat, nullum tempus negligendum, ſed citiſſimè auxilium implorandum eſſe; quapropter me epiſtolio propriæ ſuæ manus honorabat ad perſuadendum mihi, ut tam cito advenirem, quam omnino foret poſſibile, cui rogatui ſerio accedebant mulieris parturientis Mariti lachrymæ ac ſupplicationes, quæ me

movebant, ut, non obſtante tempore hiemali meaque ex liberatione cujuſdam mulieris die, quæ præceſſerat, Dominicâ defatigatione, me ipſe cum parturientis Marito horâ matutinâ nonâ itineri committerem; atque ſic unà duodecimam inter & primam horam meridianam ad patientem adveniebamus, quam ego adhuc ſatis virium habentem comperiebam, eo quod incaſſo labore non defatigata erat, quemadmodum alias plurimæ parturientes in talibus caſibus defatigatæ ſunt, inſcitiâ nimirum Obſtetricum, quæ tales mulieres ad edendos nixus incitant continuò.

Obſtetrix amplam mihi de mulieris ſtatu deque perverſo infantis ſitu dabat hiſtoriam: atque poſt paululum temporis adveniebat & illuc Dominus Doctor Medicus *Vink*, qui mihi indicabat quoque, quid ad illud tempus uſque reſpectu mulieris ſituſque infantis obſervaverat ipſe, quod cum Obſtetricis teſtimonio conſentiebat apprimè rectè.

Neceſſario apparatu inſtructo opus aggrediebar præſente Doctore Medico Domino *Vink*, qui operationi ad finem uſque intererat; comperiebam autem Parturienti plus patiendum mihique plus laborandum eſſe, quam ullus noſtrum ſibi fuerat imaginatus; *partim* propter extraordinarium infantis obliquum ſitum, *partim* propter ſiccitatem magnam, defluxâ nimirum omni fermè aquâ, atque *tertio* propter vehementem adſtrictionem & contractionem uteri, qui ad inſtar ſacci fortiter conſtricti omnia adſtringebat & compingebat firmiter.

Infantis ſitus erat talis: Infans duplicatus dorſo incumbebat, longitudine ſuâ in & ſupra longitudinem pelvis; dextro autem latere deorſum magis; dextroque etiam complicato brachio ſuo; atque cubito ſuo partim contra, partim in orificio Uteri poſito, non tamen ad extra vel deorſum propendente; caput infantis potiſſimum jacebat in ſiniſtro nateſque magis in dextro uteri & abdominis latere; femora & genua infantis ventri ipſius ac pectori incubabant; atque

atque crura rursus & pedes ipsius natibus incubabant complicata; adeo ut caput & genua in sinistro, natesque & pedes in dextro abdominis jacerent latere, atque omnia triplici crassitie, & altitudine sibi invicem imposita.

Hic duplex complicitus infans jacebat proinde curvatus & plicatus delapsus in cavum pelvis, utque in curvaturam ossis sacri ossisque coxigis, quare coactus eram subtus infantis latus inferiusque contrectare, inducendo primum meam manum digitosque meos deorsum ad intestinum rectum, unde tunc meam manum infernè ab infantis latere rectà sursum porrigebam, ut illic aliquas infantis posteriores partes quærerem aut invenirem: Verum in hac subvectione manûs, exterior illius pars prominentia ossis sacri ultimæque vertebræ tam fortiter comprimebatur & adstringebatur, ut præ dolore isto manum meam altius evehere non potis essem.

Tentabam alterâ meâ manu num illam subtus per axillam supra pectus evehere possem, quod mihi succedebat feliciter, ast ibi mea manus femoribus impingebat, & quidem adeo firmiter, ut nec per femorum medium nec circum ea, ad alterutrum arripiendum penetrare possem; ibi manus mea fixè & otiosè debebat remanere, neque eam ulterius sursum seu infantis partes posteriores versus provehere poteram, atque tanta aderat compressio, ut clausos digitos non aperire neque erectos claudere possem; manusque mea ad tantam premebatur hebetudinem, ut nulla certitudine possem nosse, qualem infantis partem ego attingebam: Ob quas rationes judicabam insperatum prorsus esse, ut solis manibus posset extrahi infans, quapropter coactus eram ad tentandum, num illud medio instrumentorum perficere possem, quamvis & ad id non dabatur spei multum. In *Ulteriore Examine pag.* 17. *&c.* eâ de re in simili ferme casu meam sententiam dixi, quomodo nempe talis malè jacens infans capite extrahi posset, quia nimirum loquebar ibi de situ quodam, ubi caput adhuc

ma-

manu poterat attingi: istud vero consilium mihi hoc in casu inservire nequibat, quoniam hîc propter magnam angustiam vehementemque adstrictionem ad infantis os porrigere mihi erat impossibile; ac idcirco vel aliud hîc excogitandum erat medium vel mulieri retento infante moriendum.

Unica, quæ mihi hoc in casu obveniebat, via erat, ut medio unci corpus ex dextro in sinistrum protraherem parum latus, atque tunc infantem ita duplicatum extraherem; sinistrâ igitur juxta brachium & sinistrum latus infantis iterum immissâ, introducebam etiam uncum; sed magna siccitas vehemensque adstrictio tantum tactui efficiebant impedimentum, ut nulla animi securitate uncum auderem affigere, metuens, ne forsan mulierem uspiam vulnerarem: ut itaque efficerem majus spatium, infantis brachium sicco linteo quidem firmiter apprehendebam, illoque trahebam, acsi infantem conarer duplicatum extrahere, verum trahebam eâ intentione, ut ad mulieris latus sinistrum adducerem infantem, quod & eo proficiebat parumper.

Dein immittebam iterum manum sinistram, reperiebamque aliquantò majus spatium, quo mihi occasio dabatur uncum in infantis ventrem ingerendi, atque ad me trahendi; unde subgrandis in ventre oriebatur apertura; & quoniam ego trahendo mulierem simul & laborare faciebam, intestina inde per aperturam ventris taliter exprimebantur, ut ex corpore extrinsecus ebullirent, quod rursus aliquanto majus efficiebat spatium.

Rursus brachium vi attrahebam, ac invehebam uncum in latus mulieremque iterum laborare faciebam, quod notabile rursus præstabat auxilium; & sinistram iterum immittens, tunc sentiebam me sub costis lumborum vertebras posse complecti, atque imaginabar mihi, quod si obtuso meo unco lumborum vertebras illic complecti possem, etiam tunc valerem infantem extrahere duplicatum: invehebam igitur

igitur uncum obtusum allaborabamque tamdiu, donec circum lumborum vertebras circumvinctus esset, atque tunc rogabam mulierem vellet omni suâ vi eniti, ac urgere fortiter, dum ego interim simul omni meâ vi attrahebam uncum, atque ita bonitate Dei duplicatus transibat infans, totum nempe corpus ad caput usque, quod & statim post sequebatur, dein ego secundinas, quæ quoque satis magnæ erant, extrahebam, atque ita parturientem liberabam prorsus.

NB. Mulier non quidem erat magna, ast infans secundinæque tamen ideo non erant parva.

Postquam mulier omnes hosce labores perpessa, & enitendo optimè perfuncta valdeque fatigata esset, mirabar ego, ipsi tantas adhuc superesse vires, quæ quoque me tertiam inter & quartam horam abeunte ipsi etiamnum supererant.

III. Nou: Maji, atque ita post tres à partu hoc difficili menses rogabam Doctorem Medicum, Dominum *Wilhelmum Vink* super valetudine hujus memoratæ mulieris, atque mihi dicebat ipse, illam valere perquam optimè.

Nata mihi erat occasio Dominum istum de istius prædictæ mulieris valetudine rogandi, eo quod reperiebam ipsum ad *Novum Portum* apud mulierem quandam, quæ jam aliquot dies parturiendo triverat, quæque liberari nequibat: Erat provectæ ætatis foemina, triginta novem circiter agens annos, neque antea pepererat unquam: infans ejus benè versus capite in uteri orificio jacebat, quod caput à muliere apertum seu terebratum erat, ossa cranii dissoluta pendebant, cerebrum jam ex parte effluxerat, aut extractum erat, sanguinis dilapsum erat multum, gangrænaque totum jam penetraverat corpus, atque infans vehementer putrefieri jam incipiebat, unde magnus concitatus erat foetor: increpabam obstetricem quod tam malè multasset infantem, dicendo ipsi, quod, etiamsi mea

ipſius ſoror eſſet, ego ipſam non poſſem juſtificare, quodque obſtetricem non deceret infantis caput aperire.

Rogabam illam, num extrahendi ſecundinas perita eſſet? Dicebat, *Imo*: atqui ergo, ajebam ego, illud committam tibi, nam me maximâ gravedine laborante, non neceſſe erit, ut me uſque adeo denudem, ac quidem alias deberem facere ad extrahendas ſecundinas.

Me igitur collocabam ante parturientem mulierem, & apto forcipe apprehendebam fruſtrum cranii ſimul cum circumpendente cute, illaque unà ad me trahebam extra corpus, ac ſimili modo cum altero infantis capitis latere agebam: Dein has diſſolute pendentes partes uſque adeo extrorſum eductas ſicco linteo apprehendebam, omniaque ad me trahebam leniter, quo facto infantis quoque caput abſque ulla vi ſequebatur, ac extrahebatur: involvebam infantis caput in eodem linteo, atque animabam mulierem dicendo, quod ſtatim eſſet liberata, ſi modo fortiter parumper deorſum deprimeret, agendo acſi ipſi eſſent nixus; Illa faciebat hoc ſedulo, atque ego ad me attrahebam infantem, qui quoque extrahebatur ſtatim, & ita intra horæ quadrantem à mortuo ſuo infante etiam, quod mihi dicere licet, abſque dolore liberata erat mulier. Obſtetrix amputabat funem umbilicalem; egoque illi mortuum iſtum & fœtidum ac rancentem fœtum tradebam, quo ſepoſito, ſurgebam, illique ſecundinarum extractionem committebam, quam quoque ſatis citò ac benè perficiebat; atque ita mulier planè liberata erat, ad ipſius Mariti omniumque, qui aderant, gaudium.

IN-

INDEX

Bibliopego deſignans cujuſlibet Figuræ locum.

Figuræ à ſe invicem abſciſſæ ſigillatim inſuendæ ſunt, ita ut facies cujuſlibet Figuræ converſa ſit ad explicationem ſuam, quantum quidem fieri poteſt Effigies Auctoris ex adverſo Tituli locanda, ita ut effigies & Titulus Lectori ſimul pateant.

HENRICI à DEVENTER,

Medicinæ Doctoris,

OPERATIONUM CHIRURGICARUM
NOVUM LUMEN
EXHIBENTIUM
OBSTETRICANTIBUS,

PARS SECUNDA:

ET

QUÆ EXHIBET ULTERIUS EXAMEN PARTUUM DIFFICILIUM,

UT

LAPIDEM LYDIUM ET CLYPEUM OBSTETRICUM:

Ubi ſimul agitur de neceſſitate Inſpiciendi Cadavera mulierum in Partu defunctarum, non enixo fœtu, ut appareat, an Obſtetrix cauſa fuerit cladis matris & fœtus.

Inſerviens augmento Novi Luminis Obſtetricantium, ſimul præbens fidele Monitum omnibus maritis, quibus ſalus uxorum & liberorum in pretio eſt.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOAN & HERM. VERBEEK, Bibliop.
M DCC XXXIII.

PRÆFATIO.

CORDATE LECTOR.

IAM 22 circiter elapſi ſunt anni, quum liber meus ferens titulum *novi Luminis obſtetricantium* vernacula lingua prodiit, hac ſpe, ut ex *novo hoc lumine obſtetricantibus* perſuaderem, veras difficillimorum partuum cauſas non adeò dependere a pravis poſituris infantum in utero, quam quidem a perverſo ipſius uteri ſitu. Quam rem, quantum tunc noveram, vel & hactenus mihi conſcius ſum, nullus auctor anteà attigerat, & quamvis *novum hoc lumen* nondum omnium illuxerit oculis, inprimis illorum, qui ſemper diſcunt, nunquam tamen veritatem agnoſcunt, tamen profuit quibuſdam obſtetricibus, & multis eruditis viris, qui veterum placitis ſervili quaſi animo adhærere nolebant, recipientes veritatis teſtimonia fundata manifeſtis & indubitatis demonſtrationibus, quorum multi gratias mihi egerunt vel coram, vel literis ad me miſſis.

Et licet liber meus tantum duabus linguis

lucem viderit, Belgica nempè & Latina, tamen quidam eruditi viri noluerunt hoc *novum lumen* ſub modio occultare, ſed candelabro impoſuerunt, & me neſcio, Lingua Germanica & Anglica ediderunt.

Quamvis autem *novum hoc lumen* caliginoſis quorundam oculis moleſtum fuerit, tamen non potuerunt illud exſtinguere, nec impedire, quò minus ſenſim magis & magis illuxerit, & ex hac regione ad alias tranſiverit nationes, & videntes ſe non ſufficere veritati impugnandæ, vel huic operi emendando, maluerunt tacendo illud approbare, quam cum infamia ſe illi opponere? a 22 annorum ſpatio, quo *novum hoc lumen* publice expoſitum fuit, non novi, aliquem quidpiam magni momenti de arte obſtetricandi ſcripſiſſe, vel novi quid circa hanc rem protuliſſe, nec puto, aliquem facilè hoc tentaturum eſſe.

Tamen non eſt impoſſibile, continuo exercitio, & ſedulis in praxi obſervationibus, hactenus dicta novis quibuſdam experimentis extendere: cujus rei ſpecimen in *ulteriori hoc examine* ipſe præbeo, proponens adhuc quoſdam difficiles partus, quorum veræ cauſæ mihi tunc nondum ſatis innotuerant, quas po-

ſteà didici, & quæ neceſſariò cognoſci debent, hinc mei muneris eſſe putavi, has publici juris facere, ut proximo melius inſerviri poſſit, & unico omnium bonorum largitori Deo debitæ reddantur gratiarum actiones.

Ulterius hoc examen edere placuit, in forma peculiaris cujuſdam parvuli tractatus, quamvis ſit proſecutio majoris operis, & huic ſubjungi poſſit. hoc autem feci.

Primò, ut illi, qui jam ſibi compararunt librum meum, hunc illi ſubjungere poſſint, nec cogerentur novum emere.

Secundo, ut omnes viri, vel fœminæ, quibus ſalus familiæ cordi eſt, minimis impenſis & labore, legendo *ulterius hoc examen*, breviter & tamen evidenter perciperent, quanta cum prudentia procedere debeant, quando illorum uxores vel filiæ parturiunt.

Tertiò *per ulterius hoc èxamen* paucis pagellis volui excitare & admonere obſtetrices, ſciens, quod libentius perlegent parvum libellum, vili pretio parabilem, quam majoribus impenſis & labore meliora inquirerent.

Quarto putavi, lectionem hujus *ulterioris examinis* non adeò tædioſam fore ampliſſimis magiſtratibus, quibus vel momentum tempo-

ris in pretio habetur, qui in brevi hoc ſpecimine videre poterunt & facilè percipere magna incommoda & calamitates, quibus exponuntur ſubditi, neceſſarià opis penuria in illis anguſtiis, quando illorum filiæ vel uxores parturientes vel negliguntur, vel malis adeò modis mulctantur, quibus hactenus nil aliud præſidii fuit, niſi in ſolis lacrymis, quibus neceſſarii ſubſidii penuriam deplorabant, donec ampliſſimis magiſtratibus placuerit damnum hoc reſarcire, idoneis ad hoc malum adhibitis remediis.

Secunda hæc pars in hac tranſlatione impreſſa eſt incipiendo pagina 1. & Capite 1. non verò pag. 351. Cap. XLIX. uti in belgica editione habetur, hoc factum fuit, ut eò melius formam ſecundi voluminis acciperet.

In uſum illorum, qui *novum lumen* jam ſibi comparaverunt, vel adhuc comparabunt, ſubjunxi indicem ordine alphabetico conſtructum, continentem omnia annotatu digna in hoc opere facile reperienda paginis in indice indicatis.

Forſan non injucundum erit lectori, unà cum approbatione paucula quædam extracta videre, ut inde appareat, quid ſentiant erudi-

diti medici de *Novo hoc obstetricantium Lumine*, in cujus perfectionem *ulterius hoc examen* ante mortem adjungere volui, optans, ut æterno omnium rerum moderatori Deo placeat, inserviat saluti publicæ, & afflictorum solatio, ut infinita ejus bonitas omni honore digna laudetur & glorificetur, quod præmium sufficiet mihi indignissimo & humillimo ejus servo,

HENRICO a DEVENTER
M. D.

Extractum ex Epiſtola Eruditiſſimi Viri

JOHANNIS AB HOORN,

Medicinæ Doctoris Holmiæ,

Miſſa ad

HENRICUM à DEVENTER, M. D.

Eruditiſſime Domine & mihi ignote amice.

Quamvis antehac nulla mihi unquam tecum intercesſerit familiaritas, neque ullum literarum commercium tecum hactenus habuerim, nihilominus putavi muneris mei eſſe, ut paucis his literis tibi mandarem, quanta cum animi voluptate tuum *novum lumen* obſtetricantium perlegerim, &, me judice, parturientes fœminæ nunquam debitas tibi poſſunt reddere grates, quia nobile adeò donum orbi communicare voluiſti.

Fateor, me nullum hactenus legiſſe auctorem, nec alicui locutum fuiſſe, cui hæc cogitata inciderant, unde optimo jure *novi luminis* nomen meretur, quinque abhinc annis parvum tractatulum edidiSuecico idiomatehanc materiem ſpectantem, quoniam in Galliis huic arti pro virili incubui, & poſtea Lugduni Batavorum *pro gradu de partu præternaturali* diſputavi, & quotidie adhuc hanc artem exerceo: optaſſem ſanè, ut tuus liber vel citius prodiiſſet, vel meus ſerius in lucem editus fuiſſet, ſic enim majori perfectione donatus publico emolumento magis inſerviiſſet, utpote tuis in hac arte præceptis illuſtratus: diſcimus enim, quamdiu vivimus, & meliora docet ſerior ætas: utinam daretur hujus libri auctoris colloquio coram frui, ſed cum hoc fieri non poſſit, tamen ſperamus, ut, veluti magnum & novum lumen in arte protuliſti, ſic & promiſſis ſteteris, nempe orbi communicando *Operationes chirurgicas*, ut eruditus orbis eò majori in pretio habeat tuam eruditionem & diligentiam, & ſimul ingenuum aliis communicandi candorem meritis efferat laudibus. Hæc toto animo ſperans ſalutem plurimam tibi apprecatus me ſubſcribo Tuæ dominationis

Humillimum Servum

Holmiæ 19. *Novemb.* 1700. JOH. AB HOORN, M. D.

Fra-

Fragmentum Epistolæ Doctissimi Domini

FRANCISCI KEUFFERLE,

Medicinæ Doctoris Campidonæ ad fauces montium Tyrolensium.

Illustrissime Domine, Domine colendissime.

Jam decem præteriere anni, cum forte fortuna liber tuus de arte obstetricandi tribus annis ante in lucem editus mihi in manus incideret, quem cum charitate in proximum plenum & solidissimis praxeos fundamentis innixum deprehenderem, tantam in eo posui fiduciam, ut mox, ascita obstetrice necessariis ad hanc operam instructa dispositionibus, illam monitis & præceptis tuis saltem theoretice imbuerem, quibus libenter susceptis, & successive in praxim deductis, mirum quantum utilitatis exinde hauserit publicum, ut nominata obstetrix non modo ad primæ Nobilitatis puerperas foras evocetur, verum diversæ aliæ mulieres instructioni ejus datæ, totiusque circum regionis puerpuræ jam non alia nisi tua methodo adjuvari velint, cum antea toto negotio naturæ commisso innumeri infantes cum matribus vel vita privati perirent, vel pessime constituti ruinosam adhuc trahant vitam, unde nomini tuo perpetuus honor mercesque magna a Dei misericordia tibi expectanda venit. . . . . Vale Vir illustrissime, & tuo dignare favore, qui nominis tui, quamdiu vivet, duraturus cultor fidelissimus

FRANCISCUS KEUFFERLE, M. D.

Campidonæ ad fauces montium Tyrolensium 7. Julii 1714.

Monsieur le Docteur & treshonoré Amy!

Vôtre *Livre intitulé*: Operationes Chirurgicæ novum lumen exhibentes Obstetricantibus, Lugduni Batavorum 1701. impressum, *m'est fort cher, depuis que j'en ay fait la lecture. Si je n'avois pas lu plusieurs autres, qui ont écrit de la même matiere, je ne croirois jamais, qu'ils avoient tant de siecles ignoré, que la matrice tombe dans quelques femmes grosses, tantôt en devant, tantôt en arriere, & quelque fois a un côté. Mais la lecture de Mauri-*

ceau

ceau, Portail, &c. montre assez, qu'ils ont cru, que dans des enfantemens difficiles, l'enfant seroit ou mal tourné, ou trop grand, en comparaison de la femme grosse & de ses parties.

Monsieur le Docteur, je vous felicité de tout mon cœur de cette decouverte, si utile pour le genre humain. Je vous prie Monsieur, si il y a un Epitome fait de vôtre livre mentioné de m'en envoyer un exemplair. Nos sages femmes sont fort ignorantes en ce pais icy. Mais parce que j'aie de la peine a entendre le Hollandois, je souhaiteray, qu'un tel extrait de vôtre tres util livre soit ou en latin, ou en François. Si par hazard vous eute un de vôtre main deja bien exercée, quelle voudroit venir en Dannemarc, elle feroit asseurement sa fortune. Ou s'il y avoit un Medecin ou un Chirurgien de vôtre information, qu'il avoit deja une bonne experience, nous luy recevrons icy avec un grand plaisir, & il pouvoit fort bien vivre, parce que il n'y a icy que le seul Docteur Hacquart le jeune, qui vient de mourir; de sorte qu'il n'y a ni Medecin ni Chirurgien, qui pouvoit in partu difficili secourir. A Dieu Monsieur &c. je suis pour jamais

Monsieur le Docteur,

Copenhague ce
26. Mars 1716.

Vôtre treshumble & fidel Serviteur
JEAN de BUCHWALD,
Archiâtre & premier Chirurgien de Sa Majesté Danoise.

APPROBATIO.

Rogati Professores Medicinæ in Academia Lugd: Bat: a Viro Expertissimo HENRICO à DEVENTER, ut evolverent tractatum, cui titulus est *Operationum Chirurgicarum Novum Lumen Exhibentium Obstetricantibus Pars Secunda*, & de eo judicium ferrent; eundem perlegerunt, dignissimumque judicarunt qui prælo committeretur & cum publico communicaretur.

H: OOSTERDYK SCHACHT
Fac: Med: h: t: Decanus.

Lug: Bat:
Postridie Nonas Aug.
Anni MDCCXXIII.

CAPUT

CAPUT I.

De partu difficili ex eo quod infans in utero antrorsum propendulo in tergum resupinus occipite suo in pelvim descenderit.

IN quadragesimo sexto Capite paginâ 201. egi de difficili partu, orto ex tali perverso uteri situ, ut suo fundo profundè descenderit in abdomen, & ibi demonstravi veram Petauristarum causam ut ibi videri potest: sed ibi non egi de partubus difficilibus, qui oriuntur, quando in tali in abdomen propendulo utero infans resupinus occipite in pelvim descendat, & ibi, sicut plerumque fit, fixus hærens in lucem prodire non possit, & quoniam talis situs difficilimum faciat partum, necessarium duxi, de illo hîc loci prolixius agere secundum experimenta a me habita.

Nulli dubium esse debet, quod infans in propendulo tali utero æque resupinus quam pronus possit jacere, sed difficulter quis nisi expertus credet possibile esse, ut quidam uteri suo fundo tam profundè in abdomen possint descendere, uti ipse accuratâ observatione verè comperii: & ideò nulli alienum videri debet, me de hac perversa uteri & infantis positurâ anteà non scripsisse, nam in talibus casibus ipse judicium diu suspendere debui, metuens, ne forsan fallerer in judicando; sed sæpius repetitæ & accuratæ observationes tandem omne a me abstulerunt dubium & certam omninò rei veritatem

effecerunt; & ideò nullus dubitare debet de veritate hujus asserti, licet, quantum noverim, primus sim, qui hanc pravam posituram uteri & infantis orbi tradam, & malos hujus successus demonstrem.

Dico igitur, quandoque accidere in quibusdam mulieribus, imò sæpius, quam quis facilè credet, ut uteri fundus profunde descendat in abdomen mulieris, cujus abdomen valdè demissum est, & quidem ita ut uteri longitudo cum vagina simul faciant curvum anfractum, usque adeò sæpè, ut ferè angulum rectum facere videantur, & quando accidit, ut in utero tam perversè sito resupinus jaceat infans, inde necessariò & inevitabiliter oritur difficillimus partus, & parit plerumque mortem & matri & infanti, quoniam tales mulieres plerumque moriuntur, non excluso fœtu.

Si roget quis, cur talis situs uteri & infantis adeò periculosus est? & ferè semper lethalis matri & infanti? respondeo, ob sequentes rationes.

(1.) *Quia obstetrices periculi ignaræ non tempestive implorant auxilia*; & quid miri est obstetrices periculum hujus positturæ non novisse? quoniam talis positura uteri & infantis illas & totum orbem hactenus latuit; & quid miri est talem posituram orbi ignotam fuisse hactenus? quoniam (me conscio) nemo omnium auctorum, qui ante me scripserunt, hunc situm novit, vel saltem descripsit, & quia talis positura omnibus obstetricibus hactenus ignota est & fuit, nulli mirum videbitur, omnes obstetrices hactenus fuisse ineptas, & adhuc esse, ut tactu explorando talem uteri & infantis posituram ab aliis posituris bene distinguere valeant.

Quod verum sit, illam posituram omnibus obstetricibus hactenus ignotam fuisse, ex eo etiam judico, quia ha-

hactenus nulla obstetrix unquam dicere novit, uterum & infantem sic positos esse, qnando ipse vocabar ad liberandam mulierem, ubi res sic erant compositæ.

(2) Quia nunc nulla obstetrix talem uteri & infantis posituram tactu ab aliis pravis posituris distinguere novit, etiam ineptæ sunt, quæ tali parturienti mulieri necessaria ferunt auxilia, nec possunt mulieri nec amicis periculum hujus positurae indicare, & per consequens parturiens mulier nec amici satis tempestive deliberare possunt, ut mature matrem & infantem ex hoc lethali discrimine expediri curent.

(3) Obstetrices talem situm uteri & infantis non noscentes, nec lethale inde discrimen metuentes se ipsas fallunt, uti & parturientem mulierem imo & amicos & reliquos adstantes: rogatæ enim, an infans bene versus sit? utrum directè uteri orificio suo vertice incumbat? dicunt, ita, vertice prodit, benè versus est, & his acquiescentes expectant securè citam liberationem, loco quod timere deberent, ne, si non cito peritus obstetriciæ artis magister advocetur, mulier certò non enixo fœtu mori debeat.

(4) Hæc ergo positura, de quâ agimus, non tantum obstetricum iguorantiâ periculosa est, sed & in se tanto stipatur discrimine, ut peritissimus & dexterrimus in hâc arte magister illam periculosam judicare cogatur, & confiteri, sibi, si non impossibile, saltem difficillimum esse, in tali uteri & infantis positurâ mulierem a mortis periculo liberare: & ut demonstrem illa. quæ dico, veritati & experientiæ inniti, lubet & necessarium duco, hanc posituram, & quæ inde sequuntur, tam clarè proponere, quam fieri potest, ut omnes artis periti plenè de hâc re convincantur.

Casus, de quo agitur, est ille: infans resupinus in

utero tam profundè demiſſo in abdomine propendulo ſive antrorſum deorſum prominente, ut poſitura uteri & vaginæ anfractum vel angulum rectum facere videatur.

Suppono infantem in tali utero reſupinum ſuo capite accumbere orificio uteri, ergo aliter fieri nequit, quin uteri orificium primo impingat & apprimatur ſuperius contra curvaturam vertebrarum lumborum & os ſacrum vel coccygis, quod plerumque in acumen prominet, ut omnes norunt anatomici, & ideò facile intelligere poſſunt, quod hic præſuppono.

Ex hâc verâ ſuppoſitione inevitabiliter alia ſequitur, nempe, quod uteri pars acuminata cum infantis capite incluſo neceſſario debeat incumbere oſſibus pubis mulieris, unde ſequi debet; primò, aquas os uteri non facilè poſſe dilatare, & prætereà ſi aquæ os uteri parum aperiant & dilatent, hoc fieri nequit niſi ſub capite infantis in pelvis cavo, & per conſequens aquæ non poſſunt formari niſi oblongæ & tenues, & ſæpe rumpuntur antequam advertat obſtetrix, vel jam ruptæ ſunt, antequam ad mulierem acceſſerit, quia gravida talis non patitur genuinos labores, & obſtetrix vocata raròtam altè pertingit manu, ut aquarum incrementum ſentire poſſit nam ſolis digitis attingere nequit, niſi inſtar inteſtini deſcendant vel promineant.

Et quando aquæ ſive potius membranæ rumpuntur, & defluunt aquæ, vocant fugitivas aquas, abſque eo quod rectè concipiant veram cauſam, cur aquæ ſic defluant; tamen experientia ſciunt, plerumque fugitivas aquas difficilem partum prænunciare, nam oblongæ & graciles formantur aquæ in omnibus pravis poſituris uteri & fœtuum, quorum caput non directè imminet uteri orificio,

&

& hoc fit plus vel minus, prout caput infantis plus vel minus occludit os uteri ; attamen quia aquarum fugitivarum ſequelæ non ſemper ſunt æquè malæ, hinc meliora ſperant, nec monent ſe peſſima timere.

Ex hactenus dictis quilibet artis peritus facilè colliget, primo : labores in hâc poſiturâ uteri & fœtus parum urgere poſſe, ut capite infantis os uteri ulterius dilatetur, quia hoc in os ſacrum impingit, præterea, ſi fœtus caput uteri orificium parum jam dilatet, tunc occiput fœtus tantum pauxillum in pelvim deſcendere poſſe, & ſi tunc accidat, ut occiput fœtus paulatim magis & magis deſcendat in pelvis cavum, quod tunc caput non poſſit ulterius dilabi, niſi donec infans cervice ſuâ oſſibus pubis innitatur, ulterius enim non facilè dilabi poteſt.

Fœtu jam in tergum reſupino, vertice capitis incumbente curvaturæ oſſis ſacri, cervice innitente oſſibus pubis, occipite ſupra vel in pelvim delapſo facie ſuperiora verſus inclinatâ, obſtetrix tangit occiput infantis, & ſibi imaginatur ſe verticem capitis rectè ſentire, & dicit rectè prodit fœtus, naturalis eſt partus, benè verſus eſt infans, modo labores debiti adeſſent, res benè cederet, ſed dicit, labores nimis ſunt inertes, nil promovent, & monet parturientem, ut ſtrenue urgeat, ſed omnia incaſſum tentantur, nam fortiſſimi ſpaſmi nimis debiles ſunt, ut infantem ſic ſitum exprimant, nam infans undequaque fixus apprimitur pelvis oſſibus.

In hâc poſiturâ aliud adhuc eſt incommodum, de quo conqueruntur obſtetrices, ignaræ tamen cur hoc fiat. Et hoc imprimis obtinet in mulieribus provectioris ætatis, nunquam antea fœtum enixis, & hoc incommodum in eo conſiſtit, quod non detur apertura, nec fiat, nec fieri poſſit, licet mulier pluribus diebus parturiat, nam ca-

put infantis ſic compreſſum manens non urget, imo nunquam poteſt urgere pudenda, quia nequit deſcendere, nec laborum nec manus auxiliis, & ideò hic non proſunt medicamenta, labores illos ſive ſpasmos parturientium incitantia, quin imò ſummopere nocent, & nil hic exſpectandum eſt, niſi certa mors matris & fœtus, imprimis ſi aquæ penitus defluxerint, & fœtus in utero ſicco compreſſus hæreat, ſi, ut ſervetur mater, dum conſtant vires, foetus non tractetur ut mortuus & ſic liberetur mulier, & ut hoc fiat, requiritur dexterrimus magiſter in hâc arte, nam non tantum difficillimum, ſed etiam fere impoſſibile eſt hoc præſtare: dico fere impoſſibile non tamen abſolute, niſi in hâc arte minus peritis.

Si roget quis, quomodo obſtetricans agere debeat, ut talem fœtum extrahat? reſpondeo, in hâc poſiturâ & diſcrimine jam præmonitis non cogitandum eſſe de invertendo fœtu, vel pedibus extrahendo, nam caput tunc retroduci nequit, unde caput, quod primò in pelvi occurrit, prius educi debet, ſed hoc difficulter fieri poteſt, nam præterquam quod in primo partu mulieribus provectioris ætatis nulla ſit apertura, & hîc prius fieri debet, caput fixum adeo & appreſſum hæret, & ſitus corporis ſecuturi adeò perverſus, ut penitus impoſſibile ſit caput educere nec manibus, nec ullo inſtrumento qualicumque, niſi prius calvariâ apertâ exemptum ſit cerebrum, & tunc difficultate non caret.

Aliquis forſan rogaret, an non inſtrumento Domini Mauriceau, vulgo dicto *tire teſte*, poſſet educi infans, non exemto prius cerebro? reſpondeo, quod licet hoc inſtrumentum ſecundum ejus præſcripta fecerim, & jam per multos annos ſervaverim, tamen illo nunquam fuerim

uſus,

usus, quia expertus novi, in tali positurâ caput non educi posse, nisi ablato prius cerebro: nam idoneis ad hanc rem instrumentis satis tentavi; ratio est, quia infans cervice suâ fixus apprimitur ossibus pubis, & quia humeri & dorsum infantis nimis apprimuntur undequaque pelvis ossibus, quam ut, sine maximâ vi protrahi possent. nec sufficit in hac positurâ quodam instrumento arreptum caput ad se trahere, nam sic incredibili vi hoc ossibus pubis apprimimus, &, ut caput sequatur, tractio magis versus posteriora quam versus anteriora debet dirigi, aliter enim non datur via, &, nisi caput cerebro vacuum sit, spatium nimis angustum est, ut versus posteriora trahatur, ideoque huic instrumento (*tire teste*) præfero uncum vel forcipem robustam, hæc enim melius potest dirigi, & minori incommodo introduci.

Ne multiplicemus capita, & tamen hujus artis tyrones debitis instruamus monitis in partubus adeò difficilibus, adhuc de aliâ quâdam perversâ uteri & infantis positurâ dicendum est. Nempe: accidit aliquando uterum non rectâ antrorsum in prominulum abdomen delapsum esse, sed magis ad dextrum vel sinistrum latus inclinatum esse, & quando in tali obliquato utero infans jacet resupinus, & sic occipite suo in pelvim descendit, hæc positura non multum commodior habenda est quam præcedens; in quâ uterus rectâ antrorsum in abdomen delapsus est, & difficultas liberandi mulierem, ut & mortis periculum, non excluso prius fœtu, fere idem est, imo sæpe majus, ob causas in præcedenti positurâ recitatas.

Obstetrices hanc posituram tactu explorare nesciunt, & a naturali situ distinguere non norunt, infantis caput adeò obliquè in pelvim descendens benè versum tamen dicitur, ex illarum sententiâ, tantum deficiunt urgentes labo-

bores, medicamenta petunt hos incitantia, medicus dat talia acquiescens judicio & precibus obstetricis, magno tamen parturientis damno, nam vel acerrimi labores in hâc positurâ frustranei sunt, non enim possunt urgere caput infantis, ut fieri deberet, quia fœtus suo capite, cervice, & humeris inter & contra ossa pelvis appressus validè hæret, & hæc positura æque periculosa & æquè lethalis est quam præcedens, nisi ars tempestivè naturæ succurrat, vel, si nimis tardaverint, fœtus tractetur ut in præcedenti.

Infantes, qui in hâc positurâ uteri proni in ventrem decumbunt, facilius educuntur, tamen me docuit experientia, talem proni infantis posituram sæpè, æque esse incommodam, quam si resupinus jaceret, & hoc fit, quando fœtus ventri incumbens loco quod verticis anteriora porrigat, posteriorem capitis partem parum in latus reclinatam offerat, & loco, quod mentum pectori appressum habeat & faciem inferiora spectantem, jam facies ad latus reclinata pro maximâ parte superiora spectet, in quo casu vel peritissimus in arte magister errare posset, nam judicans ex positurâ capitis, certò certius putabit fœtum dorso incumbere: sed capite protracto videbit infantem sequi pectore & abdomine inferiora spectantibus, unde necessariò sequitur infantis caput & collum fuisse intorta, & sic in pelvim descendisse ut obstetricans in tali positurâ non minori indigeat labore, ad talem fœtum protrahendum, quam si resupinus dorso incumberet, ad hanc ergo rem eadem debet adhibere media.

Ratio, quare infantes ex reclinatis in latus alterutrum uteris æquè difficulter extrahantur quam ex illis, qui rectâ antrorsum in abdomen descenderunt, est, quia humeri

meri infantis tunc plerumque pelvim transversum quasi decussant, unde undique ossibus pelvis appressi immobiles hærent, & non nisi summâ vi in pelvim possunt protrahi, & nisi humeri in pelvim delabantur, non potest extrahi caput, & difficillimè aliquis invenietur teneras adeo manus & brachia habens, ut illas inducere posset juxta caput ad humeros usque, & illos sic dirigat ut in pelvim descendere possint, vel illos recta pelvi imminere faciat, ut protracto infantis capite possint delabi, & nisi humeri sequantur, ut dictum est, non potest liberari mulier. Sed rogaret forsan quis, utrum in tali positura uteri & infantis mulier non possit vel debeat alio modo liberari? respondeo, si occiput jam in pelvim delapsum est, quantum scio, nulla alia methodo fieri potest, sed si talis positura tempestive & in initio cognoscatur, tunc longè alia methodo procedendum est, nempe, non debemus permittere, ut occiput in pelvim delabatur, sed statim debent perrumpi membranæ, si nondum ruptæ sunt, & tunc statim infantis capite ad latus remoto manu immissa infantis pedes debemus quærere, & hos inventos attrahere, & inversum infantem pedibus protrahere, & tunc adhuc spes superest servandi matrem & infantem, quæ spes penitus evanescit, simulac effluxerint aquæ, & occiput in pelvim delapsum sit.

Sed, uti anteà monuimus, hæc positura obstetricibus ignota est, & ab illis dignosci nequit, unde raro hujus artis magister advocatur, nisi quando jam tempus effluxit, quo servari possit infans, imò sæpè serius, quam ut a morte liberari possit mater, nimis enim debilitata moritur protracto jam fœtu, quare non sine causa in initio diximus, hos situs plerumque lethales esse matribus & infantibus.

Deum oro, ut tandem oculos aperiat amplissimis nostræ reipublicæ Rectoribus, ut de talibus efficacibus deliberent mediis, quibus præcaveatur a negligenti illa perditione matrum & infantum facta, per crassam obstetricum ignorantiam, & simul tollatur abusus intempestive propinandi medicamenta, labores incitantia, volentibus stupidis adeò obstetricibus.

Non dubito, quin quivis discendi cupidus desideret novisse, qua via & methodo in initio infantes tam pravè positi & perversè prodeuntes manibus possint extrahi cum spe servandi matrem & fœtum.

Ut candidè huic quæsito respondeamus, dicere teneor, nobis, ut talem parturientem mulierem sapienter & religiosè possimus juvare, prius constare debere, quomodo uterus & infans sint positi, an in laterali, an in prominula abdominis parte.

Si uterus & infans in latere alterutro sint positi, omnium optimè fieri potest, matre in lecto decumbente in illud latus, in quo uterus & infans siti sunt, genibus versus abdomen elevatis, & parte superiori corporis posita in situ magis declivi quam est pars inferior, ut totum pondus uteri & infantis retrorsum delabatur versus diaphragma.

Si infans & uterus in abdomine sint locati, mulier in lecto genibus incumbere debet, parte superiori corporis admodum declivi, abdomine libero penitus, ut uterus & infans suo pondere in prominulum abdomen possint descendere.

Sic locata muliere debet magister manum inductam leniter juxta caput producere ad humeros usque infantis, & tunc infantem debet retroprimere, ut fiat locus, tunc debet caput parum versus alterutrum latus reclinare, men-

mentum pectori apprimere, & tunc juxta caput ſupra pectus infantis adducta manu debet pergere ad pedes, alterutrum arreptum laqueo firmare debet, ne iterum ſe ſubducat, tunc & alterum pedem arripere conabitur, & utrumque leniter intra os uteri protrahere, ibi adductos pedes una manu firmare debet, & altera ſuperiorem corporis partem retroprimere, & ſic infantem ſenſim pedibus educere Sed tria hic ſunt obſervanda: primo, antequam ulterius protrahatur infans, mulier debet alio modo locari, nempe debet reſupina poni ſuperiore parte corporis parum elevata, qualis eſt ſitus mulieris naturaliter parturientis. & præterea antequam ulterius protrahatur foetus debet abdomen mulieris idonea manu ſurſum duci, rectè locari & firmari, quod tunc facile fieri poteſt & magnum adfert commodum. tertiò interea dum protrahimus pedes, ſenſim invertendus eſt infans, ut venter, thorax & facies inferiora ſpectent, ne mentum oſſibus pubis occurrat & apprimatur.

Dum occupamur leniter educendo infantem, parturiens mulier etiam ſuum faciat officium, nempe, debet, quantum poteſt, ſive labores urgeant, ſive non, infantem exprimere, hoc enim multum juvat, & imprimis ſi adhuc vivit infans, nam ipſi minus nocent matris labores, quam tractio magiſtri, infante ſic in lucem edito, porro ſecundinæ extrahendæ ſunt, & uterus purgandus, ut in aliis capitulis docuimus, quæ repetere foret inutile.

CAPUT II.

De partu difficili ex eo, quod infans transversim pelvi incumbat.

INter omnes perversas infantum posituras nulla pejor est hâc, quando infans transversim pelvi incumbit, & imprimis quando sic positus infans resupinus jacet, sive tergum ejus inferiora spectet.

Hæc positura semper difficilem partum creat, sive uterus directè sive obliquè positus sit: & si talis positura difficilem facit partum, utero directè posito, multò magis faciet, utero obliquè locato, & omnium difficillimum in muliere cujus pelvis exigua est & plana, & cujus uteri fundus in abdomine profundè descendit.

Infans potest transversim pelvi incumbere imprimis duplici modo. primus modus est, quando caput & pars superior corporis in alterutro abdominis latere ponuntur, pedes verò, crura & nates in opposito latere hærent, & hæc positura adhuc melior est sequenti ob causas statim assignandas. Alter modus, qui multò pejor adhuc est, quando crura & pars corporis inferior infantis in abdomine mulieris ponuntur, caput vero & pars superior corporis lumbis mulieris accumbant.

Omni caret dubio, quod infans, alterutram ex his duabus posituram habens, tali modo non possit prodire. sed quod mulieri unà cum retento fœtu sit moriendum, nisi artificiosa manu liberetur, quod immediatè post ruptas membranas facilius, citius, & minori dolore & periculo fieri potest, quam posteà, & sæpe penitus impossibile, nimias moras nectendo, fit.

Quando

Quando infans primo modo transversim incumbit pelvi, parte superiore in uno, parte inferiori corporis in altero latere posita, & abdomen inferiora spectat, sive prominet funis umbilicalis sive non, tantum non est periculum, quam si dorso incumbit infans, quia molle infantis abdomen non multum resistere potest manui introducendæ, ut pedes quærantur; nam infans sic positus necessariò debet inverti, & pedibus arreptis extrahi, ut docui *Cap.* 42. *Pag.* 184. & demonstravi *Figura* 28. *Pag.* 186.

Verum, si infans resupinus ponitur, idest, ejus dorsum inferiora spectat, tunc difficilè est talem infantem invertere, & pedibus extrahere, imò multò difficilius & operosius, quia dorsum latum est & durum, nec facilè cedit introductæ magistri manui, vel se sursum protrudi patitur, prætereà sic impeditur via, quò minus pedes prehendi possint, ut factu satis sit difficile, imprimis si jam dudum defluxerint aquæ, tamen nulla propior via est, nulla melior methodus, infantem invertendi & pedibus protrahendi, ea, quam docui *Cap.* 23. & demonstravi *Figura* 29.

Si difficile sit, infantem invertere, qui prædicto modo transversim pelvi incumbit, duplò vel triplò difficilius est, si secundo modo transversim pelvi incumbat; nempè parte inferiori corporis in prominula abdominis parte posita, parte verò superiori & capite accumbentibus vertebris lumborum, imprimis si mulier cavos admodum habeat lumbos, & uterum valdè demissum gerat, si infans sic positus pronus ventri incumbat, inversio multò facilius, vel potiùs minori labore & dolore fieri potest, nec tantum est periculum moriendi, non enixo fœtu, quam si resupinus jaceret, & in initio, jam jam

 de-

defluxis, vel adhuc fluentibus aquis, nullo modo tam difficile eſt factu, quam aquis penitus evacuatis: quo enim diutius exſpectetur, eò majori difficultate fieri poteſt, & tandem penitus peragi nequit, nec manibus, imo nullis inſtrumentis.

Forſan quis cogitabit, me hanc poſituram nimis difficilem proponere, non capiens, quare talis poſitura omnium difficillima ſit, ſed ſi conſideret ſemel veram rationem difficilis inverſionis talis infantis, mecum fateri debebit, aſſertum hoc omnimodè verum eſſe: & ut hoc benè percipiatur, primò requiritur juſta idea pelvis, cujus oſſa ita ſunt connexa & ordinata, ut manus & brachium per ejus hiatum introducta recta linea pergant verſus umbilicum ventris, & rectè locatus uterus eundem fermè ſitum habet, & ideò facili negotio manum & brachium in illo poſſumus movere & operari, & brachium nunquam fortiter oſſibus apprimitur; ſed ſi uterus hinc ſuo fundo deſcendat, vel deorſum prematur in propendulum abdomen, tunc manus nunquam ad fundum uteri pervenire poteſt, quia nimis brevis eſt manus, & rigidum brachium, quia nulla eſt junctura media inter manum & cubiti flexuram: quantumcumque conatus ſum talem poſituram veſtro exhibere conſpectui, tamen hactenus mihi non potui ſatisfacere.

Ut tamen lectori aliqualis ſaltem hujus rei idea exhibeatur, ambas has, licet ſatis rudes, figuras intuere ſis, quarum una uterum rectè, altera hoc modo oblique locatum exhibet.

Prima Figura exhibet uterum ſuo apice pelvi directè imminentem, AA deſignat pelvim, BB uterum. C manum & brachium recta linea verſus uteri fundum porrectum, unuſquiſque facilè percipiet, quod manus & brachium

ſic

ſic utero immiſſa ſatis ſpatii habeant, ut quaquavorſum verſus omnem uteri partem poſſint flecti & rotari, ad infantem licet reſupinum dorſo injacentem invertendum. verum quidem eſt, hanc poſituram viam quammaximè impedire, & difficillimum ad pedes inveſtigandos aditum facere; verumtamen fieri poteſt, licet non ſine moleſtia obſtetricantis, & dolore patientis.

Sed longè aliter ſe habet res in *Secunda Figura*, quæ nobis longè aliter poſitum uterum exhibet: nempe uterum, recta antrorſum deorſum in propendulo abdomine locatum. AA deſignat pelvim BB uterum & C brachium.

Animadverte Lector, quod primo hujus figuræ intuitu ſtatim cogitabis, uterum ſuo fundo in dextro abdominis latere locatum eſſe, non potui melius oculis hunc ſitum exhibere, & ideò debes mente concipere uteri fundum in propendulo abdomine ſitum: alias non benè hujus poſituræ diſcrimen percipere poteris. Nam quando uterus ſolummodo in alterutro latere ponitur, licet adeò obliquè ac hîc exhibetur, duplò tamen minus diſcrimen eſt. quam ſi rectâ antrorſum in propendulo abdomine ponatur: quia pelvis ad latera maximam habet amplitudinem, quare brachium verſus utrumque latus ad maximam diſtantiam poteſt moveri, ſed recta antrorſum inter eminentiam oſſis ſacri, & oſſa pubis, nullo modo tantum datur ſpatium, imò ſæpè adeò anguſta eſt via, ut brachium ſtatim undique compreſſum hæreat, nec diu remanere poſſit, quin admodum ſtupeſcat & doleat; imo ſemel mihi contigit invenire tam parvam diſtantiam inter eminentiam oſſis ſacri & oſſa pubis in quadam muliere, ut ne manus quidem poſſet tranſire, multò minus caput infantis, proinde manus & brachium non poterant introduci

duci, nisi ad latera eminentis curvaturæ ultimarum v rtebrarum lumborum & ossis sacri.

Sed si feliciori casu pelvis satis lata sit, per quam manus & brachium facilè transire possint, ut in *Figura secunda* exhibetur, quæritur, qua via vel methodo manus fundum uteri attingere poterit? ibi enim locantur infantis pedes, & his non prehensis, penitus impossibile est, infantem invertere & extrahere.

Supposuimus, infantem dorso incumbere, & consequenter pedes recta sursum porriguntur, vel retrorsum flexi natibus infantis accumbunt: si recta sursum porrecti sunt, fundo uteri adjacent, & ibi investigari debent. Repeto igitur: quomodo manus vel brachium huc pervenire possunt? impossibile est, nam brachium in sui medio junctura caret, nec inflecti potest, parùm quidem potest moveri vel rotari, sed nullo modo uteri fundum attingere potest, ut ibi loci pedes infantis posset prehendere, nam firmiter undiquè appressum hæret brachium, imo ne quidem dimidiam potest perficere viam.

Forsan dices, brachium non debet ad illam altitudinem introduci, sed manu inferius juxta dorsi longitudinem illapsa pedes investigandi sunt; qui forsan natibus accumbent. Detur pedes ibi locatos esse, iterum rogo, quomodò huc pervenimus? æquè impossibile hoc est quam præcedenti modo, si enim inferius secundum infantis dorsum immissa manu coneris attingere nates vel pedes infantis, tunc adhuc majora dantur obstacula, non enim plus purgere possumus, quam patitur manus longitudo, quæ licet duplò major foret, non sufficeret attingere nates & pedes, & brachium manum immissam sequi non potest, nam ibi loci flecti nequit, nec spatium datur, ut obliquo situi inserviens manum sequatur.

Præ-

Prætereà alia adhuc supereſt difficultas, de qua ſtatim non cogitatur, nempe, quando conamur manum ſecundum dorſum infantis immittere, debet illa verſus corpus magiſtri inflecti, nempe inter oſſa pubis & dorſum infantis, & dum hoc fit, perverſè illabitur manus, nempe condyli digitorum ſecundum dorſum infantis feruntur, & conſequenter nec digiti nec pollex ullam partem infantis arripere, prehendere, nec firmiter retinere poſſunt, ſi vero volam manus ſecundum dorſi longitudinem immittas, ſtatim preſſa fixa ſedet manus, tunc enim retrorſum flecti debet, & ſic ne quidem tertiam vel quartam partem longitudinis perficere poteſt, quæ requiritur, ut pedes attingeret. imò verbo dicam, res manet impoſſibilis, & mulier liberari nullo modo poteſt.

Quæret quis forſan; an ergo talis mulier deſperata ſit relinquenda, & certæ morti tradenda? an vero aliquid adhuc tentari poſſet, ut ſervetur mulier? reſpondeo, ſi mulier jam aliquot diebus parturierit, ſi penitus defluxerint aquæ, & valida febri laboret mulier, & labaſcant vires, in tali caſu conſulerem, ut quietæ traderetur morti; ſed ſi utcumque adhuc conſtent vires, in tali caſu ſuaderem rem hac via tentari; nempe petita & impetrata venia infantem tractandi ut mortuum, ſpe ſervandi matrem, hæc proxima & unica via eſt, quantum hactenus videre potui, nempe manu inferius immiſsa tam altè, quam fieri poteſt, ut ſecunda figura exhibet, infantis caput inveſtigari debet, pollex vel digiti ori immitti debent, ſic mento prehendi, & caput ſic verſus inferiora debet protrahi, quantum fieri poteſt, hoc facto, poteſt fortis uncus capiti infigi, & hoc modo caput fixum retineri: capite unco affixo ſic una manu firmato, & leniter deorſum tracto, debemus altera manu dorſo impa-

ẞta infantem verſus oppoſitum latus ſurſum protrudere, ut ſpatium fiat capiti deorſum trahendo, ſimul partem ſuperiorem corporis infantis ſenſim invertendo, donec tandem caput inferiora ſpectet, & ſic uteri orificio imponatur: hoc facto poſſumus partem ſuperiorem corporis mulieris in ſitum admodum declivem ponere, & curare ut abdomen a duobus robuſtis hominibus linteo ſurſum trahatur, ſive elevetur, & tunc conemur infantem protrahere, & magna ſpes eſt, hoc modo mulierem liberandi & ſervandi. In omnibus aliis caſibus obliquè poſiti uteri conſului, & adhuc conſulo, ut pedes inveſtigentur, & infans pedibus prehenſus invertatur & extrahatur; ſed quoniam in hac obliqua uteri poſitura impoſſibile eſt pedes attingere, nil aliud ſupereſt, niſi ut caput dicta methodo deorſum ducatur, & ſic extrahatur, quantum fieri poteſt, commodiſſimè, quæ ſanè operatio ardua & difficilis admodum eſt, nec niſi dexterrima manu perfici poteſt: tamen ut mulier ſervetur, extrema tentanda ſunt, & in hac operatione peritus magiſter cavere ſibi debet, ne mulierem lædat, vel aliquid damni inferat.

Hujuſmodi ſummoperè obliquæ poſituræ uteri & infantis nondum mihi penitus innotuerant, quando prima vice editus fuit hic liber, & ideo non ſatis firmus de his diſſerere potuiſſem; ſed poſtea menſe decembri anni 1700. vocatus fui Hagam Comitum in vico vulgo dicta *het Speuy*, ubi parturiebat mulier quædam: manu immiſſa ſentiebam, infantis reſupinè tranſverſim pelvi incumbentis manum dextram extra uteri orificium pendulam, & totam poſteriorem corporis partem poſitam in fundo uteri, qui antrorſum in propendulo abdomine locabatur, caput infantis accumbebat vertebris lumborum mulieris, mento validè pectori appreſſo, ſiniſtra manus capiti incumbebat, ſic omnis

omnis aditus intercludebatur. Conabar tam magnum parare ſpatium, quantum requirebatur, ut pedes attingere poſſem, ſed hoc impoſſibile eſſe experiebar ob cauſas anteà dictas: magno molimine tandem eò uſque perveni, ut caput attingerem, pollicem immittebam ori, & ſentiebam, quod infans morderet illum, & conſequenter adhuc viveret, quarè impium reputabam vivum infantem periculo mortis exponere, quoniam mulieri omninò adhuc conſtabant vires, & adhuc aliquale inveniens ſpatium, ſperabam hac vel illa methodo infantem ſervare.

Verum parturiens mulier minori animi religione ſe ipſam curans & infantem, quam ego, dicebat apertis verbis, ſe nihil amplius tolerare velle, ut liberaretur, ſed malle mori, quoniam jam quinque annis mortem optaverat: hoc exterrebat me, & omnes mulieres præſentes, quæ hoc propoſitum ipſius animo excutere conabantur, ſed incaſſum, mulieres ob deſperatum adeò propoſitum indignatæ omnes receſſerunt, & me ſolum cum illa reliquerunt: illa ſurgebat, & ſedile arripiens foco aſſedit; quod & ego feci, cupidus audiendi cauſam deſperati adeò conſilii: narrabat mihi, ſibi maritum eſſe, qui illam multis implicaverat ærumnis, & quod ſæpius mortem optaſſet, ut ab illo libera eſſet, &, quum nunc hæc ad mortem pateret via, mallet unà cum fœtu mori, quam aliquid perpeti, ut liberaretur, &, licet illam monitis ab hoc propoſito deducere conarer, tamen immota manſit, & paucis poſt diebus moriebatur, recluſo manente fœtu.

CAPUT III.

Exemplum infantis alio modo transversim pelvi incumbentis in utero obliquè posito.

Die vigesima Octobris 1713. vocatus fui Roterodamum ad mulierem, quintum jam parturiendo agentem diem, & valida febri & deliriis admodum debilitatam; ubi etiam offendebam similem obliquam posituram resupini infantis, & uterum suo fundo locatum in propendulo abdomine: attamen magis vergentem in dextrum latus, infans quidem dorso incumbebat, sed parum inversus, ita ut humerus sinister proximè adjaceret uteri or ficio.

Antequam tactu explorabam hanc mulierem, rogabam obstetricem, quæ jam aliquot diebus mulieri adfuerat, quomodo positus esset infans, & quæ partes prodirent: respondebat infantem natibus prodire, & semper sic immotum mansisse; hoc audito, statim bonam subitæ liberationis spem esse affirmabam, dicens, si infans natibus prodeat, nulla erit difficultas liberandi mulierem; sed opus aggrediens subitò mirabar, me statim sentire sinistrum humerum prodire, & immediatè posteà dorsum & etiam dextrum humerum posse attingere, ita ut infans resupinus sinistro humero magis declivi, dextro verò humero magis elato jaceret, & dextram immittens secundum dorsum infantis recta sursum, attingebam ejus cervicem & collum, manum adhuc altius immittebam usque ad caput infantis, quod parum inversum facie dextrum latus spectabat, mento validè pectori appresso.

Ul-

Ulterius pertentabam, an in parte uteri ſiniſtra, nempe an in utero verſus ſiniſtrum abdominis latus, aliquid ſpatii ſupereſſet: ſed experiebar, me non niſi magno labore poſſe immittere manum inter humerum, cervicem, & caput infantis, & uterum, qui validè his infantis partibus appreſſus erat, ita ut in hoc latere nil ſpatii amplius ſupereſſet, & nil ibi tentari poſſet, ut mutaretur perverſus infantis ſitus.

Hunc locum igitur relinquens, neceſſarium duxi accuratè inveſtigare perverſam uteri poſituram, & hunc in finem, immittebam ſiniſtram manum, quam porrigebam tranſverſim infra dorſum infantis, & poſteà ſurſum, ibi loci manus & digitos verſus me ipſum inflectens poteram caput & pectus ſatis pertentare, ſed nullo fructu poteram operari, quoniam ne minimum vacuum ſpatium ibi invenire poteram, caput enim una cum mento firmiter apprimebatur pectori, & uterus ambobus his tam valida preſſione circumſtringebatur, ut non niſi maximo nixu, imò ne quidem ſine dolore vel unum digitum poſſem erigere, vel erectum digitum ibi poſſem contrahere ſive inflectere.

Omnes tamen intendebam vires, ut altius manu pervenirem, ſed fruſtra, quoniam uteri parti laterali manum impingebam; dico me attigiſſe uteri partem lateralem, quæ, loco quod poneretur in ſiniſtro abdominis latere, tunc directè ſuperiora ſpectabat, quare firmiter poteram concludere, quod uterus ſuo fundo in dextro abdominis latere deberet poni.

Ut hac de re certior fierem, manu ſiniſtra abdomen exterius pertentabam, & ſimul dextram manum utero immiſſam, quantum poteram, verſus dextrum abdominis latus porrigebam; & ſic penitus certa apparebat rara

hæc & admodum obliqua uteri positura, cujus fundus penitus descenderat in prominulum abdomen, nempe in dextrum abdominis latus, in quo dextro prominuli abdominis latere infans tota posteriori corporis parte, hoc est, suis natibus & cruribus delapsus & compressus hærebat, unde duæ maximæ fluebant impossibilitates.

Prima impossibilitas erat, quod in hac rara & perversa uteri & infantis positura nulli labores, quamtumvis validi forent, vel jam fuissent, prodesse possent, ut infans exprimeretur per uteri orificium, quoniam solummodò infantem validius in propendulum abdomen deprimerent, nil aliud exprimentes nisi humores, qui necessariò hic remanere debebant, sicque plus damni quam emolumenti afferentes.

Altera impossibilitas, quæ necessariò inde sequebatur, erat, quod, diuturnis laboribus, & validissima depressione fundi uteri, & deflexu omnis requisiti humoris, absolutè impossibile esset, manum vel brachium tam profundè in uteri fundum introducere, ut partes posteriores infantis, nempe nates, crura vel pedes possint attingi, quod nisi fiat, in tali casu infans inverti non potest, & consequenter nec prodire, nec extrahi, quod in initio laborum fieri adhuc potuisset, quamdiu aquæ uterum dilatatum & expansum retinebant, & dum fundus uteri una cum partibus posterioribus infantis nondum tam profundè descenderant in lateralem abdominis partem, nec adeò comprimebantur, & consequenter, quum adhuc majus esset spatium, ut eò pertingere posses, & necessaria adhibere manus auxilia.

Quam maximè mihi cordi erat, miseram hanc mulierem servare, & quoniam infans non tantum mortuus erat, sed jam summoperè putrescebat, illius nullam tene-

bar

bar habere curam, & ſentiens brachia infantis mihi viam admodum impeditam facere, illa circumtorquendo abrupi, ſed licet ſic paulò majus ſpatium acquirerem, tamen minimè ſufficiebat, ut ad partes inferiores infantis pertingere potuiſſem; nihil ergo tunc ſupererat, niſi ut tentarem, an caput deorſum duci poſſet methodo ante dicta, ſed valida oborta convulſio adeò firmiter ſtringebat os uteri, & omnes partes adeò contrahebat, ut coactus fuerim ab opere deſiſtere, illa ſic agonizans remanſit, donec poſtridie circa meridiem animam efflaret.

Ex animo ſanè deſiderabam, aperto cadavere hujus mulieris Domino *W: Vinck* Medicinæ Doctori & prælectori, qui operationi adfuerat, demonſtrare raram hanc & perverſam poſituram uteri & infantis, ut aliis prodeſſet, ſed, quantumvis obnixè hoc peteretur, maritus nolebat concedere.

Bini hi caſus ſunt omnium difficillimi, qui mihi unquam in praxi occurrerunt, licet artem obſtetricandi jam quadraginta annis exercuerim.

Neſcio, an poſt evidentes adeò demonſtrationes, aliquis, niſi ſummopere pertinax, antiquam adhuc velit tueri ſententiam, vel in dubium revocare ejuſmodi uteri poſituras perverſas, & difficiles partus inde ſequentes, quos per totum meum librum inde deduxi. Quis etiam non videt, quod illi, qui neſciverunt, uterum tam multipliciter loco variari poſſe, nunquam rectè concipere potuerint tales difficiles partus, ergo neque benè deſcribere noverint, & in liberandis mulieribus incerta planè & vaga methodo fuerint uſi.

Antequam dorſo incumbentes fœtus dimittam, neceſſarium duxi aliquid adhuc addere de infante, qui reſupinus vertice ſuo oſſa pubis tangit, imo ſæpè ſuper hæc oſſa

oſſa delabitur, quæ de hac re dicenda ſunt, imprimis ad obſtetrices pertinent, quæ ſua ignorantia ſæpe occidunt infantes, imò ſæpè matrem una cum fœtu, quamobrem rogo, ut ſequentia attento ponderare animo & religiosè exequi velint. Quando fundus uteri ſatis planus accumbit dorſo mulieris, & præſertim in illis, quibus cavi admodum ſunt lumbi, tunc caput infantis reſupini nullo ferè negotio ſupra oſſa pubis delabitur, niſi obſtetrix tempeſtivè hoc impediat, caput verſus oppoſitam partem vertendo, & quantocyus uteri orificio imponendo, quod facere debet integris adhuc membranis, vel immediatè poſt illarum rupturam.

Integris adhuc membranis poteſt quidem (ſi perita ſit & ſedulo operam navet) ſentire, an vertex, an vero occiput uteri orificio accumbat, vertex enim rotundam acuminatam parum figuram habet, occiput vero oblongum magis & planius eſt, vertex habet apertam plagam, tactui cedentem, occiput verò durum eſt & oſſeum. quando jam ſentit, non verticem, ſed occiput uteri orificio accumbere, non debet quieta cunctari, ſed continuò vigilare & operari: nempe debet exterius & interius laborare: exterius debet una manu ſupra oſſa pubis in ſingulis ſpaſmis caput infantis retinere & deorſum premere, & interius debet ceſſante jam ſpaſmo caput ab oſſibus pubis abducere, & ſic locum facere vertici, & in hoc opere debet perſiſtere, donec vertex recta immineat uteri orificio, & huc uſque non debet ſuadere mulieri, ut labores validè urgeat, nam quo fortius deprimit, eò citius caput ſupra oſſa pubis delabitur, quod cum ſemel huc delapſum eſt, tunc extra ejus poteſtatem eſt, verticem uteri orificio imponere, & dum hoc non poteſt facere; actum eſt de matre & infante, hoc enim modo

mu-

mulier liberari nequit, membranæ quidem rumpentur & aquæ defluent, ſed caput fixum ibi hæret tranſverſim pelvi incumbens.

Si prima occaſio neglecta ſit, nempe ſi vertex infantis nondum ruptis membranis ſupra oſſa pubis delapſus ſit, & rumpantur membranæ, ſtatim indefeſſo labore debet inniti, ut caput retroducat, & verticem uteri orificio imponat, ut ſic deſcendere poſſit, quod neceſſariò fieri debet, aliter enim unà cum fœtu perit mater, vel artificioſa periti magiſtri manus infantem vivum vel mortuum inde extrahere debet, dico vivum, vel mortuum, quo citius eo melius, præſtat enim, dum aliter fieri nequit, infantem mori, & matrem ſervari, quam ut mater unà cum fœtu certæ tradatur morti, quæ, niſi tempeſtivè ſuccurratur, certò ſequetur.

Non poſſum ſatis mirari craſſam ignorantiam plurimarum obſtetricum, quæ pluribus diebus quietè aſſident tali mulieri, ſi roget maritus, conſanguinei, vel medicus, quomodo prodit infans? quænam pars ſe offert? reſpondent optimè, caput orificio uteri imminet, ſed ibi remanet, deſunt labores, vel nil promòvent, patienter exſpectare debemus, donec Deo placeat finem imponere, quandò labores fortius urgebunt! O inexcuſabilis ignorantia! O ſtupida imprudentia! in tali poſitura, quam manu & digitis poſſumus explorare, & quam quadrante horæ & citius cognoſcere poſſumus, quam tamen ignara, & erroribus adeò inveterata obſtetrix tota ſua vita ignorat: petit urgentia, ſive labores incitantia remedia, ut ſic infans exprimatur, non conſiderans, an proſint an verò noceant labores; quid enim boni præſtare poſſunt, quamdiu caput infantis ſic fixum hæret? ſic magis & magis apprimunt, & neque illa, neque medicus, perci-

piunt, ſe unita opera imo totis viribus mulierem perdere, dum illam perverſa tentant liberare methodo; loco quod prudentioris auxilium invocarent, qui mulierem artificioſa manu expedire poſſet: conſanguinei & vicinæ medico & obſtetrici confidunt: Medicus præſcribit ex narratis obſtetricis; obſtetrix vero vel ignara eſt, vel ſuperba: ignara, dum neſcit utrum infans ſic poſitus prodire poſſet, an verò non; in hoc verò ſuperba eſt, quod ſuam tegat ignorantiam, & ſic unà cum fœtu perit mater, vel imperitia vel ſuperbia obſtetricis.

Conſanguinei quidem deplorant jacturam, quis vero cogitat matrem & fœtum negligentia periiſſe? quis inquirit veram hujus cladis cauſam? quis ſtudet hoc præcavere, quis reſiſtere conatur lethali adeò malo, ſic ſucceſſivis hæc res procedit annis, nullus hanc rem curat, nec crimen videtur tolerare, ut moriantur homines, qui ſervari poſſent; quia jam mos invaluit ſic faciendi, & hæc videndi, ne minimus quidem ſcrupulus incidit, an non aliter fieri potuiſſet.

Quod vulgus hominum in hac ignorantia & cæcitate hæreat, excuſari poteſt, ſed literatores homines, nempe doctores, magiſtratus &c. hæc non curare, omnem ſuperat captum: jam ab anno 1701. liber hic lucem vidit, in quo veteres errores adeò manifeſtè demonſtravi, uti & imperitiam ferè omnium obſtetricum, quibus revera imputari poſſunt tot honeſtarum matronarum clades, quis verò credidit? quis rei veritatem indagavit? res manſit hactenus in priſtino ſtatu.

Hæc calamitas æquè divites premit ac pauperes matronas, quæ enim imperitæ ſunt apud has, ſunt & tales apud illas, & ſanè divites æquè negliguntur, quam pauperes: quomodo ergo non aperiuntur oculi, ſaltem

ut

ut res examinetur? nonne ſatis clarè & manifeſtè decripſi, ut quivis intelligere poſſet? In commune bonum offero me ipſum omnibus magiſtratibus, qui hanc rem publicæ utilitatis amore cupiunt examinare, offero me ipſum, inquam, ut in præſentia clariſſimi magiſtratus coram tot Medicinæ Doctoribus, quot ipſi placebit advocare, evidentes adeò & manifeſtas faciam hujus rei demonſtrationes, & quidem adeò dilucidas, ut ampliſſimus magiſtratus ipſe facilè percipere poterit.

Concedite mihi, illuſtriſſimi patriæ & urbium rectores, ut a vobis illa, qua par eſt, reverentia petere mihi liceat, cur jubeatis inſpici cadavera defunctorum, quando juſta incidit ſuſpicio, illos violenta morte periiſſe? veroſimiliter reſpondebitur, quod hoc fiat, ut rei punirentur; fateor, laude dignum eſſe inſtitutum. Verum ſi ſingulis annis, in omnibus populoſis urbibus, multò plures pereant mulieres negligentia vel ignorantia obſtetricum, quam ſcelerata manu trucidentur, an non meritò hujus rei examen & inſpectio inſtitui debet? primò ut ſciatur, an obſtetrix non occiderit infantem, ſecundo, an mulier unà cum fœtu non perierit obſtetricis incuria? ut talis infantis clades vel negligentia puniri poſſet, ſaltem tales obſtetrices pro tempore vel ſemper munere abdicando, dum interim magis peritæ illarum locum ſupplerent.

Si roget quis, an ſemper poſſibile ſit, ut ex inſpectione cadaveris mulieris defunctæ ſcire poſſimus, an mulier cum infante incuria obſtetricis perierit? reſpondeo, omninò, ſemper hoc poſſibile eſſe talibus, qui clarè percipiunt artem liberandi mulieres, & his æquè facilè & certum eſſe de hac re judicare, quam diſcernere, an vulnus inflictum lethale ſit, an non: & certus ſum, quod

tali examine instituto comperiremus, quod, si non omnes, saltem pleræque mulieres, quæ in partu non enixo fœtu sunt mortuæ, rudi obstetricis manu vel incuria perierint: nonne igitur triste est, imò dolendum, nefariæ tali infantum cladi non invigilari, & fidelia monita contemni.

Forsan quidam medici dicent, hac inspectione non accuratè posse hîc judicari, an infans ab obstetrice sit occisus, an vero mulier culpata obstetricis ignorantia perierit non excluso fœtu; se non satis idoneos reputantes, qui firmi de hac re judicare possent, & forsan magistratui, quem ad hanc rem instigare debebant, hanc inspectionem dissuadebunt. contrarium affirmo, & factis probare paratus sum, & tam evidenter demonstrare, ut quivis ex magistratibus, imò vel faber lignarius, hoc capere possit.

Multi adhuc sunt medici, qui perversis his uteri posituris in quibusdam mulieribus fidem non habent, quia primus illas descripsi, sed si cadavera inspiciendo hanc rem examinaremus, fide non indigerent, propriis enim intueri oculis & manibus palpare possent, & qui convinci de hac re cupiunt, adsint mihi mulierem liberanti, & faciam, ut manu exterius corpori imposita perversam hanc posituram sentiant, ut non amplius essent increduli, & certi forent, me vera scripsisse: & si hanc rem æquè certò sciam, ac novi diem esse, quando solem video splendentem, ergo tales medici hanc rem ignorant, quam tamen callere debebant; & si obstetrices hanc rem nesciant, etiam sui muneris sunt ignaræ: quid ergo agitis, medici, quando ex narratis imperitarum adeò obstetricum præscribitis medicamenta? iterum rogo, quid agitis confisi dictis stupidarum adeò mulierum, navem

vado

vado impingitis, & matrem unà cum fœtu perditis, cum, si benè cognosceretis verum rerum statum, sola animi religio vos a talibus abhorrere faceret: his dictis nemini notam inurere volo, sed ex amore & fide, quam debeo omnibus & reipublicæ, loquor, veluti sperarem & alios mihi locuturos, ut me meliora docerent, nihil enim humani a me alienum puto, nec ætas meliora discere prohibet: & puto, fidelia hæc monita recipi debere, quoniam neminem nisi jure meritò arguo. Si suspecta essent obstetricum facta, & examinarentur, quanti detegerentur errores, & quomodo obstupesceremus videntes nefandas adeò matrum & fœtuum torturas; hæc vivi infantis arrepta brachia tanta vi protrahit, ut pollicem intra humerum & brachium facile immitteres, sic gangræna infantem, & illo depasto, matrem corripit: illa vivi infantis caput perterebrat; & cerebrum eximit, ut sic extraheret infantem, hoc facto, absque petita venia mulieris vel mariti, sanguine diffluentem mulierem, & infantem in utero putrescentem relinquit, unde fætor oritur intolerabilis, qui uterum inflammat, & matrem necat; & quid miri, illas tali modo agere? omnia licent, nullus facti rationem expetit, nemo facta examinat; omnia clanculum fiunt, & tecta manent. Custodes enim dormiunt, & medicus putat se præscribendo satis fecisse, nec magistratus in hæc ulterius inquirit, mortua oblivioni traditur, & hoc sufficit, sed tristis marite!; & deplorandi liberi! quorum hic uxorem, illi matrem perdunt, sic una alteram sequitur per tot annos, sic exponitur charissimorum pignorum vita nullo pretio redimenda: an oportet igitur talia crimina excusare, quia clanculum fiunt? vivos infantes tam malè mulctare & occidere, & sic unà matrem cum fœtu perdere, an non hæc

nefanda ſunt? num quid hæc inſpectionem expoſtulant? nonne talia crimina pœnam merentur?

Non ita dudum in pago, vulgo dicto *Wilſveen*, ruſticam mulierem, vix ſemihorulæ ſpatio, liberavi ab infante jam mortuo, qui teſtantibus parturiente & omnibus adſtantibus, pridie adhuc vixerat, & qui, dum nullo inſtrumento uſus manibus extrahebam, horrendum putridi cadaveris ſpirabat fœtorem: vera hujus rei ratio erat, quod quædam obſtetrix, ut mihi narrabatur, laqueum brachio infantis affixum a duabus robuſtis mulieribus protrahi juſſerit, donec brachium de corpore lacerum tenui tantum pelliculæ adhæreſceret, & ſic mulierem reliquit, ut pote nullo modo liberandam: quinam errores nunc ulterius in hac tortura commiſſi fuerint, certus dicere neſcio, ut pote hîc tantum narrata proferens: ſed hoc novi, quod, cum tactu explorarem parturientem mulierem, invenerim bina brachia extra uterum pendula, & quod unum infantis brachium tenui tantum pelliculæ adhæreſceret ad diſtantiam circiter ſex pollicum ab humero, unde omnibus vaſis ſanguineis & nervis laceris & diſruptis, non potuit fieri, quin totus infans debuerit gangræna affici, uti expertus ſum, infans enim inverſus & nulla vi pedibus extractus a capite uſque ad calcem horrenda gangræna correptus erat, quin imo gangræna eò uſque jam penetraverat, ut non modo funis umbilicalis, ſed & totæ ſecondinæ gangræna, vel potuis ſphacelo jam contabuiſſent, quibus jam cadaveroſus & plumbeus color erat, unde concludebam uterum ipſum jam gangræna affici, & mulierem in mortis diſcrimine verſari, quæ paucis poſteà diebus fuit mortua.

Et ſi talia, quantumvis punienda, crimina inulta tolerentur, patiemini, ſpero, me hæc fideliter detegere &

demonſtrare, non hac intentione, ut aliquem incuſem, ſed ſi forſan alicui bono poſſet inſervire, ſi forſan quidam, quorum munus & ordo expoſtulat, evigilarent, & in hac re unita opera communi utilitati incumberent, & hæc conſilia auſcultarent: ſi hoc fiat, Deo gratias reddam: ſi non, innocens ero coram Deo, non enim tacui, ſed pericula detexi & demonſtravi, & animum hoc onere levavi, reliqua Deo commendo, qui ſcrutatur corda, & cui unuſquiſque rationem factorum & neglectorum reddet.

Forſan deſiderabitis noviſſe, quomodo inſpecto cadavere videri poterit, an parturiens mulier fœtu retento mortua, naturali occubuerit morte, an verò perierit obſtetricis incuria. Ut pateat ergo, non ſine fundamento hæc dicta fuiſſe, quoniam forſan primus ſum, qui talia propono, quæ primo intuitu admodum paradoxa apparebunt: lubens hinc deſiderio ſatisfaciam, ſed antequam eò perveniam, prius integrè abſolvam, quæ adhuc ſuperſunt dicenda de partubus difficilibus, tunc accedam ad lapidem lydium & clypeum obſtetricum, & ſimul ibi loci clariſſimorum medicorum uti & mei ipſius officium commemorabo, tandem dicam de inſpectione, & demonſtrabo, quomodo ſciri poſſit, an mulier retento fœtu morte naturali perierit, an non.

MIRABILIS CASUS.

Vigeſimo ſeptimo capite pag. 112. docui, quænam ſint timenda incommoda, quando pelvis muliebris nimis ampla eſt, & quid agere debeat obſtetrix, ut in tali caſu imminentia mala, & infauſtos inde forſan orituros eventus, præcaveat: illis, quæ in hoc capite dicta ſunt, nihil addendum habeo, ſed ad hanc rem confirmandam

tan-

tantum enarrabo casum admodum singularem, qualis huc usque nunquam mihi contigerat.

Vocabar aliquando parum extra Hagam-Comitum in via, quæ ducit ad molam, *fatuam* vulgo dictam, ibi parturiebat mulier, ubi triste vidi spectaculum, caput infantis ad humeros usque extra pudenda matris eminebat, & tamen solus vertex nudus prominebat; tribus circiter quartis capitis partibus in utero adhuc latentibus, ita ut uterus unà cum infantis capite ad humeros usque extra pudenda propenderet, obstetrix, non sine causa, admomodum angebatur, nec ullo expedire poterat modo. liberabam mulierem, & fateor, me plus difficultatis invenisse, quam in initio credideram, quoniam infantem non audebam protrahere, quin timerem, ne uterum totum unà cum fœtu extraherem.

Ex hoc exemplo obstetrices videre possunt, quam necessarium sit ipsis, ut observent doctrinam meam 27. capite propositam, ne hoc modo improvisæ obruantur cum infantis & matris damno, quando non firmant & retinent uteri orificium, uti docui in capite anteà citato.

CA-

CAPUT IV.

De partu difficili orto ex defectu laborum, vel vitio laborum tergiversantium sive spuriorum.

Pertractatis partubus difficilibus, coronidis loco, quædam dicam de laboribus ſpuriis, qui vocantur labores vagi vel tergiverſantes.

Notum eſt, labores partui neceſſarios eſſe, naturales enim illi doloros, ſive ſpaſmi quibuſdam dicti, infantem propellere debent: per dolores naturales ſive debitos labores intelligimus *tales ſpontaneos motus, quibus abdominis muſculi, & viſcera abdominalia ſe contrahendo, validâ adeò preſſione urgent & deprimunt uterum, quaſi totus ex corpore foret exprimendus.* Et horum laborum ope, uteri orificium aquis dilatatur, fœtus oſtio impellitur & expellitur, & hoc modo feliciter liberatur mulier, ſi nil intercurrat, quod partum impediat vel retardet.

Quandò verò accidit, ut penitus deficiant naturales hi labores (qui ſimillimi ſunt illis, quos unusquiſque experitur alvum deponendo, hoc tamen diſcrimine, hos magis urgere inteſtinum rectum, illos verò uterum) vel non ſint ſatis validi, vel perverſi, illis impeditur vel retardatur partus.

Veluti eſt *irritus alvum deponendi conatus* ſive *teneſmus*; ſic etiam, *ſpurii* ſunt *labores* parturientium, qui vocantur *vagi* vel *tergiverſantes labores.* mulieres tergiverſantes hos labores habentes videntur certis perio-

dis validis laborare pressionibus, sed antequam ille tenesmus, sive debita illa depressio fiat, cessant hi motus, & in spasmodicum dolorem mutantur, quo correpta mulier laborare nequit: remedium tergiversantes hos labores in genuinos mutans descripsi *Capite* XVIII.

His addam, in laboribus tergiversantibus non danda esse medicamenta urgentia, his enim tantum augentur dolores, sed e contra danda sunt emollientia & anodyna, & tunc apparebit, dolores naturâ instigante satis ingeminari. hoc consilium quidam medici riserunt, sapientes verò & periti grato receperunt animo: sic sanè in omnibus fit, juxta proverbium: *laudatur ab his culpatur ab illis*, & acquiesco his dictis experientia 30 & amplius annorum confirmatis.

Aliquando autem accidit, ut labores, qui in initio satis efficaces videbantur futuri, tamen posteà multum minuantur, vel etiam penitus evanescant, & hoc plerumque, si non semper, fit necessarii auxilii penuriâ. Sæpè fit, quia infans suo capite vel humeris vel aliis partibus hæret immobilis, nec propellitur, unde natura quæsi tædiosa languet, uti alibi diximus, ideòque hic loci illud non ulterius extendemus.

Si tamen, ut fieri potest, *dolores minuantur & cessent*, infante benè verso in utero rectè locato, consulo, ut quieta relinquatur mulier, donec sponte redeant labores, sed si jam nimis promineat infans, quam ut sic remaneret, tentari potest, an clystere injecto, ut anteà docui, *labores possint incitari*, si hoc nil juvat, debemus periti medici auxilium implorare, verum obstetrix prius accuratè debet perpendere, an manus auxilio nihil fieri possit vel debeat, ad levandum partum, & promovendum infantem, plerumque enim perita obstetrix

vel

vel dexter magiſter plus exercitatis manibus valent ad promovendum partum, quam vel ſapiens medicus efficaciſſimis poteſt præſtare medicamentis.

Probè novi, efficacibus remediis partum admodum facilem reddi poſſe, ſed continua obſervatione expertus fui, vehementer ſtimulantia data mulieribus in hoc ſtatu ſæpè ſummoperè obfuiſſe: imo in hac ſum ſententia, quod multæ mulieres ſervatæ fuiſſent, ſi modo prudenter manibus fuiſſet laboratum, non propinatis labores urgentibus medicamentis, quæ uſu vel potius abuſu horum remediorum & ſimul debilitatibus ſuis perierunt.

Deo gratias ago, quod ab hoc abuſu multa internè dandi liber ſum, expertus, idoneæ manus auxilio ferè omnes mulieres cito & tutò poſſe liberari, modo vires ſufficiant, ut per breve tempus tolerent moleſtias neceſſariò adhibendas, ut liberentur: audacter provoco omnes fœminas, quas liberavi 28 vel 30 annorum ſpatio, reliquo tempore computato inter annos ignorantiæ meæ, juxta tritam methodum, & candidè dico, me neſcire, quod toto hoc tempore pluribus, quam 2 vel 3 mulieribus adfuerim, apud quas incaſſum laboravi, reliquas omnes liberavi feliciter minimo intervallo, & quidem ſine urgentibus vel labores incitantibus medicamentis datis, & plerumque etiam nullis adhibitis inſtrumentis, illis non utens, niſi, quum infantes in obliquatis uteris capite fortiſſimè oſſibus pelvis eſſent appreſſi, & matres nimis diuturnis laboribus fractæ eſſent, unde coactus fui hoc modo illarum finire tormenta, & ſubitò liberare, quem in finem etiam aliquando, rariſſimè tamen unum vel utrumque brachium circumtorquendo abrupi, quod tamen triginta annorum ſpatio, quantum dictat memoria, tantum bis vel ter feci, & quia ex eventu didici,

quam parum commodi hinc acceperim, non puto, me unquam hoc iterum facturum esse, ideoque consulo omnibus obstetricantibus, ut hoc omittant, quamvis enim non noceat mortuo infanti, nec mulieri dolorem creet, tamen res horrenda videtur adstantibus, qui ut factum crudelissimum proclamant. etiam nescio, me unquam lacerasse vel læsisse alio modo mulierem, ita ut aliquid incommodi inde retinuerit, excepta unica, de qua postea dicam, & memini, me tantum semel vel bis sentivisse, pudenda nimis rigida & minus distractilia lacerata fuisse a capite infantis transeunte: imo, me conscio, nulla ex illis involuntariò urinæ stillicidio laboravit, nulla laboravit uteri procidentia, vel alio notabili incommodo, quamobrem iteratas Deo ago gratias.

Ideò consulo omnibus obstetricibus, ut quantum fieri possit, perita manu præcaveant, vel tollant omne id, quod partum retardare posset, ut sic subitam promoveant liberationem, & experientur, sibi etiam Deo gratias agendi superesse causas, & se minori animi perturbatione efficaciora posse conferre fœminis auxilia, nec tam citò rem in angustiis poni, quam antè, dum nimis confidebant medicamentis labores urgentibus, nec perito satis artificio debitam præstabant mulieribus opem: quæ apprecans omnibus, quæ hæc a Deo expetunt, his finem imponam dicendis de partibus difficilibus transiturus ad *lapidem lydium* & *clypeum obstetricum*, & his pertractatis ad *inspectionem*.

CA-

CAPUT V.

Lapis Lydius & clypeus obstetricum.

Lapis Lydius adhibetur, ut aurum & argentum ab aliis distinguantur metallis: uti etiam, ut appareat, an aurum & argentum pura sint, an verò aliis metallis mista; sic etiam sequentia interrogata & responsa inservire poterunt, ut benè distinguamus, an obstetrix muneris sui & artis gnara sit, & observans, ut maritus & consanguinei mulieris vel ipsi, vel medicus, quo ad hanc rem utuntur, tutò confidere possint factis obstetricis, quam in auxilium advocarunt.

Sicut nunc hic lapis lydius quæsitis & responsis datis inservire potest securitati medici & amicorum parturientis mulieris, ita etiam veritati innixum responsum & fidelis enarratio obstetricis, clypei munere fungi poterit, quo se defendat, & arceat omnes perversas & maliguas accusationes, quibus imperiti & malevoli homines partus difficilis culpam in obstetricem conjicere conantur, quamvis minimè in causa sit.

Æquitas postulat, ut ex æquo cum omnibus agatur, & nemo adeò prudenter & feliciter agit, quin malevolorum hominum contumeliis sit expositus, ideòque æquum & justum est, ut, quantum fieri possit, firma veritatis fundamenta ponantur, quibus benè agentes distingui possint a male agentibus, ut judicium, non ex amore vel odio, sed ex re ipsa feratur.

Nemo sanæ mentis negabit, *sinceritatem* & *ingenuitatem*, quibus quis factorum rationem reddere paratus est, signum *candoris* esse: supponatis enim, obstetricem non

esse præditam necessaria scientia & dexteritate, quæ requiruntur ad liberandam mulierem, si tamen candida est, voluntariè reddet factorum rationem, quandò hæc ab ipsa expetitur. Si ergò ipsi desit peritia, talis tamen sua ingenuitate demonstrat, bonam voluntatem sibi non deësse, & ad meliora discenda paratam esse, ut posteà melius agat, vel opus, si suam superet industriam, peritiori tradat.

Sed quandò medicus, vel ipsa parturiens, aut aliquis consanguineorum ab obstetrice quærit parturientis mulieris conditionem, nempè, quomodo formentur aquæ, quis sit uteri situs, an infans ritè vel perversè ostio immineat, quodnam membrum se offerat &c. & obstetrix respondere respuit, vel æquivoco te conatur pacare responso, deest ipsi candor, & ignorantiam suam tegere conatur, nec ulla tibi suadet ratio, ut confidas ejus dexteritati vel fidei; si enim satis perita est, ut tactu partes oblatas satis dignoscere possit, & si illas bene cognoverit, quare veram rerum conditionem tegere conatur? quid damni indè ipsi eveniet, si rem, uti se habet, exponat, sed *latet anguis in herba*, novit se rerum conditionem non satis cognovisse, & ideò pudet ipsam ignorantiæ, nec audet dicere, *nescio*, illa enim, quæ cuperet haberi omnium gnara, se nesciam fateri non audet, & satis novit, quod, si dicat, infans capite prodit, pudore suffundetur, si posteà inveniatur non esse caput, sed humerum, vel cubitum: vel genu infantis. novit, quod, si dicat, infans natibus prodit, & postea appareat, illam non potuisse distinguere humerum a natibus infantis, rubore perfundetur, &, ut hoc evitet, tacet, vel æquivocum dat responsum, & mendaciis se tegere conatur, vel aliquando ferox quærenti dat responsum,

& irafcitur; nunc cuique judicandum præbeo, quid de talis obftetricis factis fperandum fit? qui fe hujufmodi obftetrici volunt committere, faciant, per me licet, ego tamen meam uxorem, fi haberem, nec filias huic periculo exponerem.

EXAMEN 1.

Ut ergo rem aggrediamur, dico, primum, quod medicus, parturiens ipfa, vel confanguinei obftetricem rogare deberent, effe, quomodo formentur, vel jam formatæ fint aquæ, an oblongæ & graciles, an breves & latæ, an breves & planæ formentur? quomodo fe tactui offerant? fi dicat obftetrix, aquas graciles & oblongas tactui apparere, & inftar tenuis inteftini prominere, fi hoc verum fit, confidere potes certò, difficilem partum inftare, caput enim infantis non rectè imminet oftio, vel uterus obliquè ponitur, fi enim caput ritè oftio incumberet, & fi uteri orificium directè immineret pelvi; aquæ breves & latæ, vel breves & planæ forent, non verò tenues & oblongæ: quod facilè concipi poteft, caput enim infantis recta imminens oftio & pelvis cavo, vertice fuo uteri orificium perfectè occludit, veluti rotunda pila clauderet dolii orificium, & quidem in toto ambitu, quando tunc labores uterum urgent, tunc aquas deprimunt, & in ambitu capitis perpluere faciunt, unde aquæ hæ duplici munere funguntur, primò preffione fuâ os uteri dilatant, fecundo membranas fecundinarum extendunt & attenuant, unde neceffe duo alia fequuntur, primò caput fenfim profundius defcendere, fecundo aquas continuo latiores & majores fieri, femper ad tactum rotundas referre orbicularem aperturæ uteri figuram,

ram, hoc ſingulis laboribus eò uſque contingit, donec membranæ adeò ſint attenuatæ, ut tandem ulteriorem extenſionem non patientes rumpantur, & incluſæ defluant aquæ, & tunc dicimus, *membranæ ſunt ruptæ*.

Si verò aquæ inſtar tenuis inteſtini deorſum, imo extra corpus promineant, evidens ſignum eſt, planè alio modo prodire infantem, vel uterum obliquè poſitum eſſe, dum enim vertex infantis non occludit totum ambitum orificii uteri, aquæ membranas premunt, & in quodam loco ad latus, alterutrum verſus inferiora protrudunt, ſic aquæ paulatim magis & magis per anguſtam hanc aperturam deſcendunt graciles adeò & longæ, ut farcimen inſtar inteſtini extra corpus promineat; unde neceſſariò hæc duo ſequuntur, primò, aquas ſic deſcendentes non ſatis ampliare uteri orificium; ſecundò infantem non deſcendere, ſed in eodem ſitu permanere. ſi obſtetrix dicat, aquas in brevem latam & orbicularem expandi figuram, & infantem vertice ſuo directè oſtio imminere, & felicem partum ſperare jubeat, tibi vera dixit, vel ſi dixerit, aquas graciles & tenues prominere, & te monuerit, difficilem exſpectandum eſſe partum, munere perfuncta eſt, & ſi periculum cognovit; tenetur tibi dicere, non melius ac tutius proſpici poſſe infanti & matri, quam ſi ſtatim poſt ruptas membranas liberetur mulier, ſive adſint labores, ſive non, non enim hoc curare debemus in tali caſu, ſed artificioſâ manu infans debet extrahi. ſi te non moneat, munere ſuo non perfungitur, & matrem & fœtum periculo exponit, vel ignorantiâ vel pudore.

Si obſtetrix tibi periculum indicaverit, & neceſſitatem ſubitæ liberationis propoſuerit, animum exoneravit, & tibi videndum incumbit, an ipſi hoc opus committere

velis,

velis, illi verò, an ſuſcipere audeat, ſi velit, fiat, ſi non, magis exercitatam advoca, periculum enim in mora eſt: ſi confidas obſtetrici, concedas ipſi horam unam, vel ad ſummum duas, ſi hoc tempore facere non poſſit, operis ignara eſt, talis enim liberatio tantum temporis non exigit, & fruſtra torquetur mulier, unde ſubitò aliam advoca, & mulierem in lecto quieſcere facias, ne vires fruſtra amittat, & refocilla illam cibo & potu, ut ab alia eò melius juvari poſſit, nec facias, ut ſolent plurimi, qui per unum, duos, tres, imo quatuor vel quinque dies exſpectant, matre & fœtu interim periclitantibus, ſi vero & matrem & fœtum ſervare optas, ne horulam quidem negligas, qui aliter ſuadent, errant, ſive hoc fiat ex deliberato conſilio ſive ex ignorantia.

Si vero obſtetrix veritatem dixerit, & veram rerum conditionem tibi indicaverit, illam in primo hoc examine repperiſti peritam, & licet ipſi omni jure nil metuenti, ut ſe defendat, clypeo veritatis uti, & dicere, enarravi verum ſtatum, periculum indicavi, & rectè conſului, ſi neglexerint, in illos, non in me culpa redundat.

Si vero tibi roganti periculum non indicaverit, ſed te vana ſpe lactaverit, & ſi hinc mulier ſerius liberata fuit, vel retento fœtu mortua, rea eſt cladis, vel ignorantia vel perfidia, nec digna tam gravi munere fungi, vel inter prudentes & fideles obſtetrices numerari.

EXAMEN II.

Alterum, quod jure merito ab obſtetrice rogari poteſt, eſt, *quomodo & quo loco ponatur uteri orificium?* & conſequenter, an uterus rectè an vero obliquè ſit poſitus? quem locum occupet ejus fundus? an uteri aper-

turam possit attingere, an verò non? an totam aperturam, an verò tantum ejus partem attingere possit, an hæc ponatur ad alterutrum pelvis latus, an accumbat vel incumbat ossibus pubis? an vero versus posteriora propè os sacrum reclinetur? an vero directè pelvis cavo immineat? an sursum retracta sit, vel deorsum promineat? & quomodo formentur aquæ.

Forsan cogitabit quis vel dicet, tam multa unico quæsito comprehendis; respondeo: hic tantum unicum petitur, quod tempestivè cognitum necessariò requiritur, nec propriè loquendo aliud hic quæritur, quam ubi & quomodò positum sit uteri orificium, & quomodò formentur aquæ? & si obstetrix hæc non cognoscat, qualem ergò habebit agendorum normam? similis erit nauclero carenti acu nautica, & quomodò medicus vel consanguinei scire poterunt, an facilis, an vero difficilis exspectandus sit partus?

Forsan ad hæc respondebit obstetrix, facile est talia quærere, sed quænam obstetrix ad hæc rectè respondere poterit? cum nobis tantum uno vel duobus digitis uti liceat, ut tactu exploremus mulierem, quomodo ergo uteri posituram cognoscere possumus, & quid se in ejus apertura offerat?

Respondeo, unum vel duos digitos sufficere, ut aperturæ uteri positura cognoscatur, & sciatur, quomodo formentur aquæ, nempe quando infans vertice suo ostio imminet, & in pelvim descendit; si vero e contrà os uteri adhuc supra pelvim hæret, ad latera, vel posteriora versus ossi sacro accumbit, tunc uno vel duobus digitis attingere nequis, & qui in tali casu tibi concedere nolunt, ut manum tam profundè immittas, quam requiritur, illi tollunt medium, quo verum uteri orificii

situm

ſitum cognoſcere poſſes, & conſequenter illum indicare non potes, nec imminens denunciare periculum, & illud præcavere, ſicque inculpata manes: ſi aliquis talem regulam vel legem præſcripſerit obſtetricibus, ille perverſa edoctus eſt, vel deceptus ab hominibus in hoc opere ſanè parum exercitatis; ſi enim ipſi hanc rem tentaſſent, meliora fuiſſent edocti, nec aliis nocivas adeò præſcripſiſſent regulas. quæ verò tali lege non obſtringitur, illam curare non debet, ſed facere, quod requiritur, ut vera uteri orificii poſitura innoteſcat, ut hanc medico vel amicis indicare poſſit, ſi expetitur; vel licet non expetatur, ut ſibi ipſi ſatisfaciat, & re malè ſuccedente, audacter dicere poſſit: culpa careo, periculum enim detexi, & amicos monui, hic eſt illius clypeus, quo calumnias avertat.

Si ergo perita obſtetrix huic quæſito reſpondeat, & verè tibi dicat uteri orificium directè pelvi incumbit, vertex capitis oſtio ritè imminet, jamque in pelvis cavum deſcendit, aquæ breves & planæ vel latæ formantur, vel jam ruptæ ſunt, & bona pars capitis prominet: acquieſcere poteris, facilis exſpectandus eſt partus, & mediocris ingenii obſtetrix, quæ agenda ſunt, facilè perficiet, nec feſtinandum eſt, ſed præcipuum naturæ relinquendum eſt: ſi verò uteri apertura directè pelvi immineat, & vertex infantis ſatis promineat, tamen adhuc ſuperius hæret, ſignum eſt denotans vel magnum caput, vel anguſtam pelvim eſſe, exiguum enim caput in magna pelvi facilè deſcendit, & faciliorem partum præbet, tamen & magnum caput quidem tranſire poteſt, niſi, plana nimis exiſtente pelvi, in medio oſſium pubis immobile maneret, & in tali caſu obſtetrix verſus illud latus deprimere debet, ubi pelvis maximam amplitudinem

habet, & tunc patienter tempori indulgendum eſt, donec magnum illud caput paulatim in longitudinem exporrigatur, uti anteà docui.

Hæc dico, ſi pelvis ſatis ampla eſt, ut infans poſſit tranſire; ſunt enim mulieres, quibus auguſta adeò & plana eſt pelvis, ut perfectus fœtus nullo modo tranſire poſſit, & conſequenter in tali caſu Cæſarea inciſio deberet inſtitui, quia ſine illa nulla unquam liberandi ſpes ſupereſt, licet vero mihi nuſquam pelvis adeò anguſta obvenerit, non dubito tamen, quin tales reperiantur, Anglicanus medicus mihi affirmavit, ſe talem pelvim Londini in ſceleto vidiſſe, in quo tota pelvis adeò erat complanata, ut duos digitos amplitudine non caperet, per quem ſanè nullo modo tranſire poterat infans.

Si verô obſtetrix dicat, uteri orificium admodum altè reconditur, in parte laterali imponitur oſſi iſchion, vel ſupra oſſa pubis ponitur, vel ipſis incumbit, vel circa poſteriora accumbit oſſi ſacro vel lumborum vertebris, & quod tantum ejus exiguam particulam ſemilunulæ inſtar ſentire poſſit, nec judicare, quodnam ſe offerat membrum, nec poſſit procurare, ut uteri orificium in pelvim deſcendat, & quod ex hac aperturæ uteri poſitura ſequatur, fundum uteri hic vel illic obliquè poſitum eſſe, rebus ita compoſitis, ut narrat obſtetrix, noviſti difficilem partum eſſe exſpectandum, & matrem cum fœtu periclitari.

Si obſtetrix tibi imminens periculum indicaverit, prudenter & fideliter munere ſuo perfuncta eſt, ſi verò non fecerit, tunc imperitia, vel metu, vel pudore officio defuit: quidquid ſit, tempus hic minimè debet negligi, ſi matrem & infantem vel alterutrum ſervare cupias, nec vilipendas hæc monita, decuplo enim majus imminet

peri-

periculum, ſi liberationem a natura exſpectes, quam ſi mulierem ſtatim ſine mora artificioſa manu liberes, hæc plenè convictus loquor, & ſi in his fidelia mea obſervarentur monita, paucæ admodum mulieres in partu morerentur, & multi ſervarentur infantes, qui nimis diu exſpectando perire debent, dum enim nectuntur moræ, aquæ defluunt, uteri capacitas continuò minuitur, via fit anguſtior, infans ſiccitate & morte rigidior, uterus per abdominis viſcera fortius comprimitur, & profundius deprimitur, ſi in laterali vel prominula abdominis parte ponatur, vires mulieris fruſtra laboribus exhauriuntur, & mulier ſenſim magis & magis debilitatur, tandem non imploratur auxilium, niſi quandò infans jam mortuus eſt, mater verò ſemianimis decumbit, & licet mulier tunc adhuc perita manu liberetur ſatis ſubitò, & extrahatur infans mortuus, qui ſæpe jam cadaver olet, & uterum infecit, tunc tamen mater perit, & tunc mors mulieris neceſſario imputatur artificioſæ huic liberationi, ſed ſane æquè abſurdè, quam ſi mors hominis adſcriberetur funi, quo ille jam ſemimortuus aquis extraheretur.

Igitur iterum repeto, non liberatio, ſed dilatio tempeſtivæ liberationis matrem cum fœtu perdit. Sufficit mihi veritati præbuiſſe teſtimonium, qui credere negat, proprio damno ſit incredulus, qui vero hæc conſilia ſecuti ſunt, veritatis teſtimonium reddere poterunt, & poſtea, me adhuc vivente, vel jam fatis functo, hæc praxis emerget, & tunc docebit experientia, me in hiſce commune bonum ſpectaſſe, & optima conſilia dediſſe.

EXAMEN III.

Si vero obſtetrix tibi dicat: uteri orificium recta quidem

pelvi imminere, ſed verticem capitis non occurrere ibi loci, ſed e contra infantem laterali capitis parte vel facie prodire, vel una cum capite etiam funem umbilicalem, vel manum, vel & pedem attingi, caveas tibi, & ſcias obſtetricem in tali caſu ſtatim debere ſuccurrere mulieri, licet membranæ adhuc ſint integræ, ſi dicat, ſe nihil hic agendum ſcire, operis ſui ignara eſt, non enim quieſcere debet, antequam ſolum verticem oſtio introduxerit, reliquis ad latus remotis.

Si tamen accidat, verticem capitis oſtio introduci non poſſe, facie fortiter appreſſa & immobili hærente in uteri orificio, non licet ipſi vim inferre, ut repellat faciem, & ſic caput invertat, ſed debet ſic prodeuntem exſpectare infantem: ſi ergo obſtetrix tibi dixerit, ſe ſimul prodiens membrum, pedem, manum, vel funem umbilicalem ad latera, vel verſus poſteriora capitis repoſuiſſe, & caput jam ſolum vel facie vel vertice prodiens immobile inhærere oſtio, ritè perfuncta eſt ſuo munere, ſi verò his diu immoretur, nec poſſit oblatum retroducere membrum, & hoc ſimul delabi ſinat, ſignum eſt illam non ſatis peritam eſſe.

Fieri tamen poteſt, ut labores brevibus adeò intervallis & tam validè urgeant, ut obſtetrix, antequam rumpantur membranæ, non poſſit retroducere ſimul cum capite oblatum membrum, & tunc immediatè poſt membranarum rupturam hoc fieri debet, vel artem ignorat.

EXAMEN IV.

Si dicat obſtetrix, uteri orificium quidem medio pelvi imminere, ſed nil hic prodire niſi ſimplicem aquam, & ſi inde novit prædicere, difficilem timendum eſſe partum,

tum, ingeniosam se præbet, mater enim & fœtus periclitantur, & optimum remedium est, mulierem immediatè post ruptas membranas liberare, infans enim transversìm dorso vel ventri incumbit, tutissimum est infantem invertere, & pedibus extrahere: si verò nesciat obstetrix, talem posituram periculosam esse, non ritè artem suam intelligit, & periculosæ plenum opus aleæ est, ipsius consilia sequi.

EXAMEN V.

Hic igitur de utero rectè locato, qui pelvi quidem directè imminet, ubi tamen non prodit caput, sed aliud quoddam infantis membrum.

Quando igitur obstetrix tibi dicit, uteri orificium quidem recta pelvi imminere, sed loco capitis aliud quoddam membrum prodire, vel aliquando solum funem umbilicalem, novisti difficilem futurum partum, & mulierem artificiosa manu debere liberari statim postest ruptas membranas, ut mater, & fœtus si adhuc vivat, simul serventur.

Dico, immediatè post ruptas membranas, tutò fieri potest, nec horæ spatio indigemus, sed plerumque semihorulæ spatio fieri potest a viro exercitato; si obstetrix hoc perficere possit, & illi confidere possis faciat, si non, quiescat mulier, nec illam debilites laboribus frustraneis, sed dexteriorem obstetricem, vel peritum magistrum advoca, qui illam tutò & subito liberet.

Si solus funiculus umbilicalis prodit, credibile est, infantem transversim prono ventre prodire, debet retroduci funis umbilicalis, infans debet inverti & pedibus extrahi.

Si funiculo umbilicali jungatur manus, pes, cubitus, vel

vel & utraque fœtus manus, debent hæc reponi, infans inverti & pedibus extrahi.

Si ſe offerat genu, vel unus vel uterque pes, genu retroducendum, uterque vero pes oſtio imponendus & infans ſic extrahendus eſt, ſed ſemper digitis pedum inferiora, calce verò ſuperiora ſpectantibus, ſic enim facillima fit liberatio..

Si infans natibus prodeat, ſic quidem exire poteſt, ſed multò melius & tutius eſt, nates retroducere, & pedes uteri orificio imponere, & extrahere, ſed caveas, ne vim faciendo, vel perverſa tractatione infantis femora luxes & claudicare facias infantem.

Si ambo pedes ſimul prodeant, obſtetrix tantum delabi ſinat, & leniter protrahat, ſi digiti pedis inferiora, calcanea verò ſuperiora ſpectent, res ex voto cedit, ſi non, debet, binis pedibus ſimul arreptis, infantem in deſcenſu ſenſim invertere, ſicque ejus exitum promovere.

In omnibus his caſibus, uti dictum eſt, debet ſubita liberatio fieri, omnium autem tutiſſima facillima & minimè periculoſa methodo fit immediatè poſt ruptas membranas, & talis liberatio artificioſa manu intra horæ ſpatium peragi poteſt, imo plerumque intra ſemihoram; quis ergò non videt dolendos & imprudentes errores rudium obſtetricum? quæ poſt ruptas membranas tota die, imò ſæpè pluribus diebus mulieri aſſident, nec tamen illam liberant, ſicque & matrem & infantem incuria ſua occidunt; nonne hoc horrendum eſt? nonne hæc eſt culpanda negligentia? quis ejuſmodi incuriam probare audet? quis non condemnabit?

Si obſtetrix periculum indicaverit, & monuerit, ſe non ſatis idoneam eſſe, ad mulierem ſubitò liberandam, non pec-

peccavit, ſi non, deliquit & negligentiæ pœnas luere meretur.

Vos vero medici, ſodales mei & Collegæ, qui a parturiente fœmina vel a conſanguineis aliquando vocamini, ut aſſiſtatis obſtetrici, ut vos, ſi minus prudenter & peritè agat, illam meliora doceretis, vel ſaltem conſanguineos de ejus imperitia certiores faceretis; concedite mihi, ſi placeat, ut vos rogare liceat, an non ſæpe, horrenda hæc ſpectacula coram videatis, an non ſæpe, petentibus rudibus adeo & artis ignaris obſtetricibus, urgentia præſcribatis remedia, & fœminam cum morte luctari faciatis? abſque eo tamen quod liberetis, ſicque matrem unà cum fœtu perdatis, cum ambo, vel ſaltem alteruter horulæ ſpatio ex hoc diſcrimine artificioſæ manus auxilio eripi potuiſſent: hæc dicta nolo in alicujus opprobrium, nec ut vos rubore perfundam, minimè, ſed ut vos candidè moneam; revertimini quæſo ad vos, & ſedulo ponderate hæc propoſita, tuncque religiosè judicate, quid agere debeatis.

Perpendite quæſo attento animo coram Deo: ſi verum ſit, quod omnes malè verſi infantes in rectè locatis uteris ſtatim poſt membranarum rupturas poſſint inverti & extrahi, & parturiens mulier ſic poſſit liberari fœtu & ſecundinis, nullis propinatis medicamentis, nulliſque laboribus ad hoc requiſitis. nonne ergo peſſimè agitur, ſalutarem adeo operationem differendo, imminente periculo, ne mater & fœtus ſimul pereant ignavis adeo & imperitis obſtetricum manibus, quæ poſt ruptas aquas ſtatim illam expedire nequeunt.

Dices forſan: ſi vera ſint hæc effata: nimium foret diſcrimen, quo minus hanc methodum alteri præferamus, quis autem vera eſſe probavit.

G Me

Me conſcio non libenter vel infanti imponerem, multò minus proximum in re tanti momenti deciperem, affirmo tibi vera eſſe hæc dicta, ſatis conſcius, me Deo omnia ſcienti rationem redditurum. & ſi credere detrectas, fidem adhibeas illis, qui me tempeſtivè vocarunt, & uno ore omnes dicti veritatem confirmabunt.

Memini non ita dudum me ſeptem fœminas ſucceſſivè Hagæ-comitum liberaſſe, & omnes non tantum citò expediviſſe, ſed & omnes perfectè incolumes poſteà vixiſſe, licet tamen non ſatis tempeſtivè fuiſſem vocatus, octava verò jam animam agebat, quum accederem; quare marito ſeorſim vocato dixi, me deſperare ferè de ſervanda vita, quoniam jam mortis quaſi imaginem præ ſe ferebat, ſi tamen cuperet illam liberari, me omnes intenſurum nervos ut expedirem: nocte præterita jam validè fuerat convulſa, intenſa febre laborabat, reſpiratio erat difficilis & anheloſa, facies admodum contracta erat & cadaveroſa quaſi, ſic tamen volente marito mulierem ſemihorulæ ſpatio liberabam, exſtractis tamen infante & ſecundinis moriebatur mulier, antequam lecto imponeretur ubi adhuc notandum reſtat, me octo has mulieres a totidem fœtibus jam defunctis liberaſſe, quorum plurimi tamen vivi potuiſſent extrahi, ſi me ſatis tempeſtivè vocaſſent, ſed ſane ignorantia hominibus perſuadet, non decere mulierem liberari a viro, niſi infantes jam mortui fuerint, qui error adeò noxius multis infantibus & honeſtis matronis vitam eripit.

Concedite mihi iterum, ut vos rogem: ſi quivis malè verſi infantes in uteris rectè locatis horulæ unius ſpatio poſſint inverti & extrahi, numquid igitur medici & obſtetrices tenentur hæc fœminis, maritis & conſanguineis indicare, & optimam ſervandæ matris methodum pro-

proponere? an vero e contra non ſunt negligentiæ accuſandi, ſi hæc omittunt, & ſic matrem una cum fœtu perire ſinunt non præmonitis conſanguineis. ſpero nunc meliora edoctos & veritatis conſcios amplius non erraturos eſſe, ſed proximo fideliter inſervituros ſepoſitis quibuscumque privatis commodis & emolumentis. teneor etiam, ut bene volentes medicos excuſem & defendam, monere, illos ſæpe ad parturientem mulierem advocatos in ſummis anguſtiis poni; primò, quia ſalutare illorum ſubitæ liberationis conſilium tam parum placet hominibus, & prætereà, quia adeò difficilè eſt idoneum ad hoc opus magiſtrum invenire, & adeò moleſtum, e diſſitis longè locis magno temporis & pecuniæ diſpendio advocare, nam ut plurimum in quâvis urbe licet ſatis magnâ & populosâ non invenitur talis magiſter. ita ut in hâc re non omnes ſint culpandi, dum enim, quæ ſint facienda, monuerunt, ſuo functi ſunt munere.

Si ergo obſtetrix conſcia eſt periculi, quod comitatur prædictas infantum poſituras, nec tamen citò liberet mulierem, quia requiſitâ ad hanc rem caret peritiâ; & ſi mulierem, maritum, nec conſanguineos moneat, ſed vana ſpe lactatos exſpectare faciat, & ſic una cum fœtu mater pereat, nonne ergo talis obſtetrix deliquit, nonne legibus punienda? numquid ſolliciti magiſtratus hæc curare deberent, ut lethales adeò errores examinarent? ut illos corrigerent, & ſeveriores pœnas hujus negligentiæ in publicam utilitatem ſtatuerent.

De hac re multo plura dicenda haberem, ſi ſingulas hujus rei varietates attingere vellem, ſed intelligentibus hæc ſufficere puto, nec malevolis ſanè reliqua placerent, proinde his finem imponam, & tranſibo ad *Inſpectionem.*

CAPUT III.

Quomodo per inſpectionem cadaveris dignoſci poteſt, an mulier retento fœtu mortua naturali morte occubuerit, an verò perierit negligentiâ vel imperitiâ obſtetricis.

Ne ſtatim me immiſceam quibuſdam hypotheſibus, quæ in dubium poſſent revocari, primò tantum dicam de mulieribus, quæ retento fœtu moriuntur, benè tamen verſo infante in utero rectè locato: talis mulier poteſt quidem per morbum & virium defectum in talem debilitatem incidere, ut infantem producere nequeat, vel quoddam vitium in partibus genitalibus hærere poterit: & in tali caſu debilitatis, vel malæ conformationis partium genitalium obſtetrix non eſt accuſanda: tamen in hac ſum ſententia, hæc quam rariſſimè fieri, dum enim & uterus & infans ſimul in recta linea pelvi incumbunt, debent vel nulli, vel debiles admodum eſſe labores; aliter enim talis infans facillimè, & quaſi ſine moleſtia prodire poteſt.

Si verò inſpecto cadavere mulieris in partu defunctæ appareat rectè locatus uterus, & in illo infans ſic poſitus, ut non prodeat capite, ſed manu alterutra, brachio, genu, cubito, uno vel utroque pede, fune umbilicali, humero, natibus, abdomine, pectore, uno verbo dicam, qualicumque demum corporis membro, & ſi mulieri adhuc conſtiterint vires, dum parturiebat; & membranæ rumpebantur, & ſi, ſtatim poſt humorum defluxum,

xum, liberatio (quæ horæ ſpatio fieri potuiſſet, non fuerit peracta, ſed naturæ fuerit commiſſa, nec obſtetrix periculum indicaverit, nec ſubitam liberationem conſuluerit, ſignum eſt, matrem una cum fœtu incuria periiſſe, & obſtetricem hujus negligentiæ ream eſſe, igitur & puniendam, ſi enim monuiſſet, mulier potuiſſet horulæ ſpatio liberari, & magna ſpes fuiſſet matrem & fœtum, vel ſaltem alterutrum ſervandi.

Certè talis caſus cadaveris inſpectione clarè determinari poteſt, nullus enim medicus, Anatomes profeſſor, vel quivis alius, cui partium genitalium muliebrium ſtructura innotuit, negare poteſt, quod aperto cadavere mulieris in partu defunctæ manifeſtè & evidenter videre poſſimus duo ſequentia & ſentire, primo an orificium uteri directè pelvis aperturæ incumbat, an non: ſecundo ſatis explorari poſſe, quodnam infantis membrum in oſtio ſe offerat, vel uteri orificio accumbat, ſi igitur hæc duo diſtinctè adeò & manifeſtè poſſint ſentiri & explorari, poſſumus etiam ex inſpectione certô & firmiter judicare, an fœmina perierit neglectu, an non.

Si verò comperiatur, mulierem neglectu periiſſe, quæritur, an obſtetrix perverſum infantis in utero ſitum cognoverit, an non? ſi neſciverit, artis ſuæ ignara eſt, ſi periculum cognoverit, nec tamen monuerit, nec tempeſtivè ſubſidium imploraverit, rea eſt cladis & matris & fœtus: Si hoc ſanè falſum ſit, tunc duo & duo non ſunt quatuor, nec tria & duo ſunt quinque; ſi autem hoc verum ſit, non minus certum eſt, per inſpectionem cadaveris indubitatò poſſe determinari & diſtingui, an mulier neglectu obſtetricis perierit, an non. & ſi per inſpectionem de hac re certiores fieri poſſimus, deliberandum relinquo; an medium adeò certum non de-

beret adhiberi, ut publicæ consuleretur utilitati.

GRADUS II.

Si verò inspecto cadavere appareat, uterum perversè locari in corpore, & uteri orificium incumbere vel accumbere alterutro pelvis lateri, vel ossi ischion vel ossi ileo, vel versus anteriora imponi vel apponi ossibus pubis, vel versus posteriora corporis reclinatum incumbere lumborum vertebris, vel eminentiæ ossis sacri, parum altius, vel demissius, nil refert, nec caput, sed aliud quoddam membrum ostio imponi vel accumbere; quæritur, an obstetrix perversam hanc posituram cognoverit an non? si non cognoverit, rudis in arte est; si noverit, ulterius quæritur, an discrimen hujus positura agnoverit, si non, artis suæ ignara est; si verò periculum viderit, nec tamen indicaverit mulieri vel consanguineis, nec fideliter monuerit, & suaserit, ut tempestivè mulier, defluentibus humoribus, vel paulo post subitò liberetur, ut unà cum fœtu servetur mater, suo defuit officio, & pænam meretur; defluentibus enim aquis, vel immediatè post, verosimiliter & mater & fœtus simul potuissent servari, mulier enim exercitata manu horæ spatio circiter potuisset liberari; licet enim utero sic posito majus discrimen maneat infantem, & major labor, peritia & dexteritas requiratur, ut talis mulier liberetur, quam si ritè locatus fuisset uterus, tamen illud perita manu horæ spatio perfici potest, aliquando minori paulo vel majori intervallo, omnibus tamen collatis patebit, talem liberationem intra horæ spatium facilè fieri posse; post diuturnas verò moras longè alia res est: his igitur sic positis, evidens est, ex inspectione certò deter-

terminari posse an mulier perierit retento fœtu per obstetricis incuriam.

GRADUS III.

Quando cadavere inspecto apparet, uterum perversè locatum esse, & infantis caput vertice vel alio modo pelvi imponi, & simul cuidam pelvis ossi appressum hærere, nec in pelvim delapsum esse; iterum quæritur, an obstetrix perversam hanc uteri & infantis posituram cognoverit, an non? si nesciverit, quæritur, an cognoverit magnum hujus posituræ discrimen? si non, artem ignorat; si noverit, admodum perfidè egit, si non indicaverit, nec fœminæ & consanguineis suaserit, ut sine mora aliquem advocarent, qui defluentibus aquis, vel statim post illarum defluxum mulierem liberare posset, non sine spe servandi matrem & fœtum: licet enim hæc positura difficultatem majorem pariat magistro, quam præcedens, tamen potest etiam horæ spatio liberari mulier, in hac tamen positura magis periclitatur infans, quam in præcedenti. si obstetrix hujus posituræ discrimen non indicaverit, nec auxilium imploraverit, rea est cladis matris & infantis, & meritò punienda, & quoniam hæc positura manifestè inspecto cadavere cognosci potest, hinc ergo etiam patet, per inspectionem in hoc casu certiores nos reddi, matrem & fœtum non occubuisse morte naturali, sed periisse obstetricis incuria.

Et quia per cadaveris inspectionem noxia hæc & detestanda negligentia posset detegi, & certò cognosci, deliberandum relinquo omnibus magistratibus, quibus animi religio cordi est, an non, in salutem tot fœminarum

&

& infantum, adhiberi mereatur? æquali ſanè ſi non potiori jure, quam inſpicitur cadaver aquis ſubmerſi, gladio peremti, aut veneno occiſi hominis, quoniam plures fœminæ & infantes obſtetricum incuria pereunt, quam quidem moriuntur aliis illis modis, quorum cadavera inſpiciuntur.

GRADUS IV.

Quando inſpecto cadavere apparet, unum vel utrumque brachium infantis extra uteri orificium prominere, & mulier ſic retento fœtu mortua ſit, quod ex inſpectione clarè innoteſcit, quæritur, an obſtetrix, quam primum hanc infantis poſituram exploraverit, illius diſcrimen cognoverit? ſi neſciverit, rudis in arte eſt, ſi cognoverit, quæritur, an hujus poſituræ periculum mulieri & conſanguineis indicaverit, & auxilium invocaverit ad liberandam mulierem, quod horulæ ſpatio potuiſſet perfici, cum magna ſpe ſervandi matrem & fœtum. ſi monuerit, culpæ expers eſt, ſi non, pœnas luere meretur: & quidem duplici ex cauſa, ſi vivi infantis brachium arreptum protraxerit, ut duplicatum infantem ſic extraheret: abominandum factum, quod, licet ſatis commune noſtris obſtetricibus, tamen ſevera animadverſione dignum eſt, imo ſupplicio legibus ſtatuto puniri deberet, illa enim infantem trucidavit, & cauſa fuit, quantum potuit, ut mulier retento fœtu moreretur, & nemo artis peritus negare poteſt, per inſpectionem in tali caſu certò dignoſci poſſe, an obſtetrix cauſa fuerit cladis utriuſque.

Quæreret forſan quis.

1. An nunquam liceret obſtetrici, infantem brachio protrahere, quamdiu vivit infans, ut ſic duplicatum extraheret, & matrem hoc modo liberaret.

2. An non liceat medico obſtetrici perperam ſic agenti opem ferre, propinatis parturienti mulieri in tali caſu medicamentis ſtimulantibus ſive labores incitantibus?

Quibus quæſitis reſpondeo animo plenariè convicto & edocto veram rerum conſtitutionem in tali caſu. dico igitur: abominandum, imò non ſatis ſeverè puniendum crimen committi, quando vivi infantis brachium protrahitur; ut ſic duplicatus tranſiret, dum enim hoc faciunt, infantem occidunt, & matrem mortis periculo exponunt. & cum non liceat voluntariè infantem occidere, ſanè æquè parum licet, infantem duplicatum protrahere, mors enim præſentiſſima ſequitur; & ſicut non licet alicui opem ferre in perpetrando homicidio, æquè parum licet medico obſtetricem adjuvare tam horrenda meditantem propinatis mulieri labores ſtimulantibus medicamentis.

Expertus novi, quod infans brachio prodiens & ſollicitè in utero retentus, non protracto vel intorto brachio, poſſit per duos & amplius dies vivere, imo adhuc vivus exire in lucem ſine tumore vel paralyſi brachii, ſi infans a perito magiſtro invertatur, & pedibus extrahatur: e contra, ſi obſtetrix brachium infantis protraxerit, paucarum horarum ſpatio moritur infans, quia craſſius factum brachium tumet & riget, & niſi infans ſubito extrahatur, brachium corripitur gangræna, quæ primum in brachio orta ſe diſpergit per collum, pectus, & caput infantis, per funem umbilicalem, hinc in ſecundinas, ex his in uterum, ſic cum fœtore intolerabili pu-

trescit infans, & tunc & mater certissimè perit, sicque obstetrix utriusque hujus cladis causa est.

Cum hæc sic se habeant, per inspectionem indubitata fide possumus cognoscere, an mater & fœtus naturali morte occubuerint, an vero incuria vel crudeli obstetricis manu malè mulctati perierint.

Respondebunt forsan obstetrices, ut se excusent, quod, licet brachium protrahendo infantem occidant, tamen non mereantur pænas, quia, nisi arrepto brachio, infantem duplicatum extrahere nequeunt, & consequenter se culpa carere, quia semper præstat infantem occidere, ut servetur mater, quam ut ambo auxilio destituti pereant, & quod experimentis constet, infantes aliquando duplicatos transivisse, matre tamen adhuc superstite.

Non negaverim, illas sæpè sic infantes duplicatos extrahere, muliere tamen, licet perversa methodo liberata, superstite, sed quoties contrarium planè accidat, & quot mulieribus exitiosa fuerit hæc methodus, quot fœminæ post irritos hos labores retento fœtu perierint, non enumerabo, hoc tradens illis, qui talibus casibus adfuerunt: Hic tantummodo dicam, primò, quandonam perversa hæc liberandi methodus institui possit, secundò, quandonam incassum tentetur.

Infans duplicatus extrahi potest, si capacitas pelvis ejus molem excedat, si fœminæ adhuc constent vires, validi adsint labores; in hoc enim casu infans hoc modo exprimi potest; semper tamen perit infans, & mater summum vitæ periculum incurrit.

Si verò e contra capacitas pelvis minor sit infantis mole, labores sint rari & debiles, & vires deficiant, omnia incassum tentantur, & fœmina retento fœtu mori debet.

Qui-

Quivis vel mediocri ingenio præditus inde ſatis clarè videt, obſtetricum facta a ſolo caſu pendere, cum neſciant, an neceſſaria requiſita ad talem partum adſint, an non, ergò etiam bonus vel malus perverſi hujus laboris eventus ipſas omninò latet, & in ambiguo ponitur.

Quæritur nunc, an cum prudentia perverſa adeò operatio poſſit inſtitui & liceat infantem occidere dubio tantoperè eventu; imprimis, ſi liberatio mulieris tentari poſſet magna cum fiducia & matrem & fœtum ſervandi, & totum hoc opus horæ ſpatio perficiendi, ſi nempè tempeſtivè hoc tentetur.

Non nego, ſi aliter fieri non poſſet melius fore, ut occidatur infans, quam ut unà cum illo pereat & mater: verum de hac re hic loci non agitur, cum tutior methodus ſit liberandi mulierem non ſine fiducia & matrem & fœtum ſervandi. Mulier quidem poteſt ſtatim intra horæ ſpatium vivum infantem eniti, modo perita manu invertatur infans & pedibus extrahatur: huic rei verò plerumque ſe opponunt obſtetrices, putantes, infantem non eſſe invertendum, quamdiu vivat, quin imò potius occidunt infantem, dum illum duplicatum extrahere ſperant, & matrem ſimul periculo exponunt, ne videantur illi liberandæ fuiſſe impares, cum autem neque hoc facere poſſint, tunc putant ſatis adhuc tempeſtivè peritiorem advocari poſſe, non attendentes, defeciſſe jam vires mulieris, quæ tunc plerumque enixo fœtu moritur, nec cogitantes ſic matrem una cum fœtu occidi partim neglectu, partim crudelibus adeò torturis. Faxit Deus, ampliſſimis magiſtratibus, quibus incumbit communi bono invigilare, aperiri oculos tandem, ut deteſtandam hanc fœminas liberandi methodum prohiberent, & hujus criminis reas ſeverè punirent; inſpecto enim cadavere certo certius

ſcire poſſunt, an mater & fœtus perierint neglectu vel errore obſtetricis. Imo vel ſine cadaveris inſpectione hoc determinari poteſt, modò medici velint adeſſe, dum tales infantes educo, tunc poſt liberationem mecum mortuum infantem & ſecundinas ſcrutentur, & clarè demonſtrabo, hos infantes naturali non occubuiſſe morte, ſed periiſſe gangræna, quæ ortum duxit ex brachio lacerato; atque inde patebit, quam neceſſaria foret inſpectio; Hic autem veritati teſtimonium reddere debeo & dicere, maximum longè numerum infantum brachio prodeuntium, quos poſtea invertendo protraxi, gangræna periiſſe; quod non ſine animi ægritudine videns ſæpe ingemui, nullum videns remedium, quo hanc infantum cladem impedirem, unde tandem in animum induxi, inſpectionem cadaveris proponere, ut abominanda hæc praxis publica legum auctoritate inhiberi poſſet.

Si vero fidelia hæc monita nondum moveant magiſtratus, ut hanc infantum ſtragem præcaveant: conſulerem omnibus maritis, quorum uxores parturiunt, ut obſtetrici, qua utuntur, ſedulò inculcent, ut ſtatim moneat, quam primum ſentit, infantem brachio prodire. Præterea conſulo illis, ne permittant obſtetrici infantem duplicatum extrahere, ſed fœminam quietam lecto imponant, & nulla interjecta mora peritiorem advocent, qui infantem invertere & pedibus extrahere poteſt, ſic magna ſpes affulget utrumque ſervandi; & nullo modo tam malè mulctabitur mulier, nec vires adeò deficient, quam in præcedenti caſu, poteſt enim horulæ ſpatio liberari.

Antequam dimittam hanc infantum ſtragem ortam ex laceratione brachii nimis ruditer protracti, paucis verbis attingam infantum clades factas ab obſtetricibus capita infan-

fantum lædentibus, hinc grangræna corripit caput, & moritur infans: hoc autem etiam inſpecto cadavere poſſet detegi.

GRADUS V.

Nemo negare poteſt per inſpectionem cadaveris ſatis poſſe videri, aut caput infantis læſum ſit, nempè an contuſum, compreſſum & hinc oſſa ſe invicem tranſcenderint, an cutis capitis dilacerata ſit vel diſciſſa, an verò menynges ſint perforatæ, & cerebrum vel totum vel pro parte ſit extractum, & conſequenter infantem peſſimis modis mulctatum eſſe; ſimiles enim caſus proh dolor! nimis ſæpè inveni, ſi autem hæc ſolummodo acciderent infantibus jam mortuis, aliqualem veniam mererentur, licet putem talia nulli obſtetrici unquam permittenda eſſe. quis autem ſine horrore audit, quasdam obſtetrices etiam vivos infantes tam crudeliter dilaniare?

Reſpondebitur forſan, non eſſe dubium, quin inſpecto cadavere poſſimus videre, an caput infantis læſum ſit; ſed omninò dubium videri, an certò determinare poſſimus, vivum infantem ab obſtetrice tam malè mulctatum eſſe; ideòque rogabitur, undenam certo videre poſſimus, infantem obſtetricis manu periiſſe.

Huic quæſito reſpondeo non adeò facilè primo intuitu apparere, an vivus infans tam malè mulctatus ſit ab obſtetrice, & majori hic animi attentione opus eſſe, quam ſi infans perierit brachio magna vi protracto, tamen plerumque, ſi non ſemper, hoc ſatis diſtingui poſſe: vivi enim infantes ab obſtetricibus ruditer attrectati gangræna pereunt, quæ ſemper incipit a parte læſa & ipſo læſionis loco: ſi læſum fuerit brachium, gangræna in brachio inci-

cipit, si caput fuerit contusum vel alio modo læsum, inde gangræna incipit, & quidem in illo loco, quem malè mulctavit obstetrix. si autem aliud quoddam corporis membrum læsum sit, inde gangræna trahit originem, & hoc manifestè apparet, illa enim signa non reperiuntur in infante, qui naturali morte periit, multò minus, si paulò ante adhuc vixerit: cum ergo omnia prædicta cadavere inspecto certò possint demonstrari, concludo, Inspectionem necessariam esse, & summoperè profuturam. si adhibetur, & sequentia inde expectanda forent commoda.

1.

Delicta obstetricum inde innotescerent, & puniri possent, tuncque pœnarum metus ipsas satis absterreret, quo minus committerent detestanda adeò crimina in detrimentum matrum & infantum, quæ nunc defectu inspectionis teguntur, occultantur, & impunita manent.

2.

Per inspectionem pateret evidenter, quænam obstetrices opus sibi demandatum ritè peragerent, quænam verò illud negligerent.

3.

Culpata perditio tot honestarum matronarum, & non satis detestanda clades tot innocentium infantum per inspectionem innotesceret, & puniri posset, & inserviret exemplo negligentium, illasque instigaret ad munus suum sedulò observandum,

4

Temerariæ & artis ignaræ obſtetrices ſic cognitæ vitari poſſent, prudentes verò & religioſæ advocarentur.

5.

Multæ imperitæ obſtetrices, quæ nunc tales manent, pœnarum metu meliora diſcerent, bonos auctores evolverent, & omnia adhiberent remedia, ut peritiores evaderent, cum nunc ignavam penitus & inertem vitam agant, quia illarum errores & crimina tecta manent & impunita, non adhibita inſpectione.

6.

Pœnarum metu obſtetrices cogerentur parturientem mulierem & amicos tempeſtivè monere periculi imminentis, implorarent tempeſtivè auxilia ad ſervandam matrem & infantem.

7.

Majori cura omnia perpenderent, & magis anxiè tactu explorarent veram uteri & infantis poſituram, illamque fideliter indicarent mulieri & conſanguineis, nec fallerent medicum, ut ſtimulantia ab ipſo acciperent medicamenta; medicus ipſe prudentius ageret in his præſcribendis, metuens, ne inſpectio doceret, talia remedia intempeſtivè fuiſſe adhibita.

8.

8.

Medici majori animi ſecuritate dictis obſtetricis poſſent acquieſcere, & tutò medicamenta præſcribere, vel, ſi opus eſſet, ſedulò ſuadere ſubitam liberationem perita manu peragendam.

9.

Illi medici, qui præjudicio quodam adhuc laborantes has perverſas uteri poſituras credere nolunt, propriis intueri oculis & manibus palpare poſſent, ſicque convincerentur, ſimulque intelligerent omnes malos ſucceſſus, qui ex his perverſis uteri poſituris oriuntur, uti in hoc libro demonſtravi.

10.

Medici, clarè perſpectis perverſis his uteri & infantis poſituris, evidenter perciperent utilitatem, imò ſummam neceſſitatem ſubitò liberandi has mulieres, & ſimul viderent, quanta afferat damna ſalutaris hujus remedii procraſtinatio.

11.

Evidens notitia perverſæ uteri & infantis poſituræ medicis oſtenderet, quam neceſſarium ſit, ut obſtetrices melius inſtituantur, & ſeverius examen ſubeant, antequam ad exercendam artem magni adeò momenti admittantur.

12.

Subita liberatio parturientium mulierum defluentibus humoribus aut immediatè post sine dubio in omnibus perversis uteri & infantum posituris bono cum successu adhiberetur, sic enim singulis annis multæ matres & infantes servarentur, qui nunc hac neglecta male mulctati pereunt.

13.

Per inspectionem pateret, quam necessarium sit, ut in quavis populosa urbe peritus habitaret hujus artis magister, ut statim adesse posset, ne præterlaberetur idoneum subitæ liberationi tempus, dum ex loco aliquot milliaribus dissito advocari debet.

14.

Salutaris hæc ars citò liberandi mulieres ideò majori in pretio haberetur, & multi huic sedulò navarent operam, sicque in nostra patria singulis annis magnus infantum & fœminarum numerus servaretur, quæ nunc defectu subitanei auxilii pereunt.

Si ergo tanta commoda ex inspectione sint exspectanda, de quibus nullus dubitare potest, amplissimis magistratibus omni, qua par est, reverentia deliberandum trado, an non, in publicam utilitatem, subditorum emolumentum, veræ scientiæ promotionem, charissimorum pignorum, uxorum nempe & liberorum conservationem, talis inspectio adhibenda foret.

Scio plurimas posse objici difficultates: sed etiam no-

vi, quod omnibus his ritè perſpectis & ſeveræ rationis bilance ponderatis, ſatis patebit, has difficultates minimè poſſe æquare utilitates & commoda ex hac inſpectione ſecutura, inprimis fieret ſine impenſis ſubditorum. quam ob rem adhiberi poſſent Clariſſimi Profeſſores, Prælectores, Poliatri, & obſtetriciæ artis magiſtri, ſi adeſſent, vel alii quilibet idonei viri, quos ampliſſimi magiſtratus huic rei præponerent, & qui laudabile adeo munus artis & publicæ utilitatis amore libenter in ſe ſuſciperent, & veſtro judicio trado, an talis inſpectio non deberet fieri coram aliquot obſtetricibus, imprimis coram illa, quæ parturienti ad mortem uſque adſlitit? numquid inſpectio cadaveris ipſis ſummopere prodeſſet, imo optima hæc foret methodus, ut ipſarum animis vera idea ſtructuræ partium genitalium muliebrium imprimeretur, quæ, ſine cadaveris inſpectione, ſola lectura nunquam tam benè acquiritur, & hinc majori fiducia artem exercerent.

Coronidis loco hic tantum adjungam, quod ſperem, ut omnibus aperiantur oculi, & videant non ſufficere hic conqueri, quod fere in omnibus urbibus & pagis tot imperitæ obſtetrices reperiantur, tot matres & infantes illarum incuria pereant; ſi huic rei habeatur fides, omninò enim verum eſt, & dolendum, imò ſæpe deploratur a miſeris infantibus matribus ſuis orbatis, & a maritis, quibus uxores ſic eripiuntur incuria & erroribus imperitarum adeò & rudium obſtetricum. dico igitur querelas hic non ſufficere, ſed maturo conſilio tutiſſimam inquirendam eſſe viam, primò: ut lethale hoc malum prohibeatur, ſecundò, ut corrigatur: primarium ad hanc rem remedium præſtaret Inſpectio, qua non adhibita omnia alia remedia nullius uſus futura timeo.

Præ-

Præter inſpectionem adhuc alia quædam neceſſaria adhiberi poſſent, de his autem hic loci non agam: nunc enim animum exoneravi, & veritati teſtimonium reddidi: ſi mihi non habeatur fides, & fidelia hæc monita contemnantur, coram Deo tamen fidelis ero in eo, quod acceptum talentum fœnori expoſuerim, &, qua potui, fide demonſtraverim non ſolum lethale hoc malum, quod per totum orbem nunc adeò commune eſt, ſed præterea docuerim magnum illud & certum hujus mali remedium, hujus exſecutionem relinquens illis, quos Deus patriæ patres & publicæ utilitatis procuratores poſuit, me ſubſcribens, illa, qua par eſt, reverentia & ſubmiſſione, illorum ſubditum, & ad quævis paratum ſervum

H. V. DEVENTER,
M. D.

INDEX.

P. S. denotat Partem Secundam.

— 18.

Mu-

Par-

Pel-

FINIS.

